

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**BERGAMA ŞERİYYE SİCİLLERİNİN
(2 NOLU DEMİRBAŞ DEFTERİ)
TRANSKRİPSİYONU VE DEĞERLENDİRİLMESİ**

Ahmet GEDİK

Danışman
Prof. Dr. Ahmet GÜNER

İZMİR-2008

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Bergama Şeriye Sicillerinin (2 Nolu Demirbaş Defteri) Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi**” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../.....

Ahmet GEDİK

YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI

Öğrencinin

Adı ve Soyadı : Ahmet GEDİK
Anabilim Dalı : İslam Tarihi ve Sanatları
Programı : İslam Tarihi ve Sanatları
Tez Konusu : Bergama Şeriyeye Sicillerinin (2 Nolu Demirbaş Defteri) Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi.
Sınav Tarihi ve Saati :

Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen öğrenci Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün ..... tarih ve ..... Sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Lisansüstü Yönetmeliğinin 18.maddesi gereğince yüksek lisans tez sınavına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini ..... dakikalık süre içinde savunmasından sonra jüri üyelerince gerek tez konusu gerekse tezin dayanağı olan Anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI	O	OY BİRLİĞİ ile	O
DÜZELTME	O*	OY ÇOKLUĞU	O
RED edilmesine	O**	ile karar verilmiştir.	

Jüri teşkil edilmediği için sınav yapılamamıştır. O***
Öğrenci sınava gelmemiştir. O**

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir.
** Bu halde adayın kaydı silinir.
*** Bu halde sınav için yeni bir tarih belirlenir.

	Evet
Tez burs, ödül veya teşvik programlarına (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir.	O
Tez mevcut hali ile basılabilir.	O
Tez gözden geçirildikten sonra basılabilir.	O
Tezin basımı gerekliliği yoktur.	O

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

.....	☐ Başarılı	☐ Düzeltme	☐ Red	.....
.....	☐ Başarılı	☐ Düzeltme	☐ Red	.....
.....	☐ Başarılı	☐ Düzeltme	☐ Red	.....

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Bergama Şer'iyye Sicillerinin (2 Nolu Demirbaş Defteri) Transkripsiyonu ve
Değerlendirilmesi

Ahmet GEDİK

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimleri Enstitüsü
İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı

Şer'iyye sicilleri; kadınların mahkemelerde vermiş oldukları kararları, merkezden gelen emir ve belgeleri, bölgelerindeki hukûkî ve önemli olayları kaydettikleri defterlerdir.

Şer'iyye sicil kayıtlarından, dönemin sosyal, kültürel ve ekonomik durumunu, bölgesel tarihî olayları, devletin idârî yapısını, göç hareketlerini ve nüfus durumunu öğrenebiliriz.

Son yıllarda Osmanlı Tarih Araştırmaları içerisinde, şer'î sicil çalışmalarına büyük hız verilmiştir. Araştırmacılar kendileri için Osmanlı Devleti'nde düzenli olarak tutulan kayıtların, önemini kavradıkça bu sahada daha çok çaba göstermeye başlamışlardır. Bu alanda yapılan çalışmalar sayesinde, o dönemle ilgili objektif sonuçlara ulaşma becerimiz güçlenmektedir.

Hazırlamış olduğumuz bu çalışma kapsamında, Bergama şehriyle ilgili önemli bilgileri ihtiva etmesi sebebiyle toplam kırk üç adet sicil kaydının transkripsiyonlu metni verilmiş ve bu kayıtlar dînî, kültürel, sosyal ve iktisâdî açıdan değerlendirilmiştir. Ayrıca bu sicil defterinden yararlanılarak Bergama'nın XIX. yüzyıldaki idârî taksimatı ile ilgili bilgiler de verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: 1) Şer'iyye Sicilleri, 2) Tarih, 3) Vakfiye, 4) Bergama, 5) Osmanlı

ABSTRACT

Master's Dissertation

Evaluation and the Transcript of the Bergama's
Şer'iyye (2. case history) Registers
Ahmet GEDİK

Dokuz Eylul University
Institute of Social Sciences
Department of Islamic History and Art

Şer'iyye registers are the notes that quadi's has noted down the special important events during the court and the commands, documents that has a legal emphasis.

As we have analyse the registers, they enable us to get some information about the social, cultural and economical structure of the period. Besides it is possible to have some information about the states structure, immigration movements and the population.

In recent years, Otoman History Researchers give a great emphasis on şer'î registers. As they discover to understand the importance of these registers, they show more effort on these researches. With the help of this inquires, it is possible to have objective information about the so-called periods.

In our study, we have gathered 43 registers about the Pergamon and have analyse them from the economical, religious, social and administrative perspective. Also by analysing the registers we had the information of Bergama's XIX. Century state structure.

Key World: 1) Şer'î Registers, 2) History, 3) Foundations, 4) Pergamon, 5) Ottoman

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	II
YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI.....	III
ÖZET	IV
ABSTRACT	V
İÇİNDEKİLER.....	VI
KISALTMALAR	VIII

GİRİŞ

1. ŞER'İYYE SİCİLLERİ	1
a. Kadılar	1
b. Şer'iyye Sicillerinin Tanımı	3
c. Şer'iyye Sicillerinde Bulunan Belge Çeşitleri	4
d. Şer'î Sicillerin Önemi.....	5
2. II NO'LU BERGAMA ŞER'İYYE SİCİLLERİ BELGE ÇEŞİTLERİ	7

I. BÖLÜM

II NO'LU BERGAMA ŞER'İYYE SİCİLİNE GÖRE BERGAMA'NIN SOSYAL, KÜLTÜREL VE İKTİSADÎ HAYATINA GENEL BİR BAKIŞ.....	9
1. BERGAMA'DA BULUNAN DİNÎ VE KÜLTÜREL VAKIF ESERLERİ:	10
a. Mescitler:	11
b. Câmiler:	11
c. Medreseler:	13
d. Muallimhâneler:	14
2- SOSYAL VAKIFLAR:	14
a. Çeşmeler:	15
b. Su ve Soğuk Su Dağıtımı:	15
c. Zeytin Vakıfları:	16

d. Hanlar ve Hamamlar:	17
3- İKTİSÂDÎ HAYATA DAİR VAKIF KURUMLARI:	18
a. Ekin Loncası ve Yemiş Loncası:.....	19
b. Dükkânlar:	19
4- KAYITLARDA GEÇEN MUHTELİF KONULAR:	20
a. Kadınların Cuma Namazı Kılmaları:.....	20
b. Görevlilerin Aldıkları Ücretlerin Zaman İçindeki Değişimi:	20
c. Kasapların Durumu:	21
5- KAYITLARDA GEÇEN MAHALLE VE KÖY İSİMLERİ:	21
a. Mahalleler:	21
b. Köyler:.....	23

II. BÖLÜM

BERGAMA'YA AİT II NO'LU DEMİRBAŞ DEFTERİ'NİN TRANSKRİPSİYONLU METNİ	26
SONUÇ	186
BİBLİYOGRAFYA	188

KISALTMALAR

- a.g.e.** : Adı geçen eser
a.g.m.: Adı geçen makale
bkz : Bakınız
c. : Cilt
Çev. : Çeviren
DEÜ : Dokuz Eylül Üniversitesi
DİA : Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
EÜ : Ege Üniversitesi
H. : Hicrî
Haz. : Hazırlayan
M. : Mîlâdî
M.Ö. : Milattan Önce
no. : Numara
s : Sayfa
S : Sayı
Ter. : Tercüme
trz. : Tarihsiz
TTK. : Türk Tarih Kurumu
vb. : ve benzeri
Yay. : Yayınları

GİRİŞ

Osmanlı Devleti ve onun yargı organı şer‘î mahkemeler, her ne kadar varlıklarını günümüze kadar devam ettirememiş olsalar da, o dönemki mahkemelerce tutulan şer‘î siciller bizlere Osmanlı’nın idarî, hukukî, dinî, sosyal vb. yapısıyla bağlantılı her türlü alanla ilgili son derece önemli bilgiler sunmaktadır. Şer‘î sicillerin tutulmaya başlandığı XV. yüzyıldan itibaren XX. yüzyıla kadar mevcut belgeler incelenmedikçe, o devirler hakkında yapılacak her türlü yorum eksik olacaktır. Çünkü mahkemece tutulan kayıtlar, her devirde ve günümüzde ait olduğu devletin ve toplumun kültürü ile tarihini yansıtan önemli tarihi belgelerdir¹.

Osmanlı Devleti’nde olduğu gibi, Selçuklular ve Memlûklüler’de de kadıların vermiş oldukları kararlar, tutmuş oldukları zabıtlar, belirli bir tarih sırasına göre, kadı sicili denilen defterlere kaydedilmişlerdir. Bu defterde yer alan kayıtlar bir takım sınıflara ayrılmaktadır. Şöyle ki; Hücetler, hâkimin belli bir hukûkî davâ ve anlaşmazlık durumundaki tespit zabıtlarını; ‘ilâmlar, kadıların vermiş oldukları hükümlerin sûretlerini; ma‘ruzlar, başta ceza hukuku olmak üzere, daha çok kamu hukukuna ait olan karar ve zabıtları; fermanlar ise, padişahın belirli konularda kadılara hitaben yazmış oldukları yazılı emirleri ihtiva etmektedirler. Her kasaba, kaza ve nâhiyede bile kadıların mevcudiyeti göz önüne alınırsa, bunların ne kadar mühim bir hukuk ve tarih kaynağı oldukları kendiliğinden ortaya çıkmaktadır².

1. ŞER‘İYYE SİCİLLERİ

a. Kadılar

Kazâ işlerine bakan memura verilen unvandır³. İslâm ortaçağı ile ortaya çıkan kadılık müessesesi Osmanlı devletinde (kadıların yetiştirilmesi, tayini ve genişleyen görev alanları gibi) diğer İslâm devletlerine nazaran en mükemmel halini almıştır⁴.

---

¹ Ahmet Akgündüz, **Şer‘iye Sicilleri, Mahiyeti, Toplu Kataloğu ve Seçme Hükümler**, İstanbul 1988, I, 11.

² Halil Cin, Ahmet Akgündüz, **Türk Hukuk Tarihi**, İstanbul 1995, I, 108-109.

³ Mehmet Zeki Pakalın, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, İstanbul 1971, II, 119.

İslamiyet'te kaza işlerine ilk olarak bakan şahıs bizzat Hz. Peygamber'dir. Daha sonrada *Hulefâ-i Râşidîn* bu görevi yerine getirmişlerdir. Bu konuyla ilgili olarak ilk defa memur tayin eden kişi Hz. Ömer'dir⁵.

Abbasi dönemindeki mevcut merkezîyetçi eğilim, kadıların Emevi döneminin tersine mutlak surette merkezden tayini geleneğini getirdi. Bu sebeple de merkezde *Kadı'yül- Kudâd* denen bir makam sahibi ortaya çıktı. Gerçekte bu başkent kadısına verilen bir unvandı ve zamanla Halifenin en önemli memuru haline geldi. Abbasiler döneminde kadılık görevi iltizam suretiyle dağıtmaya başlanmıştır. Memlûklüler'de ise Kadının tayini için kendisine yazılı bir belge verilir ve buna *tevkî* denilirdi. Osmanlılarda da aynı sistem uygulanmış ve bu yazılı belgeye *ber'at* ismi verilmiştir⁶.

Osmanlı İmparatorluğu'nda kadı olabilmek için bir takım özelliklere sahip olmanın yanında, belirli bir eğitim düzeyinde olmak ve hiyerarşik bir geçiş işlemine tâbi olmak gerekirdi. Bu nedenle Osmanlı'da adliye teşkilatı, klâsik İslam devletlerine göre daha gelişmiş esaslara dayanan bir sistem ve meslek olarak görülürdü⁷.

Bir kimse medreseden mezun olup kadıasker divanında bir çeşit staj gördükten sonra kadılığa tayin edilirdi. Bunun dışında bir müddet müderrislik yaptıktan sonra doğrudan doğruya herhangi bir kazaya tayin olunabiliyordu. Bu gibi müderrislikleri sırasında derecelerine göre kadılığa getirilmeleri de mümkün olabiliyordu⁸.

Kadılar padişah ber'atı ile tayin edilirdi. İlmiye mensuplarının tayin, azil ve nakil işlemlerini Anadolu ve Rumeli kadıaskerlikleri dairesi yapmaktaydı. Yani kadının mesleğe başladığı anda bu dairelerden birinin üyesi olması gerekmektedir. Kadı bu dairelerde rûzname denen deftere kayıt edilir ve mesleki terfi, özlük işleri bu

---

⁴ İlber Ortaylı, **Hukuk ve İdare Adamı olarak Osmanlı Devletinde Kadı**, Ankara 1994, s. 7.

⁵ Mehmet Zeki Pakalın, **a.g.e.**, s. 119.

⁶ İlber Ortaylı, **a.g.e.**, s. 12.

⁷ İlber Ortaylı, **a.g.e.**, s. 12.

⁸ Yusuf Halaçoğlu, **XIV-XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı**, Ankara 1995, s. 124.

büroda yürütülürdü. Kadıasker rûznameçesi denilen bu kayıt defterleri kadıların maaşlarının durumu, becayiş, tayin işlemleri gibi farklı durumlarla ilgili zengin örnekler içermektedir. Tayin edildikten sonra bir kadının halkla yaklaşmasını engellemek ve bölgenin ileri gelenlerinin davalara taraf olmalarını önüne geçmek için görev süresi iki yıl ile sınırlı tutulurdu. Buna rağmen bağımsız ve doğrudan merkeze bağlı olması gereken kadı bazı konularda mülkî erkanla da karşılıklı çıkar ilişkisi içinde olmuştur. İstisnai olaylar dışında, Osmanlı kadısı siyaset⁹ ile cezalandırılmazdı¹⁰.

Diğer İslâm devletlerinin klasik devirdeki yapılanmasına kıyasla; Osmanlı kadısı gerek görev, gerekse otorite ve yetki bakımından daha gelişmiş bir yönetim ve hukuk adamı şahsiyetine sahiptir. Esasen beledî, mülkî v.s. diye tasnif edilen Osmanlı kadısının görevlerini şöyle sıralayabiliriz: Nâib, müteveli, imam, hatip ve benzerinin tayini, noterlik görevleri, vakfiye düzenlemesi ve tescili, vasî tayini, yetim mallarının idaresi, nafaka tayini, alacak senedi (hüccet) ve kefalet gibi senetlerin tanzimi, miras ve evlilik akdinin tanzimi, tapu sicil muhafızlığı (kent arazisi üzerinde emlak alım satın kaydı), infaz hakimliği görevi, mülkî görevler, vüzera haslarının kontrolü, lonca teftişi, iaşe tedariki, kale dizdarlarının denetlenmesi, mukata işlerinin kontrolü ve kaydı, narh tespiti vs... İşte bu çeşit kadının selahiyetlerine gösteren uygulama örneklerine şer‘iyye sicillerinde ve mühimme kayıtlarında sık sık rastlanmaktadır¹¹.

b. Şer‘iyye Sicillerinin Tanımı

Öncelikle bizlerin konuyla ilgili bilmesi gereken üç temel kavram mevcuttur. Bunlardan birincisi *mahdar* kavramıdır. Sözlük anlamı itibariyle huzur ve hâzır olmak demektir¹². Terim olarak iki anlamı mevcuttur. Birincisi hukukî dava ile ilgili kayıtlar; tarafların iddialarını ve delillerini içerisinde barındıran, ancak hakimin kararına esas teşkil etmeyen yazılı beyanlardır. Kadı, taraflarla ilgili bilgiyi

⁹ Burada siyaset kelimesi ölüm cezası anlamında kullanılmaktadır.

¹⁰ İlber Ortaylı, **a.g.e.**, s. 13-22.

¹¹ İlber Ortaylı, **a.g.e.**, s. 28-29.

¹² Abdullah Yeğin, Abdulkadir Badıllı ve Diğerleri, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lûgat**, İstanbul 1981, II, 1231.

hatırlamak ve müzakere edebilmek için yazılı hale getirir, fakat vereceği karara yazılı kayıtları ihtiva eden dava dosyaları esas teşkil etmez. İkincisi: Herhangi bir sorun hakkında düzenlenen belgenin içeriğinin doğruluğunu bildirmek için belgenin altında, mecliste hazır bulunan ve konu hakkında bilgisi olan başta subaşı, çavuş ve muhız gibi şahısların yazılı olarak tahrir ettikleri şahadet beyanlarına ve imzalarına da *mahdar* denir¹³.

İkinci temel kavramımız *sicil* tabiridir. Sözlük anlamı itibariyle kaydetmek ve karar vermek demek olan bu kelimenin terim anlamı ise şudur: Kadıların verdikleri ‘ilâm, huccet ve cezalarla, görevleri gereği tuttıkları çeşitli kayıtları ihtiva eden defterlere şer‘iyye sicilleri, kadı defterleri, mahkeme defteri ve zabt-ı vekâyi sicilleri ismi verilmektedir¹⁴.

Şer‘iyye sicilleri gözden geçirildiğinde bir kadının göreve başlar başlamaz adını, sanımı ve göreve başladığı tarihi bu defterin ilk sayfasına yazdığını, görev süresi sona erdiğinde ise defteri bir sonraki kadıya teslim ettiğini görmekteyiz¹⁵.

Şer‘iyye sicilleriyle ilgili bilmemiz gereken üçüncü temel kavramımız *sakk-ı şer‘î*dir. Bu kavram şer‘î sicillerdeki her çeşit yazılı kayıtların belli düzene göre sıralanmasını ve sicile kaydedilmesini içeren usulü ifade etmektedir. Sakk kelimesi, şer‘î mahkeme tarafından verilen i‘lâm, berat, kadı hücceti ve bu gibi yazılardaki tabirler, deyimler anlamına geldiği gibi bu tabirlerin yer aldığı vesîka anlamına da gelmektedir.¹⁶ Terim olarak ise şer‘î mahkemelerin sicile kaydettikleri veya yazılı olarak tarafların eline verilen her çeşit belgenin düzenlenmesinde ve yazılmasında takip edilen yazım usulüne veya bu çeşit yazılı belgelere **sakk-ı şer‘î** denmektedir¹⁷.

c. Şer‘iyye Sicillerinde Bulunan Belge Çeşitleri

Şer‘iyye Sicillerinin ihtiva ettiği belgeler pek çok ve çeşitlidir. Genel olarak ele almak gerekirse şer‘î sicillerin ihtiva ettiği konular iki bölümde özetlenebilir:

¹³ Ahmet Akgündüz, **a.g.e.**, I, 17.

¹⁴ Abdülaziz Bayındır, **İslam Muhakeme Hukuku**, İstanbul 1986, s.1.

¹⁵ Ali Himmet Berki, **Açıklamalı Mecelle (Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye)**, İstanbul 1982, s.413.

¹⁶ Ferit Develioğlu, **Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Ankara 2004, s. 915.

¹⁷ Ahmet Akgündüz, **a.g.e.**, I, 18.

Çeşitli dava tutanaklarıyla anlaşma, senet, satış, vakfiye, vekalet, kefalet, vesayet, 'ıtk, borçlanma, tereke, taksim vb. gibi fıkıh ilminin başlıca konularını oluşturan şer'î işlemlere dair resmi kayıtlar, narhlarla esnaf teftişine ait notlar.

Başta hükümdarlar olmak üzere her seviyedeki makamdan beylerbeylerine, sancakbeylerine, kadınlara, müftülere, mütesellimlere, dizdârlara, defterdârlara, müderrislere, mütevellîlere, voyvodalara, emînlere, altı bölük halkına, âyân-ı vilayet ve iş erlerine hitaben yazılan ferman, berât, divan tezkeresi, mektup, rü'ûs, tezkere vb. gibi resmi özellikteki emir ve yazı kopyaları.

Bunların dışında akla gelebilecek her türlü konuda gelişigüzel yazılmış münferit notlara (Örn: Yangın, sel, fırtına, zelzele, don, kar, dolu), şair yaratılışlı bazı kadı veya nâiblerin azil ve nakilleri hallerinde ihtisaslarını anlatan özgün şiirlere de rastlanabilmektedir¹⁸.

Tanzimat'ın ilanına, daha doğrusu II. Mahmud (1808-1839) ve onu takip eden döneme kadar Şer'î siciller yukarıda sayılan türlü konuları ihtiva ederken, bu dönemden sonra şer'î mahkemelerin görev alanlarıyla ilgili yapılan bir dizi değişikliklerle şer'î sicillerin içeriğini oluşturan konularda da daralma olmuştur¹⁹.

d. Şer'î Sicillerin Önemi

Şer'î siciller XV. yüzyılın ilk yarısından başlayarak XX. yüzyılın ilk çeyreğine kadarki uzun bir zaman dilimini her yönüyle ele alan, tarih sahnesindeki mühim boşlukları dolduran, o dönemle ilgili doğru hükümler vermemizi sağlayan çok önemli vesikalardır. Bu açıdan bakıldığında şer'îye sicillerinin önemini şöyle sıralayabiliriz:

1. Şehir Tarihi Açısından Önemi: Şer'î mahkemeler görevlerini yerine getirirlerken içerisinde buldukları şehrin tüm özelliklerini her yönüyle sicillere aktarmışlardır. Şer'î siciller ait oldukları şehrin dini yaşantısından, iktisadi hayatına kadar akla gelen her konuda günümüze ışık tutmaktadırlar.

¹⁸ Halit Ongan, **Ankara'nın I Numaralı Şer'îye Sicili**, Ankara 1958, s. X.

¹⁹ Daha fazla bilgi için bkz. Halil Cin, Ahmet Akgündüz, **Türk Hukuk Tarihi**, s. 236-237.

2. Hukuk Tarihi Açısından Önemi: Eski hukukumuzla ilgili birbirini tutmayan, çelişkili ifadeler arasından doğru olanın tespiti şer‘î sicillerin incelenmesiyle mümkün olacaktır. Bunlar incelenmeden Osmanlı Hukuku hakkında verilen hükümler daima eksik olacaktır²⁰.

3. Yer Adları ve Dil Bakımından Önemi: Sicillerde geçen kişi adlarıyla kasaba, köy, mahalle, semt adları büyük bir yekün teşkil etmektedir. Bunların incelenmesi kullanılan dilin özellikleri hakkında bize bilgi vermektedir. Aynı zamanda değişen yer isimlerinin ortaya çıkarılması iskan tarihimiz açısından son derece önemlidir²¹. Bu arada sicillerde yer alan Türkçe’de kullanılan mahalli kelimeler hem telaffuzları hem de anlam bakımından önem arz ederler.

4. İktisat Tarihi Açısından Önemi: Bütün şer‘î siciller kuşkusuz, ait oldukları bölgenin iktisadi hayatına dair orijinal vesikalardır. XV. ile XX. asırlar arasında halkın geçim tarzı, ithal ve ihraç edilen mallar, halkın tarım ve sanayi ürünü olarak ürettikleri mallar kısacası bütün iktisada dair konular doğru ve eksiksiz olarak ancak şer‘î sicillerdeki kayıtlardan öğrenilebilir²².

Şer‘î sicilin ait olduğu bölgede meydana gelen bölgesel bir takım olayların tarihimize yabancı kaldığı, kaydedilmediği bilinen bir durumdur. Teferruata girilmeden, gerçek sebepler iyice araştırılmadan birtakım sonuçlara gidilmeye çalışılması, üzümlere belirtelim ki çoğu zaman yapılan işin adı olmuştur.

Durum böyleyken, memleketimizin herhangi bir bölgesinde meydana gelen mahalli bir olay, çeşitli sebeplerden dolayı mahkemelere taşınmış ve tüm ayrıntılarıyla kayda geçirilmiş olabilir. Böyle önemli bir durumdan dolayı şer‘î siciller sosyal, idarî, malî, iktisadî, ticarî, ziraî, beledî, askerî ve siyasî bakımlardan tarihimizin bilinmeyen sayfalarına ışık tutacak nitelikte değerli bir hazine mahiyetindedirler.

---

²⁰ Ahmet Akgündüz, **Şer‘îye Sicilleri, Mahiyeti, Toplu Kataloğu ve Seçme Hükümler**, I, s. 13.

²¹ Halit Ongan, **a.g.e.**, s. XII

²² Ahmet Akgündüz, **a.g.e.**, I, s. 15.

Şer‘î sicilin içerisinde mevcut vakfiye kayıtları, vakfa ait olan davaları, vakıf mukataaları ve tamirler dolayısıyla bu kayıtlarda adı geçen cami, medrese, muallimhane, imaret, kale, kervansaray ve kilise adları, günümüzde mevcut olsun olmasın bu mimari ve sanat eserlerinin varlığını bizlere bildirmektedir.

2. II NO’LU BERGAMA ŞER’İYYE SİCİLLERİ BELGE ÇEŞİTLERİ

Bergama II No’lu Şer’iyye Sicil Defteri’nin çalışmamızın konusunu teşkil eden bölümleri, sicil kayıtlarının tarihleriyle ilgili düzenleme yapılmadığı ve sayfa düzenine paralel bir tarih sıralaması bulunmadığından 21 Mayıs 1870 (H. 19 Safer 1287) senesi ile 7 Ocak 1815 (H. 25 Muharrem 1230) seneleri arasındaki şer’iyye sicil kayıtlarını kapsamaktadır.

Üzerinde çalıştığımız şer’î sicil kaydı toplam 43 adet olup; bunların 27’si vakfiye, 8’i tevzi²³, 2’si ferman²⁴, 2’si i‘lâm²⁵, 2’si tekâlif-i şâkka²⁶, 1’i mürâsele²⁷, 1’i de tereke²⁸ kayıdır.

---

²³ Tevzi’ Defteri: Halkın ödemekle yükümlü olduğu örfî vergiyi gösteren ayrıntılı hesap hakkında kullanılan bir tabirdir. Her kazada ayrı ayrı olarak yapılan tevzi’ defterlerine o yer halkının ödemesi gereken memleket masrafı, oradan gelip geçen memurların menzil ücreti ile kaldıkları süredeki masrafları, vali, mütesellim, voyvodalarla köy muhtarlarının masrafları hükümet konakları, kışlalar, köprüler, su yolları inşaat ve tamir bedelleri kaydedilirdi. . Mehmet Zeki Pakalın, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, İstanbul 1971, III, s. 485.

²⁴ Ferman: Padişahın herhangi bir meseleye ait resmi emri ve bunun yazılı şeklidir. Fermanın üzerinde “Hüve” şeklinde Allah’ın ismi kısaca zikrolunduktan sonra altında tuğra yer alır, devamında muhatap şahsın lakâbı, fermanın gönderilme sebebi, hükümdarın arzu ve emri, istenen şeyin gayet açık ifadesi, emrin yerine getirilmesi için dua, tarih ve fermanın yazıldığı yer belirtilirdi. Mübahat S. Kütükoğlu, “Ferman” **DİA**, İstanbul 1995, XII, s. 400-402.

²⁵ İ‘lâm: Bir davanın mahkemede ne çeşit bir hükme bağlandığını gösteren belgeye, resmi vesikaya denilmektedir. Aynı zamanda bu resmi belge; davacının iddiasını, davalının cevabını def sözkonusuysa bunun sebeplerini, son kısımda verilen kararın gerekçelerini ve nasıl karar verildiğine dair kayıtları da ihtiva eder. Ahmet Akgündüz, **Şer’iye Sicilleri, Mahiyeti, Toplu Kataloğu ve Seçme Hükümler**, İstanbul 1988, I, s. 29.

²⁶ Tekâlif-i Şâkka: Şer’î olarak herhangi bir dayanağı bulunmayan, vergi kâidelerine de uymayan vergilere verilen isimdir. Mehmet Zeki Pakalın, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, İstanbul 1971, III, s. 431.

Defterde yazı çeşidi olarak “rik‘a” kullanılmıştır. Defter içerisindeki bazı yerler, mürekkeplerin yayılması veya zamanla yazıların silinmesi gibi sebeplerle okunamamıştır. Bu gibi yerler (.....) şeklinde gösterilmiştir.

Bergama II No‘lu Şer‘iyye Sicili’nin transkripsiyonlu metnini verdiğimiz bölüm içerisinde asıl metnin sayfa numaralarını da okuyucunun orijinal metin üzerinden evrakın takibini rahat yapabilmesi için verdik. Bu numaralar ilgili bölümdeki sayfaların başında, ortasında veya sonunda olabilmektedir. Asıl metin üzerinde bazı sayfalarda birden fazla kayıt olduğunda karışıklığa sebebiyet vermemek için A, B, C vb.şeklinde harflendirme yöntemini uyguladık.

Üzerinde çalıştığımız kayıtların asıl metin içerisinde buldukları sayfa numaraları şunlardır:

Vakfiye kayıtları: 4, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 21, 22, 23, 24, 28, 45, 47, 56, 58, 59A, 59B, 81A, 81B, 81C, 81D, 82A, 82B, 82C, 83A, 83B.

Tevzi’ Defteri kayıtları: 63, 67, 71, 73, 77, 78, 79, 80.

Ferman kayıtları: 1, 25.

İ‘lâm kayıtları: 19, 62.

Tekâlif-i şâkka kayıtları: 74, 76.

Mürâsele kaydı: 24.

Tereke kaydı: 38.

---

²⁷ Mürâsele: Kadının, kendisiyle eşit veya daha aşağı seviyedeki şahıs yada makamlara hitâben kaleme aldığı yazılı belgelere denir. Ahmet Akgündüz, **a.g.e.**, I, s. 38.

²⁸ Tereke: Terike Defteri: Geride herhangi bir vârisi olmayan veya olupda tasarruf edemeyecek kadar küçük yaşta vârise sahip kişilerin vefat ettikten sonra mallarına dair kadıların tutmuş oldukları hesap defteri hakkında kullanılan bir tabirdir. Paraya çevrilebilen malların bedeli “eytâm idareleri”nce nemâlandırılır. Daha sonra vâris çıkınca veya küçükler büyüyünce bu gelir kendilerine verilir. Mehmet Zeki Pakalın, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, İstanbul 1983, III, s. 461.

I. BÖLÜM

II NO'LU BERGAMA ŞER'İYYE SİCİLİNE GÖRE BERGAMA'NIN SOSYAL, KÜLTÜREL VE İKTİSADÎ HAYATINA GENEL BİR BAKIŞ

XVII. yüzyıldaki duraklama dönemini üzerinden atmaya çalışan Bergama XVIII. ve XIX. yüzyıllarda meydana getirilen bir takım dînî, kültürel, sosyal ve iktisadî eserlerle yeni bir gelişim hamlesi içerisine girmiştir.²⁹

Tezimizin konusunu teşkil eden elimizdeki mevcut kayıtların bir çok yerinde “*Âb-ı Kebîr Vakfı*” olarak isimlendirilen, XVIII. yüzyılda susuzluktan kıvranan Bergama’ya Geyikli suyunu getirme projesini hayata geçirmeleri Arapoğulları sülâlesini halkın gözünde önemli bir konuma getirse de, Sağancılı Veli olayı (İzmir Baskını) yüzünden ömürleri kısa olmuştur.³⁰

Daha sonra şehrin yönetimini ele alan Manisa merkezli Karaosmanoğlu ailesi Bergama’da sosyal, kültürel ve dînî içerikli imar faaliyetlerine hız vermiş, şehre kazandırdıkları eserleri de zengin vakfiyelerle destekleyip günümüze kadar ulaşmalarını sağlamışlardır.³¹

Bergama’ya ait II No’lu Demirbaş Defteri’nde bulunan kayıtların çoğu bu aile fertlerinin vakıf faaliyetleri ya da tereke kayıtlarıyla ilgilidir.³² Bu konuyla ilgili olarak ailenin bölgenin kültürel ve ekonomik gelişmesi üzerinde oynadığı önemli rolü konu alan bir takım çalışmalar elimizde bulunmaktadır. Bunlar arasında İnci Kuyulu tarafından yayınlanan eserde, Bergama dahil bölgedeki pek çoğu vakıf eseri olan, Karaosmanoğulları’na ait mimari eserleri bir arada görebilmemiz

---

²⁹ Osman Bayatlı, **Bergama Tarihinde Türk İslam Eserleri**, İstanbul 1952, s. 5-6.

³⁰ Osman Bayatlı, **Bergama’da Yakın Tarih Olayları, 18. ve 19. Yüzyıl**, İzmir 1997, s. 30-37.

³¹ Yuzo Nagata, **Tarihte Âyânlar Karaosmanoğulları Üzerinde Bir İnceleme**, Ankara 1997, s. 158-160.

³² Bkz. Bergama II No’lu Demirbaş Defteri Transkripsiyonlu Metin s. 105, 119.

mümkündür.³³ Özellikle Bozkurt Ersoy'un Bergama yöresinde bulunan cami ve mescitlerle ilgili çalışması, elimizde bulunan kayıtların ait olduğu dönemin Bergama'sındaki imar faaliyetleriyle ilgili bizlere önemli bilgiler aktarmaktadır.³⁴ Bu bağlamda âyânlar üzerinde yapılan monografik bir çalışma olan Yuzo Nagata'nın "Tarihte Ayanlar" adlı eseri, ailenin Bergama yöresindeki vakıf faaliyetlerine ışık tutması sebebiyle son derece önemlidir.

Elimizde bulunan vakfiye kayıtlarının çoğunun ait olduğu dönem olan Karaosmanoğulları dönemi, Bergama'nın her alanda ilerlemesi açısından oldukça faydalı bir dönem olmuştur. İdareyi ellerinde bulunduran Karaosmanoğulları ailesi sahip olduğu zenginliği, kamusal alanda yapmış oldukları vakf eserlerle halkın ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kullanmışlardır. XVI. yüzyılda bölgenin önemli şehirlerinden biri olan Bergama, XVII. yüzyılda oldukça sönük bir haldeydi. Şehrin yeniden gelişmesi Karaosmanoğlu Hacı Ömer Ağa'nın Bergama Voyvodası olması ve bu ailenin bir kolunda buraya yerleştirilmesiyle olmuştur.³⁵ Ailenin bu bölgede ne kadar büyük bir servete sahip olduğu ve bölgenin kalkınmasındaki rolü Ömer Ağa'nın oğlu ile torunlarının vakfiye kayıtlarından daha iyi anlaşılmaktadır.³⁶

1. Bergama'da Bulunan Dînî ve Kültürel Vakıf Eserleri:

Bergama şehri, Klâsik Türk-İslam şehirlerinde görülen kendine has birtakım özellikleri bünyesinde barındırmaktadır. Bu Osmanlı şehri de, çevresinde bulunan Balıkesir veya Bursa gibi daha merkezi şehirlerde görülen, kimliğinin belirleyici tüm özelliklerini sergilemektedir. A. H. Tanpınar'ın deyişiyle bu şehir, "*her yerde kendi ritmi, kendi husûsi zevkiyle vardır, her adımda önümüze çıkar. Kâh bir türbe, bir cami, bir han, bir mezar taşı, burada eski bir çınar, ötede bir çeşme olur ve geçmiş zamanı hayal ettiren manzara ve isimle, üstünde sallanan ve bütün çizgilerine bir hasret sindiren geçmiş zamanlardan kalma aydınlığıyla sizi yakalar. Sohbetinize ve işinizin arasına girer, hülyalarınıza istikamet verir.*"³⁷

³³ Bkz. İnci Kuyulu, **Karaosman-oğlu Ailesine Ait Mimari Eserler**, Ankara 1992.

³⁴ Bkz. Bozkurt Ersoy, **Bergama Camii ve Mescitleri**, Ankara 1989.

³⁵ Osman Bayatlı, **Bergama'da Yakın Tarih Olayları, 18. ve 19. Yüzyıl**, İzmir 1997, s. 28-53.

³⁶ Bkz. metin s. 120-137.

³⁷ Ahmet Hamdi Tanpınar, **Beş Şehir**, İstanbul 2006, s.94.

İncelediğimiz kayıtların ait olduğu dönemin Bergamasında, bölgenin kültürel hayatına yön veren, Karaosmanoğulları döneminde ailenin şehre kazandırdığı vakıf eserleri içerisinde değerlendirebileceğimiz bir çok eserde karşılarız.

a. Mescitler:

İncelemiş olduğumuz kayıtlar içerisinde, Mescitaltı Mescidi ve Yumurtalı Mescit adıyla iki mescit ismi geçmektedir.

Mescitaltı Mescidi: 7 Şevval 1328 tarihli vakfiyede “*Aydın vilâyeti dâhilinde Bergama Kazâsının nefs-i Bergama çarşısında Amrud Bâzârında Kara Çizmeciler Arastası bâşında kâin ashâb-ı hayrâtdan Hüseyin Ağa'nın inşâ kerdesi bulunan Mescitaltı denmekle ma'ruf mescîd-i şerîfin...*”³⁸ şeklinde ismi geçen Mescitaltı Mescidiyle ilgili olarak Osman Bayatlı'nın “Bergama Tarihinde Türk-İslam Eserleri” ile Bozkurt Ersoy'un “Bergama Camii ve Mescitleri” adlı eserleri ayrıntılı bilgiler vermektedir³⁹.

Yumurtalı Mescit: İncelediğimiz kayıt içerisinde “*Yumurtalı Mescidi dimekle meşhûr mescid-i şerîf evkâfî mutevellîsi es-Seyyid Halil Efendi ve Veliyuddin Hoca mahzarında...*” şeklinde bir ifadeyle yer alan bu mescidin yeri hakkında kesin bilgiye sahip olmasak da Osman Bayatlı'nın “Bergama Tarihinde Türk-İslam Eserleri” adlı eserine baktığımızda mescidin yeri ile ilgili sadece Ulu Cami yolu üzerinde olduğu bilgisi vardır⁴⁰. Günümüzde belirtilen yol üzerinde bulunan Tabaklar Hamamı'nın karşısındaki yıkıntının bu mescit olma ihtimali vardır.

b. Câmiler:

Bergama II. No'lu Şer'iyye Sicilleri'nin incelemiş olduğumuz bölümlerinde; Hacı Hakîm Camii,⁴¹ Kadı Hayrettin Cami-i Şerifi,⁴² Şadırvan Cami-i Şerifi,⁴³ Hoca

---

³⁸ Bkz. metin s. 71.

³⁹ Bkz. Osman Bayatlı, **Bergama Tarihinde Türk İslam Eserleri**, s.50; Bozkurt Ersoy, **Bergama Camii ve Mescitleri**, s. 31.

⁴⁰ Osman Bayatlı, **a.g.e.**, s.10.

⁴¹ Bkz. metin s. 53.

⁴² Bkz. metin s. 67.

⁴³ Bkz. metin s. 68.

Sinan Cami-i Şerifi,⁴⁴ Müfti Cami-i Şerifi,⁴⁵ Kurşunlu Hacı Hasan Cami-i Şerifi,⁴⁶ olmak üzere toplam altı cami ismi geçmektedir.

Camilerin bulunduğu mahalleler. (Mevki)

Hacı Hakîm Camii: Hacı Hakim Hamamı yakınında, Eski Bahçıvan Pazarı içerisinde.⁴⁷

Kadı Hayrettin Camii(Yeni Cami):. Kayıtta bulunduğu mahalle ile ilgili bilgi bulunmamaktadır. Kadı Hayrettin Mahallesi Uzun Çarşı Caddesi sonundadır.

Şadırvan Camii: Şadırvanlı Caddesi ile Hastane Caddesinin kesiştiği köşede, Selçuklu Minaresi'nin yanında bulunmaktadır.⁴⁸

Hoca Sinan Camii: Turabey Mahallesi'nde, Yeni Kavaklar alanında bulunmaktadır.⁴⁹

Müfti Camii: Kayıtta bulunduğu mahalle ile ilgili bilgi bulunmadığı görülmektedir.

Kurşunlu Hacı Hasan Camii: Zafer Mahallesi'nde, Hükümet Konağı'nın yanında, Hükümet Caddesi No:11'de bulunmaktadır.⁵⁰

Bergama II. No'lu Şeriyeye Sicilleri'nin elimizdeki mevcut kayıtlarında ismi geçen altı cami ve iki mescid zengin vakıflarla desteklenmiş, imam, müezzin, kayyim⁵¹, bevât⁵² yevmiyeleri, cuma ve pazartesi geceleri kandillerin sabaha kadar yanması için gerekli olan yağ hep bu vakfiyelerden temin edilmiştir.⁵³

---

⁴⁴ Bkz. metin s. 69.

⁴⁵ Bkz. metin s. 122.

⁴⁶ Bkz. metin s. 135.

⁴⁷ Bozkurt Ersoy, **Bergama Camii ve Mescitleri**, s. 41.

⁴⁸ Bozkurt Ersoy, **a.g.e.**, s. 49.

⁴⁹ Bozkurt Ersoy, **a.g.e.**, s. 35.

⁵⁰ Bozkurt Ersoy, **a.g.e.**, s. 14.

⁵¹ Mütevelli yerine kullanılan bir ifade olup camilerin temizlik işlerini yapan hademelerine verilen bir isimdir. Bkz. Mehmet Zeki Pakalın, **a.g.e.**, II, s. 223.

⁵² Kapıcı ve kapı bekçisi anlamında kullanılıp mektep kapıcılarına da verilen bir isimdir. Bkz. Mehmet Zeki Pakalın, **a.g.e.**, I, s. 212.

⁵³ Bkz. metin s. 67-68.

c. Medreseler:

İncelediğimiz kayıtlarda Bergama merkezinde dokuz adet Nevâhi-i Bergama denen Bergama'ya bağlı Çandarlı'da bir adet olmak üzere toplam on adet Medrese ismine rastlamaktayız. Bu bilgi de bize, o dönemler Bergama şehrinin hiçte küçümsemeyecek sayıda Eğitim-Öğretim kurumuna sahip olduğunu bildirmektedir. İsimlerini alfabetik sırayla vereceğimiz bu medreselerden bazılarının zengin Karaosmanoğulları vakıflarıyla desteklendiğini,⁵⁴ şehirde ilmî seviyenin yükselmesi için ailenin hertürlü imkanı müderrisler ve talebelere sağladığını görmekteyiz.⁵⁵

Çandarlı Hisarı Medresesi.

Feyzullah Efendi Medresesi.

Hasan Efendi Medresesi. (Doğancı Mah.)

Lâz Efendi Medresesi.

Müfti Efendi Medresesi.

Odalar Evlâsı Medresesi.

Zağanlı Muslihiddin Zâde Osman Âğa'nın bina ve ihyâ eylediği Medrese.

Paşaoğlu Medresesi.

Yeşil (Yeni) Medrese.

Yörük Hasan Efendi Medresesi.

Bergama II. No'lu Şeriyeye Sicili incelendiğinde medreselerle ilgili karşımıza çıkan önemli bir noktada, öğrencilerin ve halkın faydalanması için oluşturulmuş kütüphanelerdir.⁵⁶

Elimizdeki kayıtlarda; Yeşil Medrese Kütüphanesi⁵⁷ ve “*Bayezid Mahallesinde Zağanlı Muslihiddin Zâde Osman Ağa'nın binâ ve ihyâ eylediği*

---

⁵⁴ Bkz. metin s. 67-69.

⁵⁵ Yuzo Nagata, *Tarihte Âyânlar Karaosmanoğulları Üzerinde Bir İnceleme*, s. 294-298.

⁵⁶ Özellikle Karaosmanoğlu Hüseyin Ağa'nın Manisa'da Muradiye Camii avlusunda oluşturduğu Kütüphane, bölgedeki ilim meraklısı olup da kitaplara ulaşamayan kişilere faydalı olmuştur. Daha fazla bilgi için Bkz. Yuzo Nagata, *a.g.e.*, s. 65-66.

⁵⁷ Bkz. s.72. Yeşil Medrese Kütüphanesiyle ilgili daha fazla bilgi edinmek için Bkz. Vehbi Günay, “*Bergama Yeşil (Yeni) Medrese ve II. Numaralı Şeriyeye Sicilinde Yer Alan Kitaplar*”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, İzmir 1998, S.XIII, s.210-224.

medresede bulunan kütüphane”⁵⁸ olmak üzere iki kütüphane bulunmaktadır. Kütüphanelerle ilgili olarak kitap listeleri⁵⁹ incelendiğinde, dini ilimler denilen Fıkıh, Hadis, Tefsir v.b. lerinin yanında, akli ilimler denilen mantık, geometri, astronomi v.b. alanlara ait kitaplarla da karşılaşılmaktadır. Bu iki kütüphane ve içerisindeki eserlerin çeşitliliği, XIX. yüzyıl Bergama’sının önceki dönemlerini aratmayacak oranda bir kültür merkezi olduğu gerçeğini bize haber vermektedir.

d. Muallimhâneler:

Bergama II No’lu Şer’iyye sicillerinin elimizdeki kayıtlarında iki yerde mu‘allimhâne ismine rastlamaktayız.⁶⁰ Sıbyan mektebi olarak da bilinen bugünkü ilköğretim okullarının yerini tutan bu okullarda, vakfiye kayıtlarından da anlaşıldığı kadarıyla muallim çocuklara Kur’an okumayı ve ilmihal bilgilerini öğretmekteydi.⁶¹

2- Sosyal Vakıflar:

II. No’lu Bergama Şeriyye Sicilleri’nde; bulunduğu bölgenin ihtiyaçlarına göre şekillenen ve bu doğrultuda sosyal görevler üstlenen bir takım vakıfların varlığını görmekteyiz.⁶² Sosyal hayatta son derece önemli olan içme suyunun temini ve dağıtımı, aydınlatma, temizlik gibi birtakım işler bu vakıflar aracılığıyla yürütülebiliyordu. Osmanlı İmparatorluğu’nda 1856 yılına kadar bu türlü problemleri

---

⁵⁸ Bu kütüphaneye ilgili olarak elimizdeki s. 110’daki kayıta “... *belde-i âhire vakf-ı şerifden kitap verilmeyip hâssaten derûn-ı Bergama’da i’timâdı temekkûn olan ihvândan ri’ayete intifâ’ için kitap taleb iden olur ise verilûp deftere kayd-ı ahz olundukda...*” ifadesinin yer alması kütüphane eserlerinin iare yoluyla okunduğunu ve bunların korunmasına yönelik titizliği bize göstermektedir.

⁵⁹ Bkz. metin s. 89-105, 117-119.

⁶⁰ Bkz. metin s. 52-53.

⁶¹ Cahit Baltacı, “Mektep: Osmanlılarda Mektep”, **DİA**, Ankara 2004, XXIX, 6-7.

⁶² Vakıfların İslâm Toplumunda yerine getirdikleri görevlerle ilgili olarak daha fazla bilgi için Bkz. Mehmet Şeker, **İslâm’da Sosyal Dayanışma Müesseseleri**, Ankara 1984, s. 97-98.

çözümüne kavuşturacak belediye teşkilatı olmadığı için,⁶³ sosyal vakıflar insanların gündelik yaşantısında etkisini fazlasıyla hissettiriyordu.

a. Çeşmeler:

Elimizdeki kayıtlarda, iki kadının yaptırmış olduğu iki çeşmeden bahsedilmektedir. H. 1220/M. 1805 tarihli kayıta “*Koca Ömer Karyesi’nde vâki ‘merhûme kerîme Âişe’nin müceddeden binâ eylediği çeşmenin dahî ta’mîri iktizâ ettikçe ta’mîri ve yine kerîmemiz merhûme Emine Hanım’ın muceddeden binâ eylediği çeşmenin dahi ta’mîri iktizâ ettikçe ta’mîr olunup...*” ifadesi yer almaktadır. Mevcut bu ifadeye ve Bergama’da çeşme yaptıranların listesine⁶⁴ bakıldığında kadınların, halkın su ihtiyacının karşılanması amacıyla çeşme yapımında etkin rol oynadıkları görülmektedir. Günümüzde Bergama su şebekesinin yenilenmesi sebebiyle çok sayıda çeşme susuz kalmıştır.

b. Su ve Soğuk Su Dağıtımı:

Şehir hayatının can damarı olan su temini ve dağıtımı, Osmanlı Şehir mimarisinin büyük uzmanlık, beceri ve özgünlüğüyle çözüme kavuşturduğu önemli altyapısal sorunlardan biriydi.⁶⁵

Bergama II. No’lu Şeriyye Sicili’nin elimizdeki mevcut kayıtlarından anlaşıldığı kadarıyla su dağıtımı işi zengin vakıflar aracılığıyla yapılmaktaydı. “*Âb-ı Kebîr Vakfı*” olarak isimlendirilen su temini ve dağıtımıyla ilgili tüm masrafların karşılandığı büyük bir vakıf mevcuttu. “*Bergama’da vâki ‘Âb-ı Kebîr Vakfı müsteğallâtından Yahudi Hanı dimekle ‘arîf olan han...*”⁶⁶ ifadesinden vakfın çok sayıda mal varlığı bulunmaktaydı.⁶⁷

---

⁶³ “*Âb-ı Kebîr Vakfı*” olarak kayıtlarda geçen, Bergama’ya gerekli suyun getirilmesi ve dağıtımıyla ilgili vakıflar belediyeye 1925 yılında devredilmiştir. Daha fazla bilgi için Bkz. Osman Bayatlı, **Bergama’da Yakın Tarih Olayları, 18. ve 19. Yüzyıl**, s. 33.

⁶⁴ Ali Özünal, **Bergama Tarihinde Su Yolları ve Çeşmeler**, İzmir 1997, s. 85-86.

⁶⁵ Maurice M. Cerasi, **a.g.e.**, s. 191.

⁶⁶ Bkz. metin s. 77.

⁶⁷ Osman Bayatlı, “**Bergama’da Yakın Tarih Olayları, 18. ve 19. Yüzyıl**” adlı eserinin 33. sayfasında 1925 yılında belediyeye devredilen vakfın mal varlığını şöyle sıralamıştır: 12 bin lira,

Suyun temini ve su yollarının tamiri işi, hem şahısların vakfettiği malların gelirleriyle ⁶⁸ hem de *Âb-ı Kebir Vakfı*'ndan elde edilen gelirlerle karşılanmaktaydı. Elimizdeki mevcut bir kayıta su yollarında kullanılan kariz adı verilen (geriz) künklerin inşası için *Âb-ı Kebîr Vakfı*'nın ve Kulaksız Camii Medresesi Vakfı'nın ortak çalışmasıyla ilgili alınan bir karar da mevcuttur.⁶⁹

Kayıtlarda ilgimizi çeken ve dönemin sosyal hayatıyla ilgili önemli bilgiler sunan bir diğer konuda soğuk su dağıtımıyla ilgili özel bir vakıf kurulmuş olmasıdır.⁷⁰ Bu vakıfla ilgili kayıt incelendiğinde, sıcak günlerde susayan kimselerin soğuk su içebilmesi için kar satın alınıp küplere doldurulması, "*Eyyâm-ı hasad ve ahrârda selc vaz'ıyle kûb-ı mezkûrelerde olan su bârid olup atşân-ı ahrârın şûrb eylemesi için*" görevlendirilen bir kişi (el Hâc Ahmed Efendi)'nin varlığından haberdar olmaktadır.⁷¹

c. Zeytin Vakıfları:

Günümüz Bergaması'nın ekonomik hayatında zeytin ve zeytin ürünleri ne kadar önemliyse, kayıtların ait olduğu dönemin Bergaması'nda da o ölçüde önemliydi. Hatta cami ve medreseler gibi pek çok önemli mekanın aydınlatmalarının zeytinyağı (revgan-ı zeyt) ile yapıldığını göz önüne alırsak zeytin vakıflarının Bergama şehri için ne kadar değerli olduğu kendiliğinden ortaya çıkar.

H. 7 Şevvâl 1328 / M.12 Ekim 1910 tarihli bir kayıta Çamköy yakınındaki 94 adet zeytin ağacının hasılatı Kadı Hayreddin Camii harîmindeki medreseye (Yeşil veya Yeni Medrese) vakfedildiği görülmektedir: "*Çamköy kurbundaki doksan dört 'adet vakf-ı eşcâr-ı zeytûn hâsılatı dahî sâbiku'z-zikr muvaffakı ahıbbâsı olduğum Kadı Hayreddin Cami-i harimindeki medresemin fakd-ı dersiyesine meşrûta olup...*"⁷²

80'den fazla dükkan, 7 bahçe, 2 binden fazla zeytin ağacı, 4 su değirmeni, (Arapoğlu, teke, alan, ulucami), 3 hamam (küplü, çınarlı, patırna), Mesluk Hanı'nın yarısı.

⁶⁸ Bkz. metin s. 55-63.

⁶⁹ Bkz. metin s. 77.

⁷⁰ Bkz. metin s. 55.

⁷¹ Bkz. metin s. 56.

⁷² Bkz. metin s. 68.

Bazı vakfiyelerde medresenin ve medreseye ait yapıların aydınlatmalarında kullanılacak zeytin yağının miktarı bile belirtilmiştir. Örnek olarak (H.1271/M.1854) yılındaki, Kozak Kazası ileri gelenlerinden el-Hâc Zeynelabidin Ağa ve yakın akrabalarının vakfiyesini örnek verebiliriz: “*Medîne-i Balıkesir’de Avrat Bâzârı’nda hâlâ Medîne-i mezkûr müftisi faziletli Ali Şu‘ûri Efendi’nin muceddiden bina ve inşâ eylediği medrese derûnunda vâki’ hücrelerinde ta‘lim û ta‘allum iden ‘ilm-i şerîfden zevâta ikâd-ı kanâdil için beher hücre başına senevî birer kıyye revgan-ı zeyt verile*”⁷³

d. Hanlar ve Hamamlar:

Elimizdeki mevcut kayıtlarda; Abacı Han,⁷⁴ Büyük Han ve Küçük Han,⁷⁵ Acem Han,⁷⁶ Çukur Han⁷⁷ olmak üzere toplam beş adet hanın ismi geçmektedir. Bunların dışında vakfiye metni içerisinde kendisinden dolaylı olarak bahsedilen üç han daha mevcuttur. Bu hanların mevcudiyetini şu şekilde tesbit ettik: Birincisi “*Âb-ı Kebir Vakfı müsteğallâtından Yahudi Hanı demekle ‘arîf olan han...*”⁷⁸ ifadesi içerisinde; ikincisi “*Urgan Bâzârında vâki’ hânın geliriyle...*”⁷⁹ ve üçüncüsü de “*... Bir taraftan Müfti Cami-i vakfı dükkânı ve bir taraftan Bâkır Hanı ve tarafeyni tarik-i ‘âm ile mahdûd bir bâb mumhânemi...*”⁸⁰ şeklindeki ifade içerisinde zikredilmektedir.

Osmanlı şehirlerinde, dini ve kültürel sebeplerden dolayı, hamâm inşâsı, cami yapımı kadar önemli görülen bir işti.⁸¹ Bergama içerisinde de sayıları hiç de az

---

⁷³ Bkz. metin s. 44.

⁷⁴ Bkz. metin s. 123.

⁷⁵ Bkz. metin s. 125.

⁷⁶ Bkz. metin s. 124.

⁷⁷ Bkz. metin s. 67.

⁷⁸ Bkz. metin s. 77.

⁷⁹ Bkz. metin s. 51.

⁸⁰ Bkz. metin s. 122.

⁸¹ Maurice M. Cerasi, **Osmanlı Kenti Osmanlı İmparatorluğu’nda 18. ve 19. Yüzyıllarda Kent Uygarlığı ve Mimarisi**, İstanbul 1999, s. 191.

olmayan hamamlardan; İğdeli Hamam,⁸² Avratlar Hamamı,⁸³ Bâşâoğlu Hamamı,⁸⁴ olmak üzere toplam üç hamam ismi kayıtlarda geçmiştir.⁸⁵

3- İktisâdî Hayata Dair Vakıf Kurumları:

Bergama II. No'lu Şeriyye Sicili'nin incelemiş olduğumuz kayıtlarında, dönemin Bergama'sının ekonomik hayatı üzerinde etkili olan ve aynı zamanda da sosyal ve dini bir takım hizmetlerin yerine getirilmesini sağlayan iki lonca (Ekin ve Yemiş Loncası) ve çeşitli meslek gruplarına ait çok sayıda dükkan ismi geçmektedir.

Daha önceleri özel mülk iken sahipleri tarafından vakıflara bırakılan lonca ve vakıf dükkanlarının gelirleri genelde mahalle camiinin bakımına, camii görevlilerinin maaşlarına,⁸⁶ cami bünyesinde bulunan medrese veya muallimhânenin eğitim masraflarının giderilmesine, şehre su temini ve dağıtım işlerinin düzenlenmesine, hatta Mekke ve Medine'deki fakirlerin ihtiyaçlarının giderilmesine tahsis edilmekteydi.

H.1229/M.1814 tarihli bir vakfiyede, Karaosmanoğlu el-Hâc İbrahim Nâfîz'in torunu, Hüseyin Tevfik İbni'l-Hâc Ömer isimli hayır sahibinin vakfiyesi, yüzlerce dükkân ismi, yağhâne, zeytinlik sayıldıktan sonra bunların gelirlerinin, Yeşil Medresenin eğitim giderlerine, Yeni Cami görevlilerinin maaşlarına (o cami içerisinde vaaz eden vaize, mukabele okuyacak olan beş müezzine, imam hatîbine, kapıcısına, tuvaletçisine), caminin Cuma ve pazartesi geceleri aydınlatılması için kullanılacak zeytin yağının alımına, Kurşunlu Hacı Hasan Camii imamının maaşına tahsis edildiğini bize bildirmektedir.⁸⁷

---

⁸² Bkz. metin s. 122.

⁸³ Bkz. metin s. 122.

⁸⁴ Bkz. metin s. 152.

⁸⁵ Bergama'da bulunan hanlar, hamamlar ve mimari yapılar hakkında daha fazla bilgi için bkz. Osman Bayatlı, **Bergama Tarihinde Türk-İslâm Eserleri**, İstanbul 1956 ve İnci Kuyulu, **Karaosmanoğlu Ailesine Ait Mimari Eserler**, Ankara 1988 .

⁸⁶ Suraiya Faroqhi, "**Osmanlı'da Kentler ve Kentliler**", (çev. Neyyir Kalaycıoğlu), İstanbul 1994, s. 37.

⁸⁷ Bkz. metin s. 119-137.

a. Ekin Loncası ve Yemiş Loncası:

Elimizdeki kayıtlarda Ekin Loncası bir vakıf malının yeri belirtilirken⁸⁸, Yemiş Loncası ise yine aynı şekilde H.1229/M.1814 tarihli Karaosmanzade Hüseyin Tevfik'in vakıf mallarının yeri tarif edilirken zikredilmektedir.⁸⁹

Ekin ve Yemiş Loncaları şehrin ticari hayatında önemli rol oynadıkları gibi, tüm Ege kıyılarındaki tarımsal alanlardan elde edilen ürünlerin başka şehirlerin ve özellikle de İstanbul'un gıda ihtiyacının karşılanmasına yönelik kullanıldığı göz önüne alınırsa, Bergama diğer şehirler için de çok önemliydi. Şeker kamışından elde edilen şekerin çok az ve pahalı olduğu bir zamanda kurutulmuş meyve ve kuru üzüm ticareti şehir halkının hayatında önemli bir rol oynamıştır.⁹⁰

b. Dükkânlar:

Elimizdeki kayıtlarda vakıf faaliyetlerine tahsis edilmiş çeşitli meslek gruplarına ait çok sayıda dükkan tesbit edilmektedir. H.1229/M.1814 yılında Karaosmanzâde el-Hâc Ömer Ağa İbn-i el-Hâc İbrahim Ağa'nın mallarının topluca listesinin verildiği kayıta yer alan Bergama şehir merkezindeki dükkan sayısı ve ait olduğu meslek grubu oranı şehirdeki ticaret hayatı hakkında genel bir bilgi verebilir.

Toplam dükkan sayısı	: 102
Bâbûci (Ayakkabıcı) dükkan sayısı	: 28
Bakkal dükkan sayısı	: 14
Kuyumcu dükkan sayısı	: 9
Terzi dükkan sayısı	: 9

Mevcut dükkan sayısının yaklaşık % 60'ı dört meslek grubu (ayakkabıcı, bakkal, kuyumcu, terzi)üzerinde toplanmıştır. Diğer mesleklere ait dükkanlar şunlardır: Berber dükkanı sayısı: 5, Yemişçi dükkanı sayısı: 5, Kasap dükkanı sayısı: 4, Doğramacı dükkanı sayısı: 3, Kalaycı dükkanı sayısı: 3, Bardakçı dükkanı sayısı: 2, Kundakçı dükkanı sayısı: 2, Börekçi dükkanı sayısı: 2, Arabacı dükkanı sayısı: 2, Ekmekçi furunu: 1, Leblebici dükkanı: 1, Çıbıkçı dükkanı: 1, Mumhane: 1, Kazancı: 1,

---

⁸⁸ Bkz. metin s. 67.

⁸⁹ Bkz. metin s. 122.

⁹⁰ Suraiya Faroqhi, **Osmanlı'da Kentler ve Kentliler**, İstanbul 1994, s. 100-101.

Yorgancı: 1, Mütâf dükkan: 1, Kahve dükkanı: 1, Bozacı dükkanı: 1, Fener dükkanı: 1, Kahvehâne: 1, Timarcı: 1, Paçacı dükkanı: 1, İslâmbol Tüccarı dükkanı: 1.⁹¹

4- Kayıtlarda Geçen Muhtelif Konular:

Bergama II. No'lu Şeriyeye Sicilleri'nin elimizdeki mevcut bölümleri içerisinde, dönemin Bergaması'ndaki sosyal ve kültürel hayatın çeşitli renkleriyle ilgili bizlere ipucu sunan, müstakil bir başlık altında değerlendirilemeyecek kadar kısa fakat bir o kadar da önemli gördüğümüz bilgiler yer almaktadır. Bu bilgiler karşımıza bazen şuhûdü'l-hâl listesinde, bazen bir vakıf arazisinin yeri tarif edilirken, bazen de birkaç vakfiyede geçen ortak ifadelerden çıkabilmektedir.

a. Kadınların Cuma Namazı Kılmaları:

H.1080/M.1669 tarihli, Nevâhî-i Bergama Kazâsı'na dahil olan Kınık Kasabası sakinlerinden es-Seyyid el-Hâc İbrahim Ağa İbn-i el-merhûm Hüseyin Ağa'nın vakfiyesinde yer alan "...Câmî-'i mezbûrun dâhilinde vâki' nisâ tâîfesi edâyı salât-ı Cum'a eyledikleri mahalle yevmî bir akçe vazife ile nisâdan bir kimesne ferrâş ola..."⁹² ifadesi, her ne kadar ibadet mahalli ile ilgili çok ayrıntılı bilgiler sunmasa da o tarihlerde kadınların Cuma namazı gibi sosyal hayat üzerinde son derece etkili olan toplu bir ibadete iştirak ettikleri gerçeğini bize haber vermektedir.

b. Görevlilerin Aldıkları Ücretlerin Zaman İçindeki Değişimi:

Elimizdeki kayıtlardan anlaşıldığı kadarıyla, imam-hatip, müezzin, ve müderrislerin aldıkları ücretler zaman ilerledikçe niceliksel olarak artmaktadır. Şöyleki: H.1080/M.1669 tarihli, Bergama Kazası'na tabi Kınık Kasabası'nın ileri gelenlerinden es-Seyyid el-Hâc İbrahim Ağa'nın vakfiyesinde, kendisinin bina eylediği camide (ismi geçmiyor) imam ve hatibe 2'şer akçe, iki müezzine 2'şer akçe, cami dahilindeki muallimhânedeki muallim olan kişiye 4 akçe yevmiye verilmesini isterken,⁹³ H.1229/M.1814 tarihli, Karaosmanzâde el-Hâc İbrahim Nâfiz'in torunu Hüseyin Tevfik İbnü'l-Hâc Ömer'in vakfiyesinde, "...Paşaoğlu Medresesinin

⁹¹ Bkz. metin s. 110-115.

⁹² Bkz. metin s. 52.

⁹³ Bkz. metin s. 52.

muceddiden on bir bâb hücre ve bir bâb dershanenin muderrisi olan efendiye yevmi yüyirmi akçe...”, “Kurşunlu Hacı Hasan Cami’i Şerifi’nin imamına yevmî otuz akçe ve hatîbine yevmi on akçe vazife verile...”⁹⁴

Sicil kayıtlarından anlaşıldığı kadarıyla maaşlarda zaman içerisinde gözle görülür bir artış olmakta, fakat bu artışın görevlilerin alım gücünü ne oranda yükselttiği konusunda herhangi bir fikir ileri sürebilecek ipuçlarına sahip değiliz.

c. Kasapların Durumu:

Osmanlı Devleti’nde kasapların durumu ve kasaplık mesleğinin niteliği bugünkünden epeyce farklıydı. İstanbul’un et gereksiniminin karşılanması çözülmesi gereken bir problem ve bu problemin çözümü içinde genelde Batı Anadolu ve Balkanlar’dan kasap temin edilmekteydi. Zengin taşralılardan bir bölümü İstanbul’a zorla kasap yapılmaktaydı. Bazı durumlarda en az 1.200.000 akçelik servet aranmaktaydı.⁹⁵ Bu bilgilerden açıkça anlaşıldığı kadarıyla kasaplık mesleğini yerine getiren kişiler toplumun önde gelenleriydiler. Bu durumla paralellik arz eden bilgilere incelediğimiz vakfiye kayıtlarının sonunda yer alan şuhudü’l-hâl bölümünde ulaşmaktayız.⁹⁶

5- Kayıtlarda Geçen Mahalle Ve Köy İsimleri:

a. Mahalleler:

Şehir içerisinde yaşayan halk sosyalleşmenin bir gereği olarak mahalle adı verilen yerleşim birimlerine bağlıydı ve mahalleler sosyal birlik bakımından yöneticiler ile halk arasındaki ilişkileri belirleyici ve yönlendirici bir görevi üstlenmişlerdi.⁹⁷ Bununla birlikte Osmanlı şehirlerinde mahallenin en önemli özelliği yönetim biriminin merkezini teşkil etmesidir. Vergi yükümlüsü olanlar tahrir defterlerine ve diğer vergi kayıtlarına buldukları mahallelere göre ismen

---

⁹⁴ Bkz. metin s. 135.

⁹⁵ Suraiya Faroqhi, **Osmanlı’da Kentler ve Kentliler**, s. 279-280.

⁹⁶ Bkz. metin s. 41, 46, 49.

⁹⁷ Feridun M. Emecen, “Osmanlılar’da Yerleşik Hayat Şehirliler Ve Köylüler”, **Osmanlı**, Ankara 1999, IV, 93.

yazılmışlar ve oturdukları binaların hangi mahalle sınırlarına dahil olduğu belirlenmiştir.⁹⁸

İncelemiş olduğumuz kayıtlar içerisinde Bergama şehrine ait 29 mahalle ismi geçmektedir. Kayıtlarda isimleri geçen mahalleler alfabetik sırayla aşağıda belirtilmiştir:

Âişe Bacı	Solak Halil
Atmaca	Sofular
Bölcek-i Kebîr	Timurtaş
Câmi-'i Kebîr	Tura Beg
Cedîd	Zâviye
Divâne Hızır	Zimmiyân
Doğancı	
Ece	
Emir Sultan	
Eyne Mürsel	
Hacı Bayezid	
Hacı Fakih	
Hacı İlyas	
Hacı Nebi	
Hoca Sinan	
Hân	
İbn-i Mürsel	
İplikçi Yunus	
Kadı Hayreddin	
Karagazi	
Kara Kızlar	
Kurşunlu	
Saray	

⁹⁸ Ali Murat Yel-Mustafa Sabri Küçükbaşçı, "Mahalle", **DİA**, XXVII, 325.

b. Köyler:

Köy ifadesi Osmanlı Türkçesi içerisinde “karye” tabiri olarak sicil kayıtlarında yer almıştır. Halkı genellikle tarımla uğraşan karyeler Osmanlı Taşra Teşkilatı'nın en küçük birimidir. XVII. yüzyıl başlarından itibaren ekonominin bozulması ve eşkıyalık faaliyetlerinin artması sonucu köylerden şehirlere göç artmış karye sayıları ve nüfusları da bu doğrultuda azalmıştır.

Köyde yaşayanların çoğunun tarımla meşgul oldukları klasik Osmanlı toplumu içerisinde çiftçi-köylü konumunun temel birim olduğu bilinmektedir. Osmanlı ekonomisi temelde ziraata dayandığı için çiftçi-köylüler sosyal yapıda önemli bir unsurdur. Osmanlı kanunnamelerinde de aile reisi olarak nitelendirilen hane sahibi önde gelen ana unsurdur⁹⁹. Her şey bu birim “hâne” üzerinden tespit ve hesap edilirdi¹⁰⁰

Tezimizin konusunu oluşturan kayıtlar içerisinde 51 adet köy ismi geçmektedir. Bu köylerden ikisi, üçer tane mahalleye sahip olup bunlar parantez içerisinde gösterilmiştir. Bu köyler alfabetik olarak şu şekilde sıralanmaktadır:

Ahmet Begler
Akcingeler
Ali Begli
Aşağı Beg
(Deli Mehmed Mah., Ağa oğlu Mah., Hacı Mustafa Mah.),
Aşağı Cuma
Aşağı Kırıklar
Avdanlı
Ayvatlar

⁹⁹ Feridun M. Emecen, “Osmanlılar’da Yerleşik Hayat Şehirliler Ve Köylüler”, **Osmanlı Ans**, IV, s. 92, 94.

¹⁰⁰ Bkz. metin s. 158, 164.

Bağyüzü
Bahşayışlar
Bölcek-i Kebîr
Çamavlu
Çit
Dedeli
Dereli
Doğancı
Düztaban
Ferûzler
Göbeller
Göçbegliler
Hacı Hamzalar
Hamzalı
Hatıllı
Haydar
Hisar
İmâs
İncecikler
Kadı
Kalarga
Kaplan
Karaveliler
Kırathı
Koranlı
Kozluca
Karalar
Lala
Matar
Okçular
Ömerler

Paşa
Sarıcalar
Süngüllü Kırıklar
Tahtacı
Tekke
Terzi Haliller
Tırmanlar
Tokullar
Ürkütler
Yortanlı
Yukarı Beg
(Hacı oğlu Mah., Karaca oğlu Mah., Yahşiler Mah.)
Yukarı Cumalı

II. BÖLÜM

BERGAMA'YA AİT II NO'LU DEMİRBAŞ DEFTERİ'NİN TRANSKRİPSİYONLU METNİ

-1-

A

Emîrû'l-ümerâi'l-kirâm kebîrû'l-küberâi'l-fihâm zü'l-kadri ve'l-ihtirâm sâhibü'l-
'izzi ve'l-ihtîşâm el-muhtass bi-mezîdi gâyeti'l-meliki'l-a'lâ 'asâkir-i muntazama-i
şâhânem ferîklerinden Hüdâvendigâr ferîki İsmet Paşa dâmet ma'âlühû ve iftihâri'l-
ümerâi'l-mükrimîn muhtârû .....ve'l-mücâhidin câmi'ül-mehâsin ve'l-mefâhir
mu'temedü'l-ketâibi ve'l-ma'âşir el-muhtass bi-mezîdi inâyeti'l-meliki'l-kâdiri
'asâkir-i muntazama-i şâhânem miralaylarından Bergamalar ve mülhakâtı kazâları
umûr-ı zaptiyesine me'mûr İsmâil Beğ zîde ikbâluhü ve kıdvetü'n-nüvvâb el-
müteşerri'în Bergamalar nâibi ve müftîsi zîde 'aleyhimâ ve kıdvetü'l-emâcidi ve'l-
a'yân kuzâtı ve muhassılı Osman zîde mecdühû ve mefâhir'ül-emâsil ve'l-akrân sâir
a'zâ-yı meclis-i memleket zîde kadruhum tevkî-i refî-i hümâyûn vâsıl olıcak
ma'lûm ola ki memâlik-i mahrûsetü'l-mesâlik-i şâhânemde vâki' evkâf-ı
hümâyûnum ve harameyn-i muhteremeyn nezâretleri dâhilinde olan ve bilâ-nezâret
olarak nezâret-i evkâf-ı hümâyûnuma ilhâkı lâzım gelen ve hazînelerinde merbût
bulunan bi'l-cümle evkâf-ı şerîfenin Tanzîmât-ı Hayriyye usûl-i mu'addel-şümûlüne
tatbîkan hüsn-i idâreleri lâzımeden ve iktizâ-yı seniyye-i şâhânemden olduğundan ol
bâbda nizâm-nâmeye dâir dokuz bendi sâir tanzîm kılınân lâyiha meclis-i ahkâm-ı
'adliye ve umûmîde bi'l-müzâkere sûret kararı hakpây-i hümâyûn-ı mülûkânemden
bi'l-isti'zân ol-vechle icrâsı husûsuna irâde-i kâtı'a-i hüsrevânem şeref-efzâ-yı sünûh
ve sudûr olmuş ve mücibince lâyiha-i mezbûrenin birer kıt'a sûretleri muhassılîn-i

sâire taraflarına emr-i şerîfem irsâl ve tisyâr kılındığı misillü bir kıt'ası dahî derûn-u emr-i şerîfime leffen isbâl kılınmış olmağıla siz ki ferîk-i müşâr ve zaptiye me'mûru ve nâib ve müftî ve muhassıl ve sâir a'zâ-yı meclis-i memleket-i mûmâ-ileyhimisine lâyiha-i merkûmede mûnderic husûsâtın Bergama ve tevâbî'i kazâlarında dahî harf be-harf icrâsıyla Tanzîmât-ı Hayriyye'nin bidâyeti olan sene-i sâbika muharreminden bu ânâ kadar mürettebâtından ve hâsılâtından müterâkim olan mebâliğin evvel be-evvel ..... böyle dahî peyder-pey defter-i müfredâtıyla hazîneteyni merkûmeteyn cânibine tisyârı ve sâilinin istihsâline bezl ü sa'y ve makderet ve mezîd-i aġnâr ve rikkat eylemeniz fermânım olmaġın i'lânen ve ifhâmen emr-i 'âlişânem ısdâr ve tisyâr olunmuştur. İmdi vusûlünde keyfiyet-i irâde-i seniyyem mantûk-ı emr-i şerîfem ve lâyiha-i mezkûrenin mukâreneti ma'lûmunuz oldukda fermân olduġu ve bâlâda bast u beyân kılındığı vech-ile Tanzîmât-ı Hayriyye'nin bidâyetinden bu ânâ kadar mürettebâtından benden müterâkim olan mebâliğin evvel be-evvel ve bundan böyle dahî peyder-pey defter-i müfredatâtı hazîneteyn-i merkûmeteyn cânibine tisyârı esbâbının..... halde infâz-ı emr-i 'âlişâneme sarf-ı mâ-hasal-ı kudret ve zîrde i'tinâ ve rikkat ve cümleden taraf-ı bâhiri's-şeref-i şâhâneme da'avât-ı hayriyye isticlâbiyle menâbiri vaz'u hareket vukû'a getirülmemesi husûsuna gayret ve mübâderet eylemeniz bâbında fermân-ı 'âlişânım sâdır olmuştur buyuran hükm-i şerîfemle de vardık da bu bâbda vech-i meşrûh üzre şeref-yâfte-i sudûr olan işbu emr-i şerîf-i celîli's-şân vâcibü'l-ittibâ ve lâzîmü'l-ımtisâlimin mazmûn-ı münfî birle 'âmil olasın şöyle bilesiz 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılınız. sene 19 Safer 87/21 Mayıs 1870

B

Bergamalar ve mülhakâtı kazâlarında icrâ olunmak üzere muhassılı tarafına gönderilen sûret lâyhâsıdır.

Memâlik-i mahrûsetü'l-mesâlik-i şâhânede vâki' nezâret-i evkâf-ı hümâda ve harameyn-i muhteremeyn dâhilinde bulunan bi'l-cümle evkâf-ı şerîfe ile bilâ-nezâret ..... nezâret evkâf-ı hümâyûna ilhâkı nizâmından olan evkâf-ı şer'iyye musakkafât ve müsteġallâtından vukû' bulan mahlûlat-ı mu'accelâtı ve ferâġ ve

intikâlâtı temessükâtı harcları ve muhâsebât ve fazla-i evkâf ve ma'âş-ı muharrer nâmiyle hazîne-i evkâf-ı celîleye 'âid mürettebâtın el-hâsıl husûsât-ı evkâf-ı celîlenin Tanzîmât-ı Hayriyye usûl-ı mümâsil-şumûlüne tatbîkan nüvvâb-ı belde nezâretiyle meclisce rü'yet ve irâdesi zımnında cânib-i evkâf-ı hümâyûndan bi't-terkîm takdîm kılınân lâyiha meclis-i vâlâ-yı ahkâm-ı 'adliyyede bi'l-kırâ'a sûret-i tesviye ve icrâsı müzâkere ve tensîb olunarak karar verildikten sonra keyfiyet hâk-i pâ-yi hümâyûn hazret-i şâhânedan lede'l-istîzân ol bâbda müta'allık buyurulan irâde-i kâtî'a-i mülükâne mücibince müceddiden tanzîm olunân ta'limnâmenin sûretidir.

C

Nezâreteyn-i mezkûreteyne mülhâk ve bilâ-nezâret evkâf dâhilinde olan menâzil ve dekâkîn ve bâğ ve bağçe ve sâir gûnâ musakkafât ve müsteğallât mutasarrıflarından ve müsellim ve re'âyâdan bilâ-veled fevt ve hâlik olanların bâ-temessük 'uhdelerinde bulunan müstefâd ve müsteğallât-ı vakfeyne 'âid olup bu makûle-i mahlûlât mahallinde hâkim-i belde ve meclis ma'rifetleriyle bi'l-müzâyede değer-bahâsiyle fûrûht olunarak mu'accesesi meselâ bin kuruşda karar buldukda ber-mücib-i nizâm-ı rûsûmât-ı 'ârî olmak üzere mu'accele-i mezbûreden elli kuruş mütevellî ve kâtip ve câbî misillü hademe-i evkâf ve elli kuruş dahî harc-ı istifâ nâmıyla bi'l-ikrâz bâkî kalan dokuz yüz kuruşun hazîne-i mezkûreye irsâl ve isrâsı ve eğer evkâfın kâtib ve câbîsi ve belki mütevellî ve kâim-i makâmı dahî mahallinde mevcûd olmayup dersa'âdetde olduklarında bu makûleler bend-i sâlisede neşr ü beyân olunduğu vech-ile iktizâsına bakılmak üzere bu misillü rûsûmât dahî mu'accelât-ı merkûm ile ma'a hazîne-i evkâf-ı hümâyûna tesbîl kılınması ve mevcûd oldukları halde hademe-i merkûmenin ya'ni mütevellî ve kâtip ve câbî vakfın hisse-i münferideleri olan elli kuruşun i'tâsı ve bir minvâl muharrer harc-ı istifâ nâmıyla elli kuruş dahî hâkim-i belde bulunanlara ait olmak nizâmından ise de sâye-i şevket-vâye-i hazret-i şâhânedan o makûle müstevfî ma'âş tahsîs buyurulmuş olduğuna ve ba'd ezinde evkâf-ı mezkûre hukâm-ı nezâret ma'rifetiyle irâde ve rü'yet olunacağı cihetle ma'iyetinde bir nefer kâtib istihdâmı

lâzım geleceğine binâen resm-i mezkûrun hukkâma i'tâsından sarf-ı nazarla istihdâm olunacak kâtibe ber-vech ma'âş i'tâsı vukû' bulan mahlûlâtın vakıfların tasrîhiyle arâlık arâlık bâ-defter-i mümzâ mu'accelât-ı müctemi'asınıñ hazîne-i evkâf-ı hümâyûna irsâl olunması lâzimededen olmağıla ol vech – ile icrâsı

A

bend-i evvelde beyân olunduğu üzere nezâret-yen-i merkûmeteyne mülhâk ve bilâ-nezâret evkâf dâhilinde bulunan menâzil ve dekâkîn ve bağ ve bağçe ve sâir gûnâ musakkafât ve müsteğallât mutasarıflarının ferâğ ve intikalleri vukû'unda her kaç kuruş alınur ve satılır ise fimâ-ba'd ziyâde ve noksan kabûl itmeyüp ganî ve fakîr her kim olur ise olsun ferâğdan yüzde üç ve intikalde yüzde bir buçuk kuruş hisâbiyle harc ihzâ olunarak kaç kalem vukû' bulur ise ve her neye bâliğ olur ise nısfı mütevellî ve kâtib ve câbî taraflarına ve nısf-ı diğeri cânib-i hazîneye 'âid olacağından ol vech-ile mahallinde mütevellî ve kâim-makâmı ve kâtib ve câbîsi mevcûd ise nısf-ı hisseleri bi'l-ifrâz kendülere i'tâ ile bâkîsi değil ise cümlesi hassa-i hazîne ile berâber bâ-defter-i mumzâ bu tarafa isbâl kılınup şu kadarı işbu bendde ve bend-i evvelde gösterildiği üzere mahallerde mütevellî ve kâim-i makâmları ve kâtib ve câbîsi mevcûd olmayan ferâğ ve intikâlât harçlarından ve mahlûlât rüsûmâtından hisse-i ..... ve fazlaları ne mikdâra bâliğ vakf-ı merkûmun hademesine 'âid olur ise ve hademe-i merkûm mahallerinde mevcûd olunup da hisse-i ..... kendülere verildiği halde o makûlelerin dahî kezâlik başka vakıfları beyânıyla mumzâ müfredâtı hazîne-i evkâf-ı hümâyûna ba's ü tafsîl olundu.

B

Nezâret-i evkâf-ı hümâyûn-ı mülûkâneye mülhak ve bilâ-nezâret bulunup nezâret-i mezbûreye ilhâkı nizâmından bulunan ve harameyn-i muhteremeyni nezâreti dâhilinde olup taşrada vâki' olup bi'l-cümle evkâf-ı şerîfenin musakkafât ve müsteğallât ve arâzisinden ferâğ ve intikâlât ve mahlûlât vukû'unda temessükâtları mahallerinde mütevellîleri veyahûd kâim-i makâmları mevcûd oldukları halde

taraflarından ba'de't-temhîd cânib-i nezâret-i evkâf-ı hümâyûna irsâl ile sahh-ı keşîde olunması mer'î'l-aslu'l-icrâ olan nizâmından ise de ashâbına yüsri sühûlet olmak üzere temessükât-ı mezkûrenin bir minvâl muharrer mütevellî ve kâim-i makâmları mahallerinde bulunur ise cânib-i nezâret-i evkâf-ı hümâyûn irsâlinde sarf-ı nazarla anlar taraflarından temhîr ve hukkâm cânibinden dahî nezâret-i evkâf-ı hümâyûna mihrine bedel olarak sahh-ı keşîde olarak ve mütevellî ve kâim-i makâmları mahallinde mevcûd olmadığı halde bu tarafda îcâb-ı icrâ ve yine mahalline i'âde ve isrâ olunmak üzere fakat üzerine geçecek adamın ismi ..... ve me'hûz olan harçlardan temessükû cânib-i nezâret evkâf-ı hümâyûn-ı tisyâr olunmak ve hazîneteyn-i merkûmeteynden ..... hüsn-i idâre olunmakda bulunan bi'l-cümle selâtîn-i 'izâm evkâf-ı celîlesi müstefâd ve arâzisini bütün bütün müstesnâ olmasıyla senedât-ı lâzîmeniñ bi-eyyi hâl cânib-i nezâretde temhîr olunmak kâ'ide-i mer'iyeden olunmuş olduğundan o makûle arâzinin temessükâtı me'hûz olan harçlarıyla ma'an hazîneteyn-i merkûmeteyn tarafına gönderilmek ve henüz tahrîri icrâ olunmamış arâzinin müstakillen tahrîri îcâb itmeyüp Tanzîmât-ı Hayriyye îcâbınca tahrîr-i emlâk ve arâzisi harrasında tabî'atıyla bu keyfiyet hâsıl olunacağına binâen o makûle arâzî-i asihhânın yedlerinde bulunan huçec-i şer'iyeye ve senedât-ı sâireleri ahziyle nizâmına tatbîkan tebdîlen ve müceddiden îcâb iden temessükleri kezâlik mahallerinde mütevellî ve kâim-i makâmları mevcûd evkâfın zikr olunduğu vech-ile mahallinde icrâ olunmadığı halde temessükleri cânib-i nezâretinden i'tâ olunmak üzere mumzâ defterlerinin ve't-tahkîk zuhûr iden mahlûlâtın dahî değer-bahâsiyle fûruht ile hazîne-i evkâf-ı hümâyûna irsâl kılınmak üzere tevliyesi.

C

Fuzalâları mütevellî ve evlâda meşrûta olan bi'l-cümle evkâfın muhâsibeleri mahallinde ..... şer'î ve ehl-i mirzaka-i vakf-ı hâzır oldukları halde şurût-ı vakfiyelerine ve te'âmül-i kadîmine tatbîkan ..... ve irâdât-ı mu'ayyenemizden ..... ve zuhûrât-ı masârıfını fûrûnühhâda ve mahsûb olunduktan sonra bâkî mütevellî ve evlâd beynilerinde taksîm olunacak fazladan ber-mûcib nizâm binde ikibin tertîb-i ma'âş-ı hazîne ve binde elli kuruş harc muhâsibesi hazîne-i evkâf-ı hümâyûna irsâl olunmak ve her bir sûret-ı muhâsibede yalnız yirmi kuruş nâib-i belde câniblerinden

ta'yîn kılınan kâtibe ma'âşî olarak 'âid olmak üzere ru'yet olunan muhâsebeye masraf kaydıyla hazîne-i mezkûreye râci' olan mebâliğin mumzâ muhâsebeleriyle ma'an bu tarafa irsâl vukû' bulan zuhûrât ve makâl masârifâtı evvel emîrde ma'rifet-i şer'-ile bi't-tahkîk masârifât-ı sâire olduğu 'inde'ş-şer'i ba'de't-tebeyyün vâridât-ı mertebe ve masârifat-ı ..... ve zuhûrâtı ol vech ile mahsûb olunduktan sonra bâkî fazla-i ber-mûcib-i vâki' meşrûtuhâlarına taksîmi ve vukû' bulan mahlûlât-ı mu'accelâtı vakfının zuhûrât-ı vâridâtı olduğundan anın dahî mahallinde vakfına îrâd-ı kayd ile muhâsebesine idhâl kılındı.

-3-

A

Fazlaları mütevellî ve evlâda meşrûta olmayup hayrâtının i'mârî ve 'imârete tebdîli meşrûta olan bi'l-cümle evkâfın mahallinde ma'rifet-i şer' ve mütevellî ve ehl-i mirzaka-i vakf-ı hâzır oldukları halde muhâsebeleri bi'r-ru'ye vâridât-ı mu'ayyenesi her neye bâliğ olur ise binde elli kuruş tertîb-i ma'âş-ı hazîne ve binde on kuruş harc muhâsebesi hazîne-i evkâf-ı hümâyûna teysîr kılınmak ve her bir sûret muhâsebesi yalnız beş kuruş ma'âş nâmiyle bend-i evvel ve râbi'de gösterilen kâtib-i evkâfa 'âit olmak vech-ile masraf-ı kayd-ile irâdâtten tenzîl ve bi'l-müvâzene fazlası mütevellîsi yedinde telef olmayacağı meczûm ve muhakkak olduğu halde hayrâtının i'mârî ve 'akâra tebdîli zımında veyâhûd istirbâh olunmak üzere meclisce ..... rabt ile mütevellî yedinde ibkâ ve telef olacağı anlaşılmalaz hazîne-i 'âidatıyla ve mumzâ muhâsebe zimmetiyle ma'an hazîne-i evkâf-ı hümâyûna irsâl olunması.

B

Mütevellîleri yedlerinde bulunan vakfiye-i ma'mûleyhâlarında veyâhûd berâtlarında münderic hams ve bâ-'aşer hâsılâtı mütevellîye 'âid olan vakıfların mahallinde bi't-tahkîk lâzım gelen muhâsebeleri ma'rifet-i şer'-ile bi'r-rü'ye vâridât-ı mu'ayyeneleri her neye bâliğ olur ise 'an ez hams ü 'aşer mahlûl vâridâtıyla masârifâtı lede'l-

müvâzene bâkî fazla-i vakfın bend-i hâmisde muharrer sûret-i vech ile iktizâsının icrâsı

mütevellî ve ba'zı kesân zimmetlerinde ma'rifet-i şer'ile istirbâh olunmakta olan bi'l-cümle nukûd vakıflarının senesi hitâmında husûle gelen nemâları vakıflarının ru'yet olunacak muhâsebelerinde bir akçe bakâyâyâ bırakılmayub tamâmen îrâd kayd olunarak ..... ve masârifât zuhûrâtıyla îrâd ve masraf olunmak ve bermûcib bir seneye zuhûr iden fazlaları sene-i âtiye muhâsebesinin îrâdına zam kılınmak ve deyn-i vakf zuhûr ider ise ilerüsine de zuhûr idecek nemâdan istifâ-yı deyn olunup bermûcib-i şarta vâkîf nükûd ve mevkûfeye aslâ hâlel gelmemek ve bir akçesi zâyi' ve telef olmamak mer'î'l-icrâ olan nizâmından olduğuna binâen bu makûlelerin dahî muhâsabeleri ber-mûcib nizâm-ı ma'rifet-i şer'ile bi'r-ru'ye bunlardan hazîne için müzeyyât nâmiyle akçe alınmayub fakat harc-ı muhâsebe ahz olunarak muhâsebenin ol vech-ile rü'yetle tesviyesi

C

Tanzîmât-ı Hayriyye usûl-i ma'delet şumûlü îcâbınca bundan böyle taşra dekâkîni hakkında bilumum müceddiden gedik senedâtı verilmek îcâb etmeyeceği der-kâr ise de şimdiye kadar bi'l-icrâ temessükâtı verilmîş olan gedikâtıñ fesh ü imhâsı evkâf-ı hümâyûn hazînesine ..... ve ashâbına dahî müstelzim gadr olacağından fakat bu makûlelerin kemâkân ibkâsıyla ferâğ ve intikalleri vukû'unda mu'accesesi ne mikdâr ise kuruşda birer para harçla icrâ olunmak ve ashâbından bilâ-veled fevt ve hâlik olanların gedikleri evkâf-ı hümâyûn ve haremeyn-i şerîfeyn hazînelerine mahlûlen 'âid olacağından me'mûru ma'rifetiyle mahallinde ..... ide mecellât-ı lâyıkasıyla tâliplerine fûrûht ve icrâ kılınarak temessükâtı bi't-tahrîr i'tâ olunmak üzere mu'accelât akçesiyle temessükât-ı 'atîkaların ve isim ve şöhretlerinin defter-i .....eseriyle başka ve zikr olunan ferağ ve intikâlât harçlarıyla icârât-ı seneviyyeleri sâl-besâl müste'cirlerinden bi't-tahsîl hazîneteyn-i merkûmeteyn câniblerine îrâd kayd kılınmak üzere başka mumzâ ve memhûr defterleriyle ma'an tisyâr olunması.

D

Bi'l-cümle evkâf dâhilinde bulunân bağlar huçec-i şer'iyye ve senedât-ı gayr-i mu'tebere ile mülk hükmüne girmiş ise de Tanzîmât-ı Hayriyye usûlünce arâzi tahrîrinde vakıfların arâzîsi bi't-tabî' meydana çıkacağından hududlarında olan tarla gibi bağ olmuş yerler arâzîsi vakfiyet üzere temessük verilüp geri kalanları evvelki gibi mülk olarak kalmalı ve bağların mahlûllerin bulunduğu halde kürümü mülkiyet üzere vereseye terk olunup arâzîsine sâir vakıf yerleri gibi mu'âmele olunmak ve bağ iken tarla olan ve tarla iken bağ yapılan yerlerin defterleri gönderilmek üzere tesviyesi 21 muharrem 257. (15 Mart 1841)

-4-

A

Kalpaklızâde Hâfız Mehmed Efendi'nin tevliyet mürâselesi fazîletlü Hâfız Mehmed Efendi ba'de's-selâm inhâ olunur ki:

Timurtâş Mahallesi'nde vâki' mescid-i şerîfe vaz'olunan minber-i şerîf evkâfi müstefâtından hitâbete meşrûta olan dükkân ve sâir evkâflarının mütevellîsi olmadığı ecilden vakf-ı şerîf-i mezkûru fesâd u halelden vikâye zımında bir mütevellî nasbı ehem ve elzem olmağ-ıla tevliyet-i mezkûre elyak ve muktedir oldu ki binâen taraf-ı şer'iden minber-i şerîf-i mezkûre meşrûta olan evkâflarının üzerine mütevellî nasb u ta'yîn olunmakla sen dahî sâir mütevellîler gibi umûr-ı tevliyeti tasarruf ve dükkân-ı mezkûrun ta'mîr ü termîme ihtiyâcı olan mahallerini ta'mîr idüp vakf-ı şerîf-i mezkûrun umûr ve husûsunda ber-vech-i hakâyıkda idâre ve muhâfaza eylemek için işbu mürâsele kable şer'iden bi'l-iltimâs yedine i'tâ olundu. Cenâb-ı şerîfinizden me'muldür ki bi-'inâyeti meliki'l-a'lâ câmî-'i şerîf-i mezkûrun hitâbete meşrûta olan vakıflarını hıfz u himâye ve ol vech-ile sarf-ı rubû' ve mahderet ve da'avât-ı hayriyye isticlâbına bezl-i yûmne buyurultularıyla mihnetü'l-meliki'l-müte'âl ecri cezb-ile te'mîn olasız vesselâm. fi 1 Ramazan sene 62. (M.23 Ağustos 1846)

B

İşbu vakfiye-i celîlü’ş-şâna ve cerîde-i bedî’u’l-‘unvânın tahrîr u inşâsına bâ’is ve bâdî ve tastîr-i imlâsına sebep oldur ki Medîne-i Bergama Mahallâtı’ndan Timurtâş Mahallesi sâkinlerinden debbâğ Hacı Mustafa Ağa ile meclis-i şer’î şerîf-i enverde vakf-ı âti’l-beyân li-ecli’t-tescîl ve’l-itmâm emrû’l-vakf ve’t-tehmîl mütevellî nasb u ta’yîn olunmağıla tevliyeti tebeddül iden Hâfız Mehmed el-Hac Mehmed mahzarında ikrâr-ı sahîh-i şer’î ve i’tirâf-ı sarîh-i mer’î idüp mülk-i mülk-i sahîhamda münselik olup medîne-i mezbûr çarşusunda bal bâzârı nâm meclisde vâki’ lede’l-..... ve’l-cîrân ma’lûmu’l-hudûd bir bâb berber dükkânı vakf-ı sarîh-i şer’î ile vakf u habs idüp şöyle şart eyledim ki zikr olunan dükkânımı hasbeten lillâh ve li-marzâtî’r-rabbi’s-samed vakf-ı sahîh-i müeyyed ..... muhalled ile vakf u habs idüp şöyle şart eyledim ki dükkân-ı mezkûrî bir sene ecr-i misli ile âhara îcâr olunup hâsıl olan icâresini cümle-i mezkûrede kâin câmî’i şerîfde edâ-i kademin hitâbın idenlere verilen düyûnuyla ve şart u ..... kayd u birle hatm-i kelâm idüp dükkân-ı mezkûru fârigan ‘ani’ş-şevâğılı mütevellî-i merkûm Hâfız Mehmed Efendi’ye teslîm eylediğimde ol dahî vakfiye üzre bi’t-tevliye vakf-u tesellüm eyledi dedikde ğıbbu’t-tasdîki’ş-şer’î emr-i vakf-ı tamâm ve mâl-ı teslîm-i encâm bulmuş iken vâkıf-ı merkûm simt-i evkâfdan cânib-i hilâfa sülûk ile vakf-ı mezkûrdan rücû’ ve mütevellî-i merkûma husûmet ve nizâ’a şurû’ idüp vakf-ı ‘akâr-ı ..... eimme-i fuhûl olunan İmâm-ı A’zâm ve himâm-ı efhâm sirâcü’l-milleti ve’d-dîn üstâdü’l-eimmetü’l-müctehidîn Ebî Hanîfe Nu‘man b. Sâbit el-Kûfî hazretlerinin katında menzile-i ‘âriyette olmağ-ıla rücû’-ı meşrû’ olduğuna binâen vakf-ı mezkûrdan rücû’ ve dükkân-ı mezkûru istirdâd iderim dedikde mütevellî-i merkûm cevâben tesaddî idüp eğerçi hâli zikr olunan minvâl üzre ‘ârif-i samedânî Ebû Yusuf eş-Şehîr bi’l-‘âmî’-s-sânî hazretleri katında vâkıf-ı mücerred vakfın itmekle ve imâm-ı Muhammed bin Hasan es-Şeybânî hazretleri katında tescîl-i şer’î ve teslîm-i ile’l-mütevellî olmağ-ıla vakf-ı mezkûr sahîh ve lâzım oldu kaydu teslimâtın imtinâ’ itmekle hâkim-i mevkî-‘i sadr-ı kitâb tûbâ lehû ve hüsnü meâb hazretleri huzûrunda müterâfi’ân ve her biri mübteğâsınca fazla tâlibân olduklarında hâkim-i müdde-i ileyh esbağallâhü ‘aleyh hazretleri dahî tarafeynin edilmesine nazar ve muhtıl hazer idüp ‘âlimen bil-hilâfi’l-cârî beyne’l-eimmeti’l-islâm vakf-ı mezkûrun sıhhat ve lüzûmuna vâkıf-ı mezkûr-ı sahîh ve lâzım-u ve habs-i mütehattem olup min ba’d nafaka ve tahvîli muhal tebdîl ve tağyîri ‘adîmül-ihimâl oldu femen beddelehü illellezine el-âye ve ecru’l-vakfi

‘ale’l-hayyi’l cevâdi’l-kerîm cerâ zâlike harrara fi’l-yevmi’s-sâbi’i min Recebi’l-ğurer lisene seb‘in ve sittîne ve mieteyn ve elf (H.1267/M. 30 Haziran 1851)

Müftü’l-‘ibâd Hacı Osman Efendi

A‘zâdan Helvâcı Hacı Ahmed Ağa

A‘zâdan Kasapzâde Hacı Halil Efendi

A‘zâdan Bakkâl Hacı İbrahim Ağa

Müdir-i Zirâ‘at Hacı Bodurzâde Hasan Ağa

ve ğayruhum minhü’l-hâl

-5-

Hezârân bi-hezâr ser-levha-i makâl ferhunde kâl ve dîbâce-i emr-i zî-bâl huçeste-i nakş-ı sa‘îd-i hamîd-i makâl ve senâyı cemîli rabbir rahîm zi’l-cevâdı ve’l-efâzıl ve tezyîn ve tevsîh olunursa ol vâkıf-ı zamâiri mecmû‘una gülistan-zîbâ ve kâşif-i hakâyık-ı dakâyık-ı ‘ulûm-ı ‘âlem-i bâlî hazretlerine ref‘ olunursa bostân-ı sarây-ı cihânda insanı râyihâ-i reyyâhîn hayât-ı güyâ ve ‘andelib-i nisâni şükr-i ni‘met-i firâvân ile ni‘met-sarây eyledi sahâfe-i kâinâtı nizâm-ı bedi‘ üzre ibdâ ve ‘âmme-i masnû‘âtı uslûb-ı menba‘ üzre îkâ‘ ve ihtirâ‘ idüp husûsâ nev‘i insanı ser-efrâz ve lekad kerremnâ tâcı ile mümtâz eyledi. Ve cevâhir-i salavât ve zevâhir-i tahiyât gonca-i gülzâr-ı sünbül-i büstân feyz-i nübüvvet-i gülzârların büstân-ı ‘adn-i ‘adnânı nihân-ı mütemeddi terkîb-i gülizâr-ı ‘illet-i âlâuhû ve ‘izzet esmâuhû ol fâtîha-i sûre-i nübüvvet ve hâtîme-i ..... sufûf-ı enbiyâ ve muktedâ-yı sunûf-ı asfiyâ Muhammedi’l-Mustafa ‘aleyhi mine’s-salavâti mâ hüve ezkiyâ hazretlerinin ravza-i riyâz-ı cennet mutahharalarına îsâr ile tenvîr ve terşîh olunur ki ümmetini şâri’i meyve dâr-ı hayrâta hidâyet ve mecâlis-i bâğ-ı cinâna da‘vet ve vücûd-ı ber-cûdı bâ‘is-i îcâd-ı beni âdem ve sebep-i tekvîn-i levh-u kalemdir ve tarziye-i tekrîmi fırka-i ashâb-ı kirâm vâcibü’l-ihtirâm hazerâtının merkad-ı ‘aliyyelerine nisâr ve ihdâ olunur ki her biri sipehr-i hemedânîde necm-i tâbdâr ve fülk-i bedr-i ‘âlî teberdir rıdvânullâhi te‘âlâ ‘aleyhim ecma‘în ba‘de zân işbu kitâb-ı müşkire-i nikâbın tahrîrine bâ‘is ü bâdî oldur ki ve bu elfâz-ı ‘anberîn-i bakâyâsın imlâ ve tastîrine ‘ârî oldur ki Karesi Sancağı’nın hâvî olduğu kazâlardan ve Medîne-i Bergama nevâhîlerinden Kozak Kazâsı hanedân-ı kadîmlerinden ashâbu’l-hayrât ve’l-hasenât el-Hâc Zeynelâbidin

Ağa ve er karındaşı el-Hâc Süleyman Ağa ve kız karındaşı Fâtıma Hâtun ve ibnûne Hacı Mehmed Ağa ve ‘amucası oğlu Osman Efendi ..... Mustafa Ağa ibn-i Süleyman ve Denizli oğlu Mustafa ve er karındaşı İbrahim ve Ali ve kız karındaşları Hanife ve İhsan ve Ümmü Gülsüm ibnûne Mehmed ve er oğlu Hacı Osman ve er karındaşı Halil ve Hacı Ali ve Mehmed İbnûne İbrâhim bu gülşen-i dünyânın harânı ve sebze zârîniñ meclis-i kânı olmağ-ıla eşcâr-ı pâyidârı esmârı bi-karârı olduğuna mülâhaza kılup bülbül-i hazân dîde-i rû-yi kafes-i tende tayarân ve rıyâz-ı cinânda âşiyân tutmadan es-sadakatü fidyetün li'l-ma‘âsî yevme yü‘hazü’l-mücrimûne bi’n-nevâsî ma‘lûmları olduğundan mâ-‘adâ vemâ tukaddimü li-enfusiküm min hayrin tecidûhü ‘ındallâh hüve hayran¹⁰¹ ve a‘zamu ecran mefhûm-ı münîfinden hayr u âgâh olup sa‘âdet-mendân erbâb-ı hayr u selâm femen ya‘mel miskâle zerratin hayran yerahû¹⁰² mazmûnı i‘câz-ı sümûnu üzre zîr-i livâ-yı merhamet iltivâlarından âsûdenişîn zılâl-ı gâyet ..... hâlât-ı cevâyim-i i‘mâl yevme tüble’s-serâirdeki temyîz-i zamâir erbâb-ı safâir ..... oluna ve setîr ü kâr fermâyân penâh anda kehfü’l-emân şefâ‘at olur. İzâ mâte ibn-ü âdeme inkata‘a ‘amelühü illâ ‘an selâsin ‘ilmün yenfa‘u bihî ev sadakatün câriyetün ‘alâyedeyhi ve veledün sâlihun yed‘û lehû¹⁰³ mesned-i ..... eşcâr-ı hayrâtın semerât-ı dâime ve bihâr-ı hasenâtın ez-bârî bâkiye olmağıla hulûs-ı niyyet-i sâdika ve safâ-yı taviyyet-i hâlise ile kendi nefsinden asîl ve er karındaşı merkûm el-Hâc Süleyman Ağa ve zâtı ta‘rif-i şer‘î ile ma‘rife kız karındaşı merkûme Fâtıma Hâtun ve Osman Efendi taraflarından zikr-i ‘âlî üzre sudûr iden vakf-ı tescîl-i ikrâra ..... rücû‘ ve istirdâda vekîl-i müseccilleri merkûm el-Hâc Zeynelâbidin Ağa ve kezâlik kendi nefsinden asîl ve Denizli oğlu Mustafa ve er karındaşları İbrahim ve Ali ve zâtları târif-i şer‘î ile ma‘rife kız karındaşları Hanife ve İhsan ve Ümmü Gülsüm Hâtunlar ve İber oğlu Hacı Mustafa ve er karındaşları Halil ve Hacı Ali ve Mehmed taraflarından vech-i âtî üzre sudûr iden vakf-ı tescîli ikrâra da‘vâ-yı rücû‘ ve istirdâda vekîl müseccilleri merkûm Mustafa bin İbn-i Süleyman Medîne-i mezbûrda ‘akd olunan meclis-i şer‘i münîr-i Ahmedî ve mahfil-i ..... Muhammedî sallallâhü te‘âlâ âlâ şârihâda vakf-ı âti’l-beyân li-eclit-tescîl ve’l-itmâm emri’t-tescîl mütevellî eyledikleri kâtib Halil Efendi İbn-i Mehmed

¹⁰¹ Bakara 2/110

¹⁰² Zilzâl 99/7

¹⁰³ Müslim, Vasiyyet 14, (1631)

mahzarında ikrâr-ı sahîh-i şer'î ve i'tirâf-ı sarîh-i mer'î idüp vaktâ ki ..... bî-sebât ve bî-bakâ olup ve na'imi mevsıl-ı zevâlde ..... şeref-i irtihâlde olduğunu mülâhaza kılup ed-dünyâ mezra'atü'l-âhire fehvâsınca dâr-ı 'ukbâda bâ'is-i neyl-i ücûr-ı zâhire ve ni'am-ı celîle-i kâinede olmak için ba'zı etyab-ı mâl helâl ve mülk-i menallerini vücûh-ı hayrâta ve sufûf-ı berâta sarfa 'azîmet itmegin mülk-i ..... olup yedlerimizde ve müvekkilelerimiz yedlerinde olan Amrudâbâd Kazâsı'na tâbi' Kerem Karyesi civârında Hacı Hamza nâm mahalde vâki' bir taraftan Sivaslızâde zeytûn bağçesi ve bir taraftan dere ve bir taraftan yörük Ali yetimleri zeytûn bağçesi ve bir taraftan Molla kızı Ümmühan Hâtun zeytûn bağçesi ile mahdûd tahmînen iki dönüm bir kıt'a 'arz-ı emîriye üzerine mağrûs otuz beş 'adet zeytûn eşcârımı ve müvekkilem merkûm el-Hâc Süleyman Ağa'nın kezâlik Amrudâbâd Kazâsı'na tâbi' Kerem Karyesi ittisâlinde Kocatepe nâm mahalde kâin bir taraftan Bağbozan Osman zeytûn bağçesi ve bir taraftan Ayvalıklı zimmî zeytûn bahçesi ve bir taraftan Hüseyin Ağa zeytûn bağçesi ve bir taraftan tarîk-i 'âm ile mahdûd ve tımarı tahmînen bir buçuk dönüm bir kıt'a arz-ı emîriyye üzerine mağrûs olan yedi 'adet zeytûn eşcârı ve müvekkilem merkûme Fâtıma Hâtun'un ve hâkezâ Amrudâbâd Kazâsı'na tâbi' Kerem Karyesi civârında Koca depe nâm mahalde sâbit bir taraftan Ali Efeoğlu İbrâhim zeytûn bağçesi bir taraftan Adalı Mustafa zeytûn bağçesi ve bir taraftan Ayvalıklı Emlâkî ve bir taraftan tarîk-i 'âm ile mahdûd bir buçuk dönüm bir kıt'a arz-ı emîriyye üzerine mağrûs olan yedi 'adet zeytûn eşcârı ve müvekkilem merkûm Osman Efendi'nin yine Amrudâbâd Kazâsı'na tâbi' Kerem Karyesi civârında Kocatepe nâm mahalde vâki' bir taraftan Ali Efe oğlu İbrâhim ve bir taraftan Arap Hasan'ın oğlu Mustafa zeytûn bağçesi ve bir taraftan Sabancı zimmî zeytûn bağçesi ve bir taraftan Hacı Mehmed zeytûn bağçesi ile mümtâz tahmînen üç buçuk dönüm bir kıt'a arz-ı emîriyye üzerine mağrûs kırk 'adet zeytûn eşcârı merkûm Mustafa Ağa İbn-i Süleyman Ağa'nın Amrudâbâd Kazâsı'na tâbi' Kerem Karyesi civârında Sepeci Dere nâm mahalde sâbit bir taraftan dere ve bir taraftan Ayvalıklı Yorki zimmî ve bir taraftan Molla oğlu Mehmed

Molla oğlu Mehmed zeytûn bağçesi bir taraftan..... zimmî zeytûn bağçesi ile mahdûd dört dönüm arz-ı emîriyye üzerine mağrûs elli iki ‘adet zeytûn ve bu hudûdu mezkûr derûnunda mevcûd müvekkilelerim Denizli oğlu Mustafa ve er karındaşı İbrâhim ve Ali ve kız karındaşları Hanife ve İhsan ve Ümmü Gülsüm nâm kimesnelerin dört dönüm arz-ı emîriyye üzerine mağrûs elli iki ‘adet cem‘an yüz dört ‘adet bir kıt‘a arz-ı emîriyye üzerine mağrûs zeytûn eşcârlarımızı ve müvekkilelerim İber oğlu Mustafa ve er karındaşı Halil ve Hacı Ali ve Mehmed’in kezâlik Amrûdâbâd Kazâsı’na tâbi‘ Dursunlu Karyesi civârında Azgın Deresi nâm mahalde kâin bir taraftan Ak keçili Mustafa zeytûn bağçesi ve bir taraftan Ulubeğler Karyesi’nden Toytu oğlu Hüseyin ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd tahmînen sekiz dönüm mikdârı bir kıt‘a arz-ı emîriyye üzerine mağrûs seksen ‘adet zeytûn eşcârlarımı hasbeten lillâhi’l-‘aliyyi’l-‘azîm ve taleben li-merzâtillâhi’l-kerîm vakf-ı sahîh-i müeyyed ve habs-i sarîh-i muhalled ile vakf u habs idüp şöyle şart ve ta‘yîn eyledi ki eşcâr-ı mezkûrede ‘alâ mâ yümkinü islâh ve ta‘mîr olunup menâfi‘i semerâttan her ne hâsıl olur ise ‘öşr-i şer‘iyyesi sâhib-i arza edâ olunduktan sonra bâkî kalan esmâr-ı hâsılası mütevellî ma‘rifetiyle ta‘sir olunup hâsıl olan revgan-ı zeyti Medîne-i Balıkesir’de Avrat Bâzârı’nda hâlâ medîne-i mezkûr müftîsi fazîletlü Ali Şu‘ûrî Efendi’nin müceddiden binâ ve inşâ eylediği medrese derûnunda vâki‘ hücrelerinde ta‘lîm ü ta‘allüm ‘ilm-i şerîf iden zevâta îkâd-ı kanâdil için beher hücre başına senevî birer kıyye revgan-ı zeyt verile ve medrese-i mezkûr derûnunda müderrisine mahsûs dersihânedede kezâlik îkâd-ı kanâdil için senevî on kıyye revgan-ı zeyt verile ve her sene mezkûr mahalle kapusına îkâd kanâdil için senevî üç kıyye revgan-ı zeyt verilen ve medrese-i mezkûr abdesthânesine ve memişânelerine îkâd kanâdil için senevî beş kıyye revgan-ı zeyt verilen ve revgan-ı hâsıladan elli kıyye revgan-ı zeyt cihet-i tevliyet ola ve bâkî kalan revgan-ı zeyt mütevellî yediyle bey‘ olunup esmân-ı hâsılası yine mütevellî ma‘rifetiyle medrese-i mezkûrun ta‘mîr ve termîmine sarf oluna eger mürûr-ı eyyâm ve kürûr-ı a‘vâm hasebiyle masraf-ı mezbûrda sarf olunmak ..... olur ise ğalle-i mezkûr mutlakâ Mekke-i Mükerrreme kerremellâhü te‘âlâ ilâ dâri’l-kıyâme ve Medîne-i Münevvere nevverallâhü te‘âlâ ilâ dâri’l-bekâ fukarâlarına harc u sarf oluna vakf-ı mezbûre medrese-i mezkûrun bânîsi ve hâlâ Balıkesir Müftîsi vahîdû’d-dehr ve ferîdü’l-‘asr ..... seyyid-i Cürçânî ve ma‘nend-i Sa‘deddin-i Taftâzânî Şeyhi’l-meşâyih Mevlânâ Bahâüddin Ali eş-Şu‘ûri

el-meşhur Barmakzâde mütevellî olup vakf-ı mezkûrûnı harcu sarfı müşârun-ileyh hazretlerinin re'y-i münîrlerine mütevakıf ola ba'dehû dâmâd-ı mükerrerleri müderrisîn-i kirâmdan Süleyman Efendi mütevellî ola ba'dehû evlâd-ı evlâdının batnen ba'de batnin fettehizen ba'de fettahiz evlâd-ı zükûr ve inâsın erşed ve ekberi mütevellî ola deyü eşcâr-ı mezkûrları fâriğan 'ani'ş-şevâğılı mütevellî-i mezbûr Halil Efendi'ye teslîm ol dahî vakfiyet üzere bi't-tevliye tesellüm ü kabz idüp sâir evkâf-ı mütevelliyân-ı eslâf gibi tasarruf-ı tâm ve ri'âyet-i merâsim şurût ve kuyûda ihtimâm eyledikten sonra vekilân-ı vâkıfûn-u mezbûrdan vakf-ı mezbûrelerinden rücû' ve ibtâl-i hayra şurû' idüp arz-ı emîriyye üzerine ğars olunan eşcâr-ı 'akâr olmayup menkûl olmağ-ıla menkûl ve mahallî kısmının vakfiyeti câiz ve sahîh olmadığı kitâb-ı mu'teberât-ı fikhîyyede mestûr ve musarrâh olup binâen 'aleyh mütevellî-i mezbûr eşcâr-ı mezkûrdan kağıd idüp bizlere teslîm eylesün dediklerinde mütevellî-i mezbûr dahî mütasaddî olup fi'l-vâkı' zikr olunan eşcâr hükm-i menkûlde olduğu cây-i işkâl değildir. Lâkin menkûl-i müte'ârifde 'örf her ne 'amel üzeredir hattâ mazhar-ı gâyet bî-gâyât rahmânî İmâm-ı Sâlis Muhammed bin Hasan eş-Şeybânî re'y-i şerîflerinde menkûl müte'ârifin ve teslîm-i ile'l-mütevellî ile vakfiyeti sahîh olup İmâm-ı 'Âlim-i Rabbânî Ebû Yûsuf eş-Şehîr bi'l-İmâmî's-Sânî re'y-i hatîrlarında vâkıf-ı mücerredî vakfet dimekle vakf-ı sahîh ve lâzım olmağ-ıla aslâ rücû'a mecâl-ı muhâl ve istirdâda ihtimâl yokdur deyü red ve teslîmden imtinâ' iderim deyü hâkim-i mevki'i sadri kitâb tûbâ lehû ve hüsnü meâb efendi hazretleri huzûrunda vekilân-ı vâkıfûn-ı mezbûrûn ile müte'ârifân ve her biri mübtekâsınca fasl u hasma tâlibân olduklarında hâkim-i müşârun-ileyh lâ zâlê'l-hak câriyen beyne yedeyhi hazretleri dahî bu bâbda teemmül-i lâyıq ve tefekkürü fâik itdikden sonra ve kavâ'id-i hayrî ola ve teşyîd-i mebnâî vakf-ı uhrâ görüp tarafeynin kelâmına nazar ve mubtıl-ı hayr olmakdan hazer idüp 'âlimen bi'l-hilâfi'l-cârî beyne'l-eimmeti'l-eslâf ve mürâ'iyen bi-cemî'i mâlâ bûdde minhü fi'l-hukmi bi'l-evkâfi 'alâ kavli men yerâhü min'l-eimmeti'l-müctehidîn rıdvânullâhi te'âlâ 'aleyhim ecma'în isticâr-ı mezkûrelerinin vakfiyetlerinin sıhhatine ve şurût-ı mezkûrenin cevâzına vekil-i vâkıfûn-u merkûmân mahzarlarında hükm idicek vekilân-ı vâkıfûn-ı mezbûrûn-ı 'annân kelâmlarını semt-i âhara atf idüp gerçi evkâf-ı mezbûre ve şurût-ı mezkûre ber-vech-i meşrûh hükm-i hâkim ile sıhhat buldı lâkin hazret-i İmâm-ı Ebî Hanîfe Hazretleri katında sıhhat-ı lüzûmu müstelzim olmamağ-ıla evkâf-ı mezbûre lâzım değildir deyü yine istirdâd

idicek mütevellî-i mezbûr tekrâr cevâb-ı bâ-savâba tasaddî idüp gerçi Ebî Hanîfe Hazretleri katında zikr olunan minvâl üzeredür lâkin tahrîr-i ma'ânî İmâm-ı Ebû Yûsuf eş-Şehîr bi'l-İmâmi's-Sanî re'y-i hatîrlarında vâkıfın mücerredî vakfet kavliyle vakf-ı sahîh ve lâzım u sıhhat lüzûmu müstelzim olup İmâm-ı Himâm-ı Sâlis Muhammed bin Hasan eş-Şeybânî re'y-i münîrlerinde teslîm-i ile'l-mütevellî ve zikr-i te'yîd ile vakf-ı lüzûm 'ânız olmağ-ıla 'alâ re'yihimâ es-sedîd evkâf-ı mezkûrunun lüzûmuna hükm olunmak matlûbumdur dedikde hâkim-i müşârun-ileyh lâ zâle beyne'l-enâm müşârun-ileyh imâmeyn-i himâmeyn-i re'y-i şerîfleri üzre evkâf-ı mezkûrenin lüzûmuna dahî vekîlân-ı vâkıfûn-ı mezbûrûn müvâcehelerinde hükm-i sahîh-i şer'î vakf-ı sarîh-i mer'î itmeğîn evkâf-ı mezbûrda sahîh ve lâzım habs-i sarîh ve mütehattem olup min ba'di nakz u tahvîli mahâl ve tebdîl i ve tağyiri 'adîmül-ihimâm oldı. Femen beddelehû ba'de mâ semi'ahû feinnemâ ismühû 'allezîne yübeddilûnehû innellâhe semî'un 'alîm ve ecrü'l-vâkıfı 'ale'l-hayyi'l-cevâdî'l-kerîm fi'l-yevmi'l-hâdî ve'l-ışrîn min şehri rebî'î'l-evvel li-sene ihdâ ve seb'îne ve mieteyn ve elf. (H.1271/M.12 Aralık 1854).

Şuhûdü'l-Hâl

Medîne-i Bergama Müftîsi el-Hâc Osman Efendi

Ve medîne-i mezbûr müdîri es-Seyyid Mehmed Nûri Beğefendi

A'zâdan Kasâpzâde Hacı Halil Efendi

A'zâdan Karlızâde el-Hâc Hâfız Mehmed Efendi

A'zâdan Sandık Emîni el-Hâc Mehmed Ağa

A'zâdan el Hâc İbrâhim Ağa

Zirâ'at Müdîri Hacı Bodurzâde

Hasan Ağa

Müderisîn-i Kirâm'dan Mehmed Efendi

Hacı Yûsuf Ağa

el-Hâc Mehmed Efendi

Nâzır Mehmed Efendi

Muhzır Mustafa Halîfe

Ve muhzır sâlih ve sâire mine'l-hâzırîn

.....hûşgûvâr-ı hamd ü senâ ol hâlık u kevn ü mekân ve râzık-ı cümle âferinde kân cenâbına lâyıık ve şâyândır ki hilkat-i ‘âdemi ketm-i ‘âdemden vücûda getirüp ‘âmme-i mahlûkât ve kâffe-i mevcûdâtı ve ce‘alnâ mine’l-mâi külle şey’in¹⁰⁴ hayy nass-ı kerîmi ve mefhûm-ı münîfi üzre mâu’l-hayât gâyet-i ezeliyesinden seyrâb ve irvâ eyledi ve salavât-ı ..... ve selîmât-ı lâ-ba’d ol ..... ‘atâ ..... kân-ı vefâ sâhib-i makâm-ı mahmûd ..... rûz-ı Mahmûd menba‘ı zülâlet-i şefâ‘at melce’ ve mülâzamet dibâce-i risâle-i halk-u tekvîn hâtıme-i cem‘î mürselîn. Serdâr-ı hâtıme-yi enbiyâ server-i sübhânellezî esrâ mücib-i hâzâ mazhar-ı cemâl bâ-kemâl-i safâ hazret-i Muhammedi’l-Mustafa sallallâhü te‘âlâ ‘aleyhi ve sellim teslîmâ meşhed-i tâbe-nâk ve merkad-i ‘ilm-i ..... isâr u nisâr olunur ki ol rûz-ı ciğersüzda tâb-ı ‘isyân-ile mahrûru’l-ikbâd ne müfîde ..... ashâb-ı ma‘âsi ve ‘isâm yevme yü’hazü bi’n-nevâsî ve’l-ekdâm¹⁰⁵ hengâmında âb-ı zülâl-i şefâ‘atı ile itkâ-yı âteş-i mihnet idüp sarf-ı ..... olurlar. Ve rıdvân ile pâyân ervâh-ı tayyibetü’l-vâcib ve ezvâc-ı tâhirât ve evlâd ve ashâb üzerlerine olsun her birine ..... hadîs-i şerîf .....olup emvâlini vücûh-ı hayrâtına nisâr ve infâk-ı fî sebîlillâhi sâir if‘âm üzerine îsâr etmişlerdir Rıdvânullahi te‘âlâ ‘aleyhim ecma‘în. Emmâ ba’dü .....erbâb-ı ezkân ve zamâyir-i ashâb-ı irfâna hafî ve setîr değıldir ..... muhît-i fenâ üzre ..... ve rû-yı zemîn-i seylâb ..... her dem harâb olup tâk-ı zerandûrî dûd ile dâim kübûd ve ferş-i ‘anberi’l-vedâ eşkin dîde-i ..... muzmahî’l-vücûd ve dünyâ-yı dûn pür-vîrân ve gülşen-i cihân pür efsânedir gen-i mâr ile hem ağûş dûş ..... ‘ömri ..... bahâr ..... eserden mürûr-ı mukır olmakla ..... ve lekad ci’tünâ fûrâda fehvâsı üzre kimesneye ve hemdem ü ins ü mahrem bulunmayup külli emrin bimâ kesebet rehîn¹⁰⁶ fehvâsınca herkesin ..... a‘mâline menût ve ef‘âline mezbûr olmak emr-i muhakkaktır. Pes sermâye-i rûz-ı ma‘âd için ..... bezl-i ..... olunmak gerekdir ki vesîle-i fez ü necât ve bâ‘is-i neyl-i derecât ola.

---

¹⁰⁴ Enbiyâ 21/30

¹⁰⁵ Rahmân 55/41

¹⁰⁶ Tûr 52/21

Binâ'en 'alâ zâlik. Medîne-i Bergama Mahallâtından Kara Gazi Mahallesi .....
zâti ta'rîf ter'a ile ma'rife Ümmü Gülsüm bint-i Hüseyin nâm sahibeti'l-hayrât vel-
hasenât ahvâl-i 'alem-i bî-sebât 'ibret ve basîret ile nazar idüp Cenâb-ı Rabbi'l-
Âlemîn cellet 'azametühü hazretlerinin kendüye ihsân eylediği ni'am-i celîle ve
minen-i cemîle mülâhaza birle 'anân-ı ihtiyâr ..... hayrâta sârîfa olup mâ'indeküm
bi-nefsihî ve mâ 'ındallâhi bâk seriatü'l-idrâkelerine nisâka olmağın niyyet-i hâlisa
rutûbet-i sâdika ile meclis-i şer'i şerîf şâmihu'l-evlâd dü zikr-i âti vakfına li-eclî't-
tescîl ve'l-itmâm emrû't-tescîl mütevellî nasb u ta'yîn eylediği Kâtip Halil Efendi
İbn-i Mehmed mahzarında ikrâr-ı sahîh-i mer'a idüp atyâb-ı mal ve enfes-i
menâlimden altı yüz kuruş ifrâz ile kırklar vâki' ..... bir dönüm 'arz-ı emîriyye
üzerine mağrûs üç 'adet zeytûn eşcârımı hasbeten lillâhi'l-'aliyyi'l-'azîm ve taleben
li-marzâti'rrahîm ve'l-ibtigâ li-vechillâhi 'aliyyi'l-kerîm vakf-ı sahîh-i müeyyed ve
habs-i sarîh-i muhalled ile vakf ve habs idüp şöyle şart u ta'yîn eyledim ki eşcâr-ı
mezkûrun hâsıl olan esmârımı ile meblağ-ı mezbûr ğullesinden mahalline mezbûrede
mescid ibnâ ve inşâ eylediğim mescid-i şerîfde imâm olan efendiye verile vakf-ı
mezkûre ber-vech-i hasbî mescid-i şerîf-i mezkûrde hâlâ imâm olan efendiye İbn-i
Mustafa mütevellî ola. Ba'dehû mescid-i şerîf-i mezkûrda imâm olan zât-ı ber-vech-i
hasbî mütevellî ola deyü ta'yîn-i şurût ve tebyîn-i kuyûd meblağ-ı mezbûru ve eşcâr-ı
mezkûreyi mukaddemâ mütevellî-i mezbûre teslim ol dahî teslim ve kabz ve bi't-
tevliye tasarruf etmişdi dedikde ğıbbu't-tasdîk ..... vâkıfa-ı mûmâ-ileyhâ ..... cânib-i
hilâfa teveccüh idüp vakf-ı nukûd ..... olan şurût ve kuyudun ..... menkûlattan olup
menkûl-i ..... 'örfi her 'umûm üzre olmağ-ıla menkûl ve mahûl kısmının vakfiyeti
İmâm-ı A'zam ve İmâm-ı Ebû Yusuf Hazretleri'nden ğayr-i sahîh ve bâtıl olmağın
vakf-ı mezkûrdan rücû' benim için meşrû' olmağ-ıla meblağ-ı merkûmu istirdâd ve
eşcâr-ı mezkûreden kasr-ı yedine tenbîh olunmak matlûbumdur dedikde mütevellî-i
merkûm dahî cevâb-ı bâ-sevâba tasaddî idüp vakf-ı nukûd 'inde'l-eimmeti's-selâse
sahîh olup ..... İmâm-ı Ensârî rivâyeti üzre vakf-ı nukûd ve ana müteferri' olan
şurût ve kuyûd-u sahîh ..... gelen menkûl-i müte'ârîf olup ve menkûl-i müte'ârifin
vakfiyeti İmâm-ı Muhammed Hazretleri katında sahîh ..... müşârun-ileyh
hazretlerinin kavli şerîfi üzredir deyü meblağ-ı mezbûr ile eşcâr-ı mezkûreyi redd ü
teslîmden imtinâ' ile hâkim-i mevki'i sadr-ı kitâb ..... hazretleri huzûrunda
müterâfi'ât ve her biri fasl u hisseme tâlibân olduklarında hâkim-i müşârun-ileyh

..... ni‘amehû ‘aleyh hazretleri dahî meblağ-ı mezbûr ve eşcâr-ı mezkûrenin imâmeyn-i müşârun-ileyhimâ hazretlerini kavli-i şerîfi üzre sıhhat vakfiyett ..... vâkıfa-i mûmâ ileyhimâ i‘âde-i kelâm idüp İmâm-ı A‘zam ve İmâm-ı Züfer Hazerâtı katlarında sıhhat-ı .....lüzûm olanlar benim için rücû‘ ..... deyû tekrar istirdâd ittikte mütevellî-mezbûr dahî cevâb-ı sedîde ağâz idüp İmâm-ı A‘zam ve İmâm-ı Züfer Hazerâtı katlarında müstelzim lüzûm değil ise İmâm-ı Ebû Yûsuf Hazretleri katında vâkıf-ı mücerredî vakfet dimekle ve İmâm-ı Muhammed Hazretleri ‘indinde teslîm ..... olunmağ-ıla vakf-ı sahîh ve sıhhat-i vakfiyet lüzûmdan masârifet itmeme ile anların kavli-i şerîfi üzre hükm-i recâ ider dedikte hâkim-i müşârun-ileyh dahî .... vakf-ı mezbûrun lüzûmuna dahî hükm ü sâbıkını tenfîz ve imzâ itmeleriyle vakf-ı mezbûr-ı lâzım ve mütehattem olup min ba‘di nakz u tahvîl-i mahâl ve tebdîli ve tağyîri ‘adimü’l-ihimâm oldu. Femen beddelehû ba‘de mâ semi‘ahû fe innemâ ismühû ‘alellezîne yübeddilûnehû innellâhe semî‘un ‘alîm. Cerâ zâlik. Harrara fi’l-yevmi’s-Sâbi’ ve’l-‘işrîn min şa’bâni’l – mu‘azzam li-sene tis’in ve sittîne ve mieteyni ve elf. (H. 27 Şaban 1269/M.5 Haziran 1853)

Şuhûdü’l-Hâl

Müftî Hâc Osman Efendi
el-Müderris Dericili Muhib Efendi
A‘zâdan Kasapzâde el-Hâc Halil Efendi
A‘zâdan el-Hâc İbrâhim Ağa
A‘zâdan el-Hâc Mehmed Ağa
Müdüf-i Zirâ‘at Burduzâde Hasan Ağa
el-Hâc Yûsuf Ağa Saraçzâde
Hacı Eminzâde Mehmed Ağa
Mustafa Halîfe
Kâtib-i Meclis ..... Efendi
ve ğayruhum .....

Envâ‘-ı hamd-ı celîl ve şükr-i cezîl ol vâkıf‘l-ahvâl ve vâcibü‘l-iclâl olan vâcibü‘l-vücûd ve mümteni‘ul-misâl cenâbına mahsûr ve fâizü‘l-cûd ve menba‘un-nevâl hazretine maksurdur ki ‘âmmе-i ve kâffe-i masnû‘âtı ketm-i ademden vücûda götürüp zümre-i insana mazhâr-ı kemâlât-ı ‘azîme ve mahâsin-i a‘mâl ile tabâyi‘i selîme sâhibi idüp menâhic hayrât-ı müeyyide tevîk u sadâkât-ı muhallidiyeye kaldı ve salât-ı salavât ve simât-ı teslîmât ol makbûl-ı dergâh-ı ilâhî ve muharrem-i harâm ‘âlihî sürûr-ı zümre-i enbiyâ habîb-i hudâ Muhammedi‘l-Mustafâ ‘aleyhi mine’s-salâti kemâ hüve‘l-efvâ ve mine‘t-tahiyyâti hatîra-i mutahhara ve ravza-i münevverlerine olsun ki mesûbatı beyân-ı izhâr ve cezâ-i sadakâtı ‘ayân ve âşikâr eyledi. .... ızhâr ve ashâb-ı ebrârları üzerlerine lâyıık ve sezâdır ki sipîhr-i vilâyette her biri necm-i münîr ve evc-i hidâyette âfitâb-ı bî-nazîrdır. Rıdvânullâhi te‘âlâ ‘aleyhim ecma‘în. Emmâ ba‘d ..... rûşen ve zâhirdir ki bu ‘âlem-i fânînin şarâb-ı serâb-u ni‘meti gıdâya lâ-cerem insân-ı kâmil oldur ki ..... tefekkür idüp ed-dünyâ mezra‘atü‘l-âhire tahm-ı âhireti zirâ‘at ve bezr-i hasenâtı ..... idüp tahsîl-i izhir-i âhîret tekâmîl-i zâr-ı ‘âkıbet itmekle rûz-ı mahşerde ebrâr-ı ahyâr ile mahşûr ola. Binâen ‘alâ zâlik işbu kitâb-ı sıhhat-nisâbın tahrîrine bâ‘is u bâdî ve bu hitâb-ı ..... nikâbın tastûrine sebeb-i ‘ârî oldur ki Nevâhî-i Bergama Kazâsı‘na tâbi‘ Kasaba-i Kınık‘da sâkin fahru‘l-ekâbir ve‘l-e‘âli mecma‘u‘l-mahâsin ve‘l-ma‘âli es-Seyyid el-Hâc İbrâhim Ağa İbni el-merhûm Hüseyin Ağa eş-şehîr Ağazâde Cenâb-ı rabbi‘l-‘izzeti cellet ‘azametühû hazretlerinin ihsân eylediği ni‘am-ı celîle-i mülâhaza idüp izâ mâte ibnû âdeme inkata‘a ‘amelühû¹⁰⁷ hadîs-i şerîfinin ma‘nâ-yı latîfine vâkıf-ı mütenebbih oldu ise erbâb-ı hasenât-ı câriye silkine münselik olup tasarrufât-ı şer‘iyyesi nâfiz olduğu halde meclis-i şerîfde vakf-ı cânî‘t-tafsîle li-ecli‘t-tescîl mütevellî nasb u ta‘yîn eylediği sulbî kebîr oğlu es-Seyyid Mehmed Çelebi mahzarında ikrâr-ı sahîh-i şer‘i ve i‘tirâf-ı sarîh-i mer‘î kılup Medîne-i Bergama Sûku‘nda vâki‘ Bal Bâzârı dimekle ma‘rûf mahalde bir taraftan İbrahim Mülkü ve iki taraftan Odabaşı Mülkü ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb berber dükkânını ve yine mevzı‘i mezbûrda vâki‘ bir taraftan kend ü mülküm ve bir taraftan Recep Mülkü ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd iki bâb ‘attâr dükkânını ve yine sûk-ı mezkûrda vâki‘ binâ eylediğim hâna muttasıl nalband dükkânını ve karşusunda vâki‘ tahdîdden müstağnî üç bâb dükkânı ve yine karşusunda vâki‘

¹⁰⁷ Müslim, Vasiyyet 14, (1631)

Abdülkerim Çelebi Dükkânı demekle ma'rûf bir boyahâne dükkânını ve yine sük-ı mezbûrda İplik Bâzârı'nda vâki' bir taraftan Şişek Hacı Ahmed Mülkü ve bir taraftan çıkırıkçı dükkânı ve bir taraftan tarîk-i 'âm ile mahdûd üç bâb sayacı dükkânını ve yine sük-ı mezbûrda vâki' bir bâb kahvehâne dükkânını ve yine sük-ı mezbûrda Yeni Hamâm'a muttasıl köşede vâki' iki bâb berber dükkânlarını ve yine sük-ı mezbûrda 'Avratlar Hamâmı'na muttasıl uzun kahve demekle ma'rûf kahvehâne dükkânını ve 'attâr dükkânını ve yine medîne-i mezbûra Bergama'da Sarı Balı kapusu tarafında bir taraftan çayır ve bir taraftan bağ değirmenin ve bir taraftan Hüseyin Dede Mülkü'ne ve bir taraftan tarîk-i 'âm ile mahdûd sebze bağçesini ve Hisar Deresi'nde ve dâmeninde olan zeytûnlükleri ve yine Bergama Şehri altında zeytûnlik mezarı kurbunda 'İvâz oğlundan ve Râkci oğlundan müşterek ve makbûz iki kıt'a mülk bağçemi ve Poyracık nâm Karye'de vâki' tahdîdden müstağnî bağçemi eşcâr-ı müsmiresiyle ve Gümüş Ova demekle ma'rûf mahalde vâki' mülküm olan Çaltı Değirmeni'ni ve kasaba-i mezbûrda Kınık'da vâki' kırkbeş odayı müstemil hânı ve tahdîdden müstağnî konakda vâki' bi'l-cümle dükkânlarını ve yine Kınık'da vâki' bi'l-cümle et-tevâbi' ve'l-levâhık yağhâne dükkânını ve Koca Ömerler nâm Karye kurbunda akyâr demekle ma'rûf mevzi'de vâki' üç 'adet değirmeni ve Tarhala Kazâsı'nda Yûsufbeğli altında Oyubey Değirmeni demekle ma'rûf mâlikâne mülkü ve Ayazmend Kazâsı'nda Karaca ..... vâki' bir taraftan Garkın Burnu ve Sarı Azmak'dan ve Taşlı Geçid ve Kaklık Deresi odunsak dursun'un kible tarafı andan Gözkaya'ya andan Ömer Bey'in yolu andan evvel yol köprüsü andan Balık Kayası andan yine zikr olunan Garkın Burnu ile mahdûd ve mümtâz olup odunsakızı korusu demekle ma'rûf mülk koruma ve yine Yenice Karye kurbunda vâki' zeytûnligi ve yine medîne-i mezbûre-i Bergama sükûnda Urgan Bâzârı demekle ma'rûf mahalde vâki' tahdîdden müstağni binâ ve ihdâs eylediğim hânı bi-cümleti't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-hukûk ve'l-merâfık hasbeten lillâhi'l-'aliyyi'l-'azîm ve talaben li-marzati'r-rabbi'r-rahîm vakf-ı sahîh-i şer'i ve habs-i sarîh-i mer'î ile vakf u habs idüp fâriğan 'ani-ş-şevâğılı mütevellî mûmâ-ileyh es-Seyyid Mehmed Çelebi'ye her birini 'akârât-ı merkûmenin teslîm eyledim ol dahî vech-i muharrer üzre 'akârât-ı merkûmeyi fi'l-cümle tesellüm ve kabz idüp sâir mütevellîler evkâfı tasarruf eyledikleri ..... tasarruf eyledikten sonra şöyle şart eyledim ki 'akârât-ı merkûme mütevellîsi yediyle ecr-i misl ile îcâr olunup ..... olan

nemâ ve gallâtı ‘akârât-ı mezbûrenin ‘imâret ve ..... muhtâc olan mahalline sarf olunduktan sonra Bergama’da vâki‘ binâsını ıslâh ve ta‘mîr eylediğim câmi‘i şerîfde bir sâlih ve mecdet-i ehl-i Kur’an kimesne hatîb olup hizmet-i lâzimesini edâdan sonra yevmî iki akçe vazifeye mutasarrıf ola ve yine câmi‘i mezbûrede kezâlik imâm olup bir sâlih kimesne edâ-yı hizmet idüp yevmî iki akçe vazifeye mutasarrıf ola ve câmi‘i mezbûrun civârında vâki‘ mu‘allimhânedede mu‘allim olup sıbyân-ı müslimîne ta‘lîm-i Kur’an idüp yirmi dört akçe vazifeye mutasarrıf ola ve yine imâm-ı mezbûr câmi‘i mezbûrda imâm olan eczâdan yevmi bir cüz-i şerîf tilâvet idüp mukâbelesinde yevmî iki akçe vazifeye mutasarrıf ola ve câmi‘i mezbûrda iki nefer hûb avâz kimesne müezzin olup her biri yevmî ikişer akçe vazifeye mutasarrıf olalar ve her kimesne dahî iki akçe vazîfe ile câmi‘i mezbûrda kayyûm olup ve bir akçe ile de âb-keş olur ve câmi‘i mezbûrda beher mâh kırkar akçe bahâ-i şem‘ ..... kayyûma mütevellî-i mezbûr yediyle teslîm olunup ol dahî câmi‘i mezbûrun beher yevm çerâğına sarf eyleye ve yine Kasaba-i Kınık’da binâ eylediğim câmi‘i şerîfde kezâlik bir kimesne hatîb olup yevmi iki akçe vazifeye mutasarrıf

-10-

vazîfeye mutasarrıf ola ve yine câmi‘i mezbûrda kezâlik bir kimesne imâm olup yevmî iki akçe vazifeye mutasarrıf ola ve yine imâm-ı mezbûr câmi‘i mezbûre dâhilinde vâki‘ mu‘allimhânemde mu‘allim olup ta‘lîm-i sıbyân idüp yevmî dört akçe vazîfeye mutasarrıf ola ve yine câmi‘i mezbûrda iki nefer kimesne kezâlik müezzin olup her biri yevmî ikişer akçe vazîfeye mutasarrıf olalar ve bir kimesne dahî yevmî iki akçe vazîfe ile kayyûm olsa ve beher mâh kırkar akçe bahâ-i şem‘ zikr olunan kayyûma bâ-yed-i mütevellî teslîm olunup ol dahî câmi‘i mezbûrun çerâğına sarf eyleye ve câmi‘i mezbûrun dâhilinde vâki‘ nisâ tâifesi edâ-yı Salât-ı Cum‘a eyledikleri mahalle yevmî bir akçe vazîfe ile nisâdan bir kimesne ferrâş ola ve zikr olunan Kasaba-i Kınık’da vâki‘ câmi‘i şerîfde bir ehl-i ‘ilim kimesne vâ‘iz ve nâsîh olup her ayın ibtidâ-i Cum‘asında va‘z u nasîhat idüp yevmî üçer akçe vazîfeye mutasarrıf ola ve altı nefer ehl-i Kur’an kimesne cem‘ olup yevm-i isneyn ve yevm-i Cum‘aya varıncaya değin bu beş gün içinde her Sabah Namazı’ndan sonra bir bir

cüz'î şerîf tilâvet idüp sevâbını hazret-i Kevneynin rûh-ı şerîfine ihdâ idüp Salât-ı Cum'ayı hatm-i şerîf du'âsıyla edâ idüp her biri beher mâh ellişer akçe vazîfeye mutasarrıf ola ve Bahçebınarı ve Câmî' Çeşmesi ve Dere çeşmelerinin su yolları ..... bir adam ta'yîn olunup ba'de'l-harç ve'l-masraf beher mâh ellişer akçe vazîfeye mutasarrıf ola ve câmî'lerde ve bağçede ve kapu kurbunda ve Müzâğâ Köprüsü kurbunda olan kuyuların fi'l-cümle lâzimesi görüle ve Kınık'da vâki' câmî'î şerîfde ve Bergama'da vâki' câmî'î mezbûrun minâreleri şerîfesine namaz gicelerinde kandiller vaz' olunup revgan-bahâ beher gice onar akçe ve yirmi beş dahî kayyûmlarına verilüp cem'an üçer yüz yirmi beş akçe beher sene kayyûmlarına teslîm oluna ve yine Kınık'da vâki' câmî'î mezbûrda salâ müezzinlerinin her birine birer akçe vazîfe verile bâlâda zikr olunup medîne-i merkûme Bergama Sûkında zikr olunan Urgan Bâzârı'nda vâki' olan hân ecr-i misli ile mütevellî yediyle îcâr olunup îcâresinden hâsıl olan meblağdan yevmî dört akçe vazîfe ile el-Hâc Hakîm Câmî' kurbunda vâki' mu'allimhânenin mu'allimi olan kimesne sa'atçi olup muvakkit ola ve medîne-i merkûm Bergama'da vâki' altı câmî' ve yirmi dört mescid-i şerîf imamları fil-cümle salât-ı sabahda (subuh) kable'l-farz ve ba'de's-sünne her birerleri üçer ihlâs-ı şerîf tilâvet idüp sevâbını Hazret-i Resûl-i Ekrem sallallâhü te'âlâ 'aleyhi ve sellem hazretlerinin rûh-ı şerîflerine ihdâ idüp her birerleri Bergama'da vâki' zikr olunan hânın icâresinden her birerleri yevmî birer akçe vazîfeye mutasarrıf olalar vefâtımdan sonra kendim tilâvet eylediğim kelâm-ı şerîfi Kınık'da vâki' câmî'de vâ'iz olan kimesne yevmî birer cüz'î şerîf tilâvet idüp zikr olunan hândan yevmî üçer akçe vazîfeye mutasarrıf ola ve bi'l-cümle vakıfda müsâ'ade var iken min ba'd erbâb-ı vazâyifin vazîfelerine noksan gösterilmeye ve evkâf-ı mezbûrenin tevliyeti müddet-i hayâtımda kendüme meşrûta olup nemâ ve ğallâtından fi'l-cümle bâlâda muharrer olan erbâb-ı vazâyifin verildikten sonra bâkî kalan cihet-i tevliyet kendim mutasarrıf olup vefâtımdan sonra yevmî on akçe vazîfe ile tevliyet evlâd-ı zükûrunun aslahına meşrûta olup zükûr bulunmadığı takdirce inâsının aslahına meşrûta ola ve tevliyet-i mezbûreden bâkî kalan nemâ ve ğallât evlâdımın evlâd-ı evlâd-ı evlâdımın batnen ba'de batn karnen ba'de karn zükûr ve inâsı beynilerinde li'z-zekeri misli hazzi'l-ünseyeyn¹⁰⁸ vech-i şer'î üzre taksîm oluna ve zikr olunan 'akârâtan biri bir şahsa îcâr olundukda üç seneden ziyâdeye ruhsat verilmeye ve bundan sonra

---

¹⁰⁸ Nisâ 4/11.

Kınık'da binâ eylediğim câmi'î şerîfde vâ'iz olan kimesne yevmî iki akçe vazîfe ile nâzır olup nezâret eyleye ve vakıfda müsâ'ade var deyû bir akçe ve bir ..... ihdâs olunmaya evlâdım el-'ıyâzü billâhi te-'âlâ munkarızlı evlâtlar ise Kınık'da vâki' câmi'î şerîfde vâ'iz olan kimesne yevmî on akçe vazîfe ile mütevellî olup ziyâdesi üç sehm olup bir sehmi Ka'be-i Mükerreme ve bir sehmi Medîne-i Münevvere Fukarâsı'na gönderile ve bir sehmi dahî Medîne-i Bergama ve Karye-i Kınık'da olan su yollarına sarf oluna ve benden sonra beher sene dört sikke-i hasene altun Ka'be-i Mükerreme ve üç altun dahî Medîne-i Münevvere Fukarâsı'na 'an yed-i mütevellî irsâl oluna ve mâdâm ki hayatta olan tebdîl ü tağyîr ve ibdâsı ve istibdâsı merraten ba'de uhrâ yedimde ola ve benden sonra tebdîl ü tağyîrini ..... ola ve bi'l-cümle 'akârât-ı mezbûre-i mevânî'den 'ârî mütevellî-i merkûm yedine teslîm eyledim ol dahî emsâli gibi mutasarrıf oldu dedikde vâkıf-ı mezbûrun kelimât-ı meşrûhasını mütevellî-i merkûm es-Seyyid Mehmed Çelebi bi'l-müvâcehe tasdîk idüp kâr-ı vâkıf bu makâmda encâm bulduktan sonra vâkıf-ı mûmâ-ileyh en'amallâhü ni'amehû 'aliyyesini vifâkdan cânib-i şifâka 'atf-ı 'izzet idüp mütevellî mûmâ ileyh mahzarında takrîr-i ..... ve ta'bîr-i mer'î idüb vakf-ı 'akâr İmâm-ı Muhtâr kıdvetü'l eimme kâşifü'l-fahr Ebû Hanîfe el-Kûfi .....bi'l-hayr ve Kûfi Hazretleri'nin re'y-i münîr ve hidâyet-i hafîrlarında gayr-ı lâzım olup vakf-ı mezbûrdan rücû' meşrû olmağın zikr olunan vakıfıdan rücû' eyledim mütevellî mûmâ-ileyh 'akârât-ı mezbûrenin cümlesinden kasr-ı yed idüp baña redd ü teslîm itmek taleb iderim dedikde mütevellî mezbûr dahî cevâb-ı savâb ve hitâb-ı müstetâba şurû' idüp vakf-ı mezbûr imâmeyn-i hüameyn İmâm-ı Ebû Yusuf-ı Sâni ve İmâm-ı Sâlis Muhammed bin Hasan eş-Şeybânî Hazretleri'nin ..... şerîflerinde sıhhat-i vakf ile lüzûm-ı ..... olmağın re's-i imâmeyn üzre vakf-ı mezbûrdan rücû' gayr-i meşrû'dur. Cûb-i kâim-i mevki'den tûbâ lehû ve husnû meâb hazretlerinden re'y-i imâmeyn üzre lüzûm-ı vakfa hükm-i şer'î ve kazâ-i mer'î taleb eyledikde hâkim-i müşârun-ileyh hazretleri her temhîd-i kavâ'id-i münîri ûlâ ve mebânî vakfı uhrâ görüp 'âlimen bâhilâf ve mürâ'iyen limâ yecibü riâyete fi'l-hükmi ve'l-evkâf re's-i imâmeyn üzre vakf-ı mezkûr ve hükm-i sahîhle ve kazâ-i sarîh-i mer'î idüp vakf-ı mezbûr sahîh ü lâzım olup nakz-ı nakîzine mecâl-i mahâl ve ta'yîrine imkân-ı 'ademi'l-ihimâl oldu. Femen beddelehû ba'de mâ semi'ahû feinnemâ ismühû 'alellezîne yübeddilûnehû

innellâhe semî'un 'alîm¹⁰⁹. Ve ecri'l-vakfî 'ale'l-hayyi'l-civâri'l-kerîm vaka'a't-tahrîr ve'l-işhâd fî evâili şehr-i Rebî'ü'l-ûlâ li sene semânîne ve elf. (M. 30 Temmuz – 8 Ağustos 1669)

Şuhûdü'l-Hâl

Fahru'l-Kudât Abdürrahim Efendi İbn-i el-merhûm Abdurrahman Efendi
..... vülât Abdullah Efendi ibni el-merhûm Mehmed Efendi
Mustafa Efendi ibni'l-merhûm Mehmed Efendi el-müderriş
Fahru'l-Kuzât Mustafa Efendi İbn-i Yûsuf
Fahru'l-Emced Ramazan Ağa....
eş-Şeyh el-Hâc Ömer zâde el-vâiz
eş-Şeyhzâde Mehmed Efendi el-vâiz
Abdullah Efendi İbn-i Ahmed el-müderriş
Halil Efendi İbni'l-merkûm
Tâhâ Efendi İbn-i Yâsin Efendi el-vâiz bi-Câmî'i Kınık
Ahûhu el-Hâc Ömer Efendi
el-Hâc Ali İbni'l-Hâc Hüseyin
el-Hâc Abdullah Ağa İbn-i Ali Ağa
Mehmed Efendi İbn-i Bayram el-müderriş
el-Hâc Ali bin Hamza eş-şehîr.....
Osman Ağa İbni'l-Hâc Abdullah Ağa
Ahûhu Ömer Ağa
Mehmed Çelebi İbn-i Ömer el-İmâm
vâkîf-ı mûmâ-ileyhin vakfiyesi vech-i meşrûh üzre harameyn muhâsebesinde
mukayyedir. Emr ü fermân devletlü sa'âdetlü sultânım hazretlerinedir 3 Safer 1247.
(M.14 Temmuz 1831)

-11-

---

¹⁰⁹ Bakara 2/181

Medîne-i Bergama sûk ve çarşusunda vâki' zikr-i âtî küplere su doldurulup eyyâm-ı hasad ve ahrârda selc vaz'ı ile kûb-i mezkûrelerde olan su bârid olup 'atşân-ı ahrârın şürb eylemesi için isimleri nâ-ma'lûm ba'zı ashâb-ı hayrâtın i'âne ve imdâdiyle mübâliğ vaz' etmişler ise de ile'l-ân bir mütevellî .....bir kimse olmadığından mübâliğ zâyî' ve telef vakf-ı mezbûr bilâ-nemâ ve galle yüzü üstüne kalmış olmağ-ıla bi'l-vücûh ..... gafir ve cemâ'at-ı ..... meclis-i şer'î şerîfe gelüp mârru'l-beyân kûb-i mezkûrelerinin vakıflarını li-ecli't-tescîl ma'rifetleri ve ma'rifet-i şer'ile tahrîr ü zâhire ihraç olunduktan sonra müceddiden medîne-i mezbûre mahkemesinde sicilli mahfûza kaydıyla eyyâm-ı ahrârda 'atşâna şürbi bârid olunmak için kûb-i mezkûrelere selc vaz' olunup vakf-ı mezbûre olan mübâliğ devr-i şer'î ile nemâ ve galle hâsıl olunmak ve hâsıl olan nemâ ve galleden selc iştirâ ile küplere vaz' etmek vakf-ı mezkûrun nemâsından alınmak üzere otuz kuruşdan mâhiye altmış kuruş ücret ile bir mütevellî ve bir nâzır nasb u ta'yîn olunmak vakf-ı mezkûr hakkında enfa' ve evlâ olup bu misillü tevliyeti uhdesinden gelmeğe kâdir ve emânette istikâmeti zâhir ve her vech ile erbâb-ı istihkâkdan olduğu bâhir olduklarını bi-karaz sikât-ı sahihatü'l-kelimât-ı müslimîn ahbârlarıyla mütehakkık olan fahru'l-akrân meveddetlü el-Hâc Ahmed Efendi kezâlik mâhiye otuz kuruş ile nâzır nasb u ta'yîn olunup her birerleri Hazret-i Şeri'de vakf-ı mezkûrun hizmetini edâya müteahhid olduklarını ikrâr ve takrîr- tescilolundu. Harrara fi ğurre-i Muharremi'l-harâm sene ihdâ ve seb'îne ve mieteyn ve elf. (H. 1 Muharrem 1271/M. 24 Eylül 1854).

Medîne-i Bergama'da vâki' sâhib-i hayrâtı nâ-ma'lûm ba'zı ashâb-ı hayrâtı i'ânesiyle Terziler Arastası'nda kâin vakf-ı kûb derûnuna selc vaz' olunmak için asl-ı mâl-ı vakf

5394	20
- 550	
4844	20
323	altı aylık nemâsı zam şod
+ 94	senevî hâsıl olan 'akârı zam şod
5301	30

Medîne-i Bergama'da vâki' sâhib-i hayrâtı nâ-ma'lûm ba'zı ashâb-ı hayrât i'ânesiyle
helvâcılar içinde kâin vakf-ı kûb derûnuna selc vaz' olunmak için asl-ı mâl-ı vakf

9179

-1250

7929

524 altı aylık nemâsı zam şod

+ 25 senevi hâsıl olan 'akârı zam şod

8548

Medîne-i Bergama'da vâki' sâhib-i hayrâtı nâ-ma'lûm ba'zı ashâb-ı hayrât i'ânesiyle
Taşhân ittisâlinde kâin vakf-ı kûb derûnuna selc vaz' olunmak için asl-ı mâl-ı vakf

309

+ 70 altı aylık mâhiyesi zamm şod

379

Medîne-i Bergama'da vâki' sâhib-i hayrâtı nâ-ma'lûm ba'zı ashâb-ı hayrât i'ânesiyle
Hacı Molla Kahvesi ittisâlinde kâin vakf-ı kûb derûnuna selc vaz' olunmak için asl-ı
mâl-ı vakf

300

+ 22 altı aylık nemâsı zam şod

322

-12-

Medîne-i Bergama'da vâki' sâhib-i hayrâtı nâ-ma'lûm ba'zı ashâb-ı hayrât i'ânesiyle
Kınıklı oğlu Kahvesi ittisâlinde kâin vakf-ı kûb derûnuna selc vaz' olunmak için asl-ı
mâl-ı vakf

2520

- 624

1894

+ 142 altı aylık nemâsı zam şod

2037

Medîne-i Bergama'da vâki' sâhib-i hayrâtı nâ-ma'lûm ba'zı ashâb-ı hayrât i'ânesiyle Hacı Şaban Kahvesi ittisâlinde kâin vakf-ı kûb derûnuna selc vaz' olunmak için asl-ı mâl-ı vakf

725

- 125

600

+ 45 altı aylık nemâsı zam şod

645

Medîne-i Bergama'da vâki' sâhib-i hayrâtı nâ-ma'lûm ba'zı ashâb-ı hayrât i'ânesiyle Küçük Bağçe ittisâlinde kâin vakf-ı kûb ve derûnuna selc vaz' olunmak için asl-ı mâl-ı vakf 1060

Medîne-i Bergama'da vâki' sâhib-i hayrâtı nâ-ma'lûm ba'zı ashâb-ı hayrât i'ânesiyle Helvâcı Okka oğlu Hacı Mehmed Dükkanı ittisâlinde kâin vakf-ı kûb derûnuna selc vaz' olunmak için asl-ı mâl-ı vâkf

620

+ 46 altı aylık nemâsı zam şod

666

Medîne-i Bergama'da vâki' sâhib-i hayrâtı nâ-ma'lûm ba'zı ashâb-ı hayrât i'ânesiyle Soğan Bâzârı'nda kâin vakf-ı kûb ve derûnuna selc vaz' olunmak için asl-ı mâl-ı vakf

410

+ 30 30 altı aylık nemâsı zam şod

440

30

Medîne-i Bergama'da vâki' sâhib-i hayrâtı nâ-ma'lûm ba'zı ashâb-ı hayrât i'ânesiyle Berber Yûsuf Dükkânı ittisâlinde kâin vakf-ı kûb derûnuna selc vaz' olunmak için asl-ı mâl-ı vakf

372

+ 28 altı aylık nemâsı zam şod

400

Medîne-i Bergama'da vâki' sâhib-i hayrâtı nâ-ma'lûm ba'zı ashâbı hayrât i'ânesiyle Bezestân karşısında kâin vakf-ı kûb ve derûnuna selc vaz' olunmak için asl-ı mâl-ı vakf

350

+ 26 altı aylık nemâsı zam şod

376

Medîne-i Bergama'da vâki' sâhib-i hayrâtı nâ-ma'lûm ba'zı ashâb-ı hayrât iânesiyle Papaz oğlu Forunu ittisâlinde kâin vakf-ı kûba Kasapzâde Hacı Halil Efendi'nin vakf eylediği mübâliğ vakıf

200

+ 15 altı aylık nemâsı zam şod

215

Medîne-i Bergama'da vâki' sâhib-i hayrâtı nâ-ma'lûm ba'zı ashâb-ı hayrât i'ânesiyle Köylü Hamamı ittisâlinde kâin vakf-ı kûb ve derûnuna selc vaz' olunmak için asl-ı mâl-ı vakf

40

+ 3 altı aylık nemâsı zam şod

43

Cem'an yekûn evkâf-ı mezbûr

22101

- **2651** bilâ-devir ..... iş'âr olunan mebâliğ fûrû'atı

19450

1459 bâlâda beyân olunduğu üzere nemâ ve galle vakf-ı zam şod

+ **119** bâlâda mezkûr 'akârâtı dahî zam şod

21028

Ber-vech-i bâlâ on dokuz bin dört yüz elli kuruş ve altı aylık nemâ ve gulle dahî bin dörtyüz elli dokuz kuruş ve senevî 'akârı dahî yüz on dokuz kuruş ve bilâ-devir ikibin altıyüz elli bir kuruş ki cem'an yirmi üç bin altıyüz yetmiş dokuz kuruş mezkûr kûplerin ..... olduğu işbu mahalle şerh verildi.

-13-

Derûn-ı sahîfe-î yemînde Medîne-i Bergama sûk u çarşusunda kâin ashâb-ı hayrâtları nâ-ma'lûm ber-vech-i âtî ma'lûmu'l-'aded vakıf köylerinin nukûd-ı mevkûfeleri mütevellîsi el-Hâc Ahmed Efendi ve nâzırı Osman Efendi hâzır oldukları halde bi'l-vücûh medîne-i mezbûra mahkemesinde 'akd olunan meclis-i şer'î mu'allâ 'ukûdda mârru'l-beyân mezkûr köylerin işbu mürûr iden yetmiş senesi Recebû'l-ferdinden yetmiş iki senesi Muharremü'l-harâmı ğuresine deĝin on sekiz mâh ki bir buçuk senelik hesapları ahâlî-i medîne ma'rifetleri ve ma'rifeti-i şer'ile ber-vech-i temessükât ve ber-vech-i müfredât yegân yegân rü'yet olunup mütevellî ve nâzır-ı mûmâ- ileyhimânın kable şer'den kemâ fi's-sâbık vakf-ı mezkûrların istirbâh ve nemâlarını ve harc u masraflarını sarfa ve lede'l-iktizâ edasına ve istidasına izin verilmeĝin ber-vech-i âtî beyân olunur. Harrara fi ğurre-i muharremi'l-harâm li-sene isnâ ve seb'îne ve mieteyn ve elf. (H. 1 Muharrem 1272/M. 13 Eylöl 1855).

Terziler Arastası'nda vâki' Vakf-ı Kûb
Vakf-ı Kûb

/

Helvacılar içinde vâki'

Asl-ı mâl-i vakf

Asl-ı vakf

5394 pâre	9179 vakf
<u>-550</u> belâğa 40	<u>-1250</u> belâğa
4844	7929 20
1127 birbuçuk senelik nemâ 20	1780 birbuçuk
senelik nemâ	
<u>+158</u> birbuçuk senelik ‘akârı	<u>+ 50</u> birbuçuk senelik
‘akârı	
6130	9759 20

**Taşhân ittisâlinde kâin Vakf-ı Kûb / Helvacı Molla Kahvesi ittisâlinde vâki‘
Vakf-ı Kûb**

Asl-ı mâl-i vakf	Asl-ı mâl-i vakf
930	300
<u>+ 191</u>	<u>+ 29</u>
1121	329 kezâlik
<u>- 57</u>	
1064 Terzi esnafı olmağ-ıla ‘adîmü’t tahsîl	

**Konaklı Kahvesi ittisâlinde vâki‘ Vakf-ı Kûb / Şaban Kahvesi ittisâlinde vâki‘
Vakf-ı Kûb**

Asl-ı mâl-i vakf	Asl-ı mâl-i vakf
2520	725
<u>- 626</u>	<u>- 125</u> kezâlik belâğa
1894	600
<u>+ 431</u> kezâlik	<u>+ 140</u>
2325	740

**Helvacı Okkaoğlu Hacı Mehmed Dükkânı ittisâlinde / Küçükbağçe
derûnunda vâki‘**

Vakf-ı Kûb

620
+ 118 kezâlik
738

Vakf-ı Kûb

1060
- 100 kezâlik
920
+ 217 kezâlik
1177

Soğan Pazarında vâki‘ Vakf-ı Kûb / Berber Yusuf Dükkanı ittisâlinde vâki‘ Vakf-ı Kûb

Asl-ı mâl-i vakf
410
+ 93 kezâlik
503

Asl-ı mâl-i vakf
372
+ 85 kezâlik
457

Bedesten Çarşusunda vâki‘ Vakf-ı Kûb / Babasioğlu Furunun ittisâlinde vâki‘ Vakf-ı Kûb

Asl-ı mâl-i vakf
350
+ 80 kezâlik
430

Asl-ı mâl-i vakf
200
+ 82 kezâlik
282

Köylü Hamâmı ittisâlinde vâki‘ Vakf-ı Kûb

Asl-ı mâl-i vakf
40
+ 9 kezâlik
49

Cem'an Yekûn Evkâf-ı Mezbûr

22101

- 2651 ber-vech-i bâlâ tımârda ihrâc olunan

19450

4273 ber-vech-i bâlâ nemâ birbuçuk senelik

+ 119 ber-vech-i bâlâ 'akârı

23842

425 merhûm ve mağfûrun-leh Ğaffân Ahmed Efendi'nin sûlûsi

+ 447 kâffe-i kûblere mübâliğ-ı yörükân ve ba'zı ashâb-ı hayrât ber-mûcib-i defter-i müfredât

24764 kâffe-i vakf-ı mebâlîğ.

- 1514 zeyilde masarıfat-ı sahiha cümle marifetiyle ve marifet-i şer'i ile makbul olmağın.

23250

El masarıfat : Köylere müteveli ve nazır marifetiyle sarf

360 – müteveli ma'âşı

360 – nazır ma'âşı

190 – saffen ma'âşı

450 – saffen ma'âşı

+ 154 – köylere kar vaz'olan

1514

Yalnız bin beşyüz on dört kuruş 'inde'l-muhâsebeteyni ve harc-ı mutasarrıflar makbûl olduğu asl-ı zeylden fürûnûhâ ber-vech-i bâlâ 'inde'l-muhâsebeteyn ve zuhûr iden yirmi üç bin iki yüz elli kuruş ba'de'l-harâc sahha'l-bâki olup meblağ-ı mezbûr mütevellî ve nâzır ma'rifetiyle bâ-devr-i şer'î irbâh ve istirbâh olunmakta olduğu işbu mahalle şerh verildi.

Medîne-i Bergama'ya muzâf Ilıca-i Bergama Kazâsı'ndan vâki' Poyracık Karyesi'nde kâin mescid-i şerîf ve karye-i mezbûrda mâ-i lezîz vakıflarına merbût bağçe ve nukûd-ı mevkûfenin el-hâletü hâzihî mütevellîsi bulunmadığından başka kimesne yedinde der-dest ve 'atîk ve cedîd mahkemenin vakıf sicillerinde mukayyed vakfiyesi bulunmayub ancak mine'l-kadîm mâ-i lezîze merbût zikr-i âtî mübeyyeni'l hudûd bir kıt'a bağçe îcârı ve nukûd-ı mevkûfe-yi seneden mâ-i mezkûrun tarafları ahâli karye-i mezbûra ma'rifetleriyle tesviye olunmakda olduğu bu kerre istihbâr olduğu üzerine keyfiyet lede't-taharrî ve't-tahkîk âti'l-beyân bahçe bazı kesân yedlerinde bilâ icâre-i misliye kaldığı tebeyyûn ve mescid-i şerîf-i mezkûruñ ber-vech-i rîz yüz on dönüm tarlası ve sâir nukûd-ı âtihi'l-beyânıñ yine ecânib-i yedlerinde idüğü tahakkuk eylediğine binâen evkâf-ı mezkûra ziyâ'ından ihtirâzen ber-vech-i âti işbu mahalle kayd-ı tahrîr ve ber-vech şerh-ı âti mütevellî ve me'haz-ı bi-emr-i es'ile-i şer'a nasb u ta'yîn olunmuştu. Mescid-i şerîf-i mezkûr nukûd-ı mevkûfesi bin ikiyüz seksen senesinden i'tibaren der-dest olunan asl-ı mâl

1000

+ 150 bir senelik rub'u seksen bir senesinde re'sen mâl-i mevkûf cumâde'l-ûlâ

1150 onbirinci günü

Ayişe hâtonuñ mescid-i şerif-i mezkûr şem'ına meşrûta rubh-ı senevîsi

400

11 Asl-ı mâl-ı mevkûf-ı nukûd Cumâde'l-ûlâ.

Karye-i mezbûrda vâki' etrâfi Hasan Ağa'nın bağ arsası ve Hacı Mehmed Menzili ve tarafeyni tarîk-i 'âmm ile mahdûd bir bâb bakkâl dükkanı Ya'kûb bin Hacı Ali Efendi el-Balikesirevî ve karye-i mezbûra hânedânı Hasan Ağa bin el-merhûm Hüseyin Ağa mülklerinden mescid-i şerîf-i mezkûra vakf etmişlerdir. Îcâr-ı senevîsi 200 kuruş. Dükân-ı mezkûrun ber-mûcib-i şart-ı vâkıfından îcâr-ı senevîsinden hâsıl olan icâre-i senevîsi mescid-i şerîf-i mezkûrun yine şem-'i 'asel ve kandiller revganına mahsûs bulunmuştur. Yine karye-i mezbûrada vâki' etrâfi Hacı Mustafa

bin Abdullâh ve Gülâbiye Hanım dükkânı ve berber dükkânı ve tarîk ile mahdûd bir bâb dükkân mezbûre-i Gülâbiye hanımın mescid-i şerîf-i mezkûra mahsûs vakfıdır. İcâr-ı senevîsi 60 kuruş. Beher sene dükkân-ı mezkûr-ı mahdûdun icâr-ı senevîsi yine vâkif-ı mezbûra muhtass bulunduğu tahakkuk itmekle ol vechle ‘amel olunmak üzere işbu mahalle şerh verildi. Yine karye-i mezbûrada vâki‘ etrâfı Hacı Mustafa menzili ve Deli Ömer oğlu yetimi ve tarîk-i ‘âmm ile mahdûd bir bâb ebniye bir mülk dükkânın vakıf arsasından icâr-ı senevî olan kırkar kuruş mescid-i şerîf-i mezkûra merbût idüğü. İcâre-i zemînî 40 kuruş. Nevâhî-i Bergama’da Poyracık karyesinde vâki‘ ma‘lûmu’l-hudûd bir bâb Mağaza Râziye Hâtun bint-i Muslihiddîn vakfından mescid-i şerif-i mezkûrun mûm ve revganına meşrûta idüğü icâre-i zemînî 80 kuruş.

Karye-i mezbûra civârında ma‘lûmu’l-hudûd on kıt’a tahminen yüz on dönüm tarladan icârdır. Mescid-i şerif-i mezkûrun emâneten viribile geldiği Kezâlik: Bir taraftan Hüseyin bin Hasan Ağa ve etrâf-ı selâsesi tarîk-i ‘âmm ile mahdûd otuz dönüm sebze bahçesinin müterekkim olup bu def’a teftîş-i ‘âlî komisyon me’mûru Nazîf Bey ma‘rifetiyle müste‘cirinden bi’t-tahsîsi vakf-ı mezkûra bi-emr-i es ile-i şer‘iye mütevellî nasb u ta’yîn kılınan karye-i mezbûra ahâlisinden Adalı Hüseyin bin Mûsa’ya bâ-kefâle verilen makbûzuna irbâh ve istirbâh olunmak üzere Cumâde’l-Ûlâ’nın on birinci gününde ref‘u teslîm kılınan dokuz bin yediyüz elli kuruşdur.

9750

+ 10736 nukûd-u mevcûde der târîh-i mezkûr

20486

Ve bu vakf-ı şerîfin yetmiş dokuz ve seksen senesinin muhâsebesi Anadolu Orta Kolu Müfettişi Utûfetlû Ahmed Refik Efendi hazretlerinin ma‘iyyet me’mûrlarından evkâf-ı hûmâyûn teftîşine me’mûr rif‘atlu Nâci Efendi ma‘rifetiyle bi’r-ra‘iyye nizâmi olan mütevellî-i mezbûr yedine sûret-i muhâsebe virildiği işbu mahalle şerh virildi.

Fetvâhâne-i ‘Âliye 16 Şa‘bân 1324 (5 Ekim 1906) mührü mutâbık ve meâli usûlüne muvâfık idüğü, 21 Şa‘bân 1324.

Bismillâhirrahmânirrahîm. Elhamdü lillâhi’l-vâkıfı ‘alâ külli hâli’l-matla‘ı bimâ fi’l-bâli ellezî lâ yettariku fî mülkihi’t-tebeddî ve’l-istidlâli ve’s-salâtü ve’s-selâmü fî külli hâlin ‘alâ seyyidinâ Muhammedin efdalü’r-rûsûli’l-müte‘âl ve ‘alâ âlihî ve ashâbihî’l-kirâm bi-bakâi’l-aklâm ve’s-tahkemeti’l evkâfi bi-kazâi’l hukkâm. Emmâ ba‘d bu hurûf-ı müşkire nikâb ve ‘anberi sırhât-nisâbiñ tahrîr u imlâ ve tastîr u inşâsına bârî ve bu vakfiye sedâd-ı intisâbiñ tertib ü tezhibine râ‘î-i hakîkî oldur ki işbu dünyâ-yı denînin nimeti râcil ü izzet ü mikneti zâil ve ğinâsı şekl-i ‘inâda olup devlet ü sebât ve hayâtının encâmı zevâl ve mevt olduğunu tedebbûr ve tefekkûr iden ‘âkil-i gayr-i gâfil ve mü‘min-i kâmil evkât-i ‘azîzini hebâya ve mahv u lezîzini fenâyâ virmeyüp men ‘amile sâlihan min zekerin ev ünsâ ve hûve mü‘minûn felenuhiyennehû hayâten tayyibe¹¹⁰ mazmûn-ı kerem-i meşhûtunca kesb-i hayât-ı bâkıyye idüb hârr-ı kıyâmette yevme yestazillü’l-mer’ü bi-zılli sadakâtihi mûcibince sâye-i sadakâti tahmîde âsûde ve dünyâda sadaka-i tahmide ekûp ke-misli habbetin enbetet seb‘a senâbile fi külli sünbûletin mietü habbe¹¹¹ mısdâkıncâ ez‘âf-ı muzâ‘af ücûr-ı cezîl ve sevâb-ı cemîl-i kesb ü tahsîl ile yevmi’l-fezeil-ekberde ahvâli sutûte olmak merâm-ı kusvâ ve murâd-ı akvâ olup envâ‘ı hayrâtıñ efdalı ve ahnâf-ı hasenâtıñ ekmeli izâ mâte İbn-i Âdeme inkata‘a ‘anhü ‘amelühû illâ ‘an selâse ‘ilmün yentefi‘u bihî ve veledi sâlihun yed‘ûhu ve sadakatün câriyetün¹¹² medlûl-ı ‘inâyet-meşmûlünce vakf-ı mebrûrun dâimâ avâyidi nâzil ve hâsıl ve müstaharr-i fevâyidi rûh-ı vâkıfa her dem vâsıl ve mutavassıl olup muhâtıyla ücûru munkatı‘ ve vefâtıyla âsârı mürtefi‘ olmamağın binâen ‘alâ zâlik ve i‘tinâen ‘alâ mâ zekere hünâlike meclis-i şer-i şerîf şâmihu’l bünyân ve mahfil-i dîn-i münîf-i râsihu’l-

---

¹¹⁰ Nahl 16/97

¹¹¹ Bakara 2/261

¹¹² Müslim, Vasiyyet 14, (1631)

erkânda fi'l-'asl sekene-i Medîne-i Karaman'da ve'l-hâletü hâzihî hizmet-i halîfe-i devrânda silahşorân-ı hâssadan olup ..... iki seneden berü dahî ..... nefsi-i Medîne-i Bergama ve nevâhî ve mülhakâtı voyvodası olan sahibü'l-hayrât ve nâşirü'l-hasenât 'âtiyetü'l-berât bâis-i hâzihi'l-vesîka ve bârî hâze'l vakfiye 'utûfetlü Abdullah Ağa hazretleri tafsîli câî vakfına tarafından mütevellî nasb ve nâzır ta'yin eylediği müftü sâbık ve eşrâf-ı müderrisîn-i kirâmdan olup Uluborlulu fazîletlü es-Seyyid el-Hâc Mehmed Efendi mahzarında hâlet-i cevâz ekârî-i şer'iyeye ve kemâl-i nefâz tasarrufât-ı mer'iyesinde butûhu'l-bâhira ve bi'n-niyyeti'l- hâlisâ ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm ve ta'bir-i 'ani'l-merâm idüp enfüs-i emvâl ve e'azzi menâl vâzıh-ı emlâkimden olup evkâf-ı câiz-zikrimin benden sudûruna değin bi'l-iştirâi's-sahîha et-tav'iyeye el-mer'iyeye silk-i mülk-i sahîhamda münselik olan Medîne-i Bergama derûnunda Ekin Loncası tarafında kâin ve Çukur Han civârında bir taraftan Şâdırvân Câmii Vakfı dükkân ve taraf-ı uhrâ tarîk-i 'âm ve sûk-ı enâm ile mahdûd bir bâb mülk-i mağazamda ve yine civâr-ı Bergama'da Kestel kurbunda kâin mahalli ma'lûm ve nişânesiyle ma'rûf perâkende altı adet zeytûn eşcârımı ve yine Çamköy kurbunda bir taraftan ..... biñârî ve bir taraftan koca kışla ve bir taraftan Hasan Ağa zeytûnlüğü dimekle 'arîf diğerk vakf-ı zeytûnlük ve bir taraftan mer'a ile mahdûd ve doksan dört adet zeytûn eşcârımı ve yine Kiliseköy kazâsında Çalbahçe sudûrunda iken tanzîm-i hucetle iştirâ eylediğim hudûd ve mahalleri ve nişanları ma'lûm on dört adet bir ve dört adet bir yekûnûhâ on sekiz adet zeytûn eşcârımı ve yine Ayazmend kazâsında Armud ovasında Kilim Karyesi civârında Halvalu nâm mahalde kâin bir taraftan Kalender oğlu Hasan'a ve bir taraftan Hacı Halil oğlu Mustafa ve bir taraftan diğerk Mustafa Beşe ve bir taraftan Arkalı oğlu Hacı Ali Ağa ile mahdûd ve tahmînen otuz beş dönüm mikdârı arz-ı derûnuna mağrûs üç yüz kırk adet eşcâr-ı zeytûn ve delîce-i gayr-i müte'addide vesâir eşcâr-ı gayr-i müsmirayı şâmil bir kıt'a zeytûn bahçesi min cemî'-i tevâbiihim ve bi-kâffeti hukûkihim ve bi-'âmmetil-merâfîti ve lev hakkahum hasbeten lillâhi'l meliki'l-müte'âl ve taleben li-merzâti rabbi zi'l-celâl vakf-ı sahih-i müebbed ve habs-i sarîh-i muhalled ile vakf u habs eyledim ve şöyle şart eyledim ki: Evvelâ zikr olunan Ekin Loncası tarafında Çukur Han civârındaki bir bâb vakıf mağaza icârıyla Kestel kurbundaki mâruzzikr vakıf altı adet zeytûn eşcârı hâsılâtı yine derûn-ı Bergama'da Kadı Hayreddin Câmî'i Şerîfi harîminde izâfe hucurât ile binâ ve ihyâsına muvaffak olduğum medresenin

kenifleri önünde âvîz bir ‘aded kandilim beher gün sabâha kadar ikâd olunmaya vâfi revganıma her fazla-i hâsıl-ı kandil-i mezkûra hâdim-i medrese-i mezkûr bevvâbına meşrûta olup mağaza-i mezkûr îcârı ve altı ‘aded mezkûr zeytün eşcârının beher sene ma‘rifet-i mütevellî ile hâsıl olan ücret ve mahsûlünden her gün sabaha kadar nitelik öbür kandilin ruğanı ve lüzûm olacak kandili ma‘rifet-i mütevellî ile alınıp bevvâb-ı mezkûr tathîr-i kandîl ve tertîb-i fetîl-i düyûn ve ikâdına hizmet idüp bu mukabelede ruğan-ı kandilden bâki kalan fazla-ı hâsıla tasarruf ola. Ve sâiku’l-beyân Çamköy kurbundaki doksan dört adet vakf-ı eşcâr-ı zeytün hasılâtı dahî sâbikuz-zikr muvaffak-ı ahıbbâsı olduğum Kadı Hayreddin Câmî’i harîmindeki medresemiñ fakd-ı dersiyesine meşrûta olup hâlâ medrese-i mezkûremde müderris ve evkâf-ı meşrûtama tarafımdan mütevellî ve nâzır olan Uluborlulu el-Hâc Mehmed Efendi mâdâmki medrese-i mezkûrda devâm üzere talebe-i ‘ulûma ders virüp ta‘lîm-i ‘ulûm-ı hizmet cemilesinde kâim oldukça maâruzzikr doksan dört adet eşcâr-ı zeytün mahsûlâtına cihet veresiye olarak mutasarrıf olup ba‘de’l-vefât emri-i ğıbbi’l-ınfisâl medrese-i mezkûreme her kim müderris olup ders ve ta‘lîm-i ‘ulûm hizmetinde devâm iderse hizmet-i tadrîsi mukâbili mutasarrıf ola ve maâruzz-zikr Çalbahçe hudûdındaki iki hüccetle mâlik ve vakf eylediğim on sekiz adet eşcâr-ı zeytün hâsılı rızâ yine bi-‘inâyetillâhi Teâlâ ta‘mirine muvaffak olduğu Şâdirvân Câmî’i Şerîfi kurbunda kâin Müftî Medresesi dimekle ‘arîf medrese havlısında müceddiden binâ ve inşâ eylediğim Şâdirvân üzerine bir ‘aded fener kandili ikâdına kâfi ve vâfi ruğanına ve fazlası bu kandil-i mezkûr hizmetini iltizâm iden Müftî Medresesi’nde bevvâb olana meşrûta olup mezkûr on sekiz eşcâr zeytün ma‘rifet-i mütevellî ile senevî hâsıl olan mahsûlünden olan kandîl-i meşrûha bir sene belağa mâ belağa vâfi ruğanı ma‘rifet-i mütevellî ile tertîb ve hâzır kılınup bâkî ne kalursa fazla hâsıla bevvâb-ı merkûm hizmeti mukâbili şeri‘den ola ve yine evkâf-ı mezkûremden olup Ayazmend kazâsında Armud Ovası’nda Kilim Karyesi civârında Halvalu nâm mahalde kâin üçyüz kırk adet eşcâr-ı zeytün ve delice-i nâ-müte‘addide eşcâr-ı müsmira ve gayr-i müsmirei hâvî olan meşrûhu’l-beyân vakf bir kıt‘a zeytün bahçesi dahî ve tafsili câî vakfımın mütevellîsi yediyle masârıfı müste‘ciri üzerine olarak ecri misliyle hakk-ı ‘adl üzerine beher sene talibine îcâr olunup bahçe-i mevkûfuñ senevî hâsıl olan îcârı ..... hâsılâtı ma‘rifet-i mütevellî ile olan dört hisse kılınup bir hissesi

yine ta'mîrine muvaffak olup izn-i sultânî ile derûnuna minber vaz' olunan derûn-i Bergama'da Konak civârında Hoca Sinan Câmi'î Şerîfi hitabetine meşrûta olup bâ-berât-ı hatîb bulunan mezkûr bir hisseye mutasarrıf ola ve dört hissedenden ikinci bir hisseye dahî merhûm Hoca Sinan Câmi'-imâmetine meşrûta olup bâ-berât-ı imâm bulunanlar mezkûr bir hisseye mutasarrıf ola ve yine dört hisse-i mezkûrdañ üçüncü bir hisse dahî Hoca Sinan Câmi'î Şerîfi yazlığında ve sofada müceddiden îkâd eylediğim bir 'aded kandilin ruğanına ve fazlai artanı Hoca Sinan Câmi'î'nde kim kayyûm olursa bu kandilîñ hizmetini iltizâm ider ise aña meşrûta olup şöyle ki evkât-ı sâirede kifâyeti mikdârı ve isneyn ve Cum'a gicelerinde sabâha kadar îkâd olunmaya belağa mâ belağa ve vâfi olur ruğanı ve lâzım olur kandili ma'rifet-i mütevellî ile mezkûran üçüncü bir hissedenden alınıp fazla artanına câmi'-i mezkûrda her kim kayyûm ve kandile hizmet iderse hizmeti mukâbili mutasarrıf ola ve sâlifi'z-zikr dört hissedenden dördüncü bir hisse dahî kezâlik dört hisse farz olunup mezkûr dördüncü bir hisseniñ farz olunan dört hissedenden bir hissesine vakf-ı mezkûruma tarafımdan mütevellî ve nâzır bulunanlar hizmet mukâbili cihet-i tevliyet ile mutasarrıf olup vech-i mezkûr üzere farz olunan dört hisseniñ üç hissesi dahî cümle evkâfımdan Kadı Hayreddin Câmi'î harîminde ihyâ eylediğim medreseniñ ta'mîr ve termîmine ve yine muvaffak-ı ta'miri olduğum Müftû Medresesi Şâdırvânî'nın iktizâ ve muhtâcun ileyh olur ta'miri yine ve minber vaz' eylediğim merhûm Hoca Sinan Câmi'î Şerîfi ta'miriyesi yine meşrûta olup bu dördüncü bir hissedenden üç hisseye âit olan hâsılât-ı ta'miriyeye yed-i mütevellîde ve ictimâ' ve meblağ kılınıp bu ta'mir-i meşrûta yed-i mütevellîde cem' olan meblağ iktizâ ettikde evkâfım mürtezikası yine haber verilerek i'timâd olunur mahallere rehn-i melî ve kefil-i kavî ve devr-i şer'î ile bâ-ma'rifet-i mütevellî istirbâh olunup rubuhdan hâsıl olan fi'l-'asl mâl-ı ta'miriyeye zamla tezâyüd ve tevâfürüne ve kadem ü bakâ-yı vakfıma i'tinâ olunarak ta'miri iktizâ itdikçe meşrût mahaller ta'mir oluna ve kendim bu diyarda bâki olmadığımdan şöyle şart eyledim ki merhûm ve mağfûr Kadı Hayreddin Câmi'î harîminde kâim medresemde hâlâ bi'l-fi'il müderris olan Hızır bi'l-meclis işbu Uluborlu es-Seyyid el-Hâc Mehmed Efendi İbn es-Seyyid Osman kâffe-i evkâfıma mütevellî ve

şurûtumuñ îfâsına nâzır olup ber-vech-i muharrer vakf-ı meşrûtu'l-beyânımıñ şurutu ilâ mâ şâallah yed-i tevliyetiyle icrâ olunup akzâ mûmâ-ileyh bi-kadrillâhi te'âlâ rihlet-i dâr-ı bekâ veyâhûd medreseden infikâkı iktizâ iderse medrese-i mezkûruma her kim müderris olur ise vakf-ı mezkûruma mütevellî ve îfâ-yı şurûtuna nâzır ola. Şu kadar ki ben kendim hayatta oldukça vakf-ı meşrûtumuñ ve husûsî tevffikinin tebdil ve tağyiri ve taklîl ve teksîri ya'nî ba'de rabtu'l-vesîka cümle hâlâtı yedimde olup tevfir ve taktîrinde dahî muhayyer olanı deyû tebyîn-i şürût ve ta'yîn-i kuyûd eyledikten sonra kâffe-i evkâf-ı mebrûr akâr-ı mezkûr meşrûhu'l-beyânı meclis-i şeri'de mütevellî nasb eylediği mûmâ-ileyh Uluborlu Hacı Mehmed Efendi'ye vech-i lâyıkı üzre teslim eyledikde oldahî vakfiyet üzere bi't-tevliye tesellüm ve ahz ü hizmet-i tevliyet nezâreti kabûl ve ba'de't-taahhüd evkâfda sâir mütevellîler tasarruf eylediği gibi ol dahî evkâf-ı mezkûra mutasarrıf olup vâkıf-ı müşârun-ileyhi kâffe-i kelimât-ı meşrûhasında şifâhen tasdik ve vicâhen tahkîk itmekle 'unvân-ı kitâb-ı müstetâbda 'ilm-i şerîfi tahrir ve bâlâ-yı hitâb-ı müşkîre nikâbı hatm-i latîfiyle temhîd iden efendi hazretleri huzûrunda akârât-ı mezkûreniñ vakfiyeti mu'ayyen ve müberhen ve şurûtu müselleme ve mübeyyen ve her vech-ile vâzıh u rûşen olduktan sonra vâkıf-ı müşârun-ileyh esbağallâhü ni'amehû 'aleyhi 'Abdullah Ağa hazretleri mütevellî-i merkûm Hacı Mehmed Efendi üzerine takrîr-i kelâm-ı birle 'alâ tarîki'l-muhâsama istircâ'-ı vakfına şurû' ve kasd-ı rücû' idüp mürûr-ı eyyâm ve sürûr-ı şühûr-ı a'vâm ile vakf-ı fütûr ve hâsılâtına kusûr gelmek ihtimâli karîbû'l-vukû' ve vâzıhu's-sütû' olduğu ecilden imâm-ı A'zam ve himâm-ı efham Sultân-ı Serîr ictihâdı ve hucetü'l-hak 'alâ kâffeti'l-'ibâd imâmunâ Ebû Hanîfe el-Kûfî 'aleyhi rahmete Rabbihi'l-Kâfî hazretleri katında akâr-ı mârru'l-evsâf cinsiniñ vakfiyeti lüzûmdan 'ârî olmağ-ıla eser-i şerîflerine iktidâr-ı birle vakıfdan rücû' iderim deyü akârât-ı mevkûfu yed-i tesviye-i istirdâd ve yine mülküne redd-i murâd itdikte mütevellî mûmâileyh dahî 'âlim-i bi'l-mes'ele olduğundan bi'l-müvâcehe kendüye lâzım ve mahalle mülâyim-i vechile mücâdele ve cevâp virüp vakf-ı 'akâr husûsâ ba'de't-teslîm ile'l-mütevellî İmâmeyn-i hümâmeyn-i ve bedreyn-i mûnîreyni a'ni İmâm-ı Ebû Yûsuf İmâmu's-Sânî ve İmâm Salis Hazret-i Muhammed eş-Şeybânî katlarında sahih ve lâzım olup bir vech-ile lüzûmdan müfârakat itmemekle imâmeyn-i hümâmeyniñ kavli sedîd ve re'y-i reşîdleri üzere hükm-i şer'î taleb iderim dedikde hâkim-i mevkî'-i sadr-ı kitâb tûbâ lehû ve hüsnü meâb-ı ittisâ dahî mahall-i nizâ'a

nazar-ı anik ve teemmül-i rakîk ile nazar ve teemmül idüp cânib-i vakıfda ruchân-ı kuvâ ve burhân-ı celâ görmegin evvelâ akârât-ı mezkûranın sıhhat-ı vakfına ve sâniyen lüzûmuna ve şerâyet-i mukarrasında îfâ-yı riâyetine hükm-i sahîh-i şer'ile hükm idüp min ba'di akâr-ı merkûm ma'a şerâ'itî'l-mersûm vakf-ı sahîh-i müebbed ve habs-i sarîh-i müeyyed ve tescil-i şer'î mahallinde oldu. fe ba'dû zâlike lâ yasıhhu velâ yubtılı velâ yübâu vela yübeddilû velâ yûhebû velâ yerhenû velâ yûrisû ilâ en yerisallâhûl-'ardu ve men 'aleyhâ vehüve hayru'l-vârisin femen beddelehü ba'de mâ semi'ahû feinnemâ ismûhû 'alellezine yübeddilûnehû innellâhe semî'un 'alîm¹¹³ ve ecrü'l-vâkıfı 'alellahi'l-melikil-hayyû'l-cevâdü'l-latîfi'l-kerîm ve 'alâ hâzâ vaka'ul-işhâd ve't-tahrîr fi'l-yevm es-sâbi'u ve'l-'işrine min şehri cumâde'l-evvel li-sene ihdâ ve erba'îne ve mieteyn ve elf min hicretin men lehü'l-eazzû ve'l-fazlu ve's-şeref 27 Cumâde'l-Ûlâ 1241.(M.7 Ocak 1826) Şuhûdu'l 'alâ zâlik. Hâlâ me'zûn bi'l-iftâ mefhasi'l-müderrişin Poyracıklı fazîletlü fehâmetlü el-Hâc Mehmed Efendi müfti Medine-i Bergama. Sa'âdetlü Helvâcı el-Hâc Halil Ağa reîsü'l-'ayân Medîne-i Bergama hâlâ. Ve semâhatlü Hamamcı zâde es-seyyid el-Hâc Hâfız İsmail Efendi min vücûhı ve muhtârân-ı Medîne-i Bergama. Ve 'izzetlü Simavlı el-Hâc Ali Ağa min vücûhil-eşref ve ihtiyâr-ı Medîne-i Bergama. Ve Kangılızâde Molla İsmâil esbak Sandık emiri ve hâlâ ihtiyâr-ı Medîne-i Bergama. Ve sa'âdetlü Küçük Hacı Ömer Ağa 'atik-i hânedân-ı Bergama ve ihtiyâr-ı belde hâlâ. Kantarcı es-Seyyid el-Hâc Halil Ağa hânedâr-ı 'atîk ve min ihtiyâr-ı Medîne-i Bergama. Hacı Kadir zâde Hacı Ömer Ağa min ihtiyârân-ı Medîne-i Bergama ve Paşazâde Mahmûd Ağa min ihtiyâran-ı Medine-i Bergama ve ğayruhum mine'l-hasri.

-19-

İşbu vakfiye muharrerât-ı mahalliye üzerine mahkeme-i tefîşeden i'lâm olunarak ol vech-ile yazılan takrîr üzerine 29 Cumâde'l-Evvel 324 (21 Temmuz 1906) târihinde sâdır olan irâde-i 'aliyye mûcibince kayd olunmuşdur. 30 Kânûn-ı Evvel 322 İsmâil Evkâf-ı Hümâyûn Cihât. Aydın vilâyeti dâhilinde Bergama kazâsının nefsi-i Bergama çarşusunda Amrud Bâzârı'nda Kara Çizmeciler Arastası başında kâin ashâb-ı hayrâtdan Hüseyin Ağa'nın inşâ kerdesi bulunan Mescid Altı denmekle ma'rûf

¹¹³ Bakara 2/181

mescid-i şerîfin akârât-ı mevkûfe gallesi vakfından almak üzere mescid-i şerîf-i mezkûr şer'î imâmet cihetinden mutasarrıfı el-Hâc Hâfız Mehmed Nûrî'nin bilâ-veled vefâtı vukû'uyla mahlûlûnden lede'l-ımtihân ehliyeti numâyân olan müderrisînden Hâfız Halil Hilmi bin Ahmed zîde salâhahû 'uhdesinde tevcihine dâir mahallinde vârid olan. ....tedkîkât-ı lâzime lede'l-ıcrâ mescid-i şerîf-i mezkûr vakfına ve vakfiyesine ve imâmet cihetine dâir kayıt bulunamadığı kuyûd-ı kadîme ve dîvân-ı hûmâyûnum kalemlerime kuyûd-ı defter-i hâkânîden yazılan der-kenârlardan añaşılmış ve mescid-i şerîf-i mezkûr evkâfından ma'lûmu'l-hudûd oda ve dükkanlar hakkındaki tâli şer'-i şerîfe muvâfık vukiyye ve ihticâca sâlih idügi bi't-tedkîk añaşılın huccet-i şer'iyye-i mezkûrenin vakfiye makâmında bi-'ibaretihâ kuyûd-ı kadîme ve kaziye kalemine kayd ile sahibi yedinde bekâsı ve ber-mûcib-i hüccet-i şer'îye akârât-ı mezkûre ğullesiniñ ber-mûcib-i te'âmül-i kadîm mescid-i şerîfiñ işğâliyesiyle ta'mir û termîmi masârıfından fazlası mescid-i şerîf-i mezkûrda imâm olanlara ait idügi musarrah bulunmuş olmağ-ıla huccet-i kuyûd-ı kadîmet ve kaziyye kalemine kayd ile sâhib-i yedinde bekâsı ve ber-mûcib-i hüccet-i şer'îye akârât-ı mezkûre ğullesiniñ ba'de'l-masârif fazlasına mutasarrıf olmak üzere zikr olunan imâmet cihetinde eşcâr mahalli vech-ile mûmâ-ileyh işbu râfi'-i tevki'-i refi'ü's-şânı hâkânî Hâfız Halil Hilmi bin Ahmed zîde salâhahu 'uhdesine müceddiden tevcîhi mahkeme-i evkâfdan tanzim olunan i'lâm üzerine makâm-ı nezâret evkâf-ı hûmânımdan bâ-telhîs ifâde kılınmağ-ıla mûcibince tevcîh olunmak fermânım olmağın bin üçyüz yirmi sekiz senesi Ramazân-ı Şerîf'iñ ikinci günü bu berât-ı hûmâyûnumu virem ve buyurdum ki mûmâ-ileyh sâlifi'z-zikr imâmet cihetine ber-mûcib-i hüccet-i şer'iyye vazîfe-i mersûmesiyle bi'n-nefs bilâ-kusûr edâ-yı hizmet itmek ve terk ü tekâsül ider ise ref'inden âhara virilmek şartıyla mutasarrıf ola. Tahrîran fil-yevmi's-sâbi' min şehri şevvâl-i şerîf sene semân ve 'işrîne ve selâse mie ve elf. (7 Şevvâl 1328/M.12 Ekim 1910)

Evkâf-ı Hûmâyûn Nezâreti kayd u defter olunmuşdur. 1327

8/2 Esâs 2762

Hulâsa 2007

Aydın Kuyûd-ı Kadîme 2210

‘Araza ‘aleyye fazîletühû harrarahû Süleymân bin Halil el-Kâdi bi’l-‘askeri’l-mansûri ğufira lehûmâ ve sahha mazmûnuhû ‘indî ve hukümet bi-sıhhatihi ve secilet ‘alâ lüzûmihi harrarahû Ahmed bin Evliyâ el-Mevlâ Bergama ma‘a’l-muzâfât hummiyet ‘ani’l-âfât. Tubıka aslu’l-vakfiyyeti’l ‘atîkati’l mer‘iyyeti’ş-şurût. Lemmâ ‘araza ‘aleyye hâzâl-kitabi’ş şer‘i ....min fâtihatihî ilâ hâtimeti fazîletühû ve umziyet ve karrarathû li-kevnihî muvâfıkan li’ş-şer‘il-kadîm ve ennehüm el-müstakîm harrarahû el-Fakîr Muhammed bin Husâm el-Mevlâ bî-mahrûseti Bergama ğufira lehûmâ. Elhamdü lillahillezi ce‘ale’ş-şeri‘ate zerî‘aten ilâ hıfzı’ n-nüfusı ve’l-e‘arâz ve’l-emvâli ve vesîleten – ilâ sübülü’s-sa‘âde dâimeti ve eimmei masûnetühû ‘ani’z zevâli ve’s-salâtû ‘alâ resûlihî ve âlihî salâten ve dâimeten ‘alâ mürrul-eyyâm ve’l-teyâl feba’dü lemmâ ‘ilmün men hüve ‘ilmü’l-hudâ ve ‘alâmetü’l-verâ bi-sulhi’l-islâm ve’l-müslimîn Mevlânâ İbn-i şerefil-emâsili ve’l-ekâbiri ve melceü’l e‘azımı ve’l-esâgir Hatîb Paşa bin el-merhûm Mevlânâ Bedreddin Hâce teğammedallâhû bi-ğufrânihî ibn küllemâ ekele’l-insân fekad efnâhü ve mâ lebisehü fakad eblâhü vema tasaddakahû fakad ebkâhü ve vakafa ve tasaddaka ibtiğâen li-marzâtillâhî ve heriben min ‘azâbihî yevme tecidü küllü nefsin mâ ‘amilet min hayrin muhdarâ¹¹⁴ yevme lâ yenfa‘u mâlün velâ benûn¹¹⁵ bi-men‘i mâ hüve mülkehü ve hakkahû hibetün min ebîhi’l-mezkûr hasbeten sahîhaten şer‘iyyeten câmi‘aten li-cemî‘i şerâ‘iti’s-sıhhate el-mu‘teberate şer‘an min cemî‘i’l-gurbete el-med‘uvvete bi-kuvvi lede’l-meşhûrete fi Bergama ve tevâbi‘ihâ el-müsteğineti ‘ani’t-tahdîdi li-şöhretihâ bi-cemî‘i mâ fi hâ sive’l-makbasati ve’l-mezra‘ati el-mensûbeti ilâ Dâvûd Hâce İbn-i Mustafa İbn-i Safiyüddîn sarrafehâ ve bi-cemî‘i sudûruhâ ve hukûkühâ ve münâfikühâ ‘alâ nefsihi mâ dâme hayyen ve ‘alâ ebnâihî batnen ba‘de batnin bi-haysü lâ yedhulü fihim benâtehû velâ tafdîli beynehüm ve ba‘de’l-inkirâzı ‘alâ ahavâtihi kezâlik sümme ‘alâ beynihim batnan ba‘de batnin ve ba’dü mâ inkardû ‘alâ benâ benâti’l – vâkıfı’l-mezkûr batnen ba‘de batnin sümme ‘alâ benâ ahavati’l-vâkıfı’l-mezkûr batnen ba‘de batnin sümme ‘alâ benâ ‘itkâihî ve ‘itkâi ‘itkâihî batnen ba‘de batnin sümme ‘alâ benâ itkâihî ve ‘itkâi ‘itkâihî sümme ‘alâ benâ ‘itkâihî ihvetihî ‘ale’t-tertîbi el-mezkûr ve ba’dü mâ inkaradü el-mutasarrafa ile’l-fukarâi vakfen sahîhen şer‘iyyen câmi‘an cemî‘i şerâ‘iti’l-mu‘teberate şer‘an müsseccilen bi-hukmi’l-hâkimi’l-müseccil ‘alâ

¹¹⁴ Âl-i İmrân 2/30.

¹¹⁵ Şuârâ 26/88.

vâkıfı'l-mezkûru'l-müd'avv bir-rücû'î li-'ademi lüzûmihî ba'de da'vâ'l-mütevellî es-sâbiti tevliyetühû şer'an ve ikâmetühû'l-bûniyyeti 'aleyhi bi-lüzûmihi 'alâ mezhebi mine'l-lüzûmi bi-vukıfet ve ce'ale'l-vâkıfı'l-mezkûr muzâmen zâlike ilâ nefsihî mâ dâme fi kaydil-hayati ve ba'dü ile'l-erşedi'l-ibni evi'l-erşedi min ebnâihi ve ebnâi ebnâihi sümme bin ahavâtihi ilâ âhiri't-tertibî'l-mezkûr fehûve yasıhhu li-ahadi bi'l-ümerâi ve'l-'ulemâi ve'l-hukkâmi ey yubattılahü ve yübeddilehü ve yeteleffehü bi-vechin mine'l-vücûhi't-telefi ilâ en yerisallâhü'l-arda ve men aleyhâ femen beddelehü ba'de mâ semi'ahü feinnemâ ismühü 'alellezîne yübeddilühühü cerâ cemî'î zâlik fi evâili Recebi'l-mübârek min şühûri sene ihdâ ve selâsine ve semâniye mie. (H.831/M. 16 Nisan-25 Nisan 1428).

Şuhûdü'l-Hâl

Hüseyin ..... nâib el-Kadı

Şemsüddin hâdimül-kâdi

İshâk 'ammü'l-vâkıf

İsmâil Hakkı bin Ahmed, Hacı Abdullah

-22-

Elhamdü lillâhillezî münevverü'l-'âlemi bi'ş-şerî'ati'l-müffeti ve mevzihu'l-helâli ve'l-harâmi bi'l-'âyâti's-seniyyeti ve mazharu'l-islâmi bi-Muhammedi Seyyidi'l-beriyye sallallâhü 'aleyhi ve 'alâ âlihî fi külli bükretin ve 'aşıyye. Emmâ ba'dü feinne'd-dünyâ mahallu ğurûrun lâ mevâtını sürûr ve midâdu bevâdin lâ dâri karârin na'imühâ zıllu zâilin ve mukîhâ dîfi râhilin ve'l-kâetü men ce'alehâ mürcahâ zâtü'l-meâdü ve enfakahâ li-idhâri râddihi fe'l-vâkıfu hayru cârrin hasenetün yeteceddedü fevâidü fi hâleti'l-bakâi ve'l-fenâi ve tûru'l-muhâtu ve'l-hayâtü 'alâ mâ kâle seyyidü'l-mürselin ve imâmü'l-müttakîn salavâtüllâhi 'aleyhi ve 'alâ âlihi't-tâhirin. İzâ mâte ibnü âdeme inkata'a 'amelühü illâ 'an selâsin 'ilmün yentefi'u ve veledü sâlihun yed'û lehü ve sadakatün câriyetün¹¹⁶ ve lemmâ vakafe ileyhi sübhânehü ve te'âlâ li's-sadri'l-ecli'l-ekrem yenbü'ul-fedâilü ve mehâsinü'ş-şeym efdalü erbâbu'l-

¹¹⁶ Müslim, Vasiyyet 14, (1631)

‘ulâ ve ekmelü ashâbü’l-hüdâ şemsü semâil-mecîd ve’l-ma‘âli mâliki memâliki mekârimil ‘âlî makbûlü’l-mülûk ve’s-selâtin cemâlü’l-milleti ve’ddîn hibetullâhi lenâ el-mevlâ el-merhûm Bedreddin Mahmûd eş-Şehîr bi-Hatîb Paşa evsalahü ilâ münâhi haysümâ şâe hattâ ‘ilmün enne mâ ekele’l-insân fakat eblâhü ve mâ tasaddaka bihi fakat ebkâhu vakafa ve habise bünyetin hazretin ve taviyyetin gayru fâtıratın hâl-i sıhhatihî ve tasarrufâtihî ve nefâzetihî ‘âdetihî ve kemâli evsâfihî ve hâlâtihî takarruban ilâ ‘âlemi hafiyâtihî ve kâliben li-marzatihî mâ zekera ennehü lehü hakkühü ve mülkühü ve fi yedihî ve tahte tasarrufuhü ilâ hîni sudûri hâza’l-vakfû minhü ve zâlike ve zâlike cümletü’l- hamâmi ellezi benâhü ve ahdesehü fi mahrûseti Bergama el-kâinü fi mahalleti Ece el-mahdûd bi’t-tarîki’ş-şârti şarkan ve bi-mülki Ece şimâlen ve bi-mülki bin Devleti garben ve bi-mülki Ali bin Yûnus cenûben bi-cümleti hudûdihî ve hukûkihi ve tarsekahü ve mürâfekatu ‘arzihî ve binâihî ve mecrâ mâihî ve kınâton ve hıyâzatun ve ağılâkühü etvenehü ve büyütehü ve kâffetu masâlihîhî ve ‘âdetü rûsûmihi ve bi külli ..... havlehü dâhilün fihi ve hâricün ‘anhü muttasılun bihî ve munfasılun ‘anhü ilâ tenâhi’l-vücûhi ve’l-esbâbı ‘alâ enbâ min sulbihî ve hemmü’ş-şâbbi’l-fâdılı’l-kâmilü Ali Paşa ve İbrâhim ve Ya‘kûb ve Yûsuf ve Mustafa ev sallahümüllahü te‘âlâ ilâ medârici kemâlil-fadlı ve’l-‘ulâ ve ‘alâ ebnâihim ve ebnâi ebnâihim ‘alâ mâ te‘âkabü ev tenâselü ve şurita en yekûne vilâyetü’l-ammâmil-mezkûr ve menfaatü li-nefsihi mâ dâme fi kaydı’l-hayâti sümme ba‘dü ve savâ ilâ ilâ civârı rahmeti’r-rahmân yekûnü’l-vakfu el-mezkûru beyne ebnâihî el-mezkûrîne mütesâvî’s-sihâm müte‘âzi’l-aksâm ve en yekûne hissetün men teveffâ minhüm mine’l-vakfı’l-mezkûr li-ebnâi zâlik el-müteveffâ ma‘a vücûdi’l-ebnâi fi’l-batni’s-sâbıkı minhü fein inkaraza ebnâü’l-müteveffâ minhüm ve ebnâü ebnâihî intakale hissetühü ilâ ebnâi’l-mevcûdin fi’l-batni’s-sâbıkı ve hâkezâ’l-emru fi’l-butûni küllühâ fein inkaraza ebnâühü ve ebnâü ebnâihî felem yebka ehadün minhüm yekûnü’l-vakfu’l-mezkûr ‘alâ ebnâ-i benâtihî ve ebnâü ebnâihâ mâ te‘âkabu ve tenâselü ‘ale’ş-şârti’l-mezkûri fi’l-ebnâi ve ebnâi’l-ebnâi fein inkaradu felem yebka ehadün minhüm yekûnü vakfen ‘alâ fukarâi akrâihî’l-akrabu fe’l-akrabu ve ‘alâ ‘utakâihî ve ebnâi ‘utakâihî bi’s-seviyyeti minhüm fein lem yebka ehadün min kurabâihî ve ‘utekâihî ve ebnâehüm yekûnü vakfen ‘ale’l-fukarâi ve’l-ulemâi el-mütemekkinîne fi mahrûse-i Bergama ve şartu’t-tevliyeti fi’l vakfı’l-mezkûru li-ibneyhi Ya‘kûb ve Yûsuf sümme lâ sulha ebnâten ve aslaha ebnâü ebnâihî sümme lâ

sulha akâribehü'l-aslahu feillâ sulhun ve en yekûne 'aşara müstağlatün el-hamâmu'l-mezkûr ve hüve sehmûn vâhidün min aslı 'aşarate eshemü minhâ minhâ hattet-tevliyetü ve en yekûn külle yevmin dirhemâni îcâru min müstağlâtî'l-vakfi'l-mezkûr li-ibn-i 'ammihî İshâk b. Ahmed te'huzü hüve mâ dâme hayyen ve ba'dü vefâtîhi yansarifü ile'l-mevkûfi 'aleyhim el-mezkûreyni 'ale's-şerâ'iti'l-mezkûreti ve en yekûne 'imâreten rakbete'l-vakfi'l-mezkûr ve herremete 'inde zuhûri'l-hileli ve'l-hâcetü mukaddimeten 'alâ cemî'i'l-masârifi ve en yekûne fi'l-vakfi'l-mezkûri hazzun ve nasîbün li'l-kuzâtı ve ağniyâil-'ulemâi fein ahaza ve minhü şey'en yekünü hisâfen 'aleyhim vakfen sahîhan şer'iyyen ve habsen sarîhan mer'iyyen bi-tâtîlen câmi'an li's-şerâ'iti hâviyen li-zavâbitîhi hâliyen 'an mevânihi 'âriyen kavâihî lâ yübâ'u velâ yûhebü velâ yerhenü velâ setübeddilü velâ yürisü ilâ en yerisallâhü'l-'arda ve men 'aleyhâ vehûve hayru'l-vârisin femen beddelehü ba'de mâ semi'ahü feinnemâ ismühü 'alellezine yübeddilünehü innellâhe semî'un 'alim¹¹⁷ ve men se'â fi ibtâlîhi ve hemme bi-ihmâlihi ev şartin min şurûtihi ve kaydın min kuyûdihi fe 'aleyhi la'netullâhi ve'l-melâiketi ve'n-nâsi ecma'in. Ve 'an cemî'i zâlike vaka'a't-târih ve'l-işhâd ve't-tahrîr fi'l 'âşiri min Şa'bâni'l-mu'azzam lisene selâsine ve semâne mie (H.830/M.6 Haziran 1427) hicretün nebeviyyetün men lehü medînetün ketebehü şâhidin ve masnûnihi bin İlyâs Fakîh el-Hüseyni 'afallahü 'anhümâ bilütîhi'l-hafî. Lemmâ 'araza hâza'l-kitâbu's-şer'î tâli'atün min fâtihatin ilâ hâtîmeti fazîletihî ve emziyetün ve karrarathü likevnîhi muvâfıkan li's-şer'il-kadîm ve'n-nehcil-müstakîm Mehmed b. Hüsâmeddin el-Mevlâ bi-medreseti ğufira lehümâ. 'Araza hâza'l-kitab ve nazarat fihi min kuvâdihî savâkıbihî felemmâ elkaytû maharriran 'alâ nehci marazın emziyetin harrarahü 'Abdullah bin Mehmed Efendi el-Kadî bi-Mağnisa el-mahrûse. 'Araza alâ hâza'l-vazîfeti's-Şer'iyyeti kıbletehü ve karrarathü ve emziyetü ve ene'l fakîr Sadruddin Mustafa el-mevlâ bi-medîneti Bergama el-mahmiyye ma'a nevâhîhâ limâ sebbete mazmûnı hâza'l-kitab lede'l-fakir Ahmed bin Hasan el-Mevlâ bi-mahrûseti Bergama ve elkâhu şer'iyyen enkazehü ve emziyetün fi evâili zi'l-hicce min şükür-i 'amm sitte ve erbe'ine ve semâne mie.(846) Ve en yekûne eyzan külle yevmin dirhemü râyicın minhâ el-müdire el-mukayyed el-müd'avv Kâsım bin 'Abdullah ye'hüzü zâlike mâ dâme hayyen ve yakrau külle yevmin cezâû mine'l-mushafi'l-kerîm ve yec'alü mesûbâtîhi

¹¹⁷ Bakara 2/181

li'l-vâkfi'l-müşârun ileyh. Ve ba'dü vefâtihî yezhebü zâlike eyzan mezhebü sâiri'l-müstağlât

-23-

A

Bergama'da vâki' Âb-ı Kebîr Vakfı müsteğallâtından Yahûdi Hanı dimekle 'arîf olan han civârında kâin çifti müceddiden kâriz inşâsına muhtâç olmasına ve civârından mürûr iden Kulaksız Câmî'î Şerîfi Medresesi'nin kâriziyle birleştirildiği halde vakf-ı mezkûr masârif-i külliyyeden vâreste olacağı gibi kâriz-i mezkûrûn tathîrinde Çıfıthâne -i mezkûra muntehâ olan mahalle kadar masârif-i tathîriyye medrese-i mezkûra vakfına âit ve andan aşağısı Âb-ı Kebîr Vakfı'na ait olmak üzere her iki taraf vakfına menfa'at hâsıl olacağı zâhir ve mîride olduğu mütennemât sahîhatü'l-kümmât ahbârlarıyla zâhir olmağın ol vech ile 'amel olunmak üzere tarafeyniñ mütevellîlerine izin verildiği işbu mahalle şerh ve tarafeyne temhir ettirilmiştir. 18 Saferu'l-Hayr sene 307 (M.14 Ekim1889) mütevellî-i âb-ı kebîr mütevellî-i medrese-i mezkûra

B

Hacı Bâyezid Mahallesi sakinlerinden Ummuhân Hâtun bint-i Hacı Mustafa nâm hâtûn meclis-i şer'î-i şerîf-i enverde Yumurtalı Mescidi dimekle meşhûr mescid-i şerîf evkâfı mütevellîsi es-Seyyid Halil Efendi ve Velîyüddin Hoca mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrir-i kelâm idüb nevâhî-i Bergama Kazâsı kurâlarından Baba Sağır Karyesi civârında Hezârzâde Ahmed Ağa Tımârı dâhilinde vâki' Bergama sâkinlerinden bakkal Hacı İbrâhim ..... elli kuruşa iştirâ eylediğim beş aded mülk-i zeytûn eşcârlarını mescid-i şerîf-i mezkûrun emânete meşrûta olmak üzere vakf-ı sahîh-i şer'î ile vakf-ı habs idüb mütevellî-i merkûm Halil Efendiye teslim eylediğimde ol dahî ber-vech-i muharrer vakfiyet üzere kabûl eyledi dedikde ğıbbüt-tasdik mâ hüve'l-vâki' bi'l-iltimâs tescil olundu.

11 Cumâde'l-Âhira

Hancızâde Hâfız Hasan Efendi

Kasapzâde Hacı Halil Efendi

Bakkâl Hacı İbrahim Ağa ve

Saraç Medenî Çavuş Ağa
Yağcı Bedirli Hacı Mehmed Efendi

ve ğayrum

-24-

Medîne-i Bergama mütemekkinlerinden rağbetlü Bâce Arâkil bâzergânın timurciler bağçesi civârında iştirâ eylediği deve damları nâm mahalle dokuz dirhem kadar mikdârı mâ-i lezîzi cereyân eylemesi için mâ-i lezîz-i kebîr vakfına dört bin kuruş virüp bâ-mürâsele mütevellîsi olan Serdâr-zâde Halil Ağa'ya meblağ-ı mezbûru tamâmen edâ ve teslim itmekle ber-vech-i muharrer mahall-i mezkûra dokuz dirhem kuruşdan mikdârı mâ-i lezîziñ cereyânı için mütevellî-i merkûm Halil Ağa'ya tenbîh olunduğu sicill-i mahfûza dahî kayd olunmakla senedi olmak üzere yed-i minkalede işbu mürâsele i'tâ kılındı
fi 5 muharrem 58 (M.16 Şubat 1842)

es-seyyid el-fakir nemâkehü Bergama bi-medreseti mevlevihânesine Ali ..... 'afâ anhü

Müftü-i sâbık müteveffâ Mustafa Efendinin dershânesinden hâlâ müfti bulunan el-Hâc Osman Efendi sevk ü irsâl ve teslim ü tesellüm olunan kitapların 'adetleriyle esâmîlerini mübeyyin defteridir ki ber-vech-i âtî zikru beyân olundu. Tahtâvî 'ale'd-Dürri'l-muhtâr cild 4, Fetâvâ-yı 'Abdürrahîm cild 2, Câmi'u'l-İcâreteyn cild 1, Nuhbetü'l-Fetâva Fetâvâ-yı Muhammedî cild 1, Behcetü'l-Fetâvâ cild 1, 'Atâullah cild 1, Kânûn-ı Cedîd, Kadı Han cild 1, Bezzâziye cild 1, Ebûssu'ûd cild 5, Mekteb-i İrfândan 'Abdülmecid Hân cild 1, Neticetü'l-Fetâvâ cild 1

Yekün kitap 12 Cild 17

+ 1
18

-25-

Sûret-i Hatt-ı Şerîf

İşbu fermân ‘âlişânemde mestûr ve mûnderic olan tenbihât-ı zât-ı cedîdeniñ her yerde ve her mahalde harf bi-harf tenfîz ü icrâsına cümle tarafından ikdâm dikkat olunmak matlûb-ı kat’î padişâhânem olup şöyle ki bugünkü gündün sonra gerek vüzerâ ve mîr-i mîrân ve mütesellim ve voyvodalar ve mübâya‘acılar ve kereste nâzırları ve kaza ‘ayânları vesâir me’mûrîn ve zâbitân-ı memleket tarafından ve gerek icrâ-yı şerî‘at-ı ğarrâya me’mûr-ı kazâ-i nüvvâb ve sâir hukkâm-ı şer‘ ve ehl-i ‘örf câniblerinden biriniñ hilâfına her kimiñ bir günâ hareket-i hasâreti olur ise derhal cezâ-yı lâyki icrâ olunacağını muhakkak bilsünler âña giden herkes aklını başına divşürüp kendüden dünyâ ve âhiret selâmeti lâzım ise tenbîhât-ı şâhâneleri tamamen icrânñ caddesine baksunlar soñra bildik bilmedik demeyesün ve ahâlî ve fukarâ dahî ‘arz-ı vâdileriyle müfîdi olarak ümerâ ve hukkâma itâ‘atında kusur itmesinler ‘ale’l-husûs dîn-i devletlerin esâsı emr-i diyânetdir bây ü gedâ küçük ve büyük kâffe-i ehl-i islâm evâmîr-i ilâhiyyeyi gözedüb nevâhil ve ma‘âsiden gereği gibi hazer ü itfâ iderek evkât-ı hamsede devâm-ı ‘ömr-i devletim du‘âsına meşğûl olsunlar. Sûret-i Fermân-ı ‘âl-i şân düstürün-ı mükerrimûn müşîrûn-ı muhaffemûn nizâmu’l-‘alemi umûru’l-cumhûr imhâmü’l-‘enâm ..... bünyânu’d-devle ve’l-ikbâli müşeyyedü erkâni’s-sa‘âdeti ve’l-iclâlî’l-mahfûfüne bi-sunûfi ‘avâtîfi’l-meliki’l-‘alâ Anadolunuñ sağ kolu yemin ü yesâriyle nihâyetine varınca vâki‘ vüzerâ-yı ‘izâm edâmallâhü te‘alâ iclâlehüm ve ‘azamü’l-ümerâû’l-kirâm ashâbü’l-‘izzî ve’l-ihtîşâm ve’l-müteharrisüne bi-mezîdi ‘inâyeti’l-meliki’l-‘alâ mîr-i mîrân-ı kirâm dâme ikbâlehüm ve akzâ kuzâtül-müslimîn ev lâ vülâtü’l-müvahhidîn ma‘âdinü’l-fadâili ve’l-yakin râfi‘ahû i‘lâmu’ş-şeri‘ati ve’d-dîn vârisü ‘ulûmü’l-enbiyâi ve’l-mürselin el-muhtassûna bi-mezîdi ‘inâyeti’l-meliki’l-mu‘în mevâli fehâm zîdet fedâilühüm ve mefâhiru’l-akzâti ve’l hukkâm ma‘âdîni’l fadâili ve’l-kelâm kuzât ve nevvâb ve müftîler ve ‘ulemâ ve sulehâ ve eimme-i hutebâ zîde fazluhüm ve mefâhirü’l-emâsili ve’l-ikrân-i mütesellimîn ve voyvodagân ve ihtisâb me’mûrları ve ‘ayân vücüh-i memleket ve bi’l-cümle iş erleri zîde kudretihim tevki‘u refi‘u hümâyûnâ vâsıl olmak ma‘lum ola ki cenâbû mâliki’l-mülki ve’l- melekût celle şânühü ve ‘amme nevâlühü mücerredün teşyîd-i revâbit-ı dîn-i mübîn ve te’yid-i zavâbitil ahvâl-i bilâd-i müslimîn iradesiyle zât-ı hilâfet-simât mülûkânemi imâmü’l- müslimîn ve halifet-i rûy-i zemin kılup zimâm-i mihâm-ı inâm ve meunân-ı umûr-ı cumhur-ı havâss ve

‘avâmı yed-i müeyyed-i tâcdârâneme tevdi‘ ve teslîm buyurmakla zıll-i zalîl-i cihandârânemde mustazıll olan bi’l-cümle fukarâ ve zu‘afâ ve ‘aceze ve berâyânın kâffe-i mezâlîm ve ta‘addiyatdan vikâye merâhim-vâye padişânemde ‘utûvde pister-i emn û istirâhat olmaları zimmet û hikmet-i mülûkâneme lâzım ve mütehattim-i zâhir hidivâneme ve cânib-i celîlîl-menâkıb-ı cihândârânemden memâlik-i mahrûseti’l-mesâlik hidivâneme vülât ve hukkâm ta‘yininden maksûd-u merâm dahî bil-cümle memâlik û aktâr ve kâffe-i bilâd-u emsârın kemâ asâîşe ve emniyete ve vedi‘atullâholan mecmû‘-ı ahâli ve sekenesinin zulm ü iğtâmdan himâyet ve hiyâneti ile istihsâl-i esbâb-ı refâh ve râhatları kaziyesine mebnî idûgî cümleye beyândan müstağnî olarak zât-ı şevket ayât-ı şehri-yârâneme mevhibe-i sûbhân olan şime-i kerîme-i ra‘iyyet- perveri ve merhamet ve seciye-i merâhimin..... ve şefakkat ve adâlet iktidâsı üzere dâimâ bu husûsâ sarfet-i efkâriyle o misillû olan hukkâm ve zâbitân-ı sâire taraflarından bir mahalde zulm-i ta‘addi vukû-ı tahakkukunda def-u ref‘ maddesine ibtidar olunmakta olduğundan gayri fukarâ-yı vuza‘ânın bir müddetten berû benek oldukları bârgirân-ı masârifdan tahlîs ve hikâyeleri zımnında bundan akdemce Anadolu ve Rum ili de kâffe-i menzilhâneler külliyyen kaldırılıp ‘umûmen kirâyâ tahvîl ile kazâlardan ‘öşr-i derecesinde bedel tertîb olunarak menzil masârafından kurtulmuş ve hasbûl-îcâb memâlik-i mahsûsemiñ bir mahallinden bir mahalline ‘azîmet iden vüzerâ ve mîr-i mîrân ve mütesellimîn hademe ve mübâşirân varlıkları ve beytûtet eyledikleri mahallerde kendülerine ve gerek süvâr oldukları hayvanlarına muktezâ olan yem ve yiyecek vemâ lezime-i sâireyi kendû akçaları olup fukarâdan yalnız bir sudan başka nesne almamaları taraf-ı taraf-ı evâmir-i celfle-i mülûkânem neşriyle herkese tenbih ve te’kid olunmuş ve fimâ ba‘de vüzerâ ve mîr-i mîrân ve mütesellimîn taraflarından müsvedde ta‘bir olup bî-asıl müzevvir da‘vâlar ile bâ-buyruldı kazâlara mübâşir ta‘yin olunmamak ve mesâlih-i sahîha zımnında buyuruldu ve mübâşir irsâli icâbında dahî hizmet mübâşiriyesi ber-mûcib-i fetvâ-yı şerîfe mütemmir ve şürûtu üzere müdda‘î mütemerridin tahsil olunmak ve vûlat-u mutasarrıfîn taraflarından kazâlara bi’l-iktizâ gönderilecek mübâşirler maslahat ve mahalline göre kapucular kethüdâsı ve silahdâr ve iç çukadârı gibi mu‘teber gediklülerden olduğu halde hall ü maslahatın tahammülüne göre nihayet iki bin ve aşağıcalarına binbeşyüz ve dahî mâdûnuna bin ve ondan aşağı gedüklüye beşyüz ve ânın emsaline iki yüz ve mâdûnuna yüz kuruş hâsılı bu kıyâs üzere

kadrine göre vermeyûp ol vech-ile tahsîl olunan virilecek buyuruldu ve tezkirelerin zahrına işâret ve ol mikdârdan başka hediye ve ikrâmiye nâmiyle akçe ve eşyâ verilmemesi tasrîh u sahh olunarak andan ziyâde nesne alındığı ve verildiği tahkîk olunursa elinden ahz ve aldığı mahalle red ve kendisi te'dib ve aldığı mahalleden bilâ- taleb verilmiş ise virenler dahî suâl olmak üzere bil-cümle vûzerâ ve mîr-i mîrân ve mütesellimîn makâm-ı müekkel ve müşeddet tenbihânâmeler gönderilmiş ve'l- hâsıl.....devlet-i 'aliye ve gerek vülât-ı mutasarrıfîn ve hükkâm ve mütesellimîn içûn mahsûs olan 'âidât.....başka..... hafi ricli akçe ve sâir nesne ahzi ve cihet-i sâire ile hilâf-ı şeri'at-ı garrâ gadra te'addi vukû'u hem rızâ-yı bâriye ve hem rızâ-yı...irtizâ-yi.....muğayir ve münâfi olarak cesâret idenler dünyâ ve âhiretde cezâyâ kâdir olamayup beher hâli mes'ûl ve.....olacaktır.Kerreten ba'de uhrâ herkese bildirilmiş ise taşrada bazı vûzerâ ve ma'den eminleri ve sancak mutasarrıfları ve voyvoda ve mütesellimîn ve hukkâm ve nevvâb ve sâir ehl-i 'örf taifesi bi-hikmetillâhi teâla mebcûl ve maktûr oldukları tama' ve istikâb cihetiyle Hazret-i Hakk'dan korkup ve yine eşedd-i tenbihât-ı mu'addelet âyât-ı pâdişâhâneyi zid ü güç kabûl idûb alıştukları zulûm ve itisafdan kat'â nükûl itmeyerek ve ba'dû uygunsuz fiillerde ahsal-i şer' ile ehl-i 'örf birleştiklerinde birbirini men'ü zecr itmek şöyle dursun yek diğerin mefâsid ve irtikâblarına revâç virerek her birbirini birer cihetiyle fukarâ ve zuafâyâ itmedikleri 'aded ü sitem kalmamak ve kazâlara memnû' olan mes'elede makûle şeylerle mübâşirler gönderûp aşırı hizmet-i ..... aldirmek ve kabâhatli ve kabâhatsiz cerîme dalmak ve...defterlerine nâm-ı uhrâ ile dürlü nesnelere ilâve itdirmek ve zâhire mübâyâ'ası me'murların dahî mahallinde fukarâdan tahsîl eyledikleri zehâyiri hîn-i tekyilde noksân getûrmek ve tuzluk nâmı ve nâm-ı âhar ile fukarâyı ıdrar itmek ve tersâne-i 'âmireme merbût kereste nâzırı tarafından kazâlara çıkan marangozlar mücerred ve akçe kapmak dâiyesiyle câb u endâzeyeye uymadı diyerek fukarâyı gûnâ – gûn cevri ü eziyet itmek ve ba'zı mürûr-ı 'ubûriyyûn-ı vûzerâ ve mîr-i mîrân ve hademe ve mübâşirân kendülerine lâzım olan yem ve yiyeceğe dâir şeyleri meccânen fukarâdan almak misillü hâlât-ı rediye ve nice harekât-ı gayri marziyye vukû' bulmakda olduğu sahîhan tahkîk- girde-i padişâhânem olup devlet-i 'aliye-i ebedi ed- devâmım devlet-i muhammediye olarak esâsı 'adimû'l-intirâs şer'-i kadîm ile müesses ve merbût olduğundan her maslahatda hablû'l metin şeri'at-ı mutahharaya tedessüs ve temessük ile kitâbullahî ahkâm-ı

şeri'a üzere hareket ve şer-'i şerîfin olmayan mekârihden keff-i yed ve ferâgat olunduğu takdirce

-26-

İnşâallahü te'âlâ kâffe-i umûr-i masâlih-i dîn ve devletimiz ise bi- 'ahdillâh kesb iderek zımnında mev'ûd olan fevz ü nusret-i ilâhiyeye nâiliyet dergâr olduğu misillü ma'âzallâh sümme ma'âzallahü teâlâ hilâfeti irtikâb ve ihrâr-ı sûreti dahî gadab-ı hazret-i bâriye mazhariyeti mûcib olacağı ve hattâ biraz müddetden beni düşmanları olan kefere nin envâ-'u mel'anet taraf u taraf-ı millet-i islâmiyye hakkında vukû' bulmakta olan sû-i kasd ve ihânetleri dahî ancak 'aceze-i fukarâ hakkında bir takım ber- vech-i bâlâ –hod-be hod îka eyledikleri mezâlim ve ta'addiyâtdan 'umûmen terbiye-i ilâhiye kabîlinden olduğu ashâb-ı zâhir ve hüveydâ olduğuna binâen bu cihetle cümleden mukaddem ehem ve elzem olan ahkâm-ı seri'ât-ı mutahharanın kemâhiye hakkuhâ icrâsı ve âsâr-ı mezalim iğdişâşın külliyyen memâlik-i islâmiyyede ve imhâsı çâresine bakılmak farîza-i hâliyyeden olmakdan nâşi bu defa dersa'âdetimden olan bil-cümle vüzerâ-yı 'izâm ve 'ulemâ-yı 'alâm ve vekilleri devlet-i 'aliye-i ebed aknâmım bâb-ı şeyhül- İslâmi de akd eyledikleri encümen-i şûrâda husûsât-ı merkûme tezekkür ve dermeyân olunarak fimâ ba'd memâlik-i mahrûsemden bir mahallede fukarâ ve ağniyâdan hiçbir kimseden cerîm nâmiyle bir akçe ve bir habbe alınmayup sahîh töhmeti olanların töhmetine göre bi't-te'dîb meselâ kabahati hafif ise tahzîr ve ziyâdece ise darb ile ve müstahâk siyâsiyet ise ona göre şer'an cezâsı tertib kılınması ve bu günkü günden sonra dahî vüzerâ ve mîr-i mîran ve mütesellimîn ve hukkâm voyvodogân ve sâire taraflarından bâlâdâ muharrer olduğu vech-ile fukarâyâ zulm ü ta'addiyâta cesâret olunur ise her hangi tarîkdan olur ise olsun câsuslar ta'yîni ile bi't- taharrî haber alındığı anda artık iğmâz ve musâhama olunmayarak heman nizâm-ı 'âlem için her kim olur ise olsun 'ibreten lis-sâirîn tertîb-ü cezâ olunması ve memleketlerde olan tekâlif ve tevzi'ât fesatlarının hakikatını añlaşılmak için fimâ ba'd her bir kazânın tevzi' defterleri altı ayda bir kere dersa'âdetime gönderilerek bi'n- nefis makâm-ı sadâretten masârîfât-ı vâkı'anıñ tedkîkât ve tanzîmâtına ihâle-i nazar-ı dikkat ve ba'dü bâlâ-yı deftere sahh-ı kesîre olunarak masârîf-ı sahîhinin mikdârı....ruhsatı hâvî emr-i 'âlî ile mahalline i'âde

olunup öteden berû tevzi'at-ı vâkı'a ba'zı kazâda hâne ve ba'zı mahalde....'itibâriyle ve re'âyâ kıyyelerinde dahî evrâk hisâbiyle olageldiğinden defter-i musahhada ve gerek verilecek emr-i 'âlîde tasrîh ve tebeyyûn olunacak mikdâra göre ol kazânî her bir karyesine hâne ve cinsine ve gerek evrak başına kaç kuruş isâbet ider ise lede'l hâce ma'lûm olarak sonra bir mahalle gönderilerek musahhah defterden ziyâde akça tahsîline cesâret olunmuş olur ise bi't- taharri mütecâsir olanlarıñ mücâzât-ı lâzîmeleri icrâ olunmak için müfredât üzre sicill-i muhâkemeye bir kayd u sebt olunup aña göre tevzi' ve tahsîle mübâşeret kılınması ve hizmet-i mübâşereye ve mukaddem gönderilen tenbihât mûcibince hadd-i i'tidâlde ahz olunup hadd-i i'tidâlden ziyâde hizmet-i mübâşereye ve fukarâdan müftü meccânen yem ve yiyecek mütâlebe olunmaması mübâya'acılar ve kereste nâzırları taraflarından dahî fukarâya o makûle cevır ü eziyet .....tevzi'âta nâm-ı âhar ile akçe ilâvesiyle cür'et olunması ve tarîk-i 'ilmiyesi dahî hilâf u şer'î şerîf ba'zı şeyler olduğu zikr olunan bir meclis-i şûrâda beyân-ile ezcümle tarîk-i kazâda şuña buña hedâ-i mansıblar verilerek beyne inâs alınup satılmakta ve hükümet-i şer'iyeye ve sâire iltizâmât misillû tarafân-ı ber-vech bir takım cehdiye iltizâm ve ihâle olunmakta ve Rumili ve Anadolu kuzâtına ser-levha-i yemîn-ü yesâr ta'biriyle nasb olunan ikişer nefer tahta başılar mûnâsebetiyle dürlü fesâdlar vukû' bulmakta kuzât-ı kayd-ı kethüdâları günâ gün uygunsuzluklar da âlet-i müstakile olup halbuki munsab-ı şer'iyeye ve dînen ve kâffe-i me'muriyetden e'azz ve erfa' iken i'âne....zamâne hükmünce bu halleri keremi ne derece muzır ve uygunsuz olduğu.....derece akıl ve insâfı olanlara zâhir ve bedfhi ve 'ale'l- husûs hükümet-i şer'iyeniñ esâsı bu derece fesâda varınca memâlik-i mahrûsamda icrâ-yı umûr-ı dîniyye ve tenfîz-i ahkâm-ı şerî'at ve matahhar ve husûsi olmayacağı vâzih u celî ve'l hâsıl dîn-i devletimizin esâsı şerîf olup cümleden evvel hükümet-i şerî'at bu derece fesâddan kurtulmadıkça mesâlih-i dîn-i devlet-i 'aliyyem kesb-i sühûlet itmeyeceği beyândan müstağni olduğuna dâir 'ulemâ-i a'lâm taraflarından îrâd olunan kelimât-ı hakkâniyât-ı sîmât cümle tarafından tasvip ve istihsân ile ba'de-zîn bu misillü hevâdan manâsıb teveccühü ve beynennâs fûrûhtu def' ve taht-ı başlık maddesi nizâm-ı rabt u mürselât-ı şerhiyyeniñ fimâ ba'd iltizâm sûretiyle alınup verilmekten men'î birle.....umûrunumahzarları rü'yet etmek üzere kapu kethüdâlıkları tenkih kılınması ve 'ulemâ-yı dîn kesre-hümüllâhü te'âlâ ilâ

yevmiddin hürmet ü ri'âyet vâcib-i zimmet ise de 'ulemâ zeylinde bir takım cehele nevvâb ve zülme- girdenin dahî itmedikleri kalmayup halbûki emr-i dînde siyaset yalnız 'avâma ve şunâ bunâ munhasıs olmayarak siyaset-i şer'iycede 'avâm ve 'ulema yeksân olduğundan ba'de zîn her hangi tarikattan baksa muharrer tenbihât-ı şer'iyeniñ hilâfına hareket ider olur ise cürm ü kabâhate göre her dürlü mücâzâtları icrâ-ı olunmak üzere peşin kendülere bildürölüp tehdit u endiz olunması hususlara ittifâk edenler..... mevâdd-ı meşrûha-i nâ – meşrûanın külliyen def'u ref'ile bâlâda beyan olunan tenbihât-ı kat'iyenin her tarafta ve her halde tenfîz ü icrâsı zımnında Anadolu ve Rumilinin üçer kollarına ve tarîki kazâya dâir husûsât-ı mezkûre için Rum ili ve Anadolu kadı askerleriyle hitâben başka başka 'avâmir-i şerîfem tasdîr ve cânibe şeyhü'l- islâmiyyeden dahî bil-cümle kuzât ve nukâb taraflarına başkaca tenbihât –ı şer'iyeye ve tehdîdât-ı muktedîyi sâir mektuplar tahrîr ve tesyîleri tensib kılınmış olduğuna binâen ol vech- ile harf-i bi-harf tenfîz ü icrâsı husûsuna irâde-i kâtı'a mülûkânem ta'alluk idüp ol bâbda şarkiyyât-ı sahîfe sudûr olan hatt-ı hümâyün isâbet-i makrûn mülûkânem mü'cibince zikr olunan evâmir-i şerîfe-i pâdişâhânem ve mektûbum tisyâd kılınmış olmağ-ıla siz ki vüzerâ-yı müşârun-ileyh ve mîr-i mîrân ve mevâlî ve kuzât ve nüvvâb ve mütesellimîn ve voyvodalar ve ihtisâb me'murları ve a'yân ve vücûh-ı memleket ve bil-cümle iş erleri mûmâileyhimsiz iş bu fermân-ı pâdişâhânemi zîr-i hükûmetiñizde kâin her bir kazâda câmi'-i şerîflerde bil cümle vücûh-i ahâli cem' olarak 'alanen feth u kırâat- birle mazmûn-ı münîfni cümleñiz gereği gibi mutâla'a ve endiş ü 'âkıbet emr-i mülâhaza iderek ve size selâmet-i hâkî lâzım ise bu hususda i'tinâ ve dikkat eyleyerek mukaddem ve muahhar neşr-ü ilân olunan tenbihât-ı celîle-i cihân dârânemin harf be harf icrâsına dikkat ve ba'de'l- yevm cerîme nâmı ve nâm-ı âhar ile fukarânın cümlesi bir akçe virmeğe olmayup herkes kendi irâdât-ı mahsûsûna kanâ'at ve meselâ bir şahıs mütehavvil bir câniha işleyüp de cânihasına göre şer'an darb u habîs ve te'dîbi lazım geldikçe bu zengin dir ve yâhud memleket mu'teberâtındandır diyerek cürmü ihtâr ile savuşdurulmayup beher hâli muhtezâ-yı şer'isi ne ise icrâ ve eğer müstahak siyâset ise

tertîb-i cezâ ile bir hilâfına dokunulmayarak bi'l-cümle mâla veresesine terk ve bilâ vâris ise ol vakit cânib-i beytü'l-mâl def'u i'tâ kılınması ve emr ü teeyyüde bâ-yü gedâ yeksân tutulup malına tama' ve fâtırına ri'âyet sûretleri tecvîz olunmaması ve canca ve kabâhat maddesi dahî güzelce tahkik olunup hilâf-ı inhâ ile kimseye hayfugadr olunmaması ve kazâlara a'yân nasbı vukû'unda vüzerâ ve mîr-i mîrân ve ma'den ümenâsı ve sâir taraflarından câize nâmı ve nâm-ı âhar ile nasb olunan a'yanlardan ve gerek vilâyetden hayli akça alınmakda olduğu rivâyet olunmağ-ıla bundan böyle bi'l-iktizâ bir kazâyâ a'yân nasbı lâzım geldikçe a'yân olacak kimesne zinhâr ashâb-ı 'arzdan olmayup muttasıf ve mu'tedil ve ber-vech hakkâniyeti umûr –ı kazây-ı rü'yete muktedir olması bu evsafı muttasıf olarak nasb olunacak a'yân ibtidâ-i nasbında ve gerek sonra kendüden ve vilâyetten bir akçe ve bir habbe alınması ve eğer ba'dezîn a'yanlık için akça almağa tımâr o kadar olur ise vüzerâdan ve ümerâdan her kim olur ise olsun aldığı akçe ba'de't- tahkik temâmen kendüden redd-ü tahsil ve ashabına edâ ve teslîm itdirildikten sonra el'ân viren te'dibâd-ı şedîde ile terbiye olunması ve bir zahîre mübâya'asına me'mur olanlar fukarâdan hâssaten mübâya'ada mahallinde olıcak olduktan sonra hîn-i nekîbinde noksân götürerek tuzluk tâm ve nâm-ı âhar ile ziyâde şey olarak tekrâr fukarâyı ve kereste nâzırları dahî verdikleri câb ve endâzeye göre dağlardan kat ettirdikleri keresteleri ba'dehü iskeleye hîn-i tenzîlden de beğenmeyerek tekrar başka kereste çıkarılmasıyla 'acze ahâli zulm itmek misillü mezâlim ve ta'addiyât vukû'a gelmemesi ve her kim cesâret ider ise hatıra ve gönüle bakılmayup ve kimseden korkulmayup hakîkât hall olduğu gece der- sa'adetime arz u i'lâm olunmuş el- hâletü hâzihi rûz-ı kârim geçmiş olduğundan gelecek rûz-ı hızırdan bed'ile vilâyetlerin cümle vücûh –ı ahâli ve fukarâmîñ ma'lûm olan masârif-i sahîha-i emîn tevzî'ât defterleri li-ecli'l-mu'âyene altı ayda bir def'a der- sa'âdete gönderilüp ber-vech-i bâlâ biz-zât makâm-ı sadâretten bi't tevfiğ sahh kesîdesiyle tuzluk tevzî'ine hâvî verilecek emr-i 'âlîde tasrîh olunan mikdârdan ziyâde vülât-i mutasarıfın ve imnâ-i ma'âdin hukkâm ve nevvâb ve vayvodagân ve mütesellimîn taraflarından nâm-ı âhar ile bir akçe ve bir habbe zamm u ilâve olunmasa defter-i tevzîât hukkâm-ı şer'î için kuruş başına birer para vaz'.....mu'tâd ise de el- hâletü hâzihi derdest olan tertibât-ı .....tevzî'âtı tarahhumân li'l-fukarâi bunlardan müstesnâ olarak bundan böyle tevzî olunacak müterettebât-ı seferiyenin mikdâr-ı Sahîhi ne ise öylece tevzi' ve tahsîl-i birle zinhâr-ı hukkâm-ı şer'î genel zâbitan 'örf

için mu'taddır diye bir nesne idhâl kılınmaması ve ber-vech meşrûh bi'l-cümle tevzî'ât-ı vâkı'anın tevzî'âsı-çün muhâkeme kayd u sebt olunmasa ve ihtisâb me'mûrları meraklarından dahî karâr gir olan mikdârdan ziyâde şundan bundan zâlîme uralar ziyâde nesne ahz olunmaması el-hâletü hâzihi bundan sonra küçük büyük ve kâffe-i me'mûrin o misüllü mezâlîmiden keff-i yed ile fakat o zuafânın refah ve âsâyîşleri istihsâline bi'l-ittifak sa'y ü ikdâm kılınmış hususlarına ne sarf sa'y ü makderetlerinizi yakînen bilüp âña göre aklınızı başınıza deñiştirerek Müslümanlığı ele alarak zamân-ı adâlet iktirân-ı cihândârânemde zinhâr ve zinhâr hiç....bir gün zulm ü ta'addi vukû'a gelmemesine bi'l-ittifâk dâmen-i der-meyân-ı gayret ve bu cihetten dünyâ ve âhiretde necât ü selâmetinizi mûcib olacak ef'al ve harekâta ferden ferden cümleliz ihtimâm ve dikkat eylemeniz fermân olmağın tenbîhen ve ihtimâmen ve bâlâsı hatt-ı hümâyun-ı şevket-ı makrûn-ı pâdişâhânemle iş bu emr-i celîl'ül- kadrim ıstâr ve hâssamdan kıdvetül- emâcid ve'l-a'yân Ali Ağa zîde mecdühü ya tisyâr olunmuştur.İmdi bâlâda tahrîr ü beyân olunan emr-i tenbîhât fâtıma-i şâhâneleri cümleliz menkûş intibâ' ve basîriñ ve hakîki 'ale'd- devâm icrâsına sarf ü sa'y ile her bir maslahatda ahkâm-ı şerî'at-ı muhammediyenin kemâ yenbağî tenfiz ü icrâsına ve zîr ü destân olan fukarâ üzerlerinde âsâr-ı zulm ve i'tisâfdan hiç eser kalmayarak her halde hamiyet ve sıyânetleriyle zıll-i zâlil-i şevket ve 'adâlet-i mülükânemden cümlesinin refâh-ı hâl ve râmis-i bâlemi esbâbı ve sâikini istihsâle mezîd-i ihtimâm ve gayret eylemeniz kat-'î matlûb-ı hidivânem idügi bu bâbda ednâ derece tahâvün ve rehâvet ve hilâf-ı bir güne vaz' u hilâf ve kuvvi ihsân olunur ise cesâret idenler her kim olur ise olsun beher hâli bâlâ da muharrer.....husrevâneme dûçâr olacaklardan başka rûz-i cezâda dahî envâ-'i 'ukubâta giriftâr olacakların da şüphe olmadığı ve hasekim mûmâ-ileyhim iktizâ iden hizmet-i mübâşiriyesi bu tarafta kendüye i'tâ olunmuş olduğundan varlığı kazâlardan hizmet ve gerek hediye nâmiyle habbe-i vâhide verilmemesi irâde-i seniyye-i pâdişâhânem muktezâsından olduğu ma'lumlarıñız oldukda bir minvâl muharrer 'amel ve harekete ve infâz-ı emr ve irâde-i mülükânemde icrâ-yı lâzime fermâne .....ve sadâkat-i bi'l- ittifâk zîde akdâm u gayret ve hilâfetten gâyetül- gâye tehâsür ve mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı 'alişânım sâdır olmuşdu buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda vech-i şürûh üzere şeref- yâffe-i sūdûr olan fermân vâcibül – ittibâ' ve lâzımü'l – imtisâlin tehâşi

mazmûn –i itâ‘at makrûnumla ‘amel ve hareket ve hilâfindan ve mücânebet eylesesiz şöyle bilesiz ‘alâmet-i şerîfime i‘timâd kılasız sene 243 Cemâziye’l evvel evâili

Ber mantûk-ı emr-i ‘âli mücibince mektûb-ı sâmi-i hazret-i fetvâ-yı nebâhilerden vâsıl-ı sûd memâlik-i Anadolu’nun sağ kolu yemîn ü yesâriyle nihâyetine vâki‘ olan kazâlarda fazîlet nisâb mevâli kirâm ve kuzât ve nüvvâb ve müffiler ve ‘ulemâ ve eimme ve hutebâ efendiler ba‘de’t- tahiyye ve’t- teslîm inhâ olunur ki devlet-i ‘aliye-i ebedi’d- devâm devlet-i muhammediye olarak esâsü ‘adimü’l indirâs.....şer-‘i kadîm ile müesses ve merbût olduğundan her bir maslahatda habl-i metîn şeri‘ât-ı muhammediyeye tederrüs ve temessük ile kitâbullahın ahkâm-ı şerîfesi üzre hareket ve şer-‘i şerîfi .....olmayan mekârihden kifâyet ve ferâgat ile kâffe-i ef‘al ve harekâtınızı şer-‘i şerîfe tatbik eylediğiniz takdirce rûhâniyet-i hazret-i peygamberi dahî cümlemizden hoşnut ve râzî olarak her bir mesâlih yüsr ü sühûlet kesb idûb zımında mev‘ûd olan kudre-i ilâhiyyeye nâiliyyet der-kâr olduğu misillü ma‘âzellâhi tealâ hilâfeti irtikâb ve ısrâr-ı gadab-ı hazret-i bâdiye mazhariyeti mücib olacağı be-dîdâr olup hattâ biraz müddet beri dinimizin düşmanları olan keferenin envâ‘ı .....ve mel‘anet ve taraf taraf millet-i islâmiye hakkında icrâ-i dâiye-i fâsidesinde oldukları sû-i kasd ve ihânet ve şer-‘i şerîfiñ cevâzı ve zât-ı hilâfetmeâbı pâdişâhânemde kat‘an ve kâtibeten rızâsı olmayarak bir takım cünbüşlerin rütebât-ı devleti ‘âliye ve matlûbât-ı zarûriye-i saltanât-ı seniyyeden mâ ‘adâ hüç bi hüç ikâb eyledikleri mezâlim ve ta‘addiyâtdan dolayı terbiye-i ilâhiye kabîlinden olduğu erbâb-ı basîret zâhir ve hedfd olmak hasebiyle bu def‘a der ‘âliyyeye red olan bi’l cümle vüzerâ-yı ‘izâm ve ‘ulemâ-i ‘alâm ve vükelâ-yı devlet ‘âliyye-i ebed- ittisâm duâhânemizde ‘akd olunan encümen-i şûrâda bu husûsları tezkîr ü beyân ile fukarâ haklarında o misillü şer-‘i şerîfe ve rızâ-yı ma‘delet irtizâ-yı mülûkâneye münâfi‘ ikâ ve ıztırâ olunan zulm ü i‘tâfiñ def‘ u ref ‘ çâresine bakılmış ve el hâletü hâzihi tarîk-i ‘ilmiyede dahî hilâfet şer-‘i şerîfi bozan şeyler vukû‘a gelmiş olduğundan târih-i kazânîñ nizâm ve tahta başılıktan taht-ı râbitaya intizâmı hakkında bâlâları mübârek-i hatt-ı hümayûn âdâlet-i makrûn-ı şâhâne ile şeref bahş-ı sahîfe sudûr buyurulmuş olan fermân meâlinden Rumili ve Anadolu kazaskerleri ruznâmçelerine kayd u sebt ile ilâ mâ şâallahü te‘âla düstûru’l- ‘amel tutulması karar gîr olmuş olduğu ve bu münâsebetle memâlik-i Rumili ve Anadolu’nun uç koluna mahsûsan bâlâları

mübârek hatt-ı hümâyûn-ı şevket-i makrûn-ı şehin şâhî ile mahallî ref‘u mezâlim ve ta‘addiyâtı havî bir kıt‘a fermân-ı ‘adâlet ‘unvân-ı şâhâne şeref efzâ-ı sahîfe-i mîrayı sudûr buyrularak rikâb-ı hümâyûn hasekileriyle taraf taraf.....isrâf kılınmış ise de bu husûsu evkât-ı sâireye kıyâs itmeyerek emr-i celîli’ş şânda tafsîl-ü beyân olduğu üzere her bir husûsunu harf be harf tenfîz ü icrâ ve mezâlim ve ta‘addiyâtdan ictinâb ve mûbâ‘adet eyleyûp ve fermân-ı ‘alinde münderic defter-i tevzi‘âne hukkâm-ı şer‘ için kuruş başına para vaz‘ı sefereye tevzi‘an-leh rahman li’l fukarâ bundan müstesnâ olarak bundan böyle tevzi‘ olunacak mürettebât-ı sefere yeriniñ mikdâr-ı sahîhi ne ise öylece tevzi‘ ve tahsîl-i birle bizler zinhâr bu hususda

-28-

ve mesâlih-i sâire zımnında kimseden cerîme nâmiyle bir akçe ve bir habbe almayup her bir hususlarınızda habl-i metîn-i şer‘at-ı mutahharaya temessük ve teşebbüs ve hafî ve celî hilâf harekete istimâ‘ olunur ise ma‘âzallahü teâlâ va‘îd-i şâhâne mûcibince mücâzat ve siyâset olunacağı muhakkak olup her mesâlihde hazret-i şevket meâb efendimize isticlâb da‘vât-ı hayriyye zımnında teşmîr sak-ı gayret ve sarf-ı miknet eylemenizi hâvî şeref bahşâ-yı sahâyif-i sudûr buyurulan fermân-ı cihân-ı mutâ‘-ı şâhâne mûcib ve muktezâsınca iş bu mektup tahrîr u teysir olunmuşdur. Bi mennihî te‘âlâ lede’l- vusûl keyfiyet-i ma‘lumlariñız oldukda bu bâbda şeref-bâş sudûr buyurulan hatt-ı hümâyûn- ‘adâlet-i makrûn-ı hüsevâne ile müzeyyen fermân-ı celîli’ş- şânîñ müştemil olduğu ve sâyâ ve tenbihâtının harf be harf tenfîz ü ‘atiyyesi husûsuna kemâl-i ihtimâm ve rif‘at ve sarf u sa‘y-i mâderet eylesiniz. ....kadızâde Mehmet Tahir ‘afâ anhûmâ

.....temme’l kelâm ceffe’l- kalem..... Lede’s seyyid Ebû Bekir sanduki

El- kadı.....Bergama

Bâ‘is-i terkîm-i defter oldur ki

Medîne-i Bergama mahallâtından Kadı Hayreddin Mahallesi’nde vâki‘ evkâf-ı hümâyûn mehâsin-i şâhâneye mülhâk Yeşil Medrese Dershânesi’ne tescîl-i şer‘î üzere mevzû‘ ve mevcûd olan kütüb-i mevkûfe medrese-i mezkûreniñ hîn-i inşâsından işbu biñ ikiyüz elli üç senesi Mâh-ı Recebi’l- Müreccebiñ guresine değın bi’l- mutâla‘a isti‘mâl olunup ve târîh-i mezkûrde medrese-i merkûmeye Dağüstânî

Mehmet Efendi Zâde Ahmet Efendi bâ- ber'ât-ı 'âlî müderrisi olmağ-ıla kütüb-i mevkûfuna muharrere kable şer'den bi't-tahkîk yegân yegân ta'dâd olunup müceddiden

Defter-i cedîd-i mu'teber tertib ü tanzîm olunmağ-ıla defter-i mezkûrda mukayyedü'l- esâmî memhûr beşyüz altmış altı 'aded kütüb-i mevkûfe ve defter-i Cedîd-i mu'teber dahî ber- mûcib-i şart-ı vâkıf ve dersihâne-i mezkûreye kemâ fi's- sâbık vaz'u müderrisi olan efendi yedine Tevdi' ve teslîm olundu. Harrara fî evâili şehr-i Recebi'l- mürecceb li sene selâsin ve hamsîne ve mieteyn ve elf (H.1253/M. 1- 10 Ekim 1837) cild 566 yalnız beş yüz altmış altı cilttir. Harrara hâzihi'd- defter El Hac Hafız Seyyid Mustafa.

-29-

Kütübü't-Tefâsîr

Câmi '-i şerîfde kebîr mushaf-ı şerîf

Câmi '-i şerîfde eczâ mushaf-ı şerîf

Mushaf-ı şerîf

Mushaf-ı şerîf

Tefsîr-i Kadı Beyzâvî cild: 2

Tefsîr-i Kadı Beyzâvî cild: 2

Tefsîr-i Kadı Beyzâvî cild: 1

Tefsîr-i Beyzâvî cild-i sâni cild: 1

Tefsîr-i Kadı Ali Sûretü'n-Nebe' cild: 1

Tefsîr-i Vasît el-Vâhidî cild: 2

Tefsîr-i Ebû's-Su'ûd cild: 2

Tefsîr-i Ebû'l-Leys cild: 1

Tefsîr-i Ebû'l-Leys min Sûreti'l-Mülk ilâ âhiri'n-Nâs cild: 1

Tefsîr-i Nisâbûrî cild: 4

Tefsîr-i 'Uyûn cild: 2

Tefsîr-i Bağavî cild: 3

Tefsîr-i Sa'lebî cild: 2

Tefsîr-i Kevâşî cild: 2

Tefsîr-i Keşşâf cild: 4
Tefsîr-i Medârik cild: 1
Tefsîr-i Kebîr cild: 1
Tefsîr-i İbn-i Kesîr cild: 1
Tefsîr-i Şeyh cild: 1
Cild-i râbi' min tefsiri'l-Kur'ân cild:1
Tefsîr-i Ebû'l-Leys min sûretin-Nebe' cild: 1
Tefsîr-i Kur'an cild: 1
Nısf-ı Sâni Tefsîr-i Kevâşî cild: 1
Hakâyıku't-Tefsîr cild: 1
Esbâb-ı Nüzül min Sûret-i Âl-i 'İmrân cild: 1
Tefsîr-i Sûreti'l-Mülk cild: 1
Tefsîr-i Kevâşî cild: 1
Kıt'a mine't-Tefsîr cild: 1
Tefsîr-i Bağavî cild: 1
Tefsîr-i Kadı cild-i âhar cild: 1
Şerh-i Keşşâf cild: 1
Cild-i Sâni Keşşâf cild: 1
Kadı Hâşiyesi Şeyhzâde cild: 1
Kadı Hâşiyeye 'İsâm cild: 1
Cildi's-Sâmin min Şeyhzâde
Hâşiyeye-i Keşşâf li's-Seyyid
Hâşiyeye-i Tefsîr cild: 1
Hâşiyeye-i Şeyhzâde 'alâ cüz'ün-Nebe' cild:1
Hâşiyeye-i Sa'dî 'ale'l-Beyzâvî cild: 1
Cild-i Şihâb 'ale'l-Kadı cild: 1

-30-

Müntehab Tefsîri'l-Teysir cild: 1
Kitâbu'l-Beyân fî Tefsiri'l-Kur'ân cild: 1
Tefsîr-i Kur'ân-ı Seb'a cild: 1
'İrâbu'l-Kur'ân cild: 1

Tefsîr-i 'Isâm Sûre-i Nebe' cild: 1
Tefsîr-i Havâs cild: 1
Risâle-i Münciye Kırâ'at-ı 'Asım cild: 1
Tecvîd fî 'ilmi'l-Kurân cild: 1
Dürr-i Yetîm cild: 1
Şerh-i Cezerî cild: 1
Risâle-i Hil'ati'l-Kur'ân cild: 1
Hâşiyetü'l-Fakîr 'alâ cüz'in-Nebe' cild: 1
Cüz'i Sâni Şerh-i Takrîb cild: 1
Mir'âtu'l-Usûl min 'ale'l-Kurât cild: 1
Hâşiyeye-i Tefsîr cild: 1
Buhârî Şerîf cild: 2
Buhârî Şerîf
Şifâ-i Şerîf 2
Şifâ-i Şerîf
Şemâil-i Şerîf
Şerh-i Şifâ-i Şerîf 'Aliyyü'l-Kârî cild: 4
Şerh-i Şihâb Şifâ-i Şerîf cild: 1
Şerh-i Şemâil-i Şerîf
Hadîs-i Erba'în şerh-i fethu'l-Mübîn
Meşârik-ı Şerîf
Şerh-i Hadîs-i Erba'în
Şerh-i Hadîs-i Erba'în İmâm-ı Nevevî
Hadîs-i Erba'în Şerhu fethu'l-Mübîn
Hadîs-i Erba'în
Hadîs-i Erba'în
Hadîs-i Erba'în
Delâil-i Şerîf Şerh-i Fâsî
Meşârik-ı Şerîf Şerh-i İbn-i Melek
Cild-i Sâni Şerh-i Mesâbih-i Şerîf
Mesâbih-i Şerîf
Şerh-i Meşârik-ı Şerîf

Metn-i Meşârik-i Şerîf
Şerh-i Meşârik-ı Şerîf
Tenbîhü'l-Mehârim
Terğîb-i Terhîb
Hadîs-i Şerîf Eyyûb Ensâri
Mecma'u'l-Bahreyn İbn-i Melek Ali
Şerh-i Nuhbe İbn-i Hacer
Şerh-i Hadîs-i Erba'în
Lübbü's-Sahîhayn ve Telübbü's-Şeyhayn Buhârî
Buhârî Şerîf Şerh-i 'Aynî
Delâil-i Şerîf Şerh-i Fâsî
Terceme-i Şemâil-i Şerîf-i Manzûm

-31-

A'lâ Şifâ-i Şerîf
Tenbîhü'l-Gâfilîn
Kitâbu'l-Firdevsî
Minhâcu'l-'Âbidîn
Etfâlü'l-Müslimîn
Mecmû'a-i Keşfü'l-Esrâr
Dakâyikü'l-Ahbâr
Mecmû'a-i Ecviye-i Esfel
Latâyifü'l-Ma'ârif
Tezkiretü's-Şu'arâ
Zâdu'l-Me'âd
Mecmû'a-i Meclis
Câmi'u'l-Hikâyât
Der'u'r – Ruğât
Mecmû'a-i min Tenbîhü'l-Vâ'izîn
Mi'râcu'n-Nebiyi 'aleyhisselâm
Fezâilü'l-'ilm

Şerh-i Evrâd-ı Seyyid Yahyâ
Zeyl-i Şakâyık
Lisânu'l-Hukkâm
Kenzû'd-Dakâyık
Kitâbu'l-Lum'a
Meclis-i mine'l-Mev'ıza
Şakâyık
Zübdetü'l-Hakâyık
Mecmû'a-i Mev'ıza
Şerh-i Hakâyık
Mi'râciye Manzûme
Mev'ıza-i Hâfızı'l-Ma'nâ
Cevâhirü'l-Envâr
Kitâb-ı Melekût
Envâr-ı Kudsiyye
Câmi'u'l-Fezâil
Şihâbu'l-Ahbâr
Mühlikât-ı İmâm-ı Gazâlî
Tuhfetü's-Sâil
Zîretü'l-Ma'ânî
Minhâcu'l-Âbidîn 2
Cevâhirü'l-Ma'ârif
Risâle-i İbâhiyye
Menâkıb-ı Evliyâ
Mişkâtü'l-Envâr
Risâle-i Tasavvuf
Miftâhu'l-Cinân
Hadîs-i Şerîf ve Mev'ıza
Şakâyık-i Nu'mâniyye
Kütüb-i Mine'l-Mev'ıza
Tebyîni'l-Mahârim eş-Şeyh Melikî
Şerh-i Su'âl-i Kembelî ve Mir'ât-ı Tecelli

Şerh-i Esmâ-i Celâleyn
Mecmû'a-i Bilâd-i Kulûb
Seb'iyât
Cilâu'l-Kulûb Şerh-i Ziyâü'l-Kulûb
Enîsü'l-Kulûb
Hikâyât-ı Abdülkâdir-i Geylânî
Risâle-i Cüneyd-i Bağdâdî
Risâle-i Cilâu'l-Kulûb
Elfâz-ı Küfr Risâlesi
Risâle-i Mahmûd Efendi el-Üsküdârî
Mar'âşî Ömer Efendi

-32-

Muhammediyye
Seyyid İbrahim Hakkı
Dürr-i Meknûn
Mecmû'a-i Resâil
Fevâid fi'l-Edebât
Mecmû'a-i Mev'ıza
'Âlemü's-Sırrı ve'l-Hafıyyât ve Fezâili'l-Erkân
Risâle-i Makâlât
Meslekü't-Tâlibîn
Tuhfetü'l-Habîb
Bidâyetü'l-Hidâye
Cilâu'l-Kulûb
Dakâyıku'l-Ahbâr
Minhâcu's-Sülûk
Risâle-i Zenciye
Kıt'a mine'l-Mev'ıza
Şerh-i Hadîs-i Erba'în ve Telhis
Kütüb-i 'Akâyid

Beyzâvî Kadı Nısf
Dürer-i Şerîf
Molla Câmi‘
Mutavvel
Celâl ma‘a Halhâlî
Fenârî
Tehzîb
Kâfiye Mu‘ribî
Tetimme-i Tehzîb
Netâyic
Mültekâ
Kara Dâvûd
Halebî
İmtihân
Tarîkât-ı Muhammediyye
Tarîkât-ı Muhammediyye
Tarîkât-ı Muhammediyye
Şerh-i Tarîkât-ı Muhammediyye li-İbn-i Allân
Tarîkât-ı Muhammediyye
Ta‘lîmü’l-Müte‘allim
Ta‘lîmü’l-Müte‘allim
Sen‘ibât ve Ta‘lim-i Müte‘allim
Şerh-i ‘Akâid-i Sünûsî
Risâle-i İmâniyye
Şerh-i İsbât-ı Vâcib
Şerh-i Kasîde-i Bürde
Ta‘lîmü’l-Müte‘allim
Ta‘lîmü’l-Müte‘allim
Menâsik-i Hac
Şerh-i ‘Akâid
Şerh-i Husûs
Beyânu’l-Kavl Ebû’l-Müntehâ ve Fıkh-ı Ekber

.....mine't-Tarîk
İsbât-ı Vâcib
Risâle-i Şevkiyye
Hayâli Hâşiyesi Kasîde-i Nûriyye
Bedî'ü'l-Ma'âni
'Umdetün mine'l-'Akâyid
Menâsik-i Hâc
Ta'lîmü'l-Müte'allim
Tarîkât-ı Muhammediyye
Mecmû'a-i Cezb-i Kulûb
İşbâh-ı Nezâir
Hâşiye-i Hayâlî
Hâşiye-i Hayâlî

-33-

Nahiv Cümlesi
Hanefiyye
Şerh-i Şer'iyye
Fenârif
Şerh-i Emâlî
'Isâm
'Akâyid-i Celâl
Hadîs-i Erba'în
Takrir-i Kavânîn
Telhîs
Mîr Hâşiyesi
Şerh-i Merâh
Şerh-i Tenkîh
Kestelli
Sirâciyye
Hikmetü'l-'Ayn

Şerh-i 'Akâyid
Hayâlî
Isfahân 'ale't-Tavâlis
Şerh-i Ma'ânî Ebyât
Şâfiye
Nebe' Tefsiri
Nûniyye
Seyyid 'ale'l-Mutavvel
'Avâmil Mu'ribi
Kânun-ı Tıb
Kavâ'id-i İ'rab
Tarîkât
Halebî
Halebî
Halebî
Halebî
Mültekâ
Mültekâ
Mültekâ
Mültekâ
Mültekâ
Terceme-i Mültekâ
Şerh-i Mültekâ Câmiu'n-Nusûl cild:2
Cild-i Evvel Mültekâ Şerh-i Dâmâd
Hidâye cild: 2
Cild-i Evvel Hidâye
Şerh-i Hidâye
Şerh-i Hidâye li-ibn-i Hümâm
Câmi'u's-Sağîr mine'l-Fıkh
Kitâbu'l-Kurra
Şürût-ı Celâliye
Terğîbü's-Salât

Kütüb-i Fıkh
Kitâbu'l-Müdda'î
Şerh-i Mecma'u'l-Bahreyn li-ibn-i Melek
Hakâyık-ı Manzûme
Hukûk ve'l-İstihkâk
Hâcû'l-Fetevâ
Hâşiye-i Fıkh
Muhtasar Vikâye
Mebhu'l-Fikâr (?)
Cild-i Evvel
Cânibzâde
Nisâbu'l-İhtisâr
Şerh-i Ebülleys
Cild-i Evvel Mine'd Dürer
Şerh-i Müşkil
Fıkh-ı Şerîf
Kitâbu'l Müdda'î
Şerh-i Mecma'u'l-Bahreyn li-ibn-i Melek
Hakâyık-ı Manzûme
Hukûk ve'l-İstihkâk
Hâccü'l-fetavâ
Hâşiye-i Fıkh
Muhtasar Vikâye
Mebhu'l-Fikâr (?)
Cild-i Evvel Berâdemî (?)
Cânibzâde
Nisâbu'l-İhtisâr
Şerh-i Ebülleys
Cild-i Evvel mine'd Dürer
Şerh-i Müşkil
Fıkh-ı Şerîf
Kitâbu'l Kâfi fi Şerhi'l-Vâfi

Fıkh-ı Şerîf
Şerh-i Ziyâdât
İştâh-ı Nezâir
Nisâbu'l-İhtiyâr
Kitâbu't-Tarîka ve's-Şerî'a
Tenvîrü'l-Ebsâr

-34-

Enîsü'l-Fukahâ
Hulâsa-i Bezzâziye
Şerh-i Tenvîrü'l-Ebsâr
Kudûrî
Kudûrî
Kudûrî
Kudûrî
Şerh-i Kudûrî cild:2
Fıkhı'n-Nâfi'
Câmi'u's-Sağîr
Tenvîrü'l-Ebsâr
Şerh-i Câmi'u'l-Kebîr
İhtiyâr
Dürr-i Muhtâr
Cami'u's-Sağîr
Cild-i Sâdis Cild-i Râbi' mine'l-Muhîti'l-Burhânî cild: 2
Cild-i Evvel Şerh-i Câmi'u'l-Kebîr
Mecmû'ul-Fetâvâ
Dürrer
Kıt'a mine'd-Dürrer
İşbâh-ı Nezâir

Câmi 'u' s-Sağır
Münyetü'l-Musallî
Fıkh-ı Şerîf
Fıkh-ı Şerîf
Mültekâ
Menâşir-i Câmi 'u' l-Esrâr
Menâr
Menâr Şerh-i İbn-i Melek
Hâşiye-i Menâr İfâzatü'l-Envâr
Cild-i Sâni Telvîh
Cild-i Evvel Telvîh
Kıt'a min usûl-i fıkh
Dürerü't-Tâc
Usûl-i Fıkh-ı Şerîf
Kıt'a mine't-Telvîh
Bahâuddin
Molla Fenârî
Mantık Cümlesi
Hâşiye-i Mantık
Tehzîb-i Mîrî
Mîrî 'ale'l-Celâl
Metn-i Tavâli'
Mes'ûd Rûmî
Mantık cümlesi
Metn-i Tehzîb
Mîzânu'l-Mûd'allîn Şerh-i Bilâli Rubu' ve Mukantarât Risâleleri
Adâbu'l-Bahs
mir İbn-i Ebû'l-Feth
Hâşiye-i Şerh-i Çağmûnî
Şerh-i Velediyye
Şerh-i Tehzîbü'l-Usûl
Mecmû'a-i 'Arûz

Tasavvurât
Tehzîb-i Mîrî
Molla zâde
Mecmû'a-i Risâle-i Hisâb
Molla zâde Hâşiyesi
Tehzîb-i Mîrî
Kadı mir ve lâri
Tasdîkât-ı Seydî
Tehzîbü'l-Kelâm
Şerh-i Hikmeti'l-'Ayn
Hâşiyeye 'alâ Şerhi'l-Hidâye
Hâşiyeye-i Kâzmîr
Nasr-ı Tûsî fi'n-Nücûm
Hâşiyeye-i Kara Dâvûd 'ale't-Tasavvurât
Hasmekânî
'Îsâgocî
Şerh-i Hüseyniye

-35-

Kifâyeti't-Ta'lim
Tavâli'u'l-Envâr
Hâşiyeye-i Tasavvurât
Cedvel-i Hisâb
el-Fennü'l-Hâmis mine'ş-Şifâi'l-Mantık
İrsâdu'l-Hâiz Mine'l-Hikme
Hulâsa mine'l-Hisâb
Kul Ahmed Hâşiyeye
mir Ebü'l-Feth
Risâle-i Rubu'
Şerh-i Kusvâ Bukrat
el-fennü'l-Hâmis min

Cümleti't- Tab'ıyyât
Eşkâl-i Te'sîs
Tasdîkât Tasavvurât ma'a Şemsiyyeteyn
İlm-i Nahiv Molla Câmi'
Molla Câmi'
Mutavassıt
Mutavassıt
Câmi' Hâşiyesi İbn-i Dâvûd
'Isâm 'ale'l-Câmi'
'Isâm 'ale'l-Câmi'
'Isâm 'ale'l-Câmi'
Şerh-i Lübbü'l-Elbâb
Kadıck Gelincik
'Avâmil Mu'ribî
'Avâmil Mu'ribî ve şerh-i Tuhfe
Şerh-i Ünmüzeç
Kâfiye Mu'ribî Hacı Baba
Şerh-i Dîbâce-i Mısbâh
Tevzî'u'l-İ'râb
Câmi' Hâşiyesi 'Isâm
Mufassal
Şerh-i Dibâce-i Mısbâh
Mutavassıt
Mutavassıt
Kifâye mine's-Sarf
Felâhiyye
Ucrûmiyye
Muğnillebîb
Kütüb-i Sarf Cümlesi
Sarf Cümlesi
Şerh-i Şâfiye
Kifâye

Şerh-i Ucrûmiyye
Câd-Berdî
Merâh Şerhi Dingoz
Sarf Şerhi
‘Izzi Hâşiyesi Sa‘deddin
Merah Şerhi Dingoz
Evzâhu’l-Edeb
Sarf Şerhi
Binâ Tercümesi
Sarf Cümlesi
Hâşiyeye-i Merah
Kütübü’l-Ma‘âni Mutavvel Hâşiyesi Hasan Çelebi
Mutavvel

-36-

Mutavvel Hâşiyesi Seyyid
Hatâyî ‘ale’l-Muhtasar
İftâh
Kâsım-ı Lebib
Hevâdî
Mutavvel Hâşiyesi Seyyid el-fennü’s-Sâlis mine’l-Miftâh
Muhtasar ‘ale’t-Telhis li’s-Sa‘d et-Taftâzâni
Kütüb-i Lugât
Ahterî Kebir
Ahterî Sağîr
Sihâh-ı Cevherî
Vankulu cild: 2
Muhtâr-ı Sihâh
Cild-i Sani Muhtâr-ı Sihâh
Câmi‘u’l-Luğa
Vezn-i Ebvâb

Esmâu Mukaddimetü'l-Edeb
Mücmel
Mücmel
Ta'rifât-ı Seyyid
Şahidî
Nisâb-ı Sıbyân mine'l-'Arş
Tuhfe-i Hisâb
Şerh-i Şâhidî
Şâhidî
Cemhere cild: 2
Kütüb-i Fetâvâ Ali Efendi
Mecma'ul-Fetâvâ
Sırratü'l-fetâvâ
Mâyid-zâde
Kadıızâde
Câmi'u'l-Fetâvâ
Kıt'a-i Fetâvâ Tatarhâniyye
Cild-i Evvel Hulâsatü'l-Fetâvâ
Cild-i Sâlis Kânunnâme
Kânunnâme-i Cedîd
Kütüb-i Ferâyiz-i Sirâciyye
Şerh-i Ferâyiz
Câmi'u'd-Dürer şerh-i Ferâyiz
Cerîde
Cerîde
Cerîde
Cerîde
Şihâbuddin ma'a Bedî'uddin
Hâşiye Seyyid Tolanay Fenârî
Fenârî
Mukaddimetü'l-Fâiz
Sirâciyye

Seyyid eş-Şerîf ‘ale’s-Sirâciyye
Şeyhzâde ‘ale’s-Sirâciyye
Ruh-ı şerh-i ‘ale’s-Sirâciyye
Hâşiye-i Şihâb ‘ale’s-Seyyid
Hâşiye-i Zav‘ ‘ale’s-Sirâciyye
Mecmû‘a-i Terceme-i Ferâiz
Dîvân u Hikâyet-i Fârisî
Dîvân-ı Misâli
Divân-ı Gül ü Bülbül

Dîvân-ı Yahyâ, Dîvân-ı Hayâtî, İskendernâme, Dîvân-ı Külliyyât-ı ‘Atâi, Dîvân-ı Hâfız, Gülistân, Gülistân, Gülistân, Bostân, Şerh-i Gülistân, Şerh-i Gülistân, Şerh-i Gülistân, Şerh-i Gülistân-ı Sürûrî, Bostân, Şerh-i Gülşen-i Râz, Bostân-ı Hayâtî, Gülistan Şerh-i Sürûrî, Gülistan Şerh-i Lâmi‘î Çelebi, Mesnevî, Pend-i ‘Atâr, Şerh-i Bostân, Dîvân, Mesnevî, Gülistân, Terceme-i Mesnevî, Gülşen-i zâde, Külliyyât-ı Şeyh Sa‘dî, Esrârnâme-i Şeyh‘Attâr, Fetihnâme-i Neşâti, Bihişt-i Tâm, Nuhbetü’l-Kâdı, Ferhenknâme, Târih-i Hallikân, Dîvân, Hüsn-i Dil-i Lâmi‘î, Hüsn-i Dil-i Ahî, Sakk-ı Sâni, Sakk-ı İbn-i Hâcib, Hüsrev ü Şirîn, Nâme-i Hümâyûn, Tevârih, Tevâhir-i Âl-i Osmân, Tuhfe-i Hân –ı Hâkânî, Târih-i Binâu Mısır, Tayyib-i Zû Vefâ, Muktetâb ile Yemîn

- 38-

Medîne-i Bergama voyvodası iken bundan akdem bi-emrillâhi te‘âlâ fevt ve merhûm olan Karaosmanzâde el-Hâc Ömer Ağa İbn-i el-Hâc İbrâhim Ağa nâm müteveffânın vârise-i metrûkesi ‘ismetlü mahbûbe kadın ile sulbiye-i kerîme-i mahdûmeleri ‘iffetlü Rûkiye Hanım ve EmineHanım ve Rabî‘a hanım ve ‘Âtike hanım ve Hatîce hanım ve Zâhide hanım hazretleri ve mahdûm necâbet-mersûmları sa‘âdetlü Hüseyin Ağa hazretlerine İnhisârı ba‘de’t- tahkîki’ş- şer‘î beyne’l- verese taksîm olunan iki bin kîse akçe-i müştemil emvâl ve emlâk ve zimemât defteridir ki ber- vech Müfredât olarak âit zikr ü beyân olunur. Harrara fi ğurre-i zi’l-Ka‘de eş-şerîfe sene tis’un ve ‘işrîne ve mieteyn ve elf. (H. 1 Zilkade 1229/M. 15 Ekim 1814)

Bergama Kazâsı ahâlîlerinden yirmi yedi senesi salyâne matlûbları 35416
Bergama Kazâsı ahâlîlerinden yirmi sekiz senesi salyâne matlûbları 34571
Ilıca-i Bergama Kazâsı ahâlîlerinden yirmi yedi senesi salyâne matlûbları 20239
Ilıca-i Bergama Kazâsı ahâlîlerinden yirmi sekiz senesi salyâne matlûbları 14494
Kozak Kazâsı ahâlîlerinden yirmi yedi senesi salyâne matlûbları 19663
Kozak Kazâsı ahâlîlerinden yirmi sekiz senesi salyâne matlûbları 27778
Yağmurlu ve Üçlü ve Babasağır karyelerinin yirmi beş senesi salyâne matlûbları
13010
Yağmurlu ve Üçlü ve Babasağır karyelerinin yirmi altı senesi salyâne matlûbları
2838
Ayazmend Kazâsı'nda yirmi sekiz senesi salyâne bakâyâsından matlûbâtları 6000
İnez ve Kalem düğünü ve Bölcek ve Cinge karyelerinin yirmi sekiz senesi salyâne
matlûbâtları 16525
Musli Ağazâde Osman Ağa'nın bâ- temessük düyûnundan matlûbâtları 39756
Soma voyvodası Mustafa Ağa'nın bâ-temessük düyûnundan matlûbâtları
İdincik Serdâr'ı Hacı Mustafa'nın bâ- temessük düyûnlarından matlûbâtları 9600
Ömerköy ahâlîleriniñ bâ-temessük düyûnlarından matlûbâtları 11497
Su Sazlığı ahâlîleriniñ bâ- temessük düyûnlarından matlûbları 8690
Burhan oğlu Mustafa Ağa'nın bâ-temessük düyûnundan matlûbları 8000
Hâtun köylü Sa'id Bey'in bâ-temessük düyûnundan matlûbâtları 6233
Saruhan Sancağı mütesellimi devletlü el-Hâc Hüseyin Ağâ'nın bâ temessük
düyûnundan matlûbâtları 113698
Karaburun ahâlîleriniñ bâ-temessük düyûnundan matlûbâtları 14126
Karaburunlu Hasan 'amûcanın bâ-temessük düyûnundan matlûbları 2639
Kızılcahisarlı Emin Beğ oğlu Ali beğ'in bâ-temessük düyûnundan matlûbâtları 8180
köhnesiBeşeoğlu Çiftliği kahyası Bergamalı Yani Refi'nin bâ- temessük düyûnundan
matlûbâtları 4320
Bergamalı Arapzâde Emin Ağa'nın bâ-temessük düyûnundan matlûbâtları 1320
Bursalı hekim Süleyman Efendi'nin bâ- temessük düyûnundan matlûbâtları 3252
İzmirli Kancıyan zâde Hüseyin Efendi'nin bâ-temessük düyûnundan matlûbâtları
1495
İzmirli paşa beğ'in bâ temessük düyûnundan matlûbâtları 1495

Bakırlı Mûsâzâde Mustafa Ağa'nın bâ-temessük düyûnundan matlûbâtları 3052
İzmirli limoncu Şerif Mehmet Ağa'nın bâ-temessük düyûnundan matlûbâtları 5481
Sakallı bahçıvanı İstirâfî'nin bâ-temessük düyûnların matlûbâtları
Bozoklu Çiftliği kahyası .....Dimitri Refi'nin bâ-temessük düyûnundan
matlûbâtları 3390
Yûsuf Ağa Çiftliği kahyası Borar Azarşin bâ-temessük düyûnundan matlûbâtları
4764
Devlethân Karyesi ahâlîlerinin bâ-temessük düyûnlarından matlûbâtları 1128
Karesi Sancağı Alabeği Bâli Beğ'in bâ-temessük düyûnundan matlûbâtları 1000
Mihalıçlı Emin Ağa zâde Emin Ağa'nın bâ-temessük düyûnundan matlûbâtları 1075
Kızılcalı Taşlı oğlu Yusuf Ağa'nın bâ-temessük düyûnundan matlûbâtlar 1080
Bergama civârında sepetçi kethüdası Hüseyin Beğ'in bâ-temessük düyûnundan
matlûbâtları 1000
Bergama ahâlîleriniñ bâ-defter müfredât düyûnlarından matlûbâtları 313580
Sağancı Da'ân ferik bâ-defter müfredât düyûnlarından matlûbâtları 19682
Akça Havlu ahâlîleriniñ bâ-defter müfredât düyûnlarından matlûbâtları 22620
Ali beğli ahâlîlerinden bâ-defter müfredât düyûnlarından matlûbâtları 4195
Tırmanlar ahâlîleriniñ bâ-defter müfredât düyûnlarından matlûbâtları 18610
Kadı karyesi ahâlîleriniñ bâ-defter müfredât düyûnlarından matlûbâtları 1337
Yortan Karyesi ahâlîleriniñ bâ-defter müfredât düyûnlarından matlûbâtları 2050
Doğancı Karyesi ahâlîleriniñ bâ-defter müfredât düyûnlarından matlûbâtları 11620
Vakıflı Karyesi ahâlîleriniñ bâ-defter müfredât düyûnlarından matlûbâtları 3254
Dumlu Karyesi ahâlîleriniñ bâ-defter müfredât düyûnlarından matlûbâtları 1445
Timurtâş Karyesi ahâlîleriniñ bâ-defter müfredât düyûnlarından matlûbâtları 9352
Göçbeyli Karyesi ahâlîleriniñ bâ-defter müfredât düyûnlarından matlûbâtları 5153
Değirmenci İli Karyesi ahâlîleriniñ bâ-defter müfredât düyûnlarından matlûbâtları
1896
Çerkez Karyesi ahâlîleriniñ bâ-defter müfredât düyûnlarından matlûbâtları 12710
Lala Karyesi ahâlîleriniñ bâ-defter müfredât düyûnlarından matlûbâtları 2760
Hamzalı Karyesi ahâlîleriniñ bâ-defter müfredât düyûnlarından matlûbâtları 1145
Koca Ömer Karyesi ahâlîleriniñ bâ-defter müfredât düyûnlarından matlûbâtları 4960
Sarıcalar Karyesi ahâlîlerinden bâ-defter müfredât düyûnlarından matlûbâtları 5246

Sarıca oğlu Karyesi ahâlîleriniñ bâ-defter müfredât düyûnlarından matlûbâtları 1893
Kozluca Karyesi ahâlîleriniñ bâ-defter müfredât düyûnlarından matlûbâtları 4005
Cum'alı Karyesi ahâlîleriniñ bâ-defter müfredât düyûnlarından matlûbâtları 4524
Çiftlik Karyesi ahâlîleriniñ bâ-defter müfredât düyûnlarından matlûbâtları 4325
Çobanlar Karyesi ahâlîleriniñ bâ-defter müfredât düyûnlarından matlûbâtları 4899
Çandarlı Hisarı ahâlîleriniñ bâ-defter müfredât düyûnlarından matlûbâtları 3120
Belid ili mengeneçisi Giryâfer düyûnundan matlubatları 3200
Sincanlıoğlu es-seyyid Süleyman Ağa'nın bâ-temessük düyûnundan matlûbâtları
16677
Kozak Kazası'nın yirmi altı senesi Süleyman bakâyâsından matlûbâtları 6947
Dündarlı Karyesi ahâlîleriniñ bâ-defter müfredât düyûnlarından matlûbâtları 7060
.....Kırıklar ahâlîleriniñ bâ-defter müfredât düyûnlarından matlûbâtları 2456
Tahtacı Karyesi ahâlîleriniñ bâ-defter müfredât düyûnlarından matlûbâtları 524
Kırcalar Karyesi ahâlîleriniñ bâ-defter müfredât düyûnlarından matlûbâtları 654
Karaca Ali Karyesi ahâlîleriniñ bâ-defter müfredât düyûnlarından matlûbâtları 1202
Örtü Karyesi ahâlîleriniñ bâ-defter müfredât düyûnlarından matlûbâtları 4059
Armağanlar Karyesi ahâlîleriniñ bâ-defter müfredât düyûnlarından matlûbâtları 704
Ürkütler Karyesi ahâlîleriniñ bâ-defter müfredât düyûnlarından matlûbâtları 428
İnez Karyesi ahâlîleriniñ bâ-defter müfredât düyûnlarından matlûbâtları 7123

- 40-

Bergama'da bir bâb hâriciye ve dâhiliye konâk deve damı ve at damı kıymeti 6000
Mağnisa'da bir bâb dâhiliye ve hâriciye konâk kıymeti ve îcârı 16030
Beşli Çiftliği kurbunda bir bâb sebze bahçesi kıymeti 3000
Bollukçu Çiftliği ibn-i binâsı 1500
Kadırga Çiftliği binâsı kıymeti 2500
Beşli Çiftliği binâsı kıymeti 1500
Sazgiri çiftliği binâsı kıymeti 1500
Yaya Karyesi'nde bir bâb konâk-ı cedid ve 'atık harem dâiresi kıymeti 6000
Poyracık'ta bir bâb sebze bahçesi kıymeti 750
Dalyân Çiftliği binâsı kıymeti 2500

Kabakum çiftliği binâsı kıymeti 1250
İzmir'de bir bâb Ermenî menzili kıymeti 3500
İzmir'de diğer bir bâb Ermeni menzili kıymeti 3500
İzmir'de bir bâb rumhâne kıymeti 9000
Kemer Kazâs'ında bir kıt'a zeytinlik kıymeti 500
Kemer Kazâsı'nda bir kıt'a yeni dikme zeytinlik kıymeti 500
Kilim / Gereme Karyesinde bir bâb revgan-ı zeyt mengenesi kıymeti 5000
Silah ve eşya ve esb kıymeti 6103
İlhâr oğlu iltizâmında beşyüz yirmi altı 'aded ağnâm kıymeti 6760
Abostol kefere iltizâmında beşyüz yetmiş yedi ağnâm kıymeti 7501
Aci Mihâl iltizâmında dörtyüz seksen ağnâm kıymeti 6136
Bahçe Ovası'nda eski çiftlik binâsı kıymeti 6000
Ilıca Kazâsı'nda Çay köy Çiftliği binâsı kıymeti 2500
Şeytan oğlu Çiftliği binâsı kıymeti 2500
Bergama'da bir bâb bağ kıymeti 5000
Bergama civârında Ilıca altında bir bâb sebze bahçesi kıymeti 1000
Bergama civarında bir bâb sebze bahçesi kıymeti 1000
Yaya-i sağırde bir bâb sebze bahçesi kıymeti 1000
Poyracık'ta bir bâb sebze bahçesi kıymeti 500
Soma'da bir bâb sebze bahçesi kıymeti 3250
Sakallı oğlu kurbunda bir bâb sebze bahçesi kıymeti 5000
Değirmenci İli'nde bir bâb sebze bahçesi kıymeti 500
Kaşıkçı fırında bir bâb sebze bahçesi kıymeti 500
Kaşıkçı furunda bir bâb külâh damı kıymeti 1000
Maccine Çiftlik binâsı kıymeti 2500
Yaya Karyesinde bir bâb sebze bahçesi kıymeti 1000
Maccine'de bir bâb sebze bahçesi kıymeti 3000
Maccine'de bir bâb bağ kıymeti 4000
Palamut çiftliği binâsı kıymeti 3000
Palamut'da hizmetkâr evleri kıymeti 2500

Palamut'da bir bâb sebze bağçesi kıymeti 3000

Ulubâre'de bir bâb bağ kıymeti 500

Gökçe Karyesi'nde zeytûn bahçeleri ve perâkendesı 1000

Düyûna mukâbil olunân tarla kıymetleri ve sakallı bahçevanı düyûnundan
24203+1500=25703 mersûmun düyûnu

Dikili mengeneçisi ve Kilim köy mengeneçisi düyûnlarında matlûbâtları tahsil
olunmuş 4102

Cem'an yekûn 1,000000 yalnız iki biñ kisedir.

Hisse-i zevce-i Mahbûbe Kâdın 125000

Hisse-i bint-i Rukiye Hânım 87500

Hisse-i bint-i 'Âtike Hânım 87500

Hisse-i bint-i Hatîce Hânım 87500

Hisse-i bint-i Emine Hânım 87500

Hisse-i bint-i Zâhide Hânım 7250

Hisse-i bint-i Rabia Hânım 8750

Hisse-i ibn-i Hüseyin Ağa 175000

Hisse-i ibni Mehmet Ağa 175000

Müteveffâ-yı Mevâliye Hacı Ömer Ağa'nın cânib-i mîriyye te'diye olunan bedel-i
muhallefâtı için fûrûht olunan

Emlâk ve 'akârât ve hayvânât ve eşyâ ve zeytûn eşcârı ve sâiri defteridir ki ber-vech-
i 'âti zikr u beyân olunur. Sene 229 (M.1814)

Bergama'da.....Yazıcıoğlu Hâmı kıymeti 11000

İttisâlinde bâbûci dükkânı kıymeti 400

İttisâlinde bâbûci dükkânı kıymeti 400

İttisâlinde bâbûci dükkânı kıymeti 400

İttisâlinde bâbûci dükkânı kıymeti 400

İttisâlinde bâbûci dükkânı kıymeti 400

İttisâlinde bâbûci dükkânı kıymeti 400

İttisâlinde bâbûci dükkânı kıymeti 400

İttisâlinde bâbûci dükkânı kıymeti 400

İttisâlinde bâbûci dükkânı kıymeti 400
İttisâlinde bâbûci dükkânı kıymeti 400
İttisâlinde bâbûci dükkânı kıymeti 400
İttisâlinde bâbûci dükkânı kıymeti 400
İttisâlinde bâbûci dükkânı kıymeti 500
İttisâlinde bâbûci dükkânı kıymeti 400
İttisâlinde bâbûci dükkânı kıymeti 400
İttisâlinde bâbûci dükkânı kıymeti 400
İttisâlinde bâbûci dükkânı kıymeti 250
İttisâlinde bâbûci dükkânı kıymeti 250
İttisâlinde bâbûci dükkânı kıymeti 250

- 42-

İttisâlinde bâbûci dükkânı kıymeti 250
İttisâlinde bâbûci dükkânı kıymeti 250
İttisâlinde bâbûci dükkânı kıymeti 400
İttisâlinde bâbûci dükkânı kıymeti 400
İttisâlinde bâbûci dükkânı kıymeti 400
İttisâlinde bâbûci dükkânı kıymeti 400
İttisâlinde bâbûci dükkânı kıymeti 400
İttisâlinde bâbûci dükkânı kıymeti 400
İttisâlinde bâbûci dükkânı kıymeti 250
İttisâlinde bâbûci dükkânı kıymeti 350
İttisâlinde etmekçi furûnu dükkânı kıymeti 1500
İttisâlinde kasâb dükkânı kıymeti 1500
İplik bâzârında kahve dükkânı kıymeti 1500
Taşhân karşısında bakkâl dükkânı kıymeti 180
İttisâlinde bakkâl dükkânı kıymeti 180
İttisâlinde yemişçi dükkânı kıymeti 180
İttisâlinde mûtaf dükkânı kıymeti 180
İttisâlinde yemişçi dükkânı kıymeti 180
İttisâlinde yemişçi dükkânı kıymeti 180

İttisâlinde yemişçi dükkânı kıymeti 180
İttisâlinde berber dükkânı kıymeti 180
İttisâlinde berber dükkânı kıymeti 180
İttisâlinde terzi dükkânı kıymeti 180
İttisâlinde terzi dükkânı kıymeti 180
İttisâlinde bakkal dükkânı kıymeti 180
İttisâlinde berber dükkânı kıymeti 700
Müftî Câmî'î kurbunda etmekçi furûnu dükkânı kıymeti 400
Aynalı Hamâm kurbunda bakkâl dükkânı kıymeti 500
Yemiş Loncası kurbunda mumhâne dükkânı kıymeti 180
Eskiciler kurbunda eskici dükkânı kıymeti 180
Avratlar Hamamı kurbunda kundakçı dükkânı kıymeti 400
İttisâlinde çibıkçı dükkânı kıymeti 300
İttisâlinde leblebici dükkânı kıymeti 300
Sekban Ali Konağı kurbunda kazancı dükkânı kıymeti 200
Saray Mahallesi'nde Abacı Hanı kıymeti 2600
İttisâlinde yorgancı dükkânı kıymeti 450
İttisâlinde berber dükkânı kıymeti 700
İttisâlinde bakkâl dükkânı kıymeti 360
İttisâlinde bakkâl dükkânı kıymeti 450
İttisâlinde berber dükkânı kıymeti 360
İttisâlinde paçacı dükkânı kıymeti 360
İttisâlinde yemişçi dükkânı kıymeti 450
İttisâlinde .....dükkânı kıymeti 450
İttisâlinde bakkâl dükkânı kıymeti 350
İttisâlinde bakkâl dükkânı kıymeti 360
İttisâlinde kahve dükkânı kıymeti 2000
İttisâlinde bakkâl dükkânı kıymeti 800
İttisâlinde bakkâl dükkânı kıymeti 500
İttisâlinde bakkâl dükkânı kıymeti 800
İttisâlinde bozacı dükkânı kıymeti 800
İttisâlinde arabacı dükkânı kıymeti 800

İttisâlinde doğramacı dükkânı kıymeti 800
İttisâlinde doğramacı dükkânı kıymeti 800

-43-

Tuz bâzârında İki Kapulu Hân kıymeti 25820
İttisâlinde İslâmbol tüccarı dükkân kıymeti 1000
.....has un değirmeni dükkânı kıymeti 1500
İttisâlinde berber dükkânı kıymeti 120
İttisâlinde tuzcu dükkânı kıymeti 120
İttisâlinde bakkâl dükkânı kıymeti 500
İttisâlinde terzi dükkânı kıymeti 200
İttisâlinde kasâb dükkânı kıymeti500
İttisâlinde bakkâl dükkânı kıymeti 600
İttisâlinde kasâb dükkânı kıymeti 600
İttisâlinde fener dükkânı kıymeti 600
İttisâlinde terzi dükkânı kıymeti 600
İttisâlinde terzi dükkânı kıymeti 600
İttisâlinde terzi dükkânı kıymeti 600
Acem Hanı kurbunda terzi dükkânı kıymeti 240
İttisâlinde terzi dükkânı kıymeti 240
İttisâlinde terzi dükkânı kıymeti 240
İttisâlinde kahvehâne dükkânı kıymeti 800
İttisâlinde terzi dükkânı kıymeti 240
İttisâlinde terzi dükkânı kıymeti 240
Hacı 'Îsâ bahçesi kurbunda kasâb dükkânı kıymeti 900
Acem Hanı kurbunda terzi dükkânı kıymeti 240
Zimmiyân Mahallesinde rumhâne kıymeti 4500
Kızıl Havlu da berber kâr-hânesi kıymeti 1000
Kızıl Havlu da bardakçı kâr-hânesi kıymeti 1000
Zeytinli kirmân kurbunda bardakçı kâr-hânesi kıymeti 2000
Demirciler kurbunda börekçi furûnu dükkânı kıymeti 2000

İttisâlinde börekçi dükkânı kıymeti 1000
İttisâlinde bakkâl dükkânı kıymeti 1000
İttisâlinde arabacı dükkânı kıymeti 350
Araboğlu bahçesi kurbunda timurciler dükkânları kıymeti 5150
Kınık Kasabası'nda sağîr ve kebîr damların kıymeti 45750
Kınık Kasabası'nda bakkâl dükkânı kıymeti 500
İttisâlinde kuyumcu dükkânı kıymeti 150
İttisâlinde kuyumcu dükkânı kıymeti 150
İttisâlinde kuyumcu dükkânı kıymeti 150
İttisâlinde kuyumcu dükkânı kıymeti 150
İttisâlinde kuyumcu dükkânı kıymeti 150
İttisâlinde kalaycı dükkânı kıymeti 150
İttisâlinde kundakçı dükkânı kıymeti 150
İttisâlinde berber dükkânı kıymeti 300
İttisâlinde kuyumcu dükkânı kıymeti 150
İttisâlinde kalaycı dükkânı kıymeti 150
İttisâlinde kuyumcu dükkânı kıymeti 150
İttisâlinde doğramacı dükkânı kıymeti 150
İttisâlinde kuyumcu dükkânı kıymeti 150
İttisâlinde kalaycı dükkânı kıymeti 150
İttisâlinde kuyumcu dükkânı kıymeti 150

- 44 -

Kınık'da 'arabacı dükkânı kıymeti 2000
Kınık'da semerci dükkânı kıymeti 1000
Kınık'da kasâb dükkânı kıymeti 400
Kınık'da kahvehâne kıymeti 800
Kınık'da etmekçi furûnu dükkânı kıymeti 2000
Kınık'da bakkâl dükkânı kıymeti 600
Kınık'da bâbûci dükkânı kıymeti 300
Kınık'da kahvehâne dükkânı kıymeti 1100

Kınık'da semerci dükkânı kıymeti 600
Kınık'da kahvehâne dükkânı kıymeti 1800
Kınık'da börekçi dükkânı kıymeti 2000
Kınık'da 'aşçı dükkânı kıymeti 300
Kınık'da helvâcı dükkânı kıymeti 500
Kınık'da bakkâl dükkânı kıymeti 1000
Kınık'da bakkâl dükkânı kıymeti 1000
Kınık'da bakkâl dükkânı kıymeti 600
Kınık'da bardakçı kâr-hânesi kıymeti 2000
Poyracık'da yağhâne dükkânı kıymeti 1400
Poyracık'da etmekçi furûnu kıymeti 1500
Poyracık'da börekçi furunu kıymeti 1200
Poyracık'da hamâm kıymeti 2000
İsmailler'de bakkal dükkânı kıymeti 500
Kabakum'da mağaza ve bakkâl dükkânı kıymeti 1400
Değirmenci iki değirmeni kıymeti 7200
Kapıkçı'da yeni değirmen kıymeti 15000
Küçük.....kurbunda yeni değirmen kıymeti 12650
İzmir'de bir bâb Frenkhâne kıymeti 66000
İzmir'de bir bâb yehüdhâne kıymeti 5500
Bergama'da kebîr sebze bahçesi kıymeti 5000
Bergama'da Ahmet Çukadâr bahçesi kıymeti 5000
Kınık'da Yeni Bahçe kıymeti 5000
Ilıca kurbunda yeni dikme ve Alacalar'da zeytûn bahçeleri kıymeti 3500
Kemer Kazâsı'nda Karaağaç Karyesi'nde revgan-ı zeyt mengenesi kıymeti 5000
Fidan bahçesi zeytûnlüğü 45500
Kozak Câmî'î zeytûn bahçesi kıymeti 8000
Kilim Karyesi'nde revgan-ı zeyt mengenesi kıymeti 3000
Kalaycıoğlu zeytûn bahçesi kıymeti 3500
Bal Deresi'nde zeytûn bahçesi kıymeti 8000
Koçlid oğlu zeytûn bahçesi kıymeti 7000
Nasuh oğlu zeytûn bahçesi kıymeti 22500

Dibekli zeytûnlüğü bahçesi kıymeti 8000
Bergama'da iki kıt'a yeni dikme zeytûn bahçesi kıymeti 17500
Çamköy'de zeytûn bahçesi kıymeti 17000
Demirci (Timurci) köyde üç kıt'a zeytûn bahçesi kıymeti 16000
Ayazmend Kasabası'nda üçer kıt'a ağılda ağnâm kıymeti fî 13 kıymeti 30537 2349
Bergama Kazâsı'nda beş kıt'a ağılda ağnâm fî 13 kıymeti 32991 3307
Nevâhî-i Bergama Kazâsı'nda üç kıt'a ağılda ağnam kıymeti fî 13 kıymeti 23238
1826
Def'a Nevâhî-i Bergama Kazâsı'nda iki kıt'a ağılda ağnâm fî 13 kıymeti 14300 1100
Soma Kasabası'nda üç kıt'a ağılda ağnam fî 13 kıymeti 18200 1400

Palamut Nâhiyesi ve sâirinde dört kıt'a ağılda ağnâm fî 13 kıymeti 21450 1650
Gebeş kurbunda iki kıt'a ağılda ağnâm fî 13 13624 1048
Marmara ve Palamut'ta üç kıt'a ağılda keçi fî 8 kıymeti 676 845
Yirmi beş kıt'a koyun ve keçi ağıllarının damları kıymeti 7500
Kurâlarda perâkende olan dükkân kıymetleri 23122
A'lâ ve evsat ve ednâ esb kıymeti fî 500 kıymeti 3250 65
A'lâ ve ednâ ve evsat katır fî 200 kıymeti 1000 50
Tülü ve maya ve.....deve kıymeti fî 300 kıymeti 15500 51
Tokatda mevcûd inek ve camız ve kısrak bâ-defter-i müfredât kıymeti 20900 209
Sîm-i.....ve eşyâ-i sâire.....ve kılıç kıymeti bâ-defter-i
müfredât 225000
.....
Merhûm 'Âişe Hanım terekesinden merhûm mûmâ-ileyhe isâbet eden.....
41859
Bâ-defter-i müfredât çiftliklerinden olan hırta ve sair tahmini kıymeti 13000
Bâ-defter-i müfredat içinde nakt-i mevcûd akçe 229892
Cemian yekûn 1040000 yalnız iki bin seksen kîsedir.

Elhamdü lillâhillezî vada‘a mîzâne‘l –‘akli ‘inde lebi‘l elbâb ve erseler-rusüli‘l- müşîrrîn vel münderînb bi‘t-tevvâbi ve‘l-‘îkâbi ve enzele ‘aleyhimi‘l-kütübi‘l-hıtâbi ve‘s-savâb ve ce‘ale‘ş-şerâyi‘i kâmileten lâ-nakza fihâ velâ ‘âbe ahmedehû hamdü men ya‘lemü ennehû müsebbübü‘l- esbâb ve eşhedü bi-vahdâniyyetihî şehâdetün muhlisatün ğayru mürtâbin ve eşhedü enne muhammeden abdühû ve resûlühû erselehû li- beyâni‘l hakkı muvaffıkan li‘l kitâbı fe yensehu‘z- zulâm bi nûri‘l-hüdâ ve keşfü‘n-nikâb ve beyne linnâsi mâ nezele ‘aleyhi ve vâzihu müşkilâti‘l- kitâbı ve‘s salavâtü ‘aleyhi ve ‘alâ cem‘il evveli ve küllü‘l-ashâbı ve ‘ale‘t-tâbi‘îne lehü ilâ yevmi‘l-kıyâmeti‘l-haşru ve‘l-hisâb ‘ammâ ba‘d Medîne-i Bergama‘da el-Hâc Bâyezid Mahallesi‘nde Zağanlı Muslihiddin zâde Osman Ağa‘nın binâ ve ihyâ eylediği medreseniñ dershânesine meşrûta ba‘zan sâhibü‘l-hayrâtıñ vakf eylediği kitaplar biñ ikiyüz yirmi dokuz senesi mücedded ve mükemmel ta‘mir ve tashîh ve medrese-i müzkûruñ müderrisi efendi Hamamcı el-Hâc Hâfız Halil Efendi hasbeten nezâretiyle dershâneye vaz‘u teslîm ilâ intihâ‘z zamân ve‘d-devrân ‘amme-i ‘ibadullahi enfa‘ ve sâhib-i hayrâtıñ hayatta olanları murâd u âhirete intikâl idenleriñ ervâh-ı tayyibeleri şâd u enver bu hususda belde-i âhire vakf-ı şerîfden kitap verilmeyüp hâssatan derûn-i Bergama‘da i‘timâdı temekkün olan ihvândan ri‘âyete intifâ‘ için kitap taleb iden olur ise verilûp deftere kayd-ı ahz olundukda resîd olunması için vaz‘ olunan yüz otuz cilt kitaplarıñ ve mushaf-ı şeriflerin defteridir ki mahkeme sicillâtına kayd olunmuşdur. Eğerçi medrese-i mezbûrda hâssatan kitaplara ilhâken kitap vakf iden zuhûr ider ise evvelen sicillâtı hâkime işaret ba‘dehû defteri kütübe tahrîr eyleyeler bundan böyle iktizâ ider ise nâzırı mûmâ – ileyh sicillâtına tatbîki birle ahz-i ‘atâ oluna ve sallallâhû ‘aleyhi ve ‘alâ ‘âlihî ve evlâdihî ve ziyâretihî ve‘l hamdü lillâhi rabbi‘l ‘âlemîn Mushaf-ı şerîf, mushaf-ı şerîf, mushaf-ı şerîf, Tefsîri Kâdı Beyzâvi cilt 1, Tefsîri Kâdı Beydâvi cilt 2, Tefsîri Hâzin cilt 3, Tefsîri Keşşâf min sûreti‘l-Bakara ile‘l Hicr, Tefsîri Keşşâf sûre-i âl-i ‘İmrân, Hâşiye-i Sa‘di Çelebi ‘ale‘l Beydâvi min sûretil-Fâtiha el-âhiri‘n Nâs, Tefsîru Bağavî min sûreti‘l Bakara ilâ âhiri‘l-Kur‘ân , Tefsîri Keşşâf min sûreti‘l-Bakara ilâ nısf-ı Âl-i ‘İmrân, Hâşiye-i Tefsîri Beyzâvi el- müsemmâ bi-fethi‘l-celîl, Tefsîri Binâen Hadîs-i Erba‘în, Tayfûr-ı Secâvend, Şerh-i Cezerî Şatıbî, Buhârî Şerîf cild-i sâlis, Mesâbih-i Şerîf, Hadîs-i Kutsî, Sır‘atü‘l-İslam, Meşârik-ı Şerîf, Şifâ-i Şerîf 2

Hadîs-i Erba'in Kitâb-ı Tuhfe ve Hadîs-i Erbâin, Şemâil-i Şerîf, Emâli ve Emâli Şerhi 'Aliyyü'l- Kârî, Dürer-i Şerîf, Hadîs-i Sâni Şerh-i Vikâye, Mültekâ Şerhi Cami'u'n-nukûl cilt 2 Halebî, Kudûrî, Sirâcü'l-Musallî Şürûtu's –Salât ve gayruhû, Şürûtu's- Salât, Mecmû-'i Fetâvâ, Fevâidü'l-Fevâid, Sabr-ı Şerî'a, Çelebî,.....fıkh, Kudûrî, Münyetal-Musallî, Molla Câmî, Çelebî,Tarîkat-ı Muhammediye, İbrahim Çelebî, Mecma'u'l-Bahreyn cilt 2, Usûlu'd-Dîn, Fıkh-ı Ekberi'r-Reşîd .....Tabakâtü'l-Ümem, Muhtasar-ı Muntazam, Gülistân, Tuhfetü'l-Haniye, Tuhfetü'l-Fiker, Hâşiye-i Mantık

- 46 -

Bi Dürri'l-Vâ'izîn, Keşfü'n-Nâmûs fî Telbîsi İblîs, Miftâhu's Sa'âde Kırk Su'âl, Ravzatü'l-Müttakîn, Rûznâme-i Şeyh-i Vefâ, Şâhidî, Farsî, Tezkîr-i Evliyâ, Maksûd Şerhi Matlûb, Fütûvvet-nâme, Manzûme-i 'Akâid ve Münâcât-ı Hazret-i Mûsâ, 'İzzî Şerhi, Sarf Cümlesi, Eski 'Avâmil Muğribî, Kavâid-i İ'râb, Dibâce-i Mısbâh, Şerh-i Merâh, Şerh-i Mısbâh, Kâfiye-i Mısbâh, Eski 'Avâmil, Sarf Cümlesi, Şerh-i Lübâb es- Seyyid 'Abdullah, İzhâr Muğribi ve 'Âvâmil Muğribî, Kâfiye ve Avâmil-i Cedîd ve Malik ve 'Ali Kûşî, Betâyic, Şâfiye, İzâh, Şerhu Lübû'l-elbâb es Seyyid 'Abdullah, Eski 'Avâmil Muğribî Kâfiye Maksûd Şerhi, Eski 'Avâmil Mu'ribî, Eski 'Avâmil ve Fâidü'l-İbtât, Ali Kûşî ve Arûz, Kavâid-i İ'râb, Hâşiye-i Taşköprü.....minel hadi.....Mu'ribî, Şâfiye, Kâfiye, Hilyetü'l-Mesâib ve Ta'lîmü'l Mûte'allim, Hâşiye-i Mutavval, Seyyidi's- Şerîf, Kadı Mir ve Hoca Zâde, Şemsiyye, Telhîs, Tasavvurât-ı Seydî, 'Isâm 'ale'l-Ferdiyye, Îsâgoci ve Hasbekâni ve Şemsiyeteyn, Veledi Saçaklızâde Hanîfe mine'l-Edeb, Kadı Emîr, Hüseyinî ve Âdâb-ı Taşköprü, Şerh-i Fenârî Îsâgoci, Muhtasar-ı Ma'ânî, Şürûh-ı Ta'lîmü'l-Mûte'allim, Hayâlî, Ferâiz Cerîdesi ma'a Sirâciyye, Hasan Çelebi 'ale'l-mutavval, Telhîsü'l-Mısbâh, Telhîsü'l-Mısbâh, Metn-i Tehzîb.....Tehzih-i Celâl, Şerh-i Taşköprü Muhyiddîn, Kul Ahmed Fenârî, Muhtasar-ı Ma'ânî, Telhîs, Mantık Cümlesi, Lûgat Ahterî Kebîr, Lûgat-ı Ni'metullah , Ta'rîfât-ı Seyyid Şerîf, Tecvîd, Kavâid-i Külli Lûgat ve Ferište oğlu, Ta'lîm-i mûte'allim, Lûgat-ı Vankulî cilt 2, Sa'îd, Cevâhir-ül Bihâr minel-Mev'ıza, Risale-i Mızraklı Efendi, Tevârih-i Ashâb-ı Kirâm

Ferâiz-i Seydî, Ferâiz-i Seydî, Mecmû-i Mev'iza, Sirâciyye mine'l-Ferâiz, Sirâciyye mine'l Ferâiz, Sirâciyye mine'l-Ferâiz

- 47-

Bismillâhirrahmânirrahîm

Hezâr sadd u hezâr hamd-ü senâ-yı şükr-i sibâs-ı bi-minneti bî-intihâ ol vâcibu'l-vücûd ve celle te'âlâ ve tekaddese şânühû hazretlerinin kerem ü ihsân lütf-i bî-pâyânına olsun ki hâlık-ı cümle mevcûdât mâ fi's-semâi ve mâ fi'l-'ardı ve cevâhir-i salât-ü selâm hucetine nizâm ol bişvâ zümre-i enbiyâ ve reh-nümâ-yı asfiyâ ve habîb-i hüdâ a'nî bihî hazret-i Muhammedini'l-Mustafa sallallâhû te'âlâ 'aleyhi ve sellemîñ ravza-i mutahhara ve hayr-ı münevverelerine olsun ki efdal-i mevcûdât ve ekrem-i masû'ât ve şeffî'il-'usât yevmü'l-'arasâtdır dûd-ı tahiyât ve gurer-i teslîmât cümle âl ve ashâb-ı kirâm ve zevcât-ı mutahherât-ı zevi'l-ihtirâm üzerine olsun ki her biri sâbık-ı hayât ve hâvî sebîl-i cennât-ı 'âliyâtur rıdvânullâhi te'âlâ 'aleyhim ecma'în emmâ ba'dü iş bu cerîde-i be-senedîde-i belâğât-nisâb ve vakfiye-i nefîse-i anberin –nikâbıñ tahrîr-i inşâsına ve tastîr-i imlâsına bâ'is ü bâdî oldur ki Karaosmanzâde el Hâc İbrahim Nâfiz hafîdî Hüseyin Tevfîk İbni'l-Hâc Ömer nâm sahibü'l-hayr meclis-i şer-'i şerîf-i Ahmedî ve mahfil-i dîn-i Muhammedî de li-ecli'l –vakfı vet-tescîl mütevellî nasb ve ta'yîn eylediği Hâfız İsmâil ibn-i el- Hâc Halil nâm kimesne mahzarında bi-tav'-ı ilsâk-ı ikrâr ve i'tirâf idüb vaktâ ki Cenâb-ı bârî celle Şânühû hazretleri kıbel-i 'âlilerinden vâsıl olan 'atâyâ-yı celîleniñ tevârüdüne vâkıf velein şekertüm le ezîdenneküm mazmûn-ı münîfine 'ârif oldum ise bu dehr-i dîn-i 'ibret ve dîde-i basîret ile nazar idüp kürûş-ı cünbüş vâdî etvârında selâmet ve istikâmet olmamağ –ıla bünyânıñ inhidâmı müte'ayyin ve sükkânının in'idâmı mütebeyyin olup ni'amı zıll-i zâil ve mukîmi zîf-i râhil devleti zillete makrûn ve ni'metü ni'met-i nakmet ile meşhûn olduğu yakîneñ ma'lumun olmağın ve tukaddimü li- enfüsiküm min hayrin tecidühü 'indallâh¹¹⁸ âyet-i kerîmesi fehvâsi üzere ed-dünyâ mezra'atü'l-âhire Hadîsi şerîfine imtisâlen vakf-ı âti'z zikriñ südüruna değın silk –i mülk –i sahîhamda münselik ve riste-i kabz-ı tasarrufumda

¹¹⁸ Bakara 2/110

muntazam olup nefsi-i Bergama'da Yazıcı oğlu dimekle ma'rûf bir taraftan haznedâr el- Hâc Hüseyin damı ve bir taraftan Bardakçı Osman menzili ve bir taraftan tarîk-i 'âm ile mahdûd tevâbi'î ve tevâhikînda bir bâb hânımı ve yine hân-ı mezkûr ittisâlinde bir taraftan zikr-i âtî bâbuşcu dükkânı ve yine bir taraftan hân ve tarafeyni zikr-i âtî bâbuşcu dükkânları ve bir taraftan tarîk-i 'âm ile mahdûd bir bâb bâbuşcu dükkânımı ve yine bir taraftan hân ve tarafeyni bâbuşcu dükkânları ve bir taraftan tarîk-i 'âm ile mahdûd bir bâb bâbuşcu dükkânımı ve yine bir taraftan zikr-i âtî bâbuşcu dükkânları ve bir taraftan tarîk-i 'âm ile mahdûd bir bâb bâbuşcu dükkânımı ve yine bir taraftan hân ve tarafeyni sâbık ve lâhık bâbuşcu dükkânları ve bir taraftan tarîk-i 'âm ile mahdûd bir bâb bâbuşcu dükkânımı ve yine bir taraftan hân ve tarafeyni sâbık ve lâhık dükkânlar bir taraftan tarîk-i 'âm ile mahdûd bir bâb bâbuşcu dükkânımı ve yine bir taraftan hân ve tarafeyni sâbık ve lâhık babuşcu dükkânları ve bir taraftan tarîk-i 'âm ile mahdûd bir bâb bâbuşcu dükkânımı ve yine bir taraftan hân ve tarafeyni sâbık ve lâhık bâbuşcu dükkânları ve bir taraftan tarîk-i 'âm ile mahdûd bir bâb bâbuşcu dükkânımı ve yine bir taraftan hân ve tarafeyni sâbık ve lâhık bâbuşcu dükkânları ve bir taraftan tarîk-i 'âm ile mahdûd bir bâb bâbuşcu dükkânımı ve yine bir taraftan hân ve tarafeyni sâbık ve lâhık bâbuşcu dükkânları ve bir taraftan tarîk-i 'âm ile mahdûd bir bâb bâbuşcu dükkânımı ve bir taraftan kuyumcu dükkânı ve bir taraftan tarîk-i 'âm ile mahdûd bir bâb bâbuşcu dükkânımı ve yine bir taraftan merkûm Hacı Hüseyin damı ve tarafeyni sâbık ve lâhık dükkânlar ve bir taraftan tarîk-i 'âm ile mahdûd bir bâb kuyumcu dükkânımı ve yine bir taraftan kuyumcu dükkânı ve iki taraftan merkûm Hacı Hüseyin damı ve bir taraftan tarîk-i 'âm ile mahdûd bir bâb bâbuşcu dükkânımı ve yine bir taraftan Yazıcı oğlu dükkânı ve bir taraftan bâbuşcu dükkânı ve tarafeyni tarîk-i 'âm ile mahdûd bir bâb bâbuşcu dükkânımı ve yine tarafeyni sâbık ve lâhık dükkânlar ve bir taraftan hamâm ve bir taraftan tarîk-i 'âm ile mahdûd bir bâb bâbuşcu dükkânımı ve yine bir taraftan hamâm ve tarafeyni sâbık ve lâhık bâbuşcu dükkânları ve bir taraftan tarîk-i 'âm ile mahdûd bir bâb bâbuşcu dükkânı ve yine bir taraftan hamâm vakfı dükkânı ve tarafeyni sâbık ve lâhık

bâbuşcu dükkânları ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb bâbuşcu dükkânlarımı ve yine bir taraftan hamâm vakfı dükkânı ve tarafeyni sâbık ve lâhık dükkânlar ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb bâbuşcu dükkânı ve yine bir taraftan hamâm vakfı dükkânı ve tarafeyni sâbık ve lâhık dükkânlar bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb bâbuşcu dükkânlarımı ve yine tarafeyni sâbık ve lâhık bâbuşcu dükkânları ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb bâbuşcu dükkânımı ve yine bir taraftan sâbık ve lâhık bâbuşcu dükkânları ve bir taraftan Eminoğlu Kahvesi ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb bâbuşcu dükkânımı ve yine tarafeyni sâbık ve lâhık bâbuşcu dükkânları ve bir taraftan Eminoğlu Kahve ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb bâbuşcu dükkânımı ve yine tarafeyni sâbık ve lâhık dükkânlar ve bir taraftan Eminoğlu Ali Dükkânı ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb bâbuşcu dükkânımı ve yine tarafeyni sâbık ve lâhık dükkânlar ve bir taraftan Yazıcıoğlu Dükkânı ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb bâbuşcu dükkânımı ve yine bir taraftan bâbuşcu dükkânı ve bir taraftan Hacı Mollaoğlu Dükkânı bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb bâbuşcu dükkânımı ve yine bir taraftan Ali Molla oğlu dükkânı ve bir taraftan bâbuşcu dükkânı ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb derzi dükkânımı ve yine bir taraftan Saraçoğlu Dükkânı ve bir taraftan mezarlık ve bir taraftan terzi dükkânı ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb hâricî etmekçi furunu dükkânımı ve bir taraftan müfti vakfı dükkânı ve tarafeyni etmekçi furunu ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb kasap dükkânımı ve yine Tâşhân karşısında bir taraftan debbağ Koca İbrahim Menzili ve bir taraftan lâhık yemişçi dükkânı ve tarafeyni tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb bakkâl dükkânı ve yine bir tarafı sâbık bakkâl dükkânı ve bir taraftan debbağ Koca İbrahim Menzili ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb yemişçi dükkânımı ve yine bir taraftan debbağ Koca İbrahim Menzili ve tarafeyni sâbık ve lâhık dükkânlar ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb mûy-tâb dükkânım ve yine bir taraftan debbâğ Koca İbrahim Menzili ve tarafeyni sâbık ve lâhık dükkânlar ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb helvâcı dükkânımı ve yine bir taraftan debbâğ Koca İbrahim Menzili ve tarafeyni sâbık ve lâhık dükkânlar bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb yemişçi dükkânımı ve yine bir taraftan debbâğ Koca İbrahim Menzili ve tarafeyni sâbık ve lâhık dükkânlar ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd yemişçi dükkânımı ve yine bir taraftan Etmekçioğlu Menzili

ve tarafeyni sâbık ve lâhık dükkânlar ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb berber dükkânımı ve yine bir taraftan Etmekçioğlu Menzîlî ve tarafeyni sâbık ve lâhık dükkânlar ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb terzi dükkânımı ve yine bir taraftan Etmekçioğlu Menzili ve tarafeyni sâbık ve lâhık dükkânlar bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb terzi dükkânımı ve yine bir taraftan Etmekçioğlu Menzili ve tarafeyni sâbık ve lâhık dükkânlar ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb dülger dükkânı ve yine bir taraftan Etmekçioğlu Menzili ve tarafeyni sâbık ve lâhık dükkânlar

ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb terzi dükkânı ve yine bir taraftan sû vakfı dükkânı ve bir taraftan sâbık ve lâhık dükkânlar ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb bakkâl dükkânı ve yine bir taraftan tuz bâzârı nâm mahalde börekçi dükkânı ve bir taraftan Çamköylü Mehmed Menzili ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir mûy-tâb dükkânı ve yine Müftî Câmî-‘i Şerîfi kurbunda bir taraftan terzi dükkânı ve bir taraftan helvâcı dükkânı ve tarafeyni tarîk-i ‘âm ile mahdûd bâb etmekçi furunu dükkânları ve yine İğdeli Hamâm karşusunda tarafeyni Zincircioğlu Menzili ve bir taraftan kasap dükkânı ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb bakkâl dükkânı ve yine Yemiş Loncası kurbunda bir taraftan Müftî Câmî-‘i vakfı dükkânı ve bir taraftan Bâkır Hânı ve tarafeyni tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb mumhânemi ve yine eskiciler içinde bir taraftan ‘Arabacıoğlu Süleyman Menzili ve bir taraftan Şerefoğlu Süleyman ve bir taraftan bâbuşcu arastası ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb eskici dükkânı ve yine ‘Avratlar Hamâmı kurbunda bir taraftan lâhık dükkân ve bir taraftan bâbuşcu dükkânı ve bir taraftan kahve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb kundakçı dükkânı ve yine tarafeyn-i sâbık ve lâhık dükkânlar ve bir taraftan hamâm ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb çubukcu dükkânı ve yine bir taraftan lâhık dükkân

- 49-

ve bir taraftan yağhâne ve bir taraftan hamâm ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb leblebici dükkânı ve yine .....Ali Konağı kurbunda bir taraftan yağhâne ve tarafeyni tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb sâbunhânemi ve yine İplik Bâzârı nâm mahalde tarafeyni keçeci dükkânı ve tarafeyni tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb

lâhık dükkânlar ve bir taraftan hân ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb terzi dükkânımı ve yine tarafeyni sâbık ve lâhık dükkânlar ve bir taraftan hân ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb bakkâl dükkânımı ve yine tarafeyni sâbık ve lâhık dükkânlar ve bir taraftan hân ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb kasâp dükkânımı ve yine bir taraftan sâbık ve lâhık dükkânlar ve bir taraftan hân ve bir taraftan hoşâbcı dükkânı ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb bakkâl dükkânımı ve yine bir taraftan hân kapısı bir taraftan sâir dükkânlar ve bir taraftan mekteb ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb kazzâz dükkânımı ve yine tarafeyni sâbık ve lâhık dükkânlar ve bir taraftan mekteb ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb terzi dükkânımı ve yine bir taraftan sâbık ve lâhık dükkân ve bir taraftan mekteb ve bir taraftan câmî-‘i şerîf ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb terzi dükkânımı ve yine bir taraftan sâbık dükkân ve bir taraftan mekteb ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb terzi dükkânımı ve yine ‘Acem Hân’ı kurbunda bir taraftan Hân kapısı ve tarafeyni sâbık ve lâhık dükkânlar ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb terzi dükkânımı ve yine tarafeyni sâbık ve lâhık dükkânlar ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb terzi dükkânımı ve yine tarafeyni sâbık ve lâhık dükkânlar ve bir taraftan hân ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb terzi dükkânımı ve yine bir taraftan hân ve tarafeyni sâbık ve lâhık dükkânlar ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb terzi dükkânımı ve yine tarafeyni sâbık ve lâhık dükkânlar ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb kahvehânemi ve yine tarafeyni sâbık ve lâhık dükkânlar ve bir taraftan vakf dükkân ve bir taraftan hân ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb terzi dükkânımı ve yine bir taraftan vakf dükkân ve bir taraftan

-50-

Hacı Şa‘bân Menzilî ve bir taraftan Nu‘mân Menzili ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb bakkâl dükkânı ve bir taraftan yine terziler başında bir taraftan Hacı Süleymân oğlu Süleymân’ın vakf dükkânı ve bir taraftan Hacı Süleymanoğlu Solak Hüseyin Dükkânı bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb terzi dükkânını ve yine bir taraftan sâbık dükkân ve bir taraftan Damgacı Hacı Mustafa’nın vakf dükkânı ve ve bir taraftan Solâk Hüseyin Dükkânı ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir

bâb damgacı dükkânımı ve yine bir taraftan Hazînedâr Hacı Hasan oğlu ‘Ömer Kahvesi ve bir taraftan.....oğlu Mehmed dükkânı ve tarafeyni tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb bezzâz dükkânımı ve yine Hacı Nebî Mahallesi’nde Yahudi Hânı demekle ma‘rûf bir taraftan Tuzcu Molla Süleymân Menzili ve bir taraftan Molla ‘Ali Menzili ve tarafeyni tarîk-i ‘âm ile mahdûd tevâbi‘ ve levâhıkıyla bir bâb hânımı ve yine Kadı Hayreddîn Mahallesi’nde birbirine mülâsık sekiz bâb dükkânlarımı ve yine .....bâzârında bir taraftan vakf dükkânı ve bir taraftan çeşme ve tarafeyni tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb bâbuşcu dükkânımı ve yine Bergama’da binâ eylediğim medrese-i şerîf ittisâlinde medrese-i mezkûrenin müderrisine meşrûta olmak üzere mücerred inşâ eylediğim menzilin bir taraftan câmî-‘i şerîf ve medrese ve bir taraftan Boyacı İbrahim Menzili ve bir taraftan vekîl-i Harc Halil Köle Menzili ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd büyü-tu ‘adîde ve havluya müştemil bir bâb menzilimi ve sâlihi’z -zîkr menzilde medresenin müderrisi efendi ve yine Zimmiyân Mahallesi’nde bir taraftan Kozbeş Menzili ve bir taraftan Flamantî Kırmıyâ Menzili ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb dümhânemi ve yine Kızıl Havlu nâm mahalde bir taraftan dümhâne ve tarafeyn mahdûd bir bâb bardâkçı.....ve yine bir taraftan çây ve bir taraftan Kızıl Havlu ve bir taraftan.....ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb.....ve yine Zeytünlü Değirmen kurbunda bir taraftan bağçe ve bir taraftan çây ve bir taraftan değirmen ve bir taraftan tarîk-i ‘âm-ile mahdûd bir bâb bardâkçı ..... ve yine Bergama civârında Ahmet Çuhadar Bahçesi demekle ma‘rûf bir taraftan câmî-‘i şerîf ve bir taraftan kabristân ve tarafeyni tarîk-i ‘âm ile mahdûd bahçesi ve yine Kınık Kasabası’nda vâki‘ bir taraftan Küçük Hân ve bir taraftan bahçe ve bir taraftan tarîk-i ‘âm- ile mahdûd Büyük Hân demekle ma‘rûf hânımı ve yine Küçük Hân demekle ma‘rûf bir taraftan Büyük Hân ve bir taraftan bağçe ve tarafeyni tarîk-i ‘âm- ile mahdûd tevâbi‘ ve levâhıkı bir bâb hânımı ve yine bir taraftan vakfım olan Kebîr ve Sağîr Han’lar ve taraf-ı selâse-i ‘âm ile mahdûd bir bâb bahçesi ve yine bir taraftan Büyük Hân ve bir taraftan kuyumcu dükkânı ve tarafeyni tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb bakkâl dükkânımı ve yine bir taraftan Büyük Hân ve bir taraftan kuyumcu dükkânı ve bir taraftan bakkâl dükkânı ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb kuyumcu dükkânımı ve yine bir taraftan Büyük Hân ve tarafeyni sâbık ve lâhık dükkânlar ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb kuyumcu

dükkânımı ve yine bir taraftan Büyük Hân ve tarafeyni sâbık ve lâhık dükkânlar ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb kuyumcu dükkânımı ve yine bir taraftan Büyük Hân ve tarafeyni sâbık ve lâhık dükkânlar ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb kuyumcu dükkânımı ve yine bir taraftan Büyük Hân ve tarafeyni sâbık ve lâhık dükkânlar ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb kuyumcu dükkânı ve yine bir taraftan Büyük Hân ve tarafeyni sâbık ve lâhık dükkânlar ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb kundakçı dükkânımı ve yine bir taraftan Büyük Hân ve bir taraftan kundakçı dükkânı ve tarafeyni tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb kalaycı dükkânımı ve yine bir taraftan Büyük Hân ve bir taraftan ve tarafeyni tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb kuyumcu dükkânı ve yine bir taraftan hân ve tarafeyni sâbık ve lâhık.....tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb kuyumcu dükkânı ve yine bir taraftan hân ve tarafeyni sâbık ve lâhık .....‘âm ile mahdûd bir bâb kalaycı dükkânımı ve yine bir taraftan hân ve tarafeyni sâbık ve lâhık.....‘âm ile mahdûd bir bâb kalaycı dükkânımı ve yine tarafeyni sâbık ve lâhık dükkânımı bir taraftan târîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb kuyumcu dükkânımı ve yine bir taraftan hân ve tarafeyni sâbık ve lâhık dükkânlar ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb doğramacı dükkânımı ve yine bir taraftan hân ve tarafeyni sâbık ve lâhık dükkânlar ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb ..... ve tarafeyni sâbık ve lâhık dükkânlar ve bir taraftan dere ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb kasâp dükkânımı ve yine tarafeyni sâbık ve lâhık dükkânlar ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb kalaycı dükkânımı ve yine bir taraftan hân ve tarafeyni sâbık ve lâhık dükkânlar ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb kuyumcu dükkânımı ve yine bir taraftan hân ve tarafeyni sâbık ve lâhık dükkânlar ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd doğramacı dükkânımı ve yine bir taraftan hân ve tarafeyni sâbık ve lâhık dükkânlar ve bir taraftan dere ile mahdûd semerci dükkânımı ve yine tarafeyni sâbık ve lâhık dükkânlar bir taraftan dere ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb kasâp dükkânımı ve yine etrâf-ı selâsesi tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb kahvehâne.....

sâbık ve lâhık dükkânlar ve tarafeyni tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb etmekçi furunu ve yine aşağı mahallede bir taraftan vakıf kahvem ve bir taraftan Acı Binâyot Menzili ve bir taraftan İnezli ‘Ali Menzili ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb bâbuşcu dükkânımı ve yine bir taraftan Ak Mehmed oğlu Hacı Ahmed Menzili ve bir taraftan terzibaşı kızı hayata menzili ve bir taraftan terzi başı Dimitri Menzili ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb semerci dükkânımı ve yine tarafeyni vakf dükkânları ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb mumhânemi ve yine bir taraftan Lonca ve bir taraftan etmekçi furunu ve tarafeyni tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb bakkâl dükkânımı ve yine etrâf-ı selâsesi sâbık ve lâhık dükkânlar ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb boyacı dükkânımı ve yine bir taraftan Kütükçüoğlu Menzili ve tarafeyni sâbık ve lâhık dükkânlar ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir kahvehânemi ve yine bir taraftan Koca Binâyot Menzili ve tarafeyni sâbık ve lâhık dükkânlar ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb semerci dükkânımı ve yine bir taraftan Küçük oğlu Dükkânı ve bir taraftan vakf hânı ve bir taraftan İdrisoğlu Dükkânı ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb kahvehânemi ve yine bir taraftan Lonca ve bir taraftan câmi‘i şerîf ve bir taraftan Helvâcı dükkânı ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb etmekçi furunu ve yine bir taraftan sâbık dükkân ve bir taraftan etmekçi furunu ve bir taraftan camî-‘i şerîf ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb helvâcı dükkânımı ve yine bir taraftan sâbık dükkân ve bir taraftan berber dükkânı ve bir taraftan bakkâl dükkânı ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb yemişçi dükkânımı ve yine etrâf-ı selâsesi tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb Bardakcı kârhanemi ve yine bir taraftan temürçî dükkânı ve bir taraftan dere ve tarafeyni tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb bakkâl dükkânımı ve yine bir taraftan helvâcı dükkânı ve bir taraftan Hacı Hasan oğlu Menzili ve tarafeyni tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb bakkâl dükkânımı ve yine.....karye medrese kahvesi ve bir taraftan aşçı dükkânı ve tarafeyni tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb bakkâl dükkânımı ve yine nevâhî-i Bergama Kazâsına tâbi‘ poyracık’da vâki‘ bir taraftan yağhâne ve bir taraftan bahçe ve tarafeyni tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb etmekçi furunumu ve yine bir taraftan bahçe ve bir taraftan etmekçi furunu ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb yağhâne ve yine tarafeyni Molla Hüseyin Menzili ve tarafeyni tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb semerci dükkânımı ve yine ma‘lûmu’l-hudûd bir bâb bakkâl dükkânımı ve yine bir taraftan

Berber Hüseyin oğlu Menzili ve bir taraftan Suhte oğlu Süleymân Menzili ve tarafeyni tarîk-i 'âm ile mahdûd bir bâb hamâmı ve yine bir taraftan Hacı Mûsâ oğlu Medresesi ve bir taraftan kahve ve tarafeyni tarîk-i 'âm ile mahdûd bir bâb temürçî dükkânı ve yine Kara Kızlar Mahallesi'nde tarafeyni Muhyî Mehmed yetîmî Menzili ve tarafeyni tarîk-i 'âm ile mahdûd bir bâb bakkâl dükkânı ve yine bir taraftan Abalı Bakkal Menzili ve bir taraftan vakfım olan yağhâne ve tarafeyni tarîk-i 'âm ile mahdûd bahçemi ve yine bir taraftan Hacı Bamhîr Menzili ve bir taraftan kuru çeşme ve tarafeyni tarîk-i 'âm ile mahdûd bir bâb bahçemi ve yine nâhiye-i mezkûre tâbi' Yaya Karyesi'nde bir taraftan bakkâl Ya'nî Menzili ve bir taraftan Helvâcı Hüseyin Menzili ve bir taraftan tarîk-i 'âm ile mahdûd bir bâb bakkâl dükkânımı ve yine Kadirga Karyesi'de tarafeyni birâderim Karaosmanzâde Mehmed Çiftliği binâsı ve Suhrami Menzili ve bir taraftan tarîk-i 'âm ile mahdûd ile mahdûd bir bâb bakkâl dükkânımı ve yine Soğancı Karyesi'nde bir taraftan Karabüber Menzili ve bir taraftan dere ve tarafeyni tarîk-i 'âm ile mahdûd bir bâb bakkâl dükkânımı ve yine Cum'ali Karyesi'nde ma'lûmu'l-hudûd bir bâb dükkânımı ve yine Bölcek Karyesi'nde ma'lûmu'l-hudûd bakkâl dükkânımı ve yine Boncuklu Karyesi'nde ma'lûmu'l-hudûd bir bâb bakkâl dükkânımı ve yine Kiresûn Karyesi'nde ma'lûmu'l-hudûd bir bâb bakkâl dükkânımı ve yine Karaağaç Karyesi'nde ma'lûmu'l-hudûd bir bâb bakkâl dükkânımı ve etmekçi furunumu ve yine Kızılhisar Karyesi'nde ma'lûmu'l-hudûd bir bâb bakkâl dükkânımı ve yine nevâhî-i Bergama'da Değirmenci İli değirmeni demekle ma'rûf bir taraftan bağçe ve bir taraftan mer'a ve bir taraftan dere ve bir taraftan tarîk-i 'âm ile mahdûd bir taş müştemil bir bâb su.....ve yine nâhiye-i mezkûrde Şeytan oğlu Değirmeni demekle 'arîf bir taraftan çây ve iki tarafta bahçe ve bir taraftan tarîk-i 'âm ile mahdûd üç taş müştemil bir bâb su değirmeni ve yine Ilıca-i Bergama'da Bölcek Köy kurbunda yeni değirmen demekle ma'rûf bir taraftan çây ve bir taraftan Çayköy Çiftliği ve bir taraftan tarîk-i 'âm ile mahdûd iki taş müştemil bir bâb ..... Giresun Karyesi kurbunda üç değirmenler demekle ma'rûf ma'lûmu'l-hudûd iki taş ..... değirmeni ve yine Kepsut Kazâsı'nda Nusret Karyesi kurbunda Neş'etli Değirmeni demekle ma'rûf

iki tâşî müştemil bir bâb su değirmeni ve yine Kırkağaç Ovası'nda Kara Kuru nehri'nden me'hûz.....un değirmeni demekle ma'rûf iki tâşî müştemil ma'lûmu'l-hudûd bir bâb su değirmeni ve yine Doğancı Karyesi kurbunda bir taraftan çây ve bir taraftan bağçe ve bir taraftan mer'a ve bir taraftan tarîk-i 'âm ile mahdûd Kavaklı Değirmeni demekle ma'rûf iki tâşî müştemil bir bâb su değirmeni ve yine Sarıcalar Karyesi kurbunda bir taraftan Hacı Çavuş ve bir taraftan Hacı Arap ve bir taraftan kuruçây bir taraftan tarîk-i 'âm ile mahdûd iki tâşî müştemil bir bâb su değirmeni ve yine Kemer-i Edremid Kazâsı'nda Karaağaç Karyesi'nde bir mağazaya müştemil bir bâb revgan-ı zeyt mengeni ve mengene menkûr üzerinde Kıran Bağçesi demekle ma'rûf bir taraftan leb-i deryâ ve bir taraftan 'Alemoğlu Vakfı Zeytûnliği ve bir taraftan tarîk-i 'âm ile vakf zeytûnliği ve bir taraftan örme çakıl ile mahdûd iki biñ ve iki yüz eşcârı hâvî zeytûn bağçemi ve yine bir taraftan vakfım Kıran zeytûnliği ve bir taraftan Karaosmanzâde Mehmed Zeytûnliği ve bir taraftan Râmî oğlu Mustafa zeytûnliği ve bir taraftan leb-i deryâ ile mahdûd yüz seksen adet eşcârı hâvî zeytûn bahçesi ve yine Kapudan Deresi'nde bir taraftan vakfım zeytûnliği ve bir taraftan Arnâbut oğlu Mehmed Zeytûnliği ve yine tarafeyni vakfım zeytûnliği ile mahdûd yirmi beş 'adet eşcârı hâvî zeytûn bağçesi ve yine etrâf-ı erba'ası vakfım zeytûnliği ile mahdûd yirmi bir adet eşcârı hâvî zeytûn bağçesi ve yine etrâfı erba'ası vakfım zeytûnliği ile mahdûd on sekiz 'adet eşcârı hâvî zeytûn bağçemi ve yine etrâfı erba'ası vakfım zeytûnliği ile mahdûd on üç 'adet eşcârı hâvî zeytûn bağçemi ve yine kozak çamı demekle ma'rûf etrâf-ı erba'ası vakfım zeytûnliği ile mahdûd yetmiş altı 'adet eşcârı hâvî zeytûn bağçesi ve yine etrâfı erba'ası vakfım zeytûnliği ile mahdûd on iki 'adet eşcârı hâvî zeytûn bağçemi ve yine etrâf-ı erba'ası vakfım zeytûnliği ile mahdûd on bir 'adet eşcârı hâvî zeytûn bağçesi ve yine etrâf-ı erba'ası vakfım zeytûnliği ile mahdûd on dokuz 'adet eşcârı hâvî zeytûn bağçesi ve yine Kapudân Dedesi'nde bir taraftan vakfım zeytûnliği ve bir taraftan Arnâbut oğlu Mehmed zeytûnliği ve tarafeyni Emîr Ahmed oğlu Ahmed Zeytûnliği ile mahdûd yüz yirmi beş 'adet eşcârı hâvî zeytûn bağçemi ve yine İlyâs Kıranı'nda bir taraftan Hacı 'Ali oğlu Zeytûnliği ve bir taraftan Emîn oğlu 'Osmân zeytûnliği ile mahdûd yirmi yedi 'adet eşcârı hâvî zeytûn bağçemi ve yine kozak çamı demekle ma'rûf bir taraftan Hacı Sarı Mülkü ve bir taraftan Reşîd Zeytûnliği ve tarafeyni tarîk-i 'âm ile mahdûd beşyüz elli 'adet eşcârı hâvî zeytûn bağçesi ve

yine Sûretbâşı kurbunda bir taraftan bir taraftan İniştâş Zeytûnliği ve bir taraftan Kemerli Hacı İmâm Zevcesi Zeytûnliği ve bir taraftan ve tâş ve Edremidli Hacı ‘Ali Zeytûnliği ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd iki yüz on yedi ‘adet eşcârı hâvî zeytûn bağçesi ve yine bir taraftan dere ve bir taraftan Hacı Sarı Zeytûnliği ve bir taraftan Yunus oğlu zeytûnliği ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd doksan beş ‘adet eşcârı hâvî zeytûn bağçemi ve yine bir taraftan vakfım zeytûnliği ve bir taraftan Çakır Mustafa Zeytûnliği ve bir taraftan Bardakçı Mustafa Zeytûnliği ve bir taraftan Hacı Molla oğlu Zeytûnliği ile mahdûd Kapudan Dede zeytûnliği dimekle ma‘rûf dokuz yüz yirmi beş ‘adet eşcârı hâvî zeytûn bağçemi ve yine bir taraftan Acî Makro oğlu Nikola Zeytûnliği ve bir taraftan Hacı İmâm Zevcesi Zeytûnliği ve bir taraftan tâş ve Edremidli Debbâğ Hacı ‘Ali Zeytûnliği ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd yüz altı ‘adet eşcârı hâvî zeytûn bağçesi ve yine koyun tâşında bir taraftan Hacı Hüseyin oğlu ‘Ömer Zeytûnliği ve bir taraftan Karabiberli Zeytûnliği ve bir taraftan Karaosmanzâde Kerîmesi Hatîce Zeytûnliği ile mahdûd Koyuntâşı Zeytûnliği dimekle ma‘rûf beş yüz yetmiş dört ‘adet eşcârı hâvî zeytûn bağçesi ve yine Cer Pako Zeytûnliği dimekle ma‘rûf bir taraftan vakfım zeytûnliği ve bir taraftan Kabakoğlu Hacı Molla Zeytûnliği ve tarafeyni dere ile mahdûd kırk üç ‘adet eşcârı hâvî zeytûn bağçemi ve Zincirli Kuyu kurbunda bir taraftan Hasan zeytûnliği bir taraftan Emîr Ahmed zâde zeytûnliği ve bir taraftan Mollalı Bâbuşcu Hasan Zeytûnliği ile mahdûd yetmiş dört ‘adet eşcârı hâvî zeytûn bağçesi ve yine Kabâağaç Depesi’nde bir taraftan vakfım zeytûnliği ve tarafeyni Ahmed oğlu Ahmed Zeytûnliği ve bir taraftan Arnabut oğlu Mehmed Zeytûnliği ile mahdûd yüz otuz iki ‘adet eşcârı zeytûn bağçesi ve yine Koyuntâşı’nda etrâf-ı erba‘ası vakfım zeytûnliği ile mahdûd elli ‘adet eşcârı hâvî zeytûn bağçemi ve yine Kök Yeri’nde etrâfi erba‘ası vakfım zeytûnliği ile mahdûd yirmi beş ‘adet eşcârı hâvî zeytûn bağçemi ve yine kozakçâmında bir taraftan Moldalı /Molvalı Müftî oğlu Molla Ahmed Zeytûnliği ve tarafeyni tarîk-i ‘âm ile mahdûd yüz altmış ‘adet eşcârı hâvî zeytûn bağçemi ve yine.....zeytûnliği dimekle ma‘rûf bir taraftan Boyacı oğulları Zeytûnliği ve bir taraftan Acî Marko Zeytûnliği ve bir taraftan dere ve tâş ve bir taraftan çamlık ile mahdûd iki yüz otuz sekiz ‘adet eşcârı hâvî zeytûn bağçesi ve yine Hasan Beşe oğlu İbrahim Zeytûnliği dimekle ma‘rûf bir taraftan Arnabud Hacı ‘Ali Zeytûnliği ve bir taraftan

bir tarafdān İbrahim zeytūnliđi ve bir tarafdān Hasan BeŖe ođulları Zeytūnliđi ile maħdūd iki yūz otuz yedi ‘adet eŖcārı hāvī zeytūn bađçemi ve yine Karatepe dimekle ma‘rūf ma‘lūmu’l- hudūd ve’l cīrān elli yedi ‘adet eŖcārı hāvī zeytūn bađçemi ve yine Hacı Sūleyman ođlu Zeytūnliđi dimekle ma‘rūf bir tarafdān Hacı Sarı ođlu Zeytūnliđi ve bir tarafdān Karaosmanzāde Mehmed Zeytūnliđi ve iki tarafdān dere ile maħdūd yūz elli ūç ‘adet eŖcārı hāvī zeytūn bađçemi ve yine Edremidli Zeytūnliđi dimekle ma‘rūf iki tarafdān Kātip ‘Ali Efendi Zeytūnliđi ve bir tarafdān Asmalı Dede Zeytūnliđi ve bir tarafdān orman ile maħdūd yūz seksen dokuz ‘adet eŖcārı hāvī zeytūn bađçemi ve yine ma‘lūmu’l-hudūd ve’l-cīrān on bir ‘adet eŖcārı hāvī zeytūn bađçemi ve yine Subuce zeytūnliđi dimekle ma‘rūf bir tarafdān kozak çāmı vakfım zeytūnliđi ve bir tarafdān.....Hacı Hūseyin ođlu Őmer Zeytūnliđi ve bir tarafdān Yūnus ođulları Zeytūnliđi ve bir tarafdān dere çatı ile maħdūd ūç yūz kırk ‘adet eŖcārı hāvī zeytūn bađçemi ve yine İlyās Kırānı dimekle ma‘rūf tarafdān Arnabut ođlu Osman zeytūnliđi ve bir tarafdān dere çatı ve bir tarafdān BoŖnak ođlu Sūleyman Zeytūnliđi ve bir tarafdān Hasan ođlu Ahmed ve Emīn ođulları Zeytūnliđi ile maħdūd yedi yūz on dōrt eŖcārı hāvī zeytūn bađçesi ve yine Ayāz mend Kazāsı’nda İki ÇeŖmeler kurbunda bir tarafdān Hacı Dede zāde İsmāil Zeytūnliđi ve bir tarafdān Ahmed Kōle Zeytūnliđi ve tarafeyni vakfım zeytūnliđi ile maħdūd ūç yūz ‘adet eŖcārı hāvī zeytūn bađçesi ve yine Koca Kaya dimekle ma‘rūf bir tarafdān ‘Aci Flori Zeytūnliđi ve bir tarafdān AtnāŖ Zeytūnliđi ve bir tarafdān İniŖtāŖ Zeytūnliđi ve bir tarafdān SūryānuŖ Zeytūnliđi ve bir tarafdān dere ile maħdūd yūz kırk iki adet eŖcārı hāvī zeytūn bađçesi ve yine Murād İli kurbunda bir tarafdān ‘Ali Moralıođlu AtnāŖ zeytūnliđi ve bir tarafdān vakf zeytūnliđi ve tarafeyni tarīk-i ‘ām ile maħdūd beŖ yūz otuz yedi ‘adet eŖcārı hāvī zeytūn bađçesi ve yine bir tarafdān Karagōz ođlu Hacı Mehmed Zeytūnliđi ve bir tarafdān Mehmed Çelebi ođlu Yūsus ve Yūnus ođlu Halil ve Yahyā ođulları Zeytūnliđi ve bir tarafdān Hacı Osman Karyesi Zeytūnliđi ve bir tarafdān Kalender ođlu Hasan ve Korucuođlu Zeytūnliđi ile maħdūd yūz elli altı ‘adet eŖcārı hāvī zeytūn bađçesi ve yine bir tarafdān Hacı Dede zāde İsmail Zeytūnliđi ve bir tarafdān Mehmed Çelebi ođlu İsmail Zeytūnliđi ve bir

tarafdan Bâyezid zâde ve Ahmed Köle ve Kerîm oğlu ve Hacı Halil ve Halil oğlu Ahmed Zeytûnlikleri ve yine bir taraftan Hacı Dede zâde İsmail Zeytûnliği ile mahdûd beş yüz elli ‘adet eşcârı hâvî zeytûn bağçesi ve yine bir taraftan Hacı Dede zâde zeytûnliği ve tarafeyni Molla Hasan oğlu Hasan ve Hacı Hüseyin Zeytûnliği ve bir taraftan Hacı Ali oğlu ve Küçük Hacı oğlu Emîn ve ‘Îsâ Beşe oğlu ve Hacı Mahmud Zeytûnlikleri ile mahdûd ve üç yüz yirmi ‘adet eşcârı hâvî zeytûn bağçemi ve yine Kilim Karyesi kurbunda vâki‘ müstemilât-ı ma‘lûmeye hâvî bir bâb rugân-ı zeyt mengenemi ve mengene-i mezkûr üzerinde Kalaycıoğlu bağçesi dimekle ma‘rûf cevânib-i erba‘ası örme çakıl ile mahdûd biñ dokuz yüz altmış ‘adet eşcârı hâvî zeytûn bağçesi ve yine mengene-i mezkûr üzerinde Acı Dimitri Zeytûnliği dimekle ma‘rûf bir taraftan(okunmuyor) zeytûnliği ve vakf zeytûnliği ve bir taraftan dere ve İsmail Zeytûnliği ve bir taraftan İsmail ve Kalenderoğlu Zeytûnliği ile mahdûd dokuz yüz altmış ‘adet eşcârı hâvî zeytûn bağçemi ve yine Koçîdi oğlu Zeytûnliği dimekle ma‘rûf bir taraftan dere ve bir taraftan Sâbit oğlu Vakas ve bir taraftan Hacı Dede zâde İsmail Zeytûnliği ve bir taraftan Kostanti Re’s oğlu ve yine İsmail Zeytûnliği ile mahdûd iki yüz yetmiş altı ‘adet eşcârı hâvî zeytûn bağçemi ve yine Nasuh oğlu Emîn zeytûnliği dimekle ma‘rûf bir taraftan dere ve bir taraftan Burhân oğlu .....Zeytûnliği ve bir taraftan tâş ile mahdûd biñ iki yüz elli ‘adet eşcârı hâvî zeytûn bağçemi ve yine Kilim Karyesi civârında bir taraftan vakfım zeytûnliği ve bir taraftan Dede zâde Küçük İsmâil ve ehli Zeytûnliği ve bir taraftan .....oğlu Nikola Zeytûnliği ve bir taraftan Kürkçü Yorgi’nin kayın vâlidesi zeytûnliği ile mahdûd iki yüz yirmi beş ‘adet eşcârı hâvî zeytûn bağçesi ve yine Acı Dimitri Zeytûnliği dimekle ma‘rûf bir taraftan vakfım zeytûnliği ve bir taraftan tâş ile mahdûd biñ ‘adet eşcârı hâvî zeytûn bağçemi ve yine Narlı Gediği kenârında etrâf-ı selâsesi vakfım zeytûnliği ve bir taraftan dere ile mahdûd üç yüz kırk bir ‘adet eşcârı hâvî zeytûn bağçemi ve yine bir taraftan Hacı Dede zâde İsmail Zeytûnliği ve bir taraftan Kozâkloğlu Zeytûnliği ve bir taraftan vakfım zeytûnliği ile mahdûd yüz kırk ‘adet eşcârı hâvî zeytûn bağçemi ve yine bir taraftan(silik) oğlu Acı Dimitri Zeytûnliği ve bir taraftan Kokulu oğlu Zeytûnliği ve bir taraftan Hacı Dede zâde İsmâil zeytûnliği ve bir taraftan dere ile mahdûd iki yüz doksan üç ‘adet eşcârı hâvî zeytûn bağçemi ve yine ‘Arap oğlu Zeytûnliği dimekle ma‘rûf bir taraftan Dede zâde İsmâil Zeytûnliği

Ve bir taraftan Kayandar oğlu Yorki Zeytûnliği ve bir taraftan Karabüber oğlu Kiryâzi Zeytûnliği ile mahdûd altı yüz seksen beş ‘adet eşcârı hâvî zeytûn bağçesini ve yine bir taraftan ‘Arap Hüseyinoğlu Mustafa ve Molla Hasan oğlu Hasan Zeytûnliği ve bir taraftan Alaca Hasan Zeytûnliği ve bir taraftan Kösoğulları Zeytûnliği ile mahdûd iki yüz yirmi beş ‘adet eşcârı hâvî zeytûn bağçemi ve yine Kabakum civârında Dikili Zeytûnliği dimekle ma‘rûf etrâf-ı selâsesi leb-i deryâ ile mahdûd iki biñ beşyüz ‘adet eşcârı hâvî zeytûn bağçemi ve yine Çandarlı Hisârı’nda bir bâb ruğaân-ı zeyt mengenesi ve mengene-i mezkûr üzerinde Ilıca Deresi’nde üç yüz yetmiş ‘adet eşcârı hâvî zeytûn bağçemi ve yine Bergama civârında Bağçeler kurbunda bir taraftan Karaomanzâde Hacı Ömer ve etrâf-ı selâsesi tarîk-i ‘âm ile mahdûd ve yedi yüz ‘adet eşcârı zeytûn bağçemi ve yine yeni dikme dimekle ma‘rûf bir taraftan Koca bahçe ve tarafeyni tarîk-i ‘âm ve bir taraftan mer‘a ile mahdûd dört yüz ‘adet eşcârı hâvî zeytûn bağçesi ve yine Alacalar Karyesi kurbunda bir taraftan Hamza Beşe oğlu Hüseyin ve bir taraftan Solak oğlu Mehmed ve bir taraftan dere ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd iki yüz seksen iki ‘adet eşcârı hâvî zeytûn bağçemi ve yine nevâhî-i Bergama Kazâsı’nda etrâf-ı erba‘ası örme çakıl ile mahdûd çâm zeytûnliği dimekle ma‘ruf iki biñ ‘adet eşcârı hâvî zeytûn bağçemi ve yine Timurci Karyesi zeytûnliği ve Hacı Süleyman oğlu Zeytûnliği ve Hacı Hâtun Zeytûnliği dimekle ma‘rûf ma‘lûmu’l- hudûd ve iki biñ seksen beş ‘adet eşcârı hâvî zeytûn bağçemi ve yine Palamut Nâhiyesi’nde vâki’ Gökçeköy kurbunda damlı bağ dimekle ma‘rûf bir taraftan Çıplak Hacı Mehmed ve bir taraftan Bayram oğlu ve bir taraftan mer‘a ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd beşyüz elli ‘adet eşcârı hâvî zeytûn bağçemi ve yine Gökçe Karyesi kurbunda Sarbon yeri dimekle ma‘rûf bir taraftan Tabak oğlu Mehmed ve bir taraftan Kara Hacı Mehmed ve bir taraftan Emîr oğlu İbrahim ve bir taraftan sarı göz ile mahdûd iki yüz seksen ‘adet eşcârı hâvî zeytûn bağçemi ve yine Işık Karyesi kurbunda bir taraftan Saruhan Sancağı Mütessellimi Hacı Hüseyin Zeytûnliği ve bir taraftan Kara Hacı Mehmed dilâce ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd iki yüz yirmi beş ‘adet eşcârı hâvî zeytûn bağçemi ve yine nâhiye-i mezkûr kurâlarında Sakarkaya ve Dedeli ve Işık Karyeleri’nde

perakende olan yüz kırk sekiz ‘adet zeytûn eşcârlarımı ‘âlîmed-dünyâ ed-dine...huzûran ve sürûran ve tâliben limâ e‘adde lehû te‘âlâ lâ evliyâihî mine’n-na‘îm ve hâdiyen ‘ammê ev‘adehû bihî lâ ‘inâbe min ‘azâbin ve benim emlâk ve ‘akârımdan ma‘dûde-i mezkûre-i nefis-i mâl ve etyâb-ı emlâkdan ifrâz ve imtiyâd ve hasbeten allâhü’l-aliyyi’l-‘azîm ve tâliben li-merzâtı rabbi’l kerîm vakf-ı sahîh-i müebbed şer-‘î ve habs-i sarîh-i muhalled mer‘î ile vakf u habs eyleyüp şöyle şöyle şart eyledim ki mâdâm ben hayatta oldukça vakf-ı mezkûruñ tebdîl ve tağyîri ve taklîli ve teksîri kendi yedimde olup ber-vech-i âtî vazâyifî ta‘ayyün eylediğim ehl-mürtezikanıñ ‘azl ü nasbı ve mürtezikadan biri bi emrillâhi te‘âlâ vefât eylediğinde cihetiniñ âhire tevcîhi bâbında mütevellî ‘arza i‘tibâr olunmak üzere vakfı mezkûre yevmî yüz akçe vazîfe ile oğlum İbrahim Nazîf ve ba‘dehû oğlum Ömer Hulûsi mütevellî olup evkâf-ı mezkûr ğallâtından ber-vech-i âtî şûrat ve ta‘ayyün eylediğim vezâif ve masârifâtan fazlaya evvelâ ben mutasarrıf olan ve ben bâ-emrillâhi te‘âlâ irtihâl-i dâr-ı bekâ eylediğim evlâdım ve evlâd-ı evlad-ı evlâdım batnen ba‘de batnen ve karnen ba‘de karnen ve neslen ba‘de neslen ekber ve erşed evlâdım mütevellî olup hâsıl olan mezkûr ğallâtan ve masârifâtan fazlasını evlâdımın zükûr ve inâsı beynilerinde li‘z-zekri mislü hazzî’l-ûnseyeyn¹¹⁹ iktisâm oluna evlâdımdan birisi vefâd ider eyledikde hissesi evlâdı beynilerinde evlâdı varsa karındaşları beynilerinde aksâm oluna ne‘ûzû billâhi te‘âlâ evlâdı munkarız olur ise karındaşlarımıñ zükûr ve inâsı beynilerinde aksâm oluna onlar dahî munkarız olur ise Medîne-i Münevvere fukarâsı beynilerinde aksâm olunmak için harameyn-i muhteremeyn mütevellîleri evkâf-ı sâire misillü mutasarrıf olanlar ve sâlifü’z zikr evkâf-ı mezkûr bâ-ma‘rifet-i mütevellî haysümâ ceret bihi’l ‘âde îcâr olunup hâsıl olan îcârât ve hâsıllattan Medîne-i Bergama’da binâ eylediğim medresenin müderrisi olan efendiye yevmî yüz yirmi akçe ve yine müderris-i mûmâ-ileyh fikh ve şifâ-i şerîf neşri ile leyle-i um‘a ve leyle-i İsneyn hatm-i şerîf du‘âsı için yevmî iki yüz seksen akçe ve medrese-i mezbûrûñ yirmi iki bâb hücresinin beherine yirmişer akçeden yevmî dört yüz kırk akçe ve hücre bulunan efendülerin leyle-i Cum‘a ve leyle-i İsneyn hatm-i şerîf tilâvet idüp irtihâl-i dâr-ı bekâ iden ecdâdım ve akrabâ-i ta‘allukâtım rûhuna ihdâ iden efendiler için hücre-i mezkûruñ beherine altışar akçeden yevmî yüz otuz iki akça ve medrese-i münîf derûnunda cami‘i şerîfiñ

¹¹⁹ Nisâ 4/11

İmâm ve hatîbine yevmî otuz akçe ve müezzine yevmî yirmi dokuz akçe ve yevm-i Cum'a ve 'îdiyende vâ'izîn efendiye yevmî onbeş akçe ve yevm-i Cum'a .....efendiye yevmî yirmi akçe ve Ramazânü'l-ğufrânda mukâbele ile hatm-i şerîf tilâvet iden beş 'adet huffâzın beherine yevmî onar akçe ve câmî-'i şerîfiniñ bevvâbına ve ferrâşına yevmî otuz dört akçe ve vâlideyni miñ rûhuna ihdâ için küll-i yevm Sûre-i Yâsîn-i Şerîf ve Tebâreke ve Fâtîha ve Salavât-ı Şerîf tilâvet iden efendiye yevmî yirmi

akçe ve medrese-i münîfiñ helâhâneleri tathîri ve kanâdilini îkâd iden huddâma yevmî yirmi akçe vazife verile ve camî-'i şerîfiñ mihrâb önünde olân iki adet şamdaniñ beherine yirmişer vukiyye şem-'i 'asel îkâd oluna ve câmî-'i şerîf derûnundaki kanadillerine ve eyyâm-ı mübârekelerde minâre kanâdillerinde yevmî beşyüz dirhem revgan-ı zeyt i'tâ oluna ve yine pederim merhûm el-Hâc Ömer İbn.el Hâc İbrahim Nazîf'in vesâyâsıyla ilâve olunân Paşa oğlu Medresesi'ne müceddiden on bir bâb hücre ve bir bâb dershâneniñ müderrisi olan efendiye yevmî yüz yirmi akçe den bir bâb hücreye sekiz akçeden yevmî seksen sekiz akçe vazîfe verile ve yine Kurşunlu Hacı Hasan Câmî-'i Şerîfi'niñ imâmına yevmî otuz akçe ve hatîbine yevmî on akçe vazîfe verile ve Palamut Nâhiyesi'nde Süleyman Karyesi'nde binâ eylediğim camî-'i şerîfiñ imâmı ve hatîbi efendiye yevmî otuz üç akçe ve müezzine yevmî dokuz akçe vazîfe verile ve câmî-'i mezkûra senevî altı vukiyye şem-'i 'asel ve kırk vukiyye revgan-ı zeyt verile ve câmî-'i medrese-i şerîf mezkûrlar harâb olur ise ta'mîr ve termîm oluna ve yine nâhiye-i mezkûrda Macine Ovası'nda Merhûm el Hâc İbrahim Nâfiz ibn el Hâc Osman'ın binâ eylediği mâ-i cârî çeşme ve üzerinde olan köşk üzerindeki bir mikdâr döşeme ta'mîr oluna ve yine Dereköy kurbunda halîlem merhûme Hatîce binti el Hâc Mehmediñ için vâlidesiniñ binâ eylediği ma-i cârî çeşme ve üzerindeki köşk ve önündeki bir mikdâr döşeme ve yine Bergama kurbunda Paşa Alañı'nda merhûm pederim el-Hâc Ömer ibn el-Hâc İbrahim Nazîf'in vasâyâsıyla binâ olunan seksen beş dönüm mikdârı döşeme harâb ve ta'mîre muhtâç oldukça bâ-ma'rifet-i mütevellî ta'mîr ve termîm oluna ve eyyâm-ı sayfda sersebîle beşyüz kuruşluk selc alunup ve sersebîl-i mezkûr dahî muhtâç oldukça ta'mîr ve

termîm oluna işbu şürût ve ta'mîr olunân vazâyıf ve masârıfıdan fazlaten ber vech-i meşrûta aksâm oluna ve sâlifi'z zıkr vazâyıf ve masârıfı mütevellî böyle sarf oluna deyû ta'ayyün-i şürût ve tebeyyün-i kuyûd-ı birle vakf-ı mezkûruñ şürûtunu nicesi tağayyür itmek iktizâ ider ise kasîri yedimde olmak olmak üzere emlâk ve 'akârat-i mezkûreyi yahmiletül tevabi' ve'l levâhıkı ve kâffeti hukûk ve'l merâfık fârîğan 'ani's- şevâğılı mütevellî merkûm İsmail'e teslîm eylediğimde ol dahî sâir evkâf misillü zapt u tasarruf eyledi dedikçe ğıbbi't-tasdîki's şer'î vâkıf-ı mûmâ ileyh Hüseyin ibni el -Hâc Ömer semt-i vifakdan cânib-i şikâka 'âzîm olup egerçi vakf-ı 'akâr imâm-ı A'zâm ve himâm-ı efhâm Ebû Hanîfe el Kûfî hazretleri 'indinde vakf-ı sahîh olmayup ve lâkin gayr-i lâzım olup vâkıf vakfı nefsine şürût ve ta'ayyün eylediği takdirce 'âlim-i Rabbânî imâm-ı Muhammed ibn-i Hasan eş- Şeybânî 'indinde vakf-ı sahîh olmayup ğayri câiz olmağın vakf-ı mezkûrdan rücû' idûp zıkr olunân emlâk ve 'akârâtı mülkiyet üzere zabtım için bañâ redd-ü teslîm eylemesi bâbında mütevellî merkûma tenbîh olunmak matlûbumdur dedikçe ğıbbi's-suâl mütevellî merkûm cevâb-ı bâ-sevâba tasaddî idûp fi'l hakîka keyfiyet-i hâl-i minvâl meşrûh üzere olup lâkin vâkıf-ı menâfi' vakfı nefsine şürût itdiği sûretle vâkıf mücerridi vakfet dimekle fâzıl-ı samedâni imâm-ı Ebû Yûsuf eş- Şehîr bi'l- İmâmî's- sâni hazretleri 'indinde vakf-ı mezkûruñ sıhhat ü lüzûmuna hükm olunmak talep ederim diyû redd-ü teslimden imtinâ-'i birle hâkim-i mevkî-'i sadr-ı kitâb tûbâ lehû ve hüsnü me'âb efendi huzûrunda müterâfi'at ve her biri mübteğâsinca fasl u hisseme talibân olduklarında hâkim-i mûmâ-ileyh dahî tarafeyniniñ kelâmına nazar ve metâ'un li'l- hayr olmakdan hazer idûp 'âlimen bi'l- hilâf a beyne'l-eimmeti'l-eşrâf müşârun-ileyh Ebû Yûsuf hazreti kavli-i şerîfleri üzere evvelen sıhhatine ve sâniyen lüzûmuna hükm sahîh-i şer-'i ve kazâ-i sarîh-i mer-'i itmekle vakf-ı mezkûr min ba'di sahîh ve lâzım olup nakz u nakîzına mecâl-i muhâl ve tebdîli ve tağyîri 'adîmü'l-ihimâl oldu femen beddelehû ba'de mâ semi'ahû fe- innemâ ismühû 'alellezîne yübeddilûnehû innellâhe semî'un 'alîm ve ecrü'l- vakfı 'ale'l- cûdi kerîm cerâ zâlike harrarahû fi ğurre-i şehri Cemâziye'l-âhir li sene tis'u ve 'işrîne ve mieteyn ve elf min hicretin men lehü'l-'izzî ve's-şeref (H. 1 Cemaziyelahir 1229/M. 21 Mayıs 1814)

Şuhûdü'l- Hâl

Me' zûnen bi'l-iftâ es-seyyid Ahmed Efendi bi-Medîneti Akhisâr
Me' zûnen bi'l-iftâ el-Hâc Mehmed Efendi bi-Medîneti Bergama
Ser-bevvâbîn dergâh-ı 'âlî mütesellimi Saruhan Karaosmanzâde el Hâc Hüseyin Ağa
Ser- bevvâbîn dergâh-ı 'âlî muhassılı Aydın Karaosmanzâde Ebûbekir Ağa
Bayındır Voyvodası Karaosmanzâde Ebûbekir Ağa
Menemen Voyvodası Karaosmanzâde Eyüp Ağa
Çandarlı Voyvodası Muslihâde Yakub Ağa
Yaya Karyesi Müderrisi Ahmet Reşit Efendi
Bergama'da Karaosmanzâde Mehmed ağa
Bergama'da Hacı Bodurzâde Hacı Halil Ağa
Bergama'da Hacı Ömerzâde Küçük Hacı Ömer Ağa
Bergama'da Hacı Süleymanzâde Hüseyin Ağa
Bergama'da es-Seyyid Şaban Efendi

- 56-

Elhamdü lillâhillezî erşede 'ibâdihi'l-mü'minîne ve'l-mü'minâti ile'l- a'mâli's-sâlihâti ve eşâre'l-müslimîne ve'l-müslimâti bi ef'âli hayrâti haysü kâle inne'l hasenâti yüzhîbne's-seyyiât ve's-salâtü ve's selâmü 'alâ eşrefi'l- mahlûkâti seyyidinâ Muhammedin şeff'ul-arasât ve 'alâ 'âlihi ve ashâbihî zevi'n-nüfûsi'z- zekiyyât emmâ ba'dü işbu kitâb-ı sıhhat-nisâbın imlâ ve tahrîr ü inşâ ve tastîrince bâ'is ve bâdfî oldur ki bu 'âlem-i ğınâiniñ ğınâsı ğınâya ve fenâsı fenâ ile meşhûn 'izzeti zillet ile mütebâdil ve ni'meti ni'me ile müteşârik olmağ-ile her 'âkil gâfil olmayup zamân-ı 'âkıbete 'âkıbet mülâhazasıyla takdîm- zâd-ı âhîret ve zuhrûfunun ma'âde sa'yi himmet ve bezl-i makderet eyleyüp kalbe hulûlî'l-ecel istişrâyı ücûr ve mesâb-ı cüzûl emrinde isticâl ile sarf-u emvâl idenlerin 'âkıbeti mahmûd ve dâr-ı ahrette menzîl-i me'vâsı dâru'l-hulûc olduğı mukaddime-i müslimetü'l-medlûl ve 'ulûm-i erbâb-ı 'ukûl olmağ-ila binâen 'aleyh Medîne-i Bergama Mahallatı'ndan Solak Halil Mahalle sâkinlerinden sâhibbû'l-hayrul-bâkiyât ve râğîbetü'l-müberrâti'z-zekiyyât ve Rukiye bint-i el Hâc Ömer nâm hâtunuñ zevc-i mükerrerleri olup zikr-i âfî vakfınıñ sicil ü itmâm vakfından mevkûf umûruñ küllisine vekîl ve vekâleti ber nehc-i şer'î

sâbit olan sâhibü'l-hayrâti'l-celîle ve râğibu'l müberretül 'âliye Yakub Ağa ibn-i Muslihiddîn nâm kimesne meclîs-i şer'î şerîf-i ğurrâ ve mahfil-i dîn-i mübîn-i esnâda zikr-i âti vakfına li-ecli't tescîl ve'l-itmâm emrû's-sebîl mütevellî nasb u ta'yîn olunân yeğeni Osman Ağa ibn-i Ali Ağa mahzarında bi'l-asâle ve bi'l-vekâle ikrâr-ı sahîh-i şer'î ve i'tirâf-ı sarîh-i mer'î eyleyüp müvekkilem ve halîlem mûmâ-ileyhâ ibkâ-yı sadaka-i câriye.....ebânî hayrât-ı bâkiye irâdesiyle hulûs-i taviyye ve sıhhat niyyeti mukârın olduğu halde murâd-u merâmın bu vech ile edâ eylediği vakf-ı âti'z zikriñ sudûruna değin silk-i mülk-i sahîhinde münselik Kemer Kazâsı'nda Eski Mezarlık nâm mahalde vâki' bir taraftan Haznedâr Bağçesi ve bir taraftan Karaoğlan Bağçesi ve bir taraftan su yerimi ve bir tarafta tarîk-i 'âm ile mahdûd ..... bahçesi dimekle ma'rûf bir kıt'a zeytûnlük ve yine Medîne-i Bergama'da vâki' bir taraftan Hacı Hüseyin Ağa'nın börekçi furunu ve bir taraftan Lonca ve ba'zan helvâcı .....on yedi oğlu dükkânı ve bir taraftan Tavşancı Dükkânı ve bir taraftan tarîk-i 'âm ile mahdûd Çınarlı Kahve dimekle ma'rûf kahvehânesiyle cânibinde vâki' bir kıt'a kasâphâneyi ve yine Medîne-i Bergama'da Bâl Bâzân'nda vâki' bir tarafı berber dükkânı ve bir taraftan kahvehâne ve bir tarafta İki Kapulu Han ..... tarîk-i 'âm ile mahdûd bir kıt'a helvâcı dükkânını ve yine Medîne-i Bergama'da Kadı Hayreddin Mahallesi'nde vâki' bir tarafta bakkâl dükkânı ve bir taraftan na'lband dükkânı ve bir taraftan Bostancıoğlu Menzili ve bir taraftan tarîk-i 'âm ile mahdûd bir kıt'a etmekçi furununu ve yine boğaz ..... vâki' bir taraftan çây ve bir taraftan çayır ile mahdûd bir kıt'a değirmenden nısf-ı hisse-i şâyi'amı ve Medîne-i İzmir'de vâki' bir taraftan Yamandula Mülkü ve bir taraftan Boğasıcı Aci İstardo Mülk ve bir taraftan değirmenci Pinâyot Mülkü ve taraf-ı râbi'ası tarîk-i 'âm ile mahdûd bir kıt'a ..... hânesini hasbeten Allânû's-Samed ve tâliben li-marzâtillâhi te'âlâ rabbü'l-ahad vakf-ı sahîh-i müeyyed ve habs-i sarîh-i muhalled ile vakf u habs eyleyüp şöyle şart u ta'yîn eylediği işbu vakfu habs eylediğim kâffe-i evkâfiñ tevliyet ve ğullesi ber-veh-i âti evlâdıña ve ba'dü vefâtı ve evlâdı evlâd-ı evlâd-ı evlâdımıñ batnen ba'de batnin ve karnen ba'de karniñ ve neslen ba'de nesil olarak şurût u tansîs ve ba'dü hâzâ mâ'adâ ta'ayyun-i cihân ..... sadakât ve şurût-ı ğulle-i vakf ve umûr-i tevliyet ve sâyir levâzım-ı zarûriyye-i vakf u şerâ'iti vakfiyeyi bi'l-cümle benim re'y ü ta'ayyün ve ihtiyârıma ihâle ve tevfiz itmekle ben de dahî ol vechile tevliyet-i mezkûru kabûl ve hizmet-i lâzimesini kemâ

yenbağî edâya ba'de'l-ta'ahhüd ol âvân-ı hasret nişân ve firkat-i iktirânen bermuktezâ-yı yevme yefirrû'l-mer'ü min ehîhî ve sâhibetihî ve benîh¹²⁰ ve ol rûz-ı fezâ-i ekber ve rem-i eyne'l-mefer'de kimesneye yâr ve hümûm ve yâd u mahrem bulunmayup küllü emrin bimâ kesebet rehine mâ-sadakınca herkesiñ a'mâline menût ve ber-mûcib-i yevme lâ yenfe'u mâlun velâ benûn illâ men etallâhe bi-kalbin selîm¹²¹ ahvâline merbût olmak emr-i mütehakkık olmağ-ıla ben dahî niyyet-i hâlısa ve taviyyet-i sâdıka ile mâlik olduğum ahsen-i emvâl ve atyab-ı menâlimden olup zikr-i âtî vakfımıñ sudûruna değîn silk-i mülkümde münselik olup Kemer Kazâsı'nda vâki' bir taraftan Kaygı oğlu ve bir tarafı Emir Hasan ve bir tarafı su arkı ve bir taraftan tarîk-i 'âm ile mahdûd Hacı Bekir oğlu Bağçesi dimekle ma'rûf bir kıt'a zeytûnlük ve Çandarlı azâsı'nda Karadağ nâm mahalde vâki' bir taraftan leb-i deryâ ve bir tarafı dere ve bir taraftan râbi'î Küçükağazâde Hacı Hüseyin Ağa zeytûnliğı ile mahdûd İsmihân Kadının ..... zeytûnliğı dimekle ma'rûf bir kıt'a Çandarlı Kazâsı'nda Karadağ nâm mahalde vâki' bir tarafta İsmihân Kadın Zeytûnliğı ve bir taraftan bayır ile mahdûd ve Küçük Ağazâde Hacı Hüseyin Ağa'nın Zeytûnliğı dimekle ma'rûf (sahha) Bergama'da ecr-i kebîr mütevellîsi Hacı Ömer'den ahz olunan bir kıt'a zeytûnlüğimi ve yine Çandarlı'da vâki' ma'lûmu'l-hudûd altı bâb bakkâl dükkânlarımı ve yine Medîne-i Bergama'da vâki' bir taraftan bezzâzlar çarşusu ve bir taraftan ..... çarşusu ve bir tarafı bahçevân bâzârı dimekle ma'rûf sûk-ı sultâniye ile mahdûd Muslihiddîn Ağa Hânı dimekle ma'rûf hân nısf-ı hisse-i şâyi'amı ve Bezzâzlar Çarşusunda olan ma'lûmu'l hudûd otuz bâb dükkânlarımı ve Çandarlı'da Halil Deresi nâm mahalde vâki' bir taraf dere ve bir tarafı Boyacıoğlu Tarlası ve bir tarafı Süleyman Köle Zeytûnliğı ve bir tarafı tepe ile mahdûd bir kıt'a zeytûnlük ve yine Medîne-i Bergama civârında vâki' bir taraftan Dudu Tarlası ve bir taraftan Osmanzâde Hüseyin Ağa Tarlası ve bir tarafı tarîk Ömer Ağa oğlu zeytûnliğı dimekle ma'rûf bir kıt'a zeytûnliğı ve yine Boğazhisarda vâki' bir taraftan dere ve etrâf-ı âharı bayır ile mahdûd bir kıt'a değirmen ve Bölcek-i Kebîr Karyesi'nde vâki' bir taraftan dere ve bir taraftan bayır ile mahdûd Salhâne Değirmeni dimekle ma'rûf bir kıt'a değirmeni ve Göçbeyli Karyesi'nde vâki' ma'lûmu'l-hudûd bir kıt'a bakkâl dükkânı ile börekçi furunumu ve Kınık

¹²⁰ Abese 80/34-35

¹²¹ Şuârâ 26/88-89

Kasabası'nda vâki' ma'lûmu'l-hudûd bir kıt'a börekçi furunumla bir kıt'a bakkâl dükkânım.

-57-

hasbeten lillâhi'l-'aliyyi'l-'âlî ve tâliben li-marzâti-bi-rabbine'l bârî vakf-ı sahîh-i şer'î ve habs-i sarîh-i mer'î ile vakf habs ve şöyle şart eyledim ki mâdâmki ben hayatta oldukça vakfı mezkûra evvelen kendim mütevellî ve 'akâr ve eşcâr-ı mezkûr ğallâtından ber-vech-i âtî şurût-ı ta'ayyün eylediğim vazâyıf ve masârifden fazlaya dahî ben mutasarrıf olam bi-emrillâhi te'âlâ ba'de'l-irtihâl evlâdım evlâd-ı evlâdım evlad-ı evladım batnen ba'de batnin ve neslen ba'de neslin ekber evlâdım mütevellî olup hâsıl olan ğallâtınıñ vazâyıf ve masârifinden fazlası evlâdımıñ zükûr ve inâsı beynilerinde li'z-zekeri mislü hazzi'l-ünseyeyni iktisâm oluna ne'üzübillâhi te'âlâ ba'de'l-İnkirâz 'utekâmıñ zükûr ve inâsı ber-vech-i meşrûtiyet mütevellî olalar andan dahî kimse bulunmaz ise Medîne-i Münevvere beynilerinde aksâm olunmak için ..... muhteremin-ı mütevellîleri evkâf-ı sâire misillü mutasarrıf olalar 'akârât-ı mezkûrât ve halîlem mûmâileyhânıñ vakfı 'akârâtı bâ-ma'rifet-i mütevellî haysûmâ ceret bihi'l-'âde ecr-i misliyle tâlibeten îcâr olunup hâsıl olan icârâtta a'ni-bihî halîlem mûmâ ileyhâ vakfı ve benim vakfım 'akârâtı îcârlarından Çandarlı Hisarı Medresesi'niñ monlalarına birer kuruş ve medrese-i mahiye dörder kuruş ve bevvâbına iki kuruş ve Bergama'da vâki' Feyzullah Efendi Medresesi'niñ Müderrisi'ne senevî on kuruş ve yine Bergama'da Hasan Efendi Medresesi'nin Müderrisi'ne senevî on kuruş Bergama'da Müftî Efendi Medresesi'niñ Müderrisi'ne senevî on kuruş ve yine Odalar Evlâsı Medresesi'niñ Müderrisi'ne on kuruş ve Lâz Efendi Medresesi'ne senevî on kuruş ve yine Bergama'da vâki' Yazıcıoğlu Mahallesi 'avârızına senevî yirmi kuruş ve Yörük Hasan Efendi Medresesi'niñ Müderrisi'ne senevî on kuruş ve Koca Ömer Karyesi'nde vâki' merhûme kerîmen Aişe'niñ müceddiden binâ eylediği çeşmeniñ dahî ta'mîri iktizâ ettikçe ta'mîri ve yine kerimemiz Merhûme Emine Hânım'ıñ müceddiden binâ eylediği çeşmeniñ dahî ta'mîri iktizâ ettikçe ta'mîr olunup fazlası kalur ise evlâdım beynilerinde ber-vech-i meşrûtiyet iksâm ideler ve sâlifî'z-zikr ..... ve ta'mîrât ve masârifât bi'l-cümle mütevellî yediyle sarf oluna diyu ta'ayyün-i şurût ve tebyîn-i kuyûd idüp

müvekkilem merkûm vakf-ı ‘akârâtı ile kendü vakfım olan kâffe-i ‘akârât-ı mezkûreleri bi’l-cümle et-tevâbi’ ve’l-levhâ fâriğan ‘ani’ş-şevâğili vekâleten ve asâleten mütevellî mezkûrdan bitamâmihâ teslîm eylediğimde ol dahî ahz ü kabz u tesellüm ve emsâli gibi tasarruf eyledikte ğıbbi’t-tasdiki’ş-şer‘i vâkıf-ı mûmâ-ileyh ve vekil-i vâkıfe-i mûmâ ileyhâ semt-i Yakûb Ağa vifâkdan cânib-i şikâka ‘âzim olup gerçi vakf-ı ‘akâr İmâm-ı A’zâm hazretleri katında sahîh-i lâkin gayr-i lâzime olduğundan mâ‘adâ vakf-ı müşâ‘ dahî bulmak eimme-i kirâm katında câiz olmayup ve vakf-ı eşcâr dahî hükm-i menkûlede olup menkûl ve mahûl kısmınıñ vakfiyeti câiz ve sahîh olmadığı kütüb-i mu‘teberede mestûr ve vâkıfıñ menfa‘ati vâkıf nefesine şurût itmekle vakf-ı gayr-i câiz olmağıla vakf-ı mezkûruñ rücû‘ değil evvel mülkümüze istirdâd itmemizle mütevellî-i mezkûruñ kasr-ı yedine ve baña teslimine tenbîh olunması matlûbumdur dedikde mütevellî reşîd dahî cevâb şedîde ağâz idüp vakf-ı müşâ‘ İmâm-ı Ebû Yûsuf hazretleri katında sahîh ve vakf eşcârı mücerred menkûl kabîlinden olduğu mimmâ lâ-yürâdü ve lâkin menkûl-i mutasârıfıdır ve ‘örf dahî ‘umûm üzeredir İmâm-ı Rabbâni Muhammed İbn-i Hasan eş-Şeybânî Hazretleri katında câiz ve menkûl mutasârıfıñ sıhhat-i vakfına zâhibdir ve imâmeyn-i hümâmeyn-i bedreyn-i münîreyn hazretleri katında vâkıf-ı menfa‘at vakf-ı nefesine şart eylediği sûrette dahî vâkıf-ı mücerred vakfetdimekle ve teslîm-i ile’l—mütevellî bulunmağ-ıla vakfa lüzûm-ı ‘ârız olup aslâ rücû‘a mecâl-i mahâl ve istirdâda ihtimâl olmaz diyü redd ü teslîmden imtinâ‘ ve husûmet ve nizâ‘ idüb hâkim-i mevkî-i sadr-ı kitâb efendi huzûrunda müterâfi‘ân ve her birleri faslu hasma tâlibân olduklarından hâkim-i mûmâ-ileyh dahî temhîd-i kavâ‘id-i vakf-ı ûlâ ve teşyîd-i mebânî hayrı görüp zikr olunân vakfin evvelen ‘alâ kavli men yerâhû sıhhat ve cevâzına ve sâniyen lüzûmuna hükm-i sahîh-i şer‘î vakf-ı sarîh-i mer‘î eyleyüp ol-vech ile vakfeyn-i mezkûreteyni sahîh ve lâzım ve mütehattem olup ..... mecâl-i mahâl oldu cerâ zâlik. Harrara ve ‘ışrîne ve mieteyn ve elf (H.1220/M. 1805-1806).

Şuhûdü’l-Hâl

el-Hâc Mehmed Efendi el-müftî bi-Bergama

Hasan Efendi bi-medrese-i Feyzullah Efendi

Hasan Efendi el-müderris bi-medrese-i Hacı Hüseyin

Mustafa Efendi el-müderris bi-medrese-i Zeynelzâde Hasan Efendi

Mustafa Efendi el-müderris bi-medrese-i Cedîde
el-Hâc Hâfız Halil Efendi el-müderris bi-medrese-i Çandarlı Hisârı
el-Hâc Hâfız Halil Ağa Hamâmizâde
el-Hâc Ömer Ağa Küçük Ömerzâde
el-Hâc İbrâhim Ağa Yazıcızâde
Hüseyin Ağa Hacı Süleyman zâde
Ahmed Ağa .....zâde
el-Hâc Ömer Ağa Kadirzâde
Hâfız İsmâil Efendi Hamâmizâde
es-Seyyid Halil Zeynelzâde
Mehmed Ağa ..... zâde
Hacı Mehmed Ağa Mehmed Çelebizâde
es-Seyyid Ahmed Ağa Hacı Ali Ağazâde
Virâdî Seyyid Mustafa Ağa
Boğazâde Hacı Mehmed Ağa
es-Seyyid Hüseyin Efendi Es'ad zâde
el-Hâc İsmâil Ağa Arap ..... zâde
Sarâc es-Seyyid el-Hâc İbrâhim Ağa
Ömer Efendi Kethüdâzâde
Çandarlı'dan es-Seyyid el-Hâc Ali Ağa
Kemer Karyesi'nden tatazâde
Osman Ağa
Ömer Ağa Voyvoda-i Ayazmend
Sivaslızâde mübtelâ Ali
ve gayruhum mine'l-hâzırûn

-58-

Hezâr sadr-ı hezâr hamd ü senâ ve şükr-i sipâs minnet-i bi-intihâ ol vâcibü'l-vücûd
celle şânühû ve te'âlâ hazretleriniñ kerem ü ihsân u lütf-i bî-pâyânına olsun ki hâlik-ı
cümle mevcûd mâ fi'l 'ardı vemâ fi's-semâdır ve cevâhir-i salavâtla selâm-ı huccete-

i nizâm ol pişvâ-yı zümre-i enbiyâ ve reh-nümâ-yı asfiyâ ve habîb-i Hudâ a'ni bihî Hazret-i Muhammedeni'l-Mustafâ Sallallâhü te'âlâ 'aleyhi ve sellemiñ ravza-i mutahhara ve kabr-i münevverelerine olsun ki efdal-i mevcûdât ve ekrem-i masnû'ât ve şefî-'i yevmi'l-'arasâttır .....ğurer-i teslimât cümle ol ashâb-ı kirâm ve zevcât-ı mutahharat zevi'l-ihtirâm üzerlerine olsun ki sâbık-ı ..... cennât-i 'âliyâttır rıdvânullahi te'âlâ 'aleyhim ecmâîn. Emmâ ba'd işbu cerîde-i bi-senedîde-i belâğat-nisâb ve vakfiye-i nefîse-i 'anberîn-nikâbın tahrîr ü inşâ ve tastîr ü imlâsına bâ'is ü bârî oldur ki Kara Osmanzâde Mehmed Ağa İbni'l-Hâc Ömer Ağa nâm sâhibü'l-hayr meclîs-i şer'-i şerîf-i Ahmedi ve mahfil-i dîn-i Muhammedi'de li ecli'l-vakf ve't-tescîl mütevellî nasb u ta'ayyün eylediği el-Hâc İsmail Ağa İbn-i Ali Beğ nâm kimesne mahzarında bi-tav'-ı ilsâk-ı ikrâr ve i'tirâf idüp vaktâ ki bâri celle şânühû hazretleri kıbel-i 'âfîlerine vâsıl olan 'atâyâ-yı celîleniñ tevârüdüne vâkıf bismi-velein şekertüm leezîdenneküm¹²² mazmûn-ı münîfine 'ârif oldum ise bu dehr-i dîn 'ayn-ı 'îbret ve dîde-i basîret ile nazar idüp kürûş-i cünbûş-i vâdî etvârında selâmet ve istikâmeti olmamağ-ıla her her bünyânınıñ inhidâmı müte'ayyin ve sükkânınıñ in'idâmı mütebeyyin olup ni'meti zıll-i zâil ve mukimi dif-ı râhil ve devleti zillet-i makrûn ve ni'meti nakmet-ile meşhûn olduğu yakînen ma'lûmum olmağın bismi vemâ tukaddimu li-enfûsiküm min hayrin tecidûhü 'ındallah¹²³ fehvâ-yı kerîmi üzre ed-dünyâ mezra'atü'l-âhira Hadîs-i Şerîfi'ne imtisâlen vakf-ı âti'z-zikriñ sudûruna değın silk-i mülk-i sahîhamda münselik ve rişde kabz u tasarrufumda muntazam olup nefsi-i Bergama'da vâki' 'Acem Hânı dimekle ma'rûf bir tarafdın Paşa oğlu Bağçesi ve bir tarafdın Semerci Uzun oğlu Menzili ve tarafeyni tarîk-i 'âm ile mahdûd fevkânî kırkaltı oda ve tahtânî otuz mağaza ve derûnunda kahve bir na'lban dükkânını müşt Emil cümle tevâbi' ve levâhıkıyla bir bâb hânımı ve Kemer Kazâsı'nda Belid İli Karyesi'nde ma'lûmu'l-hudûd ve'l-müştemilât bir bâb revgan-ı zeyt mengenesi ve kazâ-i mezkûrda koyun taşı dimekle ma'rûf nâm mahalde vâki' AcıYani Bağçesi dimekle ma'rûf ve bir tarafdın Koyun Taşı ve bir tarafdın bayır ve bir tarafdın su yeri ve bir tarafdın tarîk-i 'âm ile mahdûd dört yüz üç adet eşcâr hâvî bir kıt'a mülk bahçemi ve yine kazâ-i merkûmda Kabağağaç kurbunda vâki' Dikmelik / Değmelik / Dügmelik dimekle 'arîf bir tarafdın Recep Ağa ve bir tarafdın dere ve

¹²² İbrahim 14/7

¹²³ Bakara 2/110

bir tarafdandan tarîk-i ‘âm ile mahdûd yetmiş adet eşcârı hâvî zeytûn bağçemi ve yine kazâ-i merkûmda Belid İli Karyesi tahtında Yabu Deresi’nde vâki‘ Eyüp oğlu Bağçesi dimekle ma‘rûf bir tarafdandan Mehmed Çelebizâde Mehmed Ağa Zeytûnliği ve bir tarafdandan Hacı Ali Ağa Zeytûnliği ve bir tarafdandan Karaağaçlı Monla Mehmed Bağçesi ve bir tarafdandan Hacı Dedezâde İsmail Ağa Bahçesi ile mahdûd iki yüz ‘adet eşcârı hâvî bir kıt‘a bağçemi ve yine karye-i mezkûr hudûdunda Gemi Yatağı nâm mahalde vâki‘ Kurfalı kôs oğlu Bağçesi dimekle ma‘rûf bir tarafdandan Mehmed Çelebi oğlu Mustafa Ağa Mülkü ve tarafeyni Hacı Dedezâde İsmâil Ağa Mülkü ve bir tarafdandan tarîk-i ‘âm ile mahdûd kırk yedi ‘adet eşcârı hâvî bir kıt‘a bağçemi ve yine karye-i mezkûr hudûdunda Ilıca’da Kundakçı oğlu Bahçesi dimekle ma‘rûf bir tarafdandan Dâî oğulları ve bir tarafdandan Küçük Mehmed Ağa Mülkleri ve bir tarafdandan bayır ve bir tarafdandan tarîk-i ‘âm ile mahdûd ikiyüz elli altı ‘adet eşcârı hâvî bir kıt‘a bağçemi ve yine karye-i mezbûr hudûdunda Monla Ömer oğlu Bağçesi dimekle ma‘rûf bir tarafdandan Hacı Mustafa Ağa Vakfı ve tarafeyni dere ve bir tarafdandan tarîk-i ‘âm ile mahdûd seksen beş ‘adet eşcârı hâvî bir kıt‘a bağçemi ve yine karye-i mezbûr hudûdunda Kıran ve Köleoğlu Bağçesi dimekle ma‘rûf elli sekiz ‘adet eşcârı hâvî bir kıt‘a bağçemi ve yine karye-i mezbûr hudûdunda ..... bahçesi dimekle ma‘rûf bir tarafdandan Dâî oğulları ve bir tarafdandan Cebeci Hüseyin Mülkleri ve bir tarafdandan dere ile mahdûd yüz yirmi beş ‘adet eşcârı hâvî bağçemi ve yine karye-i mezbûr hudûdunda Karaoğlan Bağçesi dimekle ma‘rûf bir tarafdandan Babıcı oğlu ve bir tarafdandan Hacı Ali oğlu Mülkleri ve bir tarafdandan Hafız oğlu Osman Mülkü ile mahdûd yüzyetmiş ‘adet eşcârı hâvî bir kıt‘a bağçemi ve yine Kabağaç Tepesi kurbunda ..... bağçesi dimekle ma‘rûf bir tarafdandan Zekeriya Tarlası ve bir tarafdandan Anabut Hacı Ali Ağa ve bir tarafdandan Hacı İlyas oğulları ve bir tarafdandan Kabak oğlu Hacı Monla ..... mahdûd yüz yetmiş yedi ‘adet eşcârı hâvî bir kıt‘a zeytûn bahçemi ve yine Kabağaç kurbunda Hacı Abdullah Bağçesi dimekle ma‘rûf ..... ve bir tarafdandan Kâtil Ali Efendi ve bir tarafdandan Molvalı Halil ve bir tarafdandan Mehmed Çelebioğlu Halil Ağa Mülkleri ile mahdûd beş ..... ‘adet eşcârı hâvî bir kıt‘a bağçemi ve yine karye-i mezkûr hudûdunda cele nâm mahalde vâki‘ Hacı Ömer Ağa Bağçesi dimekle ma‘rûf yirmi sekiz ..... bir kıt‘a bağçemi ve yine Karaağaç karyesi civârında Yabu Deresi dimekle ‘arîf nâm mahalde bir tarafdandan Mehmed Çelebioğlu İbrahim ..... İsmâil Ağa ve bir tarafdandan Halil Ağa Mülkleri ve bir tarafdandan ..... ile mahdûd ve muhtâr yüz

yetmiş sekiz ‘adet eşcârı hâvî bir kıt‘a zeytûn bağçemi ed-dünyâ ed-deniyye lâ dâre huzûr ve sürûr tâliben limâ e‘addallâhü te‘âlâ li-evliyâihi mine’n-na‘îmi ve hâdiyen ‘ammâ ev‘ade ..... emlâk ve ‘akârât-ı mezkûru enfes-i mâl ve etyab-ı emlâkımden ifrâ ve imtiyâz ve hasbeten li’llâhi’l-‘aliyyi’l-‘azîm ..... li-marzâti Rabbi’r-Rahîm vakf-ı sahîh-i müeyyed-i şer‘î ve habs-i sarîh-i muhalled-i mer‘î ile vakf u habs idüp şöyle şart eyledim ki ..... ben hayatta oldukça vakf-ı mezkûruñ tebdîl ü tağyîri ve taklîl ü teksîri kendi yedimde olup ber-vech-i âtî vazâyif-i ta‘ayyün eylediğim ehl-i mürtezikânîñ ‘azl ü nasbı ve mürtezikadan birisi vefât eylediğinde cihetiñ âhire tevcîhi bâbında mütevellî ‘arza i‘tibâr olunmak üzere vakf-ı mezkûra evvelâ kendim mütevellî olup evkâf-ı mezkûre .... ber-vech-i âtî şart u ta‘ayyün eylediğim vazâyif ve masârifâtan fazlaya dahî ben mutasarrıf olam ve ben bâ-emrillâhi te‘âlâ irtihâl dâr-ı bâkâ eylediğimde evlâdım ve evlâd-ı evlâdım ve evlâd-ı evlâd-ı evlâdım batnen ba‘de batnin ve karnen ba‘de karnin ve neslen ba‘de nesil ekber evlâdım mütevellî olur kabz olan gallâttan vazâyif ve masârifâtan fazlasını evlâdımın zükûr ve inâsı beynilerinde li’z-zekeri mislü hazzı’l-ünseyeyn¹²⁴ aksâm oluna ve evlâdımdan birisi vefât ider ise hissesi evlâdı beynilerinde evlâdı yağ-ısa karındaşları beynilerinde li’z-zekeri mislü hazzı’l-ünseyeyn aksâm oluna me‘ûzü billâhi te‘âlâ evlâdı munkarız olur ise karındaşlarım mütevellî olup fuzalâ-i merkûmeye

-59-

zükûr ve inâsı beynilerinde aksâm eyleyeler. Ve ma‘âzallahi te‘âlâ karındaşlarım dahî inkirâz bulur-ise evlâtları mütevellî olup fuzalâ-i merkûmeye beynilerinde li’z-zekeri misli hazzı’l-ünseyeyn ve ma‘âzallâhi te‘âlâ min kahri’l-feyyâz ba‘de’l-inkirâz ‘utekâmîñ dahî kimesne bulunmaz ise evlâdları ve evlâd-ı evlâdları batnen ba‘de batn ekberi mütevellî olup fuzala-i merkûmeye beynilerinde li’z-zekeri mislü hazzı’l-ünseyeyn¹²⁵ aksâm eyleyeler anlardan dahî kimesne bulunmaz ise Medîne-i Münevvere fukarâsı beynilerinde aksâm olunmak için haremeyn-i muhteremeyn mütevellîleri evkâf-ı sâire misillü mutasarrıf olalar ve sâlifü’z-zikr evkâf-ı mezkûre bâ-ma‘rifet-i mütevellî haysûmâ ceret bihi’l-‘âde îcâr olunup hâsıl olan îcârât ve

¹²⁴ Nisâ 4/11

¹²⁵ Nisâ 4/11

hâsılâtta nefs-i Bergama'da Kadı Hayreddin Mahallesi'nde sâhibü'l-hayrın binâ eylediği medrese-i şerîfiñ beher odasına yevmî beş akça ve müderris Efendi Hazretlerine yevmî on beş akçe ve medrese-i mezkûr derûnunda câmi'-i şerîfiñ imâmına yevmî sekiz akça ve hatîbine yevmî sekiz akça ve müezzinine yevmî dört akça vazîfe verile ve mescid-i şerîf duvarı önünde binâ ve ihyâ eylediğim mâ-i câri çeşmeniñ ta'mîr ve termînine harc u sarf oluna. Ve Kurşunlu Mahallesi'nde vâki' câmi'-i şerîfiñ imâmına yevmî beş akça ve hatîbine yevmî üç akça ve müezzinine yevmî üç akça vazife verile işbu şart ta'ayyün olunân vazâyıf ve masârifdan kalan fuzalâ-i ber-vech meşrûta aksâm oluna ve sâlifü'z-zikr vazâyıf ve masârifat mütevellî yediyle sarf oluna deyü ta'yin-i şurût ve tebyîn-i kuyûd-ı birle vakf-ı mezkûruñ nicesi tağyîr itmek iktizâ ider ise kazıyye yedimde olmak üzere emlâk ve 'akârât-ı mezkûreyi ..... tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-hukûk ve'l-merâfık fâriğan 'ani'-ş-şevâğılı mütevellî-merkûm el-Hâc İsmail Ağa'ya teslim eylediğimde ol dahî sâir evkâf misillü zapt u tasarruf eyledi, dedikde ğıbbü't-tasdîki'-ş-şer'î vâkıf-ı mûmâ-ileyh Mehmed Ağa semt-i vifâkdan cânib-i şikâka 'âzim olup eğer vakf-ı 'akâr İmâm-ı A'zâm ve himâm-ı efhâm Ebû Hanîfete'l-kûfi Hazretleri 'indeinde sahîh ve lâkin gayr-i lâzım olup ve vâkıf-ı menâfi'î vakfı nefsine şart-u ta'yîn eylediği takdîrce 'âlim-i Rabbânî İmâm-ı Muhammed bin Hasan eş-Şeybânî Hazretleri 'indeinde dahî vakf-ı sahîh olmayup vakf-ı mezkûr-ı gayr-i câiz olmağın vakf-ı mezkûrdan rücû' idüp zikrolunan emlâk ve 'akârâtı mülkiyet üzre zabtım için baña redd ü teslim itmesini ..... dedikde ğıbbi's-su'âl mütevellî merkûm dahî cevâb-ı bâ-savâbı tasaddî idüp fi'l-hakîka keyfiyet-i hâl-i minvâl-i meşrûh üzre olup lâkin menâfi'î vakf-ı nefsine şart-ı ta'yîn eylediği sûrette hele vâkıf-ı mücerredi vakfet dimekle fâzıl-ı samedânî İmâm-ı Ebû Yûsuf eş-şehîr bi'l-İmâmî's-Sânî Hazretleri 'indeinde vakf-ı sahîh olmağın anlarıñ kavli şerîfleri üzre vakf-ı mezkûrun evvelâ sıhhat ve lüzûmuna hükm olunmak taleb iderim deyü emlâk-i mezkûre-i redd ü teslimden imtinâ' idüp hâkim-i mevki'î sadr-ı kitâb tûbâ lehû ve hüsnü meâb Efendi hazretleri huzûrunda müterâfi'ât ve her biri mübteğâsınca fasl u hisseme tâlibân olduklarından hâkim-i mûmâ-ileyh hazretleri dahî tarafeyniñ kelâmım nazar ve metâ'un li'l-hayr olmakdan hazer idüp 'âlimen bi'l-hilâf beyne'l-eimmeti'l-eslâfi'l-eşrâf İmâm-ı müşârun-ileyh Ebû Yûsuf hazretleri kavli latîfleri üzre evvelen sıhhatine ve sâniyen lüzûmuna hükm-i sahîh-i şer'î vakf-ı sarîh-i mer'î itmekle vakf-ı

mez-kûruñ min ba'd sahh ve lâzım olup nakz-ı nakîzına mecâl-i muhâl ve tebdîli ve tağyîri 'adîmü'l-ihtimâl oldu femem beddelehü ba'de semi'ahü fe-innemâ ismühü 'alellezîne yübeddîlûnehü innallâhe semî'un 'alîm¹²⁶ ve ecru'l-vâkıfî 'ale'l-hayyî'l-cûdî'l-kerîm cerâ zâlike ve harrara fi'l-yevmi'l-hâmis 'aşara min şehri rebî'u'l-âhir li-sene tis'un ve 'ısrîne ve mieteyni ve elf (H. 15 Rebiülahir 1229/M. 6 Nisan 1814).

Şuhûdü'l- Hâl

Me'zûnen bi'l-iftâ el-Hâc Mehmed Efendi bi-Medîne-i Bergama
Me'zûnen bi'l-iftâ es-Seyyid Ahmed Efendi bi-Medîne-i Akhisar
Me'zûnen bi'l-iftâ es-Seyyid Mehmed Efendi bi-Medîne-i Kırkağaç
Ser-bevvâbîn dergâh-ı 'âlî mütesellim-i Saruhan el-Hâc ....Ağa
Ebû Bekir Ağa Osmanzâde Voyvoda-i Bayındır
Ali Ağa Osmanzâde Voyvoda-i Ödemiş
es-Seyyid Mustafa Ağa Voyvoda-i Soma
es-Seyyid Ahmed Ağa Voyvoda-i Poyracık
Osman Ağa Muslı Ağazâde
Yakûb Ağa Muslızâde
Bayatlı Ahmed Reşid Efendi el-müderris bi-Karye-i Yaya
..... Hasan Efendi el-müderris bi-Medîne-i Bergama
Ali Ağa Yahyâzâde
el-Hâc Ömer Ağa Velizâde
İbrâhim Ağa Hacı İbrâhimzâde
el-Hâc Halil Ağa Hacı Bodurzâde
el-Hâc Ömer Ağa Küçük Ömerzâde
Hâfız Mehmet Hamâmizâde
Seyyid Süleyman Efendi Bergama ve gayruhüm

Elhamdü lillâhi'l-vâkıfu'l-esrâr ve's-salâtü 'alâ nebiyyihi'l muhtâr ve 'alâ âlihî ashâbihi'l-ebrâr. Emmâ ba'd dâi-yi tahrîr-i mestûr-u bâ'is-i tenmîk-i mensûr ve

---

¹²⁶ Bakara 2/181

eşyed-i vakfiye-i ma'mûl bahâsına me'âl-i sutûr olan sâhibü'l-hayrati'l-celîl ve râğibü'l-mîrâsü'l-'âliyye Karaosmanzâde Sa'âdetlü Mehmed Ağa İbni'l-Hâc Ömer Ağa nâm-ı sâhibü'l-hayr meclis-i şer'î şerîf-i enver ve mahfil-i dîn-i mübîn-i azharda bundan akdem hasbünallâhü'l-'aliyyü'l-kerîm ve tâliben li-marzâti rabbi'r-rahîm vakf u habs eylediği evkâf-ı sâbıkasına li-ecli't-tescîl mütevellî nasb u ta'ayyün eylediği el-Hâc İsmâil Ağa İbn-i Ali Beğ mahzarında el-mer'u yestazıllı tahtehü zıllı sadakâtihî hadîs-i şerîfine 'âlim ve vâkıf olduğu halde emvâl ve erzâkını nisâr-ı fî sebîlillâh fi'l-i memdûhasını sâir ef'âl üzerine ihtiyâr idüb şöyle takrîr-i kelâm ve ta'bir-i mâ fi'l-merâm ider ki bu dünya dîn-i mahfil-i ref'et ve râhât u hubûr olmayup libâs-ı hayât-ı insânı bir ilâs-ı 'âriye ve câme-i vücûd-ı 'âlemiyânı berkıyâ-yı ..... olduğu 'ilme'l-yakîn ma'lûmum olmağın ben ibkâ-yı sadaka-i câriye ve te'sîs-i mebânî hayrât-ı bâkiye ve tekessür evkâf-ı sâbıkam ..... hulûs ..... sâdıkam ile el-hâletü hâzihi mâlik olduğum ahsen-i emvâl ve etyab-ı menâlimden olup zikr-i âtî vakf-ı mülhakâmîn benden sudûruna değin silk-i mülk-i sahîhamda münselik ve rişte-i kabz-ı tasarrufumda muntazım olup Kemer Kazâsı'nda vaki'(silik) Karyesi kurbunda kâin Ekşili Yeri dimekle bir taraftan Buzcu Ahmed oğlu ve Karagöz oğlu Ali ve bir taraftan

-60-

ve Uzun Hasan Mülkleri ve bir taraftan İsmâil oğlu Mehmed Mülkü ve bir taraftan Dere ile mahdûd iki yüz elli 'adet eşcârı hâvî bir kıt'a zeytûn bahçemi ve yine kazâ-i mezkûrda kâin Taylı İli nâm mahalde vâki' Hacı Ali oğlu Bağçesi dimekle ma'rûf ma'lûmu'l-hudûd yüz doksan 'adet eşcârı hâvî bir kıt'a zeytûn bağçemi ve etrâf-ı erba'ası nişânı ile ma'lûm kırkbir 'adet eşcârımı ve yine mahall-i mezkûrda Çengelolu Bağçesi dimekle ma'rûf elli sekiz 'adet eşcârı hâvî bir kıt'a zeytûn bağçemi ve hudûd olan taraf-ı râbi'asında perâkende otuz altı 'adet eşcârımı ve yine mahall-i mezkûrda Mirza oğlu bahçesi dimekle ma'rûf yüz on 'adet eşcârı hâvî bir kıt'a zeytûn bağçemi ve yine hudûdu olan etrâf-ı erba'asında perâkende yirmi üç 'adet zeytûn eşcârımı ve yine mahall-i mezkûrda Şabanzâde Bağçesi dimekle şehir elli altı 'adet eşcârı hâvî ma'lûmu'l-hudûd bağçemi ve yine kazâ-i mezkûrda vâki' Köyün Karyesi'nde kâin ma'lûmu'l-hudûd ve'l-cîrân bir bâ-yağhânemi derûnunda

mevcûd esbâb ve kazğân ve âlât-ı sâiremi ve tevâbi‘ ve levâhıkıyla ve yine Kemer Kazâsı’nda Karaağaç Kabristanı kurbunda kâin ..... harman yeri dimekle ‘arîf bir taraftan berber dükkânı ve Hacı Mehmed ve bir taraftan Buzcu İsa ..... oğlu Ahmed ve bir taraftan Süleyman Beşe oğlu Mülkleri ve tarîk-i ‘âm ile mahdûd yüz yetmiş ‘adet eşcârı hâvi ve bir kıt’a zeytûn bağçesi ve yine Belid İli nâm mevzı’da kâin bir taraftan İbrahim Bölükbaşı ve bir taraftan dere ve bir taraftan bayır ve taraf-ı râbi‘ı yine kendi vakfım ile mahdûd yüz seksen yedi ‘adet zeytûn eşcârını hâvî bir kıt’a zeytûn bağçemi ve yine Menemen Güzelhisar’ı Kazâsı’nda kâin Kinîsa Karyesi kurbunda vâkî‘ bir taraftan ..... tepesi ve bir taraftan Hacı Mehmed Mülkü ve bir taraftan Kozcu Ömer Mülkü ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd yüz kırk bir ‘adet eşcâr hâvi bir kıt’a zeytûn bağçesini ve yine karye-i mezkûrda vâkî‘ bir taraftan dere ve bir taraftan Nalbant Koca Ali oğlu Zeytûnliği ve bir taraftan Yazıcıoğlu Hasan Ağa Zeytûnliği ve bir tarafı dahî mer‘a ile mahdûd iki başlı dimekle ma‘rûf yüz seksen beş ‘adet zeytûn eşcârını hâvî bir kıt’a zeytûn bağçesi ve yine karye-i mezkûrda vâkî‘ Tatar Zeytûnliği dimekle ma‘rûf bir taraftan Kara Mahmûd ve bir taraftan Yazıcıoğlu Hasan Ağa zeytûnliği ve bir taraftan Deli Osman oğlu Zeytûnliği ve taraf-ı râbi‘i tarîk-i ‘âm ile mahdûd altmış ‘adet zeytûn eşcârını hâvî bir kıt’a zeytûn bağçemi ve yine Odabaşı nâm mahalde vâkî‘ etrâf-ı selâsesi mer‘a ve taraf-ı râbi‘i A‘yân Hasan Mülkü ile mahdûd yirmi iki ‘adet zeytûn eşcârını ve yine İki Oluklu başında vâkî‘ bir taraftan Hacı Osman Mülkü ve taraf-ı selâsesi tarîk-i ‘âm ile mahdûd altı ‘adet zeytûn eşcârını ve yine kazâ-i mezkûrda kâin Yüz Karyesi’nde vâkî‘ ma‘lûmu’l-hudûd ve’l-cîrân bir bâb yağhânem ve kâffe-i tevâbi‘ ve levâhıkıyla üzerine merbût yağhâne-i mezkûr hizâsında vâkî‘ otuz yedi ‘adet zeytûn eşcârını ve yine Belîd İli mahalde Hacı Abdi oğlu Bağçesi kurbunda kâin iki tarafı küçük Mehmed Ağa Mülkü ve taraf-ı diğeri tarîk-i ‘âm ile mahdûd kırk ‘adet zeytûn eşcârını ve yine Nevâhî-i Bergama Kazâsı’nda kâin ve Hatırlı Karyesi kurbunda kâin haleti değirmeni dimekle ‘arîf her taraftan hudûdu ma‘lûm bir taş müştemil su âsiyâbını ve yine Bergama civârında Kestel Köprüsü kurbunda bir taraftan Kestel Çayı ve etrâf-ı selâsesi mer‘a ile mahdûd çay-ı mezkûr su ile deverân iden bir taş müştemil bir bâb âsiyâb ve yine Medîne-i Bergama Sûkî’nda tamgacı dükkânı civârında bir taraftan Çukurhan ve bir taraftan boyayıcı dükkânı ve iki taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb etmekçi furunu dükkânım ve yine sûk-ı

sultaniyede Abacılar Hanı kurbunda bir taraftan bakkal dükkânı ve bir taraftan doğramacı dükkânı ve bir taraftan Mumcu Deli Atnaş Menzili ve taraf-ı râbi‘i tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bir bâb ..... dükkânımı ve yine hâne-i mezkûr kurbunda bir taraftan kabristan ve bir taraftan vakfımdan dükkân ve bir taraftan Mumcu Deli Atnaş Menzili ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb doğramacı dükkânı ve yine bir taraftan kahvehâne ve bir taraftan Âb-ı Kebîr Vakfı ve dükkân ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb bâbuşçu dükkânı ve yine bir taraftan boyacı dükkânı ve bir taraftan çilingir dükkânı ve bir taraftan Uşaklı oğlu Hasan Menzili ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd ve bir bâb bıçakçı dükkânı ve yine bir taraftan mutâf han ve bir taraftan diğeri vakıf mutâf dükkânı ve bir taraftan keresteci dükkânı ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb kürkçü dükkânımı ve yine ittisâlinde kâin bir tarafta mutâf hanı ve bir taraftan mutâf dükkânı ve bir taraftan kürkçü dükkânı ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb mutâf dükkânı ve yine Nevâhî-i Bergama Kazası’nda kâin Kınık Kasabası’nda vâki‘ bir taraftan Kantarcı oğlu Mehmed Mülkü ve bir taraftan Fâtır oğlu Mülkü ile Berber Ahmed Dükkânı ve bir taraftan Canioğlu Hiristof Zimmî Menzili ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb susam yağhânemi ve yine kazâ-i mezkûrda kâin Poyracık Karyes’inde vâki‘ bir taraftan Mihçı Mehmed Menzili ve bir taraftan yağcı dükkânı ve iki taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd üç bâb bakkâl dükkânı ve yine Bergama Mahallâtı’ndan Saray Mahallesi’nde vâki‘ Sekmen Ali Menzili demekle ma‘rûf bir tarafı Saraç Hüseyin Menzili ve bir taraftan Borala Kehin Menzili ve iki taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb mülk menzilimi ve yine menzil-i mezkûr ittisâlinde kâin bir taraftan mezkûr Hacı Hüseyin ve bir taraftan zikri karîb mağaza ve bir taraftan mezkûr menzil ve taraf-ı râbi‘i tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb susam yağhânemi ve yine ittisâlinde kâin bir taraftan yağhâne ve bir taraftan menzil-i mezkûr ve bir taraftan zikri karîb kasâb dükkânı ve taraf-ı râbi‘i tarîk-i ‘âm ile mahdûd iki bâb mağzamı ve yine ittisâlinde kâin bir taraftan menzil-i mezkûr ve bir taraftan zikri karîb aşçı dükkânı ve bir taraftan mağaza ve taraf-ı râbi‘i tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb kasâp dükkânımı ve yine ittisâlinde kâin bir taraftan menzil-i mezkûr ve bir taraftan dükkân-ı mezkûr ve bir taraftan zikri karîb camcı dükkânı ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb aşçı dükkânı ve yine ittisâlinde kâin bir taraftan menzil-i mezkûr ve bir taraftan dükkân-ı mezkûr ve bir taraftan zikri karîb terzi dükkânı ve bir taraftan tarîk-i ‘âm

ile mahdûd bir bâb camcı dükkânımı ve yine ittisâlinde kâin bir taraftan menzil-i mezkûr ve bir taraftan dükkân-ı mezkûr ve bir taraftan zikri karîb abacı dükkânı ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb terzi dükkânımı ve yine ittisâlinde kâin bir taraftan menzil-i mezkûr ve bir taraftan dükkân-ı mezkûr ve bir taraftan zikri karîb mutâf dükkânı ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb abacı dükkânımı ve yine ittisâlinde kâin bir taraftan menzil-i mezkûr ve bir taraftan

-61-

dükkân-ı mezkûr ve bir taraftan zikri karîb kasâb dükkânı ve bir taraftan zikri karîb keresteci dükkânı ile mahdûd bir bâb mutâf dükkânımı ve yine ittisâlinde kâin bir taraftan menzil-i mezkûr ve bir taraftan dükkân-ı mezkûr tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb kasâp dükkânımı ve yine ittisâlinde kâin bir taraftan Borala Kehin Menzili ve taraf-ı râbi‘i tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb keresteci dükkânımı ve Çandarlı Çiftliği kurbunda kâin bir taraftan mer‘a ve bir taraftan çiftlik binâsı ve bir taraftan harman yeri ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb dükkânımı ve bir bâb mağazamı ve Çandarlı Karyesi’nde kâin bir taraftan Frankola / Kora Nikola oğlu Menzili ve bir taraftan mer‘a ve tarafeyni tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb rumhânemi ve Belid İli Karyesi’nde iki taraftan vakf-ı sâbıkam yağhâne ve iki taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb mağazamı ve yine Medîne-i Bergama mevki‘inde Tabakhâne kurbunda kâin bir taraftan Dudu oğlu Hacı Halil Dükkânı ve bir taraftan Toplu Kostanti Menzili ve tarafeyni tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb mağazamı ve yine sûk-ı mezkûrda Saraçhâne kurbunda bir taraftan Şadırvân Câmî‘i Şerîf vakfı dükkân ve bir taraftan Âb-ı Kebîr Vakfı dükkân ve bir taraftan Hacı Ali’niñ bâbuşcu dükkânı ve taraf-ı râbi‘i tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb saraç dükkânımı ve yine sûk-ı mezkûrda Çukur Hân kurbunda kâin bir taraftan İnfâk oğlu Mûsa Dükkânı ve bir taraftan Dâvud oğlu Ahmed Dükkânı ve iki taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb duhâncı dükkânımı ve yine helvâcılar içinde kâin bir taraftan Hamamcı oğlu Mehmed’in helvâcı dükkânı ve bir taraftan Âb-ı Kebîr Vakfı bâbuşcu dükkânı ve bezezistan / bedesten ve bir taraftan tarîk-i ‘âm ile mahdûd bir bâb çubukçu dükkânımı ve yine helvâcılar içinde kâin bir taraftan İlyasoğlu Mehmed Ali’niñ kadâyıfçı dükkânı ve bir taraftan helvâcı dükkânı ve bir taraftan bezezistân ve taraf-

1 râbi'î tarîk-i 'âm ile mahdûd bir bâb hoşafçı dükkânımı ve yine medîne-i mezkûrda Nalband Halil'in Menzili kurbunda kâin bir taraftan Harputlu oğlunun ehli hâtonuñ helvâcı dükkânı ve tarafeyni Nalbant Halil Menzili ve taraf-ı râbi'î tarîk-i 'âm ile mahdûd bir bâb susam yağhânemi ve yine medîne-i mezkûrda Bâşâoğlu Hamâm ittisâlinde bir taraftan Nalbant Mustafa'nın hoşafçı dükkânı ve iki taraftan zikri sâbık Bâşâoğlu Hamâmı ve taraf-ı râbi'î tarîk-i 'âm ile mahdûd bir bâb furun ve bir bâb bâbuşcu dükkânı ve yine medîne-i mezkûrda Kurşunlu Mahallesi'nde vâki' bir taraftan Akkayaklar / Akkavaklar Menzili ve bir taraftan Emir Ali oğlu Menzili ve tarafeyni tarîk-i 'âm ile mahdûd bir bâb susam yağhânemi hasbeten lillâh es-Samed ve tâliben li-marzâti rabbüne'l-ahad vakf-ı sarîh-i müebbed ve habs-i muhalled ile vakf u habs ve vakf-ı sâbıkama zamm u ilhâk eyleyüp şöyle şart u ta'yîn eyledim ki vakf-ı sâbıkımın mütevellîleri hakkında şerh u beyân ve derc ü 'ayân olunan şurût ve kuyûd işbu vakfiye-i mülhakamda dahî mu'teber ve mukayyed ve ma'mûlin-bih olup kâffe-i evkâf-ı mülhaka-i mezkûrem bâ-ma'rifet-i mütevellî haysûma ceret bihi'l-'âde icâr olunup hâsıl-ı icâret ve hâsıllattan Nefs-i Bergama'da Kadı Hayreddin Mahallesi'nde sâhib-i hayrâtın binâ eylediği Medrese-i Şerîfin bevvâbına yevmî üç akçe derûnunda vâki' câmi'i şerîfin ferrâşına yevmî üç akçe ve pederim merhûm ve mağfûr el-Hâc Ömer Ağa'nın rûhu için beher yevm ba'de salâti'l-fecr birer Yâsîn-i Şerîf, üç İhlâs-ı Şerîf, ve birer Fâtiha tilâvetine müdâvim efendiye yevmî yirmi akçe vazîfe vesîle ve işbu şart u ta'yin olunân vazâyifden bâkî kalan fazla vakıf ..... tafsîl olduğu .... üzere ber-vech-i meşrût-ı aksâm oluna ve sâlifü'z-zikr vazâyif-i mütevellî ile sarf oluna deyû ta'yîn-i şurût ve tebyîn-i kuyûd işbu vakfiye mülhakam olan kâffe-i emlâk ve akârât-ı mezkûru bi-cemîletü't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-hukûk ve'l-münâfık fâriğan 'ani's-şevâğılı ve mütevellî-i merkûm el-Hâc İsmail Ağa'ya teslîm eylediğimde ol dahî bâ-ecma'ahüm bi-ecma'ihim ahz ü kabz ve evkâf-ı sâbıkam misillü zabt u tasarruf eyledi dedikte ğıbbu't-tasdîkiş-şer'i vâkıf-ı mûmâ-ileyh semt-i vifâkdan cânib-i şikâka 'azîm olup vakf-ı sâbıkamda 'ale't-tafsîl cereyân iden münâza'ât ve muhâkemât bunda dahî 'ale't-tafsîl cereyân idüp her biri fasl u hasma tâlibân olduklarında hâkim-i mevki'i sadr-ı kitâb tûbâ lehü ve hüsnü meâb efendi dahî 'âlimen bi'l-hılâfi'l.... beyne'l-eimmeti'l-eslâf ve 'alâ kavli men berâhü mine'l-meşâyihî'l-eşrâf emlâk ve akârât-ı mezkûrenin evvelâ sıhhat-i vakfına ve sâniyen lüzûmuna hükm-i sahîh-i şer'î vakfen mer'î idüp min ba'di nakz ve nakzına

mecâl-i muhâl ve ‘adîmül-ihimâl oldu. Femen beddelehü ba‘de mâ semi‘ahû feinnemâ ismühû ‘ale’l-lezîne yübeddilûnehû innellâhe semî‘un ‘alîm¹²⁷. Cerâ zâlîke ve harrara fi’l-yevmi’l-hâmisi ‘aşara min şehri Muharremü’l-Harâm li sene selâsün ve selâsine ve mieteyn ve elf (H. 15 Muharrem 1233/M. 25 Kasım 1817).

Şuhûdü’l-Hâl

el-Hâc Mehmed Efendi el-müftî bi-Medîneti Bergama
Abalı eş-Şeyh Hasan Efendi el-müderris
..... es-Seyyid Süleyman Bergama
Tokadı es-Seyyid Derviş Ali Efendi
Erzincânî es-Seyyid Hâfız Mehmed Efendi
Hamâmi el-Hâc Hâfız Halil Efendi
Hacı Bodurzâde el-Hâc Halil Ağa Efendi Bergama
Bayâtî Ahmed Efendi el-müderris bi-Karye-i Yaya
Hacı Ömerzâde Küçük Hacı Ömer Ağa Bergama
Yazıcızâde el-Hâc İbrahim Ağa Bergama
Yukâri /Tokadı es-Seyyid Mehmed Sâkin-i Bergama
Mehmed Çelebîzâde Ahmed Ağa Sâkin-i Karye-i Gömeç
Mehmed Çelebizâde Mehmed Ağa Voyvoda-i Kozak
el-Hâc Emîr Alizâde es-Seyyid Ahmed Ağa Voyvoda-i Poyracık
..... es-Seyyid Mustafa Ağa Sâkin-i Karye-i Poyracık
ve gayruhum mine’l-hâzırûn

-62-

Kıdvetu’l-kudât ve’l-hukkâm ma‘denü’l-fâdıl-ı ve’l-keâm Mevlânâ Bergama Kadısı zîde fazluhü tevkî‘ı refî‘i hümâyûnları ki vâsıl olıcak ma‘lûm ola ki iftihâru’l-havâs ve’l-mukır beyne mu‘temedi’l-mülûk ve’s-selâtin muhtârü’l-‘ızzı ve’t-temkîn bi’l-fi‘li dâru’s-sa‘âdeti’ş-şerîfem ağası olup harameyni’ş-şerîfeyn evkâfı nâzırı olan Abdullah Ağa dâme ‘uluvvühû dîvân-ı hümâyûnuma ‘arz gönderüp taht-ı nezâretinde

¹²⁷ Bakara 2/181

olan evkâfdan Ilıca-i Bergama Kazâsı'nda Harmanlu Karyesi'nde vâki' Muslihiddîn bin Hacı Osman Evkâfı ve yine vâkıf-ı mûmâ-ileyhiñ Bergama Kazâsı'nda Zağnos ve Türkeşli Karyeleri'nde kâin çiftlik ve tarlaları ve bağ ve bahçeleri hudûdları ba'de'l-beyân Küçük Hâcî ve Kütükçü Mahalli dimekle ma'rûf olup şimdi şöhret-i şâyi'ası çiftlik önünde Koca Tarla diyerek tahmînen iki yüz otuz dönüm mikdârı ve Zağnos Karyesi kurbunda Çayırılık Tarla diyü meşhûr ise de elsine-i nâsda Uzun Tarla olup tahmînen yüz dönüm mikdârı ve yine ..... Hanife Hatun yerleri dimekle 'arîf iken nâs beyninde Zağnos'da Koca Tarla demeleriyle ma'rûf tahmînen yüz seksen beş dönüm mikdârı ve yine kadîmden Kütükçü Mahalli deyü şöhret bulmuş ise de şimdi isti'mâl olunan Cevizlik ismi olarak tahmînen otuz beş dönüm mikdârı ve yine Hanîfe Hâtun yeriyile müsemmâ ise de el-yevm şöhreti Dibsizlik Tarla dimekle ma'rûf olup tahmînen iki yüz yirmi dönüm mikdârı ve yine Çayırılık Tarla deyü ma'lûm ise de şimdi beynennâs boyalık tarla diyerek tahmînen yüz elli dönüm mikdârı cem'an sekiz kıt'a ..... bâb otuz dönüm tarlaları vakfeyn-i mezbûrda tepeye merbût olup mütevelliyesi olduğum hasebiyle vakf-ı mezbûrlara icâbından müdâhale idenleriñ men'î için bundan akdem verilen emr-i 'âlişânım mûcibince 'amel ve hareket olunur iken şimdi târlalarıñ müste'ciri olan İsmâil nâm kimesne fevt oldukda cânibden ba'zı kimesneler zuhûr ..... sülûk-ı birle sekiz kıt'a tarla ve bağçe ve çiftlik mezkûrlar vakıf değildir fuzûli müdâhale etmeleriyle ma'rifet-i şer'ile men'î ve ref'î için bu def'a sudûr iden emr-i celîli'ş-şân kazâ-i mezbûr mahkemesine lede'l- ..... ve lâzimü'l-huzûr müvâcehelerinde feth ü kırâat olundukda ..... ve tâ'a merâsimi ğıbbi'l-edâ mâru'z-zıkr sekiz kıt'a tarla ve bağ ve bağçe ve çiftlik mezbûrlar doksan iki senesinde berü vakf olup vâkıfın vakfiye-i ma'mûl bahâsında dahî mukayyed ve müteveffâ-yı mezbûr İsmail müste'ciri olmağ-ıla ba'zı kimesnelerin ..... müdâhale etmeleri hilâf-ı şurût-ı vakfı olduğu meclis-i şer'î şerîfle muharrerü'l-esâmî kimesneler ihbâr ve işihâd itmeleriyle ber-mihvâl muharrer mütevellîye mezbûruñ yedinde vakfiyede mestûr ..... kimesnelerin ihbâr ve işihâd eylediklerine binâen tezvîrâna sülûk idenler ma'rifet-i şer'ile men'ü ref' olunmuş ise de kaydı bâlâsına şerh verilerek mütevellîye merkûmeniñ yedine bir kıt'a emr-i 'âlişânem i'tâsı istid'â eylediklerini hâlâ Bergama nâibi ..... sâmet zîde 'ilmehû memhûren i'lâm itmegin kayd u mürâca'at ve muktezâsı suâl olundukda Ilıca-i Bergama Kazâsı'nda Harmanlu Karyesi'nde Muslihiddin bin Hacı Osman Evkâfı ve yine vâkıf-ı mûmâ

ileyhiñ Bergama Kazâsı'nda vâki' Zağnos Karyesi'nde kâin çiftliği ve tarlaları vâkıfıñ bâ-berât-ı 'âl-i şânem mütevellîsi olup bundan akdemce ecânibden ba'zı kimesneler mütevelliyesi olduğum vakfa fuzûli müdâhale etmeleriyle müdahaleleriniñ bâ-ma'rifet-i şer'î men'î için yedine i'tâ olunân emr-i şerîf-i 'âlişânem mûcibince 'amel ve hareket olunur iken şimdi tarlalarıñ müste'ciri İsmâil nâm kimesne fevt oldukda ecânibden ba'zı kimesneler zuhûr ve şarka şirrete sülûk-i birle sekiz kıt'a tarla ve bağ ve bağçe ve çiftlik-i mezkûre vakıf değildir deyü fuzûli müdâhale ve vakf-ı şerîfîñ senevî haremeyn-i muhteremeyn hazînesine verile gelen sırası irâdlarınıñ kesîrden vikâyesi lâzımdan olduğu beyâniyle kaydı ba'de'd-derkenâr ..... vâki' olan müdâhaleniñ ma'rifet-i şer'î ile men'u def'î için bir kıt'a emr-i 'âlişânem i'tâsı vakf-ı mezbûr mütevelliyesi Zeliha Hatun bâ-'arzuhal-i inhâ ve istid'â itmekden nâşî Ilıca-i Bergama Kazâsı'nda Dumanlı Karyesi sâkinlerinden Muslihiddin bin Hacı Osman'ıñ doksan bir senesi şevval târihiyle müverrah vakfiye evvelinde vakf u habs eylediği Zağnos Karyesi'nde vâki' çiftlik ve bağ ve bağçeleri vakfına biñ iki yüz doksan iki senesi cemâziyel evvel târihinde müverrah vakfiye sâbitesinde muharrer yine Zağnos Karyesi hudûdu dâhilinde kâin sekiz kıt'a tarlalarını vakf u habs ve vakf oluna zam ve ilhâk ve vakf evvelinde olan şurût ve fetvâ-yı şerîf vakf-ı sâbitesinde dahî cârî ola ve bu şart u ta'ayyun eylediği mukayyed olan vakfiyelerinde mestûr olmağın ber-mantûk ve kazıyye-i ma'mûlün bihâ çiftlik ve tarla ve bağ ve bağçeler bâ-berât-ı 'âlişânem ber-vech meşrût-ı mütevelliyesi tarafından zabt u hâsılatları ahz ü kabz olunup âhariñ ..... vâki' olan müdâhale ve ta'arruzları ma'rifet-i şer' ile evâil-i zilka'desinin emr-i şerifem verildiği ve ber-mantuk-ı müteveffık idüğü haremeyn mukâta'asından derkenâr olmağın ..... mûcibince 'amel ve hareket olunup ağa-yı müşârun-ileyhiñ 'arzıyla şerîfiyle sudûr iden işbu emr-i 'âlişânımıñ mazmûn-ı münfî ve tenfiz ü icrâ ve hilâfı hareketden tehâşî ve ittikâ olunmak bâbında emr-i şerîfem verilmek ricâsını i'lâm etmeğın ..... mûcibince 'amel olunmak bâbında fermân-ı 'âlişânem sâdır olmuşdur buyururum ki hükm-i şerîfem ..... bu bâbda vech-i meşrûh üzere nu'amâyı müşârun ileyhiñ 'arzu mûcibince şeref-yafte-i sudûr olan emr-i celîl-i şân vâcibü'l-ittibâ' ve lâzımü'l-ımtisâliñ mazmûn üzre 'âmil olup hilâfına bir dürlü rızâ ve cevâz göstermeğesin şöyle bilüp 'alâmet-i şerîfeme i'timad kılasın.

Bâis-i tastir-i hurûf oldur ki bin ikiyüz otuz bir senesi muharremü'l-harâmı gurresinden zilhiccesi gâyetine değin Medine-i Bergama'da bâ-irâde-i hazret-i şehenn-şâhi matlûb buyurulan mübâyâat ve kalyoncu neferâtı ve livâteyni tekâsitleri ve serdârlık metûbu câizesi ve menzil ücreti ve gerek umû-ı mühimme ve hizmet ve devlet-i aliyyeye hizmet-i mühâşiriyesi ve tekâlif-i şakka cüz'i ve külli bir senelik masârifât huzûr-ı şer'-i âlide cümle ahâli ve kurâ ma'rifetleriyle yegân yegân hisâb ve kitâb olundukda altmış bin yedi yüz yirmi altı buçuk kuruşa bâliğ olup el'an kazâ-i mezbûrda cârî olan altmış hâne olmağ-ıla beher hâne başına dokuz yüz altı kuruş evvel beş para isâbet itmekle cümle ittifâkıyla ve ma'rifet-i şer' ile biñ ikiyüz otuz iki muharremi gurresinden tevzi' u taksim ve li-ecli't-tahsil Medineti mezbûr voyvodası atâfetlü Hüseyin Ağa Hazretleri tarafına i'tâ olunan mumzâ defteridir ki zikr u beyân olundu.

181 Kütahya'nın taksit-i evvel ve sâni

500 Hizmet-i mübâşiriyesi

6182 Yirmi yedi = mahsûb kalyoncu bedeli bakâyâsı bâ-fermân-ı âli

350 Husûs-ı mezkûrun mübâşiri tershâne emiri Mehter başısı Mehmed Ağaya hizmet

450 Hüdâvendigârın taksit-i evvel ve sâni ve sâlis malları

+ 30 Hizmet-i mübâşiriyesi

7693

625 Hüdâvendigâr vâlisinin tatar ağasına ..... ve menzilhâne teftişine

386 koyun keçi bedeliyesi **77 5/5**

75 Hizmet mübâşiriyesi

7500 Kalyoncu bedeli nefer **75 500/100**

+ 500 Hizmet mübâşiriyesi

16780

17000 otuz bir senesi cümle ma'rifetiyle menzil ücreti

1100 otuz bir senesine mahsûb Tuna sevâhili kal'a ta'miri

1721 devletlü Mustafa Paşa muhallefâtına mübâşir masârıfı ve saray ta'miri

500 Râyîç mübâyâası afv-ı nizâz-ile âsitâneye giden Hacı İbrahim ve Ahmed

efendiye harc-ı râh

+ 400 Mübâyaa-i mezkûr için merkûmların âsitâneden masârifâtları

37501

913 Otuz bir senesine mahsûb mâl-ı 'avârız' bedel-i menzil

213 Hizmet-i mübâşiriyesi

569 otuz senesine mahsûb mirî mübâyaaşı şairi bedeli mübâyaaşı kile 1340 17

300 Bâç pazarı mal-ı mukâta'a

135 Hüdâvendigâr vâlisi devletlü Nuri Paşa Efendimiziñ ibkâ buyurultusuyla gelen

+ _____kethûdânın haznedârı ve tatara

39620

143 otuz senesi mirî mübâyaaşı teslim olundukda mübâyaaacı masârıfı ve ..... kirâsı

5940 otuz bir senesi mahsûb mirî mübâyaaşı hinta kile 660 İslâmboli

260 mübâyaaacı Osman Beyin ondalık .... hinta 66

613 otuz bir senesine mahsûb miri mübâyaaşı şa'iri kile 1340 40

203 mübâyaaacı Osman beyin ondalık şair kile 134

52558

904 Bâ-busula-i şer'i ve ber-mûcib-i buyurultu Burusa saray ta'miri masârıfâtı

60 Hizmet-i mübâşiriyesi

5299 Masârıfât-ı mezkûrenin birine lile icâb iden güzeştesi

435 Ber-mu'tâd harc-ı imzâ ve i'lâmât

1000 Ber-mi'tâd esb-i bahâ ve tahsildâriye

60 Ber-mu'tad kabristan muhâfazacılarına

60716 Bâlâda mezkûr iki yediyüz on dokuz kuruş ... bakâya kalmışdır sene-i âtiye

- 2719 salyânesine te'hîr ile

58007 yalnız elli sekiz bin yedi buçuk kuruşdur.

Harrara hâzihi't-tevzî' bi-ma'rifeti'sşer'i ..... el-mütevellî hilâfete bi-medineti-Bergama

-64-

Bin iki yüz otuz bir senesi muharremi gürresinden otuz iki muharremi gürresine değin olan masârifât altmış bin yedi yüz yirmi altı buçuk kuruşa bâlgğ olup beher hâne başına dokuz yüz altı kuruş evvel beş para isâbet idüp el'an kazâda ve kurâlarımızda mevcûd mahallât ve kurâların hâne esâmîleri defteridir ki zikr u beyân olundu.

mahalle-i Emir Sultan Hâne: 2	4538
mahalle-i Cedid. Hane 1	95616
mahalle-i kara kadı hane: 1	90615
mahalle-i iplikçi Yûnus Hâne: 1 Rubu: 1	1133 2
mahalle-i salah Halil. Hâne 2	2265 38
mahalle-i Timurtaş. Hâne 1 rubu'1	1133 2
mahalle-i dîvân-ı hızır. Hâne 2	1812 20
mahalle-i zâviye Hâne: 2	1812 30
mahalle-i Kadı Hayreddin Hâne: 3	2719 5
mahalle-i Hacı Nebî Hâne:	2
.....	21
	1812 30

-65-

Bâ'is-i tevzî'-i tahrîr-i hurûf oldur ki işbu bin ikiyüz otuz senesi Muharrem gürresinden sene-i merkûm Zilhicce ğâyetine kadar zuhûr iden masârifât bâ-irâde-i 'âliyye vülâta 'âid takâsît ve matlûb buyurulan kalyoncu bedeli ve mürûr-ı .... ve sâtir-i âmed ü şod hizmet-i devlet-i vülâta verilen hizmet-i mübâşereye ve bedeli menzil ve 'avârız-ı tekâlîf-i pâdişâhi ve tekâlîf-i şâka cüz'î ve küllî cümle kazâ ve kurâ ahâlîleri a'yân ve ihtiyarları huzûr-ı şer'-i 'âlîde yegân yegân hisâb olunup sarf oluna gelen masârifât min haysü'l-mecmû'a altmış bin beş yüz kırk bir kuruşa bâliğ olup el'an kazâmızda mevcûd olan altmış hâne bir rubu' vermiş üzerine ma'rifet-i şer' ile ve cümle ittifâkiyla hisâb olundukda beher hâneye bin iki kuruş otuz para isâbet itmekle otuz bir senesi Muharrem gürresinde tevzî'u taksîm olunup ve li-ecli't-

tahsîl voyvodamız 'utûfetlü şereflü Hüseyin Ağa yedine taraf-ı şer'iyeden verilen mumzâ defteridir ki ber-vech-i âtî zikr u beyân olunur. Harrara fi ğurreti Muharremü'l-Harâm sene ihdâ ve selâsîne ve mieteyn ve elf. (H.1231/M. Aralık 1815).

450 Yirmi dokuz senesi taksît-i evvel ve sâni ve sâlis mâl-i hâzırıyye

75 Hizmet-i mübâşiriyesi

3990 Yirmi dokuz senesi mîrî mübâya'ası hinta kîle 660 fi 3 fi 21/63

930 Mübâya'acı Mehmed Beg'e ondalık hinta kîle 66 fi/8 şâ'ir kîle 134 fi/3

850 Râyic mübâya'asının afvı ve mîrînin bedeli kat'î masârîfı

+ 968 Mübâya'anın ve masârîfın sarrafa verilen güzeştesi ğurre-i rebî'u'l-evvel sene 30

7263

-66-

Bin ikiyüz otuz senesi muharremi guresinden otuz bir muharremi guresine deĝin olan masârîfat altmış bin beşyüz kırs bir kuruş ..... her hâneye bin iki kuruş otuz para isâbet idüp el'an kazâ-i mezkûrdan bâ-esâmî defteridir ki zikr olunur.

31 ğurre-i muharrem (H. 1 Muharrem 1231/ M. 3 Aralık 1815).

100 Altun râyici emr-i şerîf getüren Mehmed Ağa'ya hizmet

400 Salyâne defteri buyurultusu getüren ..... hizmet

230 Yirmi yedi ve sekiz ve dokuz seneleri mîrî mübâya'asının rûz-nâmçe masârîfı

Mustafa Ağa yediyle

200 Menzil nizâmı emr-i şerîfi getüren vezir çuhadârına hizmet

180 Kavuk sarık giyüp kisvetleriyle olsunlar deyü emr-i şerîf ve buyurultu getüren

8373 hazine başı yamaĝına hizmet

300 Yirmi sekiz ve dokuz ve otuz senelerinin ber-mu'tâdiye Tatar ağasına hizmet

3200 Bâ-fermân-ı 'âli Hicaza giden develerin, ez gayr-i mîrî masârîfâtı

400 Hüdâvendigâr'dan taksît-i evvel ve sâni ve sâlis mâl-ı hâzıraya sene 30

75 Mübâşiriyete hizmeti

300 Ber-mu'tad Bergama'nın Pâç Bâzârı mâl-ı mukâta'a sene 30

17697

181 Kütahya'nın taksît-i evvel ve sâni sene 30

350 Mübâşiri Mûsa Ağa'ya hizmet ve esb-i bahâ

385 Hüdâvendigâr'dan ağnâm bedeliyesi 77 fi/5 sene 30

35 Mübâşiri Mustafa Paşa Efendimiz'in birâderi Ebû Bekir Ağa'ya hizmet

100 Sultân Efendimiz'in vülâdet-i emriyle müjde-i emr-i Hümâyûn getiren vezir
_____ çuhadârına hizmet

14064

850 Menzil ve 'avârız-ı mâli sene Muharrem 30

170 Sarrafa verilen akçe güzeştesi

13100 Cümle ma'rifetiyle menzil ücreti sene 30

1100 Tuz sevâhiline kal'a ta'mîri için bâ-fermân 'âlî hissesi

220 Sarrafa verilen güzeştesi

29504

150 Kal'a ta'mîri emr-i şerîfi getiren Mustafa Paşa Tatarı'na hizmet

7500 Otuz senesi kalyoncu bedeliyesi nefer 105 100 safer 30

480 Kalyoncu mübâşirine âsitânede hizmet

150 Altun râyici emriyle Bedestene gelen Za'îm Ağa'ya ve Mustafa Paşa
Tatarı'na 39284 hizmet

100 Hüdâvendigâr mütesellimi Hasan Ağa'nın i'âne buyurultusu ile gelen sakallı
ağasına hizmet

4000 Yirmi dokuz senesi kalyon bedeli ve mübâya'âyı ve menzil ücretinin icâb
idüp ...

güzeşte

450 Salyâne defteri ve da'vet buyurultusu emriyle gelen Haftân Ağası Ömer
Ağa'ya

hizmet

5500 Hüdâvendigâr mutasarrıfı Nûrullah Paşa Efendimiz'e zâhire bahâ ve harc-ı
bâb

400 Mübâşiri Sa'id Ağa'ya hizmet

49734

520 Serdârlık mektûbu câizesi yirmi dört aylık sene 30

50 Hüdâvendigârında fî emr-i şerîfi ve fermân-ı tenbîhât emri getüren tatara hizmet
120 Salât-ı Hamse ve Cum'a'ya müdâvemet emr-i şerîfi getüren çukadâra hizmet

60 Ber-mu'tâd kabristan muhâfazacılarına

5280 Otuz senesi mîrî mübâya'ası hınta kîle 660 fi/8 600/8 şa'ir kîle 134 3

55764 Mübâya'acı Osman Beg'e ondalık hınta kîle 66

930 600/8 şâir kile 134 3

2010 Otuz bir senesi mîrî şa'ir kîle 1340 fi 1

402 Sarrafa verilecek güzeştisi

435 Ber-mu'tâd harc-ı i'lâmât hâkime

1000 Ber-mu'tâd voyvodamıza tahsildâriye

60541

Harrara hâzihi'd-defteri't-tevzî' bi-ma'rifeti'ş-şer'i ve'l-ahâli Mehmed Emin ..... bi-Medîneti Bergama 'afallâhü 'anhâ

-67-

Ilıca-i Bergama Kazâsı'nın Defter-i Tevzî'ât'ı işbu mahalle kayd ü şod

Bâ'is-i defter-i tevzî'-i oldur ki Ilıca-i Bergama Kazâsı derûnunda kâin kurâların a'yân ve ihtiyâr-ı bi-emrihim meclis-i şer'-i şerîf-i enverde her birerleri takrîr-i kelâm iderek bin iki yüz otuz seniyyesi Muharremi ğurresinden sene-i merkûm Zilhiccesi ğâyetine deĝin zuhûr iden ve üzerlerimize edâsı lüzûm gelen bedel-i nüzl ve 'avârız ve tekâsit-i tekâlif-i Pâdişâhi ve tekâlif-i şâkka ve cümle ma'rifeti ve ma'rifet-i şer'ile hisâb olunan ez-gayr-ı teslîmât otuz altı bin yüz elli üç buçuk kuruş bâliĝ olmaĝ-ıla kazâmızda elyevm mevcûd olan otuz altı hâne iki rubu' hânenin beher hânesine dokuz yüz elli üç buçuk kuruş isâbet idüp ikiyüz otuz bir seniyyesi Muharrem ğurresinden tevzî'u taksîm ve li-ecli't-tahsîl voyvodamız Muslihıddinzâde Osman Aĝa yedine i'tâ olunan mumzâ defteridir ki ber-vech-i âtî zikr-i beyân olunur. Harrara fi'l-yevm ğurre-i Muharrem sene ihdâ ve selâsine ve mieteyn ve elf (H.1231/M. 7 Aralık 1815).

450 Yirmi dokuz senesi Hüdâvendigâr'ın taksît-i evvel ve sâni ve sâlis

75 Hizmet-i mübâşiriyesi

5625 Yirmi dokuz senesi mîrî mübâya'a bedeliyesi hınta kîle 1500 fi 3 şa'ir kîle 750

fî

956 Râyic mübâya'asının afvı ve mîrînin bedel-i kat'î için masârifât
1316 Mübâya'a bedeli ve masârifât-ı mezkûrenin bir senelik güzeşte sarrafa verilen
 8402 30/7 Rebî'u'l-Âhir sene 30

1425 Mübâya'acı Mehmed Beg'e ondalık hinta kîle 15 fi şa'ir kîle 75 fi 3
 65 Akçanın râyic-i kadîmesi edâsı emr-i şerîfi getüren Mehmed Ağaya hizmet
 200 Salyâne buyrultusuyla gelen Yûsuf köleye hizmet
 425 Yirmi yedi ve sekiz ve dokuz seneleri mîrî mübâya'anın rûz-nâmçe masârifât-ı
 Mustafa Ağa yedine
100 Kavuk ve sarık giyüp kisvetleriyle olması emr-i şerîf ve buyurultu getüren
 10637 hazîne baş yamağına hizmet
 50 Tuna sevâhiline akçe matlûbuyla gelen tatara hizmet
 130 Yirmi dokuz otuz senesi ber-mu'tâd tatar ağasına verilen
 1350 Bâ-fermân-ı 'âlî Hicâz'a matlûb buyurulan devenin ez gayri biri masârifâtı
 450 Hüdâvendigâr'dan taksît-i evvel ve sâni ve sâlis
75 Hizmet mübâşiriyesi

13692
 100 Sultân Efendimiz'in velâdet-i emr-i şerîfiyle gelen çukadârânı verilen hizmet
 166 Kütahya'nın taksît-i evvel ve sâni ve sâlis mâl-ı hâzırına sene 30
 350 Mübâşiri Mustafa Musa Ağa'ya hizmet
 572 Hüdâvendigâr'dan ağnâm bedeliyesi 114 fi 5 sene 30
350 Mübâşiri Mustafa birâderi Bekir Ağa'ya hizmet

14230
 100 Salât-ı Hamse'ye müdâvemet emr-i şerîfiyle gelen çuhadara hizmet
 1244 'Avârız bedeli ve nüzl bedeli 30
 240 Sarrâfa verilen güzeştesi
 10252 Yirmi yedi senesi kirpâs tertibâtından hisseleri top 3334 fi 3 1/3
1000 Peştemâki oğluna beşbin kuruşun bir senelik güzeştesi Safer sene 30

27051
 650 Kirpâs mübâşiri Numan Ağa'ya ve Ali Ağa'ya hizmet
 1650 Tuna sevâhili kal'aları için bâ-fermân matlûb buyurulan Ramazan sene 30

330 Sarrafa verilen güzeşte

520 Yirmi dört aylık serdar mektupları câizesi

50 Altun râyici emriyle Burusa'ya gelen Za'îm Ağa'ya ve tatara verilen hizmet
30251

400 Ber-mu'tâd Karacalarıñ mâl maktû'iyesi

100 Hüdâvendigâr mütesellimi Hasan Ağa'nın i'lân buyurultusunu 30 getüren
Sakallı Ağası'na hizmet

2500 Nısf-ı kireste bedeli tekâsit-i hâzırıyye yirmi sekiz senesinin mübâya'a
bedeliyesinden îcâb eden güzeşte 29

350 Salyâne defteri matlûbuyla da'vet buyurultusu getüren .... ağası Ömer Ağa'ya
hizmet hissesi

2665 Yirmi beş senesi tertîbâtı kirbâsı bakâyâsına cümle ma'rifetle kat' olunan
36266 fiyatına zam

2750 Hüdâvendigâr Mutasarrıfı Nûri Paşa Efendimiz'e zahîre-bahâ ve kudûmiye ve
harc-ı bâb Şevval sene 30

350 Salyâne defteri matlûbuyla da'vet buyurultusu getüren ..... ağası Ömer
Ağa'ya
hizmet hissesi

2665 Yirmi beş senesi tertîbâtı kirbâsı bakâyâsına cümle ma'rifetle kat' olunan
fiyatına zam

36266

2750 Hüdâvendigâr Mutasarrıfı Nûri Paşa Efendimiz'e zahîre,bahâ ve kudûmiye ve
harc-ı bâb Şevval sene 30

350 Selâm ağası Said Ağa'ya hizmet bedeliyesi

1125 Otuz senesi mîrî şa'ir bedeliyesi kîle 750 fî 12

225 Mübâya'acı Osman Beg'e ondalık kîle 75 fî 3

270 Sarrafa verilen güzeştesi

40986

-68-

40986 Nakl-i yekûn

1000 Ber-mu'tâd voyvodamıza tahsîlinden

1380 Ber-mu'tâd karyelerin imdâdiyesi

75 Hâkim-i harc-ı i'lâm

43441

7288 kazâ ahâlîlerinin bâ-tahvil

36153

Kazâ-i mezkûr derûnunda kâin kâffe-i kurâ ve mevcûd hânelerdir ki ber-vech-i âtî zikr olunur.

Karye-i Ali Begli Hâne: 3

Karye-i Lala rubu' 3

Bölice-k-i Kebîr Mahallesi rubu' 1

Karye-i Kadı ber mu'tad imdâdiye 400

Karye-i Hamzalı imdâdiye 450

Karye-i İmâs Hâne: 1, rubu' 1

Karye-i Doğancı Hâne: 1 rubu'3

Karye-i Ferûzler Hâne: 2 rubû' 3

Karye-i Çit Hâne: 2 rubu' 3

Karye-i Ahmet Begler Hâne: 1

Karye-i Avdanlı Hâne: 2 rubu' 3

Karye-i Yortanlı Hâne: 1

Karye-i Tahtacı Hâne: 1 rubu'2

Karye-i Paşa Hâne: 3 rubu' 1

..... Hâne: 1 rubu' 3

Karye-i Sarıca Hâne: 1 rubu'3

Karye-i Dereli Hâne: 1

Karye-i Ürkütler Hâne: 1, rubu'3

Karye-i Karalar Hâne: 1 rubu'1

Karye-i Akcingeler Hâne: 2 rubu' 1

Karye-i Tırmanlar Hâne: 2

Karye-i Kozluca Hâne: 2

Karye-i Hatıllı Hâne: 2

Cem'an yekûn Hâne: 36 rubu' 2

Harrara hâzihi'd-defteri't-tevzi' bi-ma'rifeti's-şer' ve'l ahâlî Mehmed Emin el-Mevlâ hilâfeti bi-Medînet-i Bergama 'afallâhü 'anhâ

-71-

Sebeb-i sahîfe-i sahîhatü's-sutûr ve bâ'is nemîka-i tasûr-i hurûf ki bin iki yüz otuz üç senesi Martı ibtidâsından otuz dört senesi Muharreminin yirmi birinci gününe deĝin Medîne-i Bergama'da vukû' bulan masârifât-ı belde ki zuhûra geldi ve bu ihbâr ve ifâde olunan beyânıdır ki bâ-irâde-i 'âliyye takâsît ve serdârlık câizesi ve bedel-i nüzl ve 'avâriz ve tekâlif-i Pâdişâhiye cüz'î ve küllî ve devlet-i 'âliyye zâtü'l karâr ilâ yevm'il kıyâm ve'l-ebad hademelerine ve devletlü efendilerimiz hizmetlerine ve bâ-irâde 'âliyye sedd-i bend emriyle gelen Hâcegân efendiye ve sâir âmed ü şüdân otuz üç senesi mâl-i hazîne bakâyâsı ve bâ-buyuruldu 'âli matlûb buyurulan defter-i sancak ve beytü'l-mâl ve tersâne-i 'âmireden ğıbyâr için ve bâ-emr-i 'âli râyiç emriyle ve afviyle câî ve bâ-fermân-ı 'âli matlûb buyurulan mîrî mübâya'ası ve otuz üç senesi kal'a bedeliyesi ve gerek 'umûr-ı mühimme bi'l-küllîyye sekiz buçuk aylık masârifât-ı huzûr-ı şer'ide cümle ahâlî ma'rifetiyle yegân yegân hisâb olundukda min haysül-mecmû' altmış bin seksen altı kuruş nefsi Bergama'nın ve kurâlarının kadîmen altmış dört hâne itibâriyle tevzî' u taksîm oluna gelmegin hâzihi's-senede ve mebâliĝ-i mezbûrdan beher hâneye dokuz yüz elli dört kuruş on dokuz para isâbet itmekle tevzî' u taksîm olunan li-ecli't-tahsîl hâlâ voyvoda-i münîr sehâvetlü Ömer Aĝa yedine taraf-ı şer'iden verilen defteridir ki otuz üç senesi mart ibtidâsından otuz dört senesi Muharreminin yirmi birinci gününe gelince masârifât-ı ..... dır ki ber-vech-i âtî zikr ü beyân olundu. Harrara fî ĝurre-i şehr-i Muharremü'l-Harâm ihdâ ve 'ışrîne li-sene erba'a ve selâsîne ve mieteyni ve elf. (H.1234/M. 20 Kasım 1818).

00386 'Adet aĝnâm bedeliyesi

00300 Mübaşiri hasekiye hizmet

00300 Devletlü Hasan Paşa efendimizin taraf-ı devletinden 'adet aĝnâm için enderûn

aĝasına

00280 Otuz ve otuzbir seneleri kal'a bakâyâsı teftûşinden ..... a'zâm mühürdâr yamaĝına verilen

00020 Ma‘a buyuruldu ile Hasan Paşa Efendimiz’in Tatarlara verilen hizmet
100862

00035 Bâ-emr-i ‘âliyye ile gelen mübâya‘a bakâsı için Mehmed Tatar’a verilen hizmet

00350 Ser-bend emriyle gelen Dîvân-ı Hümâyûn Hâcegânlarından Hüseyin Hüsnü Efendiye

00050 Uşaklarına hizmet

00300 ‘Adâlet emriyle gelen Sadr-ı a‘zâm Efendimizin ..... paşasına

00030 Uşağına hizmet

01731

001322 Otuz üç senesinin Kütahya mâl-i hâziriyyesi taksît-i sâni

00600 Hasan Paşa Efendimiz’in enderûn ağalarından akça tahsîli için gelen Cafer Ağa’ya

00050 Uşaklarına hizmet

03493 Bâ-buyuruldu mumzâ defteri matlûb olunan Sancak masârîf

00030 Getüren Tatarlara hizmet

.....21

000350 Hasan Paşa Efendimiz Bursa’ya teşrîf buyurdıklarında buyuruldu ile gelen tatarlara

01500 Da‘vet buyuruldusuyla gelen Hasan Paşa Efendimiz’in silahdâr ağaya hizmet

00350 Bargiri

03900 Kudûmiyye Hasan Paşa Efendimize verilen

01750 Dâire-i devletlerine verilen harc-ı bâb

13646

00060 Otuz üç senesinin mîrî mübâya‘ası emrime gelen mübâya‘acı etbâ‘ına hizmet

00150 Beytü’l-mâl emriyle gelen Tâhir Çavuş’a hizmet

00015 Uşağına hizmet

00670 Tersâne-i ‘Âmire’den bâ-emr-i ‘âlî matlûb buyurulan ..... bedeli

00100 Hizmet-i mübâşiriye

13641

00130 Kuzu emriyle gelen hasekiye hizmet

00150 Dîvân tezkiresiyle gelen tatarlara

00100 Nüzül-i 'avârız bakâyâsı-içün bâ-buyuruldu Hasan Paşa Efendimiz tarafından
gelen havâssa

00035 Hasan Paşa Efendimiz'in mehterbaşısına 'avâid

00040 Mübâya'a isti'câli emriyle gelen mübâya'acının adamına verilen hizmet
13941

00075 Ahmed Paşa Efendimiz'in Burusa teşrîfinin i'lâm buyuruldusuyla gelen tatar

00180 Hasan Paşa Efendimiz'den buyuruldu gelen tatâra hızırıye hizmet

00035 Nasuh oğlu'nun firârı buyuruldusuyla Hasan Paşa Efendimiz'in tatarına

00075 Nasuh oğlu'nun firârı için âsitânedden gelen tatar

14396

00650 Hasan Paşa Efendimiz'in tatar ağasına bâ-buyuruldu 'avâid oda başına

00035 Râyic emriyle gelen mübâya'acı ağanın adamı Ali'ye

00350 Nefs-i Bergama'nın otuz üç senesinin bir senelik serdârlık mektubu ve hizmeti

01750 Dâ'vet buyuruldusuyla gelen Ahmet Paşa Efendimiz'in silâhdâr ağaya hizmeti

03200 Devletlü Ahmed Paşa Efendimiz'e verilen kudûmiyye

1000 Dâire-i devletlerine verilen harc-ı bâb

21281

00025 Kal'a bedeliyesi için Ahmed Paşa Efendimiz

00100 Güç için emr-i 'âlî ile gelen Sadr-ı a'zâm Efendimiz'in çuhadârına

00200 Sadr-ı a'zâm Efendimiz'in ikinci çuhadârı Revgan-ı zeyt me'mûru Mehmed
Ağa'ya verilen

00025 Sincanlı oğlu'nun firârı için gelen tatar

21631

00066 Eşğiyâ buyuruldusuyla gelen Ahmed Paşa Efendimiz'in Sofracıbaşısı
Mehmed
Ağa'ya

00040 Ahmed Paşa Efendimiz tarafından bâ-emr-i 'âlî buyuruldu bir kimse âsitâneye
haremiyle gitmesün deyü ..... başısına

00326 Bâ-buyuruldu Ahmed Paşa Efendimiz'in tatar ağasının 'avâidi ve hediye

00025 Ahmed Paşa Efendimiz'in Mehterbaşısına 'avâid

22118

00100 Ahmed Paşa Efendimiz'in teftîş buyuruldusuyla gelen Delil başı Ağa'ya

00017 Yanındaki tatar

00010 .....

0035 Hedâya tüfenk 1 sâ'at idüp Delilbaşı Ağa'ya

00015 Bakâyâ kalan mübâyâ'anın afvıyla gelen tatar

1000 Devletlü Ahmed Paşa Efendimiz'in bâ-buyuruldu ğulâmlarından Selim Ağa'ya
verilen hizmet

00150 Geldikde kendüye ikram

00200 Uşaklarına

23745

-72-

Nakl-i yekûn

23745

00400 İhsân için

00400 Sâbık Hâkim Kastanbolu zâde Mehmed Emin Efendi'ye verilen harç-ı i'lâm
deyüp vaktinin duhûlünde ev liâhirinde

05940 Bâ-fermân-ı 'âlî matlûb emr-i 'âlî yeri mübâyâ'ası hinta kîle 660

00567 Bâ-fermân-ı 'âlî matlûb buyurulan mîrî mübâyâ'a şa'vî kîle 1340 li 4

00532 Ondalık şa'ir kîle 1340

36944

1500 Otuz üç senesi bâ-emr-i 'âlî matlûb kal'a bedeliyesi ve hizmet-i Ahmed Paşa
Efendimiz hazînesine teslim

05000 Umûr-ı Vilâyet için sarf-ı sa'ir bakâsı

1000 Tahsildâriyye

04500 Vilâyetler yediyle olan masârifât

48444 İmtisâlen li-emri'l-'âlî bâ-buyuruldu ..... devletlü Hasan Paşa .....
Ahmed Paşa Efendimizin .....

03500

04000 Akça güzeştesi

03000 ve imdâdiye-i menzil

00150 Haseki Abdullah Ağa'ya ve devletlü Ahmed Paşa Efendimiz'in Şâtır Ağa'ya

..... fazîletlü Hâkim Efendi'ye mahzârîye ve kâtibîyesiyle ma'an.
Harrara hâzihid-defteri't-tevzî' bi-ma'rifeti'ş-Şer'î ve'l ahâlî es-Seyyid el-Hâc Ömer
Hulûsi el-mevlâ hilâfet-i medfîneti Bergama 'alallâhü 'anhâ

-73-

Kozak ma'a ..... Kazâsı'nın yirmi sekiz senesi ve yirmi dokuz senesi zuhûr iden
teklifâtlarına verilen işbu mahall-i kayd

1389 Biga Sancağı'ndan nüzül ve 'avârız-ı mâlî 28

25 Hizmet-i mübâşiriyesi

1389 Biga Sancağı'ndan nüzül ve 'avârız-ı mâlî 29

25 Hizmet-i mübâşiriyesi

66 Hudâvendigâr'dan taksît-i evvel ve sâni ve sâlis mâl-i hâzırıye 28

50 Hizmet-i mübâşiriyesi

2945

468 Karesi Sancağı'ndan taksît-i evvel ve sâni ve sâlis ve mâl-i hâzırıye 28

250 Hizmet-i mübâşiriyesi

468 Karesi Sancağı'ndan taksît-i evvel ve sâni ve sâlis mâl-i hâzırıye 29

100 Hizmet-i mübâşiriyesi

70 Hudâvendigâr'dan koyun keçi bedeli 14 2/5 28

30 Hizmet-i mübâşiriyesi

4531

70 Hudâvendigâr'dan koyun keçi bedeli 14 2/5 29

30 Hizmet-i mübâşiriyesi

420 Karesi'den koyun keçi bedeli 88 2/5 28

25 Hizmet-i mübâşiriyesi

420 Karesi'den koyun keçi bedeli

25 Hizmet-i mübâşiriyesi

5521

342 Kütahya'nın taksît-i evvel ve sâni mâl-i hâzırıye 28

100 Hizmet-i mübâşiriyesi

- 342 Kütahya'nın taksît-i evvel ve sâni mâl-i hâzırıye 29
100 Hizmet-i mübâşiriyesi
168 Küherçile bedeli 225 fi 3 28
6573
168 Küherçile bedeli 225 fi 20 28
9652 Yirmi beş seniyyesi mübâya'a bedeli hinta kîle 2145 şa'ir kîle 2145 fi 12
9652 Yirmi altı senesi mübâya'a bedeli hinta kîle 2145 fi 3 şa'ir kîle 2145 fi 12
1000 Hüdâvendigâr delil başına teftişiyeye
1000 Karesi Mutasarrıfı Nûri Bey Efendimiz'e 2 zahîre bahâ ve kudûmiyye 28
200 Mübâşiriyeye hizmet
28247
500 ..... saray ta'mirinde bâ-fermân-ı 'âli Aziz Paşa Efendimiz'e 68
20 Tatârî Ahmed Ağa'ya
9652 Yirmi yedi seniyyesi mübâya'a bedeli hinta kîle 2145 fi 3 şa'ir kîle 2145 fi 12
9652 Yirmi sekiz senesi mübâya'a bedeli hinta bedeli kîle 2145 fi 3 şa'ir kîle 2145 fi
12
2000 Yirmi dört senesi boğaz bakâyâsından kirbâs-ı mübâşirine havâle
1440 Yirmi beş ve yirmi altı senesine bârgiri bedeli kirbâsa havâle
51512
Bursa Mutasarrıfı Hacı Mustafa Paşa Efendimiz'e zahîre-bahâ .....câb-ı
dâire 29
100 Mübâşiri Ali Ağa'ya hizmet
750 Kilise vâlisine zahîra-bahâ 29
250 Mübâşiri ağaya hizmet
900 Nuri Paşa Efendimize saray ta'miri 29
460 Balıkesrî menzil ağasına
54482
489 Nuri Paşa delîlânı masârıfı için Paşaya verilen
300 Mübâya'acı Za'îm Ağa için Fevzi Paşa Efendimiz'e verilen
350 Mübâya'acıların masârıfı için Nûri Paşa Efendimiz'e verilen
300 Delîlân masârıfı için Nûri Paşa Efendimiz'e verilen
1862 Yirmi altı senesi ve yirmi beş senesinin dokuz üçden beş kuruşunun küzeşte

peştemalci oğluna verilen

3862 Yirmi yedi ve yirmi sekiz senesinin mübâya‘aları için ..... oğluna verilecek bir
61643 senelik küzeşte

İkiyüz yirmi sekiz senesi Muharrem ğurresinden yirmi dokuz senesi Zilhicce
ġâyetine kadar gelinceye deġin iki sene içinde Kozak Kazâsı için verilen masârfât
Altmış bir bin altıyüz kırk üç kuruşdur. 230 fî Muharrem Harrara hâzihi’ d-defter bi-
ma‘rifeti’ş-şer‘ es-Seyyid Hâfız Mustafa el-Mevlâ hilâfet-i Medîne-i Bergama
‘afallâhü ‘anh

-74-

İşbu bin ikiyüz yirmi dokuz senesi mahsûb Kozak ..... Kazâsı ahâlîlerinden edâsı
lâzım gelen tekâlif-i şâkkadan yirmi beş ve yirmi altı ve yirmi sekiz seniyyelerine
mahsûb mübâya‘a bedelinden hâlâ Bergama voyvodası devletlü Hüseyin Aġa
Hazretleri’ne olan düyûnları defteridir ki ber-vech-i âtî zikr olunur fî ġurre-i
Muharremi’l-Harâm li-sene selâsîne ve mieteyn ve elf (H. 1 Muharrem 1230/M. 14
Aralık 1814). İşbu mahalle kayd u şod

Yukarı Beg Karyesi’nin Hacı oğlu Ali Mahallesi ahâlîlerinden 1130

Yukarı Beġ Karyesi’nin Yahşiler Mahallesi ahâlîlerinden 1413

Yukarı Beġ Karyesi’nin Karacaoġlu Mahallesi ahâlîlerinden 3390

Göbeller Karyesi ahâlîlerinden 1413

Matar Karyesi ahâlîlerinden 1271

Karaveliler Karyesi ahâlîlerinden 2825

Ayvatlar ..... Karyesi ahâlîlerinden 1413

Hacı Hamzalar Karyesi ahâlîlerinden 1271

Çamhavlu Karyesi ahâlîlerinden 1695

Terzi Haliller Karyesi ahâlîlerinden 1695

Yukarı Cum‘alı Karyesi ahâlîlerinden 565

Aşaġı Beg Karyesi’nin Deli Mehmed Mahallesi ahâlîlerinden 2260

Aşaġı Beg karyesinin Aġa oğlu Mahallesi ahâlîlerinden 1130

Aşaġı Beg Karyesi’nin Hacı Mustafa Mahallesi ahâlîlerinden

3373

+ 2457 Yirmi sekiz senesi bakâyâsından

6130

..... karyesi ahâlîlerinden 4238

+ 2836 yirmi sekiz senesi bakâyâsından

7074

Ömerler Karyesi ahâlîlerinden 565

Aşağı Cum'a karyesi ahâlîlerinden 1695

+ 1135 Yirmi sekiz senesi bakâyâsından

2830

Haydar Karyesi ahâlîlerinden 1695

+1135 Yirmi sekiz senesi bakâyâsından

2830

Okçular Karyesi ahâlîlerinden 1695

Tofullar / Tokullar Karyesi ahâlîlerinden 565

Kıratlı / Fıratlı Karyesi ahâlîlerinden 3390

+ 2268 Yirmi sekiz senesi bakâyâsından

5658

..... karyesi ahâlîlerinden 2684

Tekke Karyesi ahâlîlerinden 1413

Cem'an yekûn 52065

Harrara hâzihi't-defter bi-ma'rifeti'ş-şer'î es-seyyid Hafız Mustafa el-Mevlâ hilâfet-i
Medîne-i Bergama 'afallâhü 'anhâ

-76-

Kozak Kazâsı ahâlîlerinden Kapaklılar A'yânı Çoban İbrahim ve Terzihaliller
Karyesi A'yânı ..... Ahmed ve Yukarı Cum'alı Karyesi A'yânı Eyûb ve
Kayranlı / Hayranlı A'yânı Çalikoğlu Veli ve Harman Karyesi A'yânı Mehmed Ali
ve Aşağıbeğ Karyesi A'yânı Deli Mehmed ve Ayvatlar A'yânı Kara Ali oğlu
Mehmed ve Ömerler A'yânı ve sâîr kurâ a'yânları ve sâîr ahâlî meclis-i şer'a şöyle
ikrâr ve i'tirâf iderler ki ikiyüz yirmi altı ve yirmi yedi ve yirmi sekiz ve yirmi dokuz

senelerine mahsûb tekâlif-i şâkkadan ve yirmi beş senesinden yirmi sekiz senesine gelince dört senelik mübâya‘a bedelinden diğerk iki kıt‘a defter-i nâlık olduğu üzere müteveffâ el-Hâc Ömer Ağa’nın vereselerine ifrâz ve ta‘yîn kılınan ..... dokuz bin üç yüz seksen dokuz kuruş ve hâlâ Bergama Voyvodası Devletlü Hüseyin Ağa Hazretleri’ne olan elli iki bin altmış beş buçuk kuruş ki cem‘an yüzbir bin dört yüz elli dört buçuk kuruş hâlâ zimmetlerinde düyûnları olduğunu her birerleri huzûr-ı şeri‘de ikrâr ve i‘tirâf etmeleri ile ber-vech-i âtî zıkr ü beyân olundu. Harrara fi ğurre-i Muharremi’l-Harâm li-sene selâsine ve mieteyni ve elf. (H.1 Muharrem 1230/M. 14 Aralık 1814).

Yukarı Beg Karyesi’niñ Hacı oğlu Mahallesi ahâlîlerinden

43 ... 26

254 ... 27

791 ... 28

756 ... 28

1130... 25

33742

Yukarı Beğ Karyesi’nin Yahşiler Mahallesi ahâlîlerinden

347 ... 27

991 ... 27

929 ... 28

1430 ... 29

3681

Yukarı Beg Karyesi’nde..... oğlu Mahallesi ahâlîlerinden

1030 ... 27

2298 ... 28

3390 ... 29

6718

Göbeller Karyesi ahâlîlerinden

358 ... 27

929 ... 28

1413 ..29

2801

Hisar Karyesi ahâlîlerinden

610 ... 27

850 ... 28

1271... 29

2737

Karavelier Karyesi ahâlîlerinden

1190 ... 27

1891 ... 28

2825 ... 29

5906

Ayvatlar Karyesi ahâlîlerinden

401 ... 27

929 ... 28

1314.. 29

2744

Hacı Hamzalar Karyesi ahâlîlerinden

731 ... 27

850 ... 28

1271 ... 29

2853

Çam Havlu Karyesi ahâlîlerinden

1135 ... 28

1690 ... 29

2830

Terzi Haliller Karyesi ahâlîlerinden

1135 ... 28

1695 ... 29

2830

Yukarı Cum'a Karyesi ahâlîlerinden

119 ... 27

379 ... 28

565 ... 29

1068

Aşağıbey Karyesi'nin Deli Mehmed Mahalesi ahâlîlerinden

886

1512

2260

6240

Aşağıbeğ Karyesi'nin Ağa oğlu Mahallesi ahâlîlerinden

2340 ... 26

654 ... 27

791 ... 27

756 ... 28

1130 . 28

3565

Aşağıbeğ Karyesi'nin Hacı Mustafa Mahallesi ahâlîlerinden

378 ... 27

2573 .. 27

2457 .. 28

3673 .. 29

9141

Kaplan Karyesi ahâlîlerinden

1689 ... 27

2973 ... 27

2836 ... 28

4238... 29

11736

Ömerler Karyesi ahâlîlerinden

413 ... 27

379 ... 28

565 ... 29

1357

Aşağı Cum'a Karyesi ahâlîlerinden

210 ... 27

1324 . 28

1978 . 29

3512

Haydar Karyesi ahâlîlerinden

385 .. 27

1186 . 28

1125 . 29

1695

4401

Okçular Karyesi ahâlîlerinden

1025 ... 28

1695... 29

2720

Tokullar Karyesi ahâlîlerinden

119 ... 27

379 ... 28

565 ... 29

1063

Koranlı Karyesi ahâlîlerinden

1507 ... 26

1962 ... 27

2373 ... 27

2268 ... 28

3390 ... 29

11500

Bağyüzü / Bağbozu Karyesi ahâlîlerinden

707

1792

2684

3686

Tekke Karyesi ahâlîlerinden

357

991

941

1413

3882

Cem'an 101454

Şuhûdü'l-Hâl

Mustafa el-Hâc Mehmed Efendi

Dağıstanlı Mehmed Efendi

Hamâmî Hacı Hüseyin Efendi

Hacı Kadirzâde Hacı Ömer Ağa

Küçük Hacı Ömer Ağazâde Hacı Ömer Ağa ve ğayruhum

Harrara hâzihi'd-defter bi-ma'rifeti'ş-şer'i ve imrâri'l-ahâlî es- Seyyid Hafız Mustafa
el-Mevlâ hılâfeti Medîne-i Bergama

-77-

Bâ'is-i nemîka-i tenmîka oldur ki bin iki yüz yirmi dokuz senesi Muharremi ğurresinden bin ikiyüz otuz senesi Muharremi ğurresine kadar bâ-irâde-i 'âliyye vülâta 'âid tekâsît ve matlûb buyurulan kalyoncu bedeli ağnâm ve keçi bedeli ve memleket menzilinin sülûs ücreti devletlü Ahmed Şâkîr Paşa Hazretleri mürûrlarında olan masârifât ve sâir âmed ü şod iden hademe-i devlete ve hizmete vülâta verilen hizmet-i mübâşiriye ve cümle ahâlî ittifaklarıyla sarf oluna gelen masârifât-ı belde cüz'î ve küllî huzûr-ı şer'-i 'âlîde yegân yegân hisâb ve kitâb olundukda min haysü'l-mecmû' kırkbin ikiyüz doksan yedi buçuk kuruş bâliĝ olup el'an kazâ-i mezbûrda cârî olan altmış hâne bir rubu' ve bir sümûn üzerine ma'rifet-i şer'ile ve cümle ittifaklarıyla hisâb olundukda beher hâneye altıyüz seksen dört kuruş isâbet itmekle tahsîli için Medîne-i Bergama voyvodası 'utûfetlü Hüseyin Ağa Hazretleri'ne verilen mumzâ defteridir ki işbu mahalle kayd-ı şod...

Mahalle-i Emir Sultân Hâne: ..... Sümün 1

Mahalle-i Cedîd Rubû' 2

Mahalle-i İplikçi Yûnus Hâne: 2, Sümün 1

Mahalle-i Timurtaş Hâne: 1, Rubû' 1, Sümün 1

Mahalle-i Kara Kadı Hâne: 1

Mahalle-i Divân-ı Hızır Hâne: 2

Mahalle-i Zâviye Hâne: 2

Mahalle-i Kadı Hayreddin Hâne: 3

Mahalle-i Kadı Hayreddin Hâne: 3

Mahalle-i Hacı Nebî Hâne: 2

Mahalle-i Doĝancı Hâne: 2, Sümün 1

Mahalle-i Hacı Fakih Hâne: 2

Mahalle-i Saray Hane: 12, Rubu'1, Sümün 1
Mahalle-i Hân Rubu' 1
Mahalle-i Hacı Bâyezid Hâne: 2, Rubu' 1, Sümün 1
Mahalle-i Atmaca Hane: 2
Mahalle-i Sofular Hane: 2, Sümün 1
Mahalle-i Kurşunlu Hâne: 2
Mahalle-i Âişe Bacı Hâne: 2, Sümün 1
Mahalle-i İbn-i Mürsel Hâne: 3, Sümün 1
Mahalle-i Hacı İlyas Hâne: 1, Rubu' 1, Sümün 1
Câmî'-i Kebîr Hâne: 1, Sümün 1
Mahalle-i Tura Beg Hâne: 12
Mahalle-i Hoca Sinan Hâne: 2, Sümün 1
Mahalle-i Solak Halil Hâne: 32, Sümün 1
Mahalle-i Zimmiyân Hâne: 3
Karye-i Bölcek-i Kebîr Hâne: 2
Karye-i Sarıcalar Hâne: 3
Karye-i Göçbeglier Hâne: 1, Rubu' 1
Karye-i Düztaban Rubu' 1
Karye-i Süngüllü Kırıklar Hâne: 32, Rubu' 1, Sümün 1
Karye-i Kalarga Rubu'
Aşağı Kırıklar Hâne
Karye-i İncecikler
Karye-i Bahşayışlar Hâne, Rubu' 1
Karye-i Dereli Hâne,
Cem'an yekûn Hâne: 60, Rubu' 1, Sümün 1
Harrarahüd-defteri't-tevzî' bi-ma'rifeti'ş-şer'i ve'l-ahâlî es-Seyyid Hâfız Mustafa el-Mevlâ el-hılâfet-i Medîne-i Bergama 'afallâhü 'anhâ

-78-

Bâ'is-i nemîka-i tenmîki oldur ki bin ikiyüz yirmi dokuz senesi Muharremi guresinden bin ikiyüz otuz senesi Muharremi guresine kadar bâ-irâde-i 'âliyye

vülâta ait tekâsît ve matlûb buyurulan Kalyoncu bedeli ve ağnâm ve keçi bedeli ve memleket menzilin sülûs-i ücreti ve devletlü Ahmed Şâkir Paşa Hazretleri mürûrlarında olan masârifât ve sâir âmed ü şod iden hademe-i devlet ve hademe-i vülâta verilen hizmet-i mübâşiriyye ve cümle ahâli ittifâklarıyla sarf olunagelen masârifât-ı belde cüz'i ve küllî huzur-ı şer'-i 'âlfide yegân yegân hisâb ve kitâb olundukda min haysü'l-mecmû' kırkbin iki yüz doksan altı buçuk kuruşa bâliğ olup el'ân kazâ-i mezbûrda cârî olan altmış hâne bir rubû' ve bir sümün üzerine ma'rifet-i şer' ve cümle ittifâkıyla hisâb olundukda beher hâneye altıyüz seksen dört kuruş isâbet itmekle tahsîl-içün medîne mezbûra voyvodası 'utûfetlü Hüseyin Ağa Hazretleri'ne verilen mumzâ defteri işbu mahalle kayd-ı şod

181 Kütahya'nın mâl-ı hazırıyye taksît-i evvel ve sâni malları

200 Hizmet-i mübâşiriyeleri

300 Bâç Bâzâr'ı maktûs malı

150 Şehzâde fermânı getüren tatarla hizmet

3990 Yirmi sekiz senesine mahsûb mübâyâ'a bedeli hinta kîle 660 fî 3 şa'ir kîle 1340 fî 12

399 Mübâyâ'asına me'mûr Abdülmennân Ağa'ya ondalık

5220

878 Mübâyâ'a ve ondalığı sarraf Üseybe verilecek bir senelik güzeştesi

150 Hüdâvendigâr mutasarrıfı devletlü el-Hâc Mustafa Paşa Hazretleri'nin i'lân ve işâ'at buyurultusuyla gelen sefereci başı hazîne

3300 Müşârun-ileyh hazretlerine hazîne-bahâ ve kayyûmiye ve harc-ı bâb

500 Mübâşiri iç çuhadârı Ali Ağa'ya hizmet

160 Bir mikdar serdârlık mektubu câizesi ve hizmeti

10208

13000 Cümle ma'rifetiyle nasb olunan menzilciye ücret

122 Altun ve akçe râyici ile gelen haseki Halil Ağa'ya hizmet

7500 İkiyüz yirmi dokuz senesine mahsûb Kalyoncu bedeli nefer 75 fî 100

300 Hizmet-i mübâşiriyesi

1500 Kalyoncu bedelinin sarraf Üseyb'e verilen bir senelik güzeştesi 339

32630

150 Boğaz bakâyâsı için havâle ile gelen Civan Arif Ağa adamına hizmet
377 Hüdâvendigâr'dan koyun ve keçi bedeli 772 fî 5
75 Mübâşiri Sâlih Ağa'ya hizmet
100 Anadolu Vâlisi'nin yol ta'mîri ve zahîra-bahâ buyuruldusu ile gelen tatarlara
hizmet
200 Müşârun-ileyhin konakçısı ağaya hizmet
33532
57 ..... bârgiri buyuruldusunu getüren tatarla hizmet
1500 Müşârun-ileyh hazretlerine zahîra-bahâ ve kudûmiyye
300 Harc-ı bâb ve dâire
300 Mübâşiri ağaya hizmet
3640 Müşârun-ileyh hazretleri teşriflerinde üç günlük şa'ir kîle 182 fî 20
39347
405 Hudâvendigâr'dan kamarcı üzerine ta'yin buyurulan bedel-i ağnâm ve
hizmet-i
mübâşiriye
435 Ber-mu'tâd harc-ı i'lâmât
1000 Ber-mu'tâd kadîm esb-bâhâ ve tahsildâriye ve imhâliye
50 Ber-mu'tâd kadîm harc-ı kâtibiye
60 Ber-mu'tâd Bergama civârında vâki' kabristanalara ücret
41297
Harrara hâzihi'd-defteri't-tevzi' bi-ma'rifeti'ş-şer'i ve'l-ahâlî seyyid Hafız Mustafa
el-Mevlâ hılâfeti Medîne-i Bergama 'alallâhü 'anhâ

-79-

Bâ'is-i tenmîki oldur ki işbu bin ikiyüz yirmi sekiz senesi Muharremi'nden yirmi dokuz ğurresine gelince Bergama Kazâsı'na olan masârifât altmış hâne bir rubu' bir sümün üzerine tevzî' ve taksîm olunup beher hâne başına yedi yüz kırk ikişer kuruş isâbet iden defteridir ki işbu mahalle kayd-ı şod

Mahalle-i Emir Sultan Hâne: 2 Sümün 1
463 30

Mahalle-i Cedîd Rubu' $\frac{2}{371}$

Mahalle-i Kara Kadı
Hâne $\frac{1}{742}$

Mahalle-i İplikçi Yûnus Hâne: 12 1113

Mahalle-i Solak Halil Hâne: 2 Sümün 1 1947 30

Mahalle-i Timurtaş Hâne: 1 Rubu' 1 Sümün 1 1060 10

Mahalle-i Divân-Hızır Hâne: 2 1414

Mahalle-i Zâviye Hâne: 2 1484

Mahalle-i Kadı Hayreddin Hâne: 3 2226

Mahalle-i Hacı Nebî Hâne: 2 1484

Mahalle-i Doğancı Hâne: 2 Sümün 1 1576 30

Mahalle-i Hacı Fakih Hâne 2 1484

Mahalle-i Saray Hâne: 1 Rubu' 1 Sümün 1

Mahalle-i Hân Rubu' 1 185

Mahalle-i Hacı Bâyezid Hâne: 2 Rubu' 1 Sümün 1 $\frac{1}{1762}$ 10

Mahalle-i Atmaca Hâne: 2

Mahalle-i Sofular Hâne: 2 Sümün 1 1947 30

Mahalle-i Kurşunlu Hâne: 2 1484

Mahalle-i Aişe Bacı Hâne: 2 Sümün 1 1526 30

Mahalle-i Eyne Mürsel Hâne: 3 Sümün 1 2318 30

Mahalle-i Hacı İlyas Hâne: 1, Rubu' 1, Sümün 1 1020 10

Mahalle-i Câmî-'i Kebîr Hâne: 1 Sümün 1 734 30

Mahalle-i Turabeg Hâne: 1 1113

Mahalle-i Hoca Sinan Hâne: 1 Sümün 1 1579

Mahalle-i Zimmîyân Hâne: 3 2226

Karye-i Bölcek-i Kebîr Hâne: 2 1855

Karye-i Sarıcalar Hâne: 3 2226

Karye-i Göçbegler Hâne: 3 Rubu' 1 1411

Karye-i Süngüllü Kırıklar

Karye-i Kalarga Rubu' 1 185

Karye-i Aşağı Kırıklar Hâne: 2 371

Karye-i İncecikler Rubu' 1 185

Karye-i Bahşayışlar

Karye-i Dedeli Hâne:--- 371

Cem'an Yekûn Hâne: 60 Rubu' 1 Sümün 1

Harrara hâzihi'd-defteri't-tevzi' es-Seyyid Hâfız Mustafa el-Mütevellî el-Hılâfe bi-Medîneti Bergama 'alallâhü 'anhâ

-80-

Bergama Kazâsı'nın yirmi sekiz senesi Muharrem ğurresinden yirmi dokuz Muharremi ğurresinde tevzi' ve taksîm olunan masârifâtı defteridir ki işbu mahalle kaydu şod fî ğurre-i Muharrem sene 227 (H. 1 Muharrem 1227/M. 16 Ocak 1812).

1500 Aziz Paşa Efendimiz'e zahîre-bahâ ve kudûmiyye fî ğurre-i Rebî'u'l-Evvel sene

227

300 Mübâşiri ağaya hizmet

7500 Yirmi yedi senesi kalyon bedeli nefer 75 fî 100

181 Kütahya'nın taksît-i evvel ve taksît-i sâni sene 27

100 Hizmet-i mübâşiriyesi

300 Bâç Bâzârı mâlî sene 28

9881

268 Hüdâvendigâr'dan taksît-i evvel ve sâni ve sâlis sene 27

100 Hizmet-i mübâşiriyesi

1000 Hüdâvendigâr delil başısına tefîşiyeye vürüdiye

360 İki kıt'a serdâr mektûbu ve hizmet

350 koyun ve keçi bedeli 75 fî 5

11919

75 Hizmet-i mübâşiriye

500 Harameyn'in namazı fermânı mübâşirlerine âsitânedede Aziz Paşa Efendimiz'in
vereceği bâ-buyuruldu

150 Kethûdâ Beg tatarı Sâlih Ağa'ya hizmet

100 Mâdde-i mezkûr için Aziz Paşa Tatarı Süleyman Efendi'ye verilen hizmet

7500 Yirmi sekiz senesi kalyon bedeli nefer 75 fî 100

20244

267 Hüdâvendigâr'dan taksît-i evvel ve sâni ve sâlis mâli sene 28

175 Hizmet-i mübâşiriyesi

181 Kütahya'nın taksît-i evvel ve sâni

75 Hizmet-i mübâşiriyesi

15000 Cümle ma'rifetiyle menzil ücreti

35943

250 Mübâya'a isti'câli getüren kâim-i makâm mühürdârı arkadaşı Mehmed
Ağa'ya

hizmet ve mübâya'acı adamına İslambol'a harcırah

300 Mübâya'a isti'câli getüren zahîre nâzırı adamı Tâhir Ağa'ya ve mübâya'acı
Osman Ağa adamına İslambol'a harcırah

2000 Bâ-fermân-ı 'âlî saray ta'mîri için Aziz Paşa Efendimiz

50 Tatârî Ahmed Ağa'ya hizmet

212 Şehzâde müjdesi getüren fermân ile tatarla hizmet

38755

3990 Yirmi yedi senesi mübâya'a bedeli hinta kîle 660 fî 3 şa'ir kîle 1340 fî 12

399 Mübâya'acı Osman Ağa'ya ondalık

435 Ber-mu'tâd harc-ı i'lâmât

1000 Ber-mu'tâd esb-i bahâ ve tahsildâriye

220 Mahkeme ta'mîri için cümle ma'rifetiyle idhâl olunan

44799

Harrara hâzihi't-defter bi-ma'rifeti's-şer'î ve ma'rifeti'l-vücûh ve'l-ahâlî seyid Hâfız Mustafa el-Mevlâ hılâfeti Medîne-i Bergama.

-81-

A

Bâ'isi't-tahrîr bin ikiyüz otuz dört senesi Cemâziye'l-Evveli'nin ğurresinde Yemiş Loncası kurbunda garb tarafında keçeci dükkânı bu tarihten iki sene mukaddem Hacı Mıdık Ali nâm kimesne taleben li-marzâtillâhi te'âlâ dükkân-ı mezkûru sâlifî'z-zikr loncaya vakf eylediğini ahrâr-ı müslimînden Semerci Halil Ağa ve Suyolcusu Kara Mehmed Ağa ve hâzihit-târihde sicill-i mahfûza kayd olunup vebi-emr-i esile-i şer'iyeye mütevellî lonca merkûm Zeynelzâde Şerif Halil Ağa tarafından ru'yet olunmak için izn-i hâkim-i şer'ile teslîm-i ile'l-mütevellî vâki' olduğu mahkemede mahzar-ı şühûda kâindir.

Vâkîf oğlu Mehmed Monla Şâhid

Şuhûdü'l-Hâl

Adanavî Halil Ağa

ve Kırşehirli Mustafa Efendi

ve me'zûn-ı bi'l-iftâ-i el-Hâc Mehmed Efendi

B

Bâ'isi't-tahrîr Rebî'u'l-âhirîn selhinde Medîne-i Bergama'da kâin Buğday Loncası'na bi-emri es'ile-i şer'iyeye mütevellîsi olan Zeynelzâde es-Seyyid Halil Ağa mütevellî nasb u ta'yîn olduğunda lonca-i mezbûrenin kadîmen evkâfından bir bâb hasabçı dükkânı Kara Mustafa kâ'id olduğu dükkân mâhiyesi ikişer kuruş diğer bir bâb ölçekçi kâ'id olduğu dükkân kirâsı mâhiyesi kezâlik iki kuruşdan min haysü'l-mecmû' dükkân kirâları senede kırk sekiz kuruşa bâliğ hinta zehâir-i sâire fûruht

idenlerden nisf-ı ‘ayârda dörder para bütün ‘ayârda sekiz para isti‘mâl idenlerden alınarak beher mâhda ölçek sarf-ı parasını câbî ve cârî olan kimesnelerden mahallinden cem‘u tahsîl-i birle mütevellî mûmâ-ileyh yedine ölçekden hâsıl her bâbda beşer kuruş akçe ki mâhiye-i mezbûrasından teslîm olundukda dükkân kirâları ve hâsılât-ı ölçek parası bir senede min haysü’l-mecmû‘ kırk sekiz kuruş ve altmış kuruş ölçekden hâsıl cem‘an yüz sekiz kuruş vakf-ı mezbûr ğallesinden ta‘yîn olunan evkâfı hamsede ..... altmış para ferrâşa lonca-i mezbûrda beher mâhda iki ferrâşa kırkar para rızık verildikde bâki fazla-i vakf altmış altı kuruş mütevellî merkûm yedinde hıfzıla .... metellüke hîn-i hâcette vakf-ı mezbûrun ta‘mîrine sarf olunup bu vech-ile tasarruf-ı mütevellî mezkûre izni şer‘î birle sebt olundu. Harrara fî ğurre-i Cemâziye’l-‘ûlâ lisene erba‘un ve selâsîne ve mieteyni ve elf. (H.1 Cemaziyelevvel 1234/M. 26 Şubat 1819).

Şuhûdü’l-Hâl

el-Hâc Hâfız-ı Mu‘allim Sabri

Adanavî Halil Ağa

ve Nalcı İsmâil ve ğayruhum

es-Seyyid el-Hâc Ömer el-Mütevellî Hılâfetü bi-Medîne-i Bergama

C

Merhûm ve mağfûrun-leh ashâb-ı hayrâtüñ bey‘u icrâ eyledikleri hâlâ Bergama’da kâin cârî Âb-ı Kebîr-i Sâfî üzerine kable şer‘-i şerîfden bi-emr-i es’ile-i şer‘iyyesine bin ikiyüz otuz dört mâh Rebî‘u’l-Âhirîn evâsıtında ..... nasb u ta‘yîn olunân küçük el-Hâc Ömer Ağa ve yine vakf-ı şerîf-i mezbûruñ îrâd ve ‘akârının dekâkîn ve havlunun seneviyyesi mâhiyelü olan ..... misliyle müste‘cirine îcâr idüp ve cem‘u cibâyetine taleben li-merzâtillâhi te‘âlâ câbî nasb u ta‘yîn kılınan Süleyman Ağazâdeler’den Soru Mehmed Ağa bi-emr-i es’ile-i nasb olundu ve yine vakf-ı şerîf-i mezkûr üzerine Konak oğlu Ömer Beşe nâm zemmânın ve sâir müsfikât-ı vakf-ı şerîf bi’l-istikâmet hizmet-i lâzimesini i‘mâl ve irbâh-ı şer‘-i birle nemâlandırma şurûtundan olarak mütevellî mûmâ-ileyh kâbız u hâfız u mâl olan mütevellî mansûb

mübâlâğ-ı vakf-ı şerîf rehn-i ..... ve kefl-i ..... elzâk ve i'tâ-i temessük ve ilzâm-ı rubh 'alâ mâ yüsâ'idühü's-şer'-i şerîfi hizmet-i mezbûreye kemâ yelika edâ edeceğine üzerine hil'at etmeği ve mestûr-ı mûmâ-ileyhim için istikâmetlerine ahrâr-ı 'udûl-i müslimîn şehâdetleriyle 'alâ ..... mezkûrân hizmet-i lâzimeleri üzerlerine nasb u ta'yîn kılındığı mübeyyin sicill-i mahfûz kayd olundu.

Şuhûdü'l-Hâl

el-Hâc Mehmed el-Müftî

Kırşehirî Mustafa

Hacı Süleymanzâde Hüseyin Ağa

Zeynelzâde es-Seyyid Halil

El-Hâc İbrâhim ve Adanavî oğlu Mehmed Monla ve ğayruhüm

D

Bergama'da Bıçakçılar içinde kâin etrâfı bıçakçı dükkânı ve timurci dükkânı ve menzili ve tarîk-i 'âm ile mahdûd ve mümtâz icâre ..... bir bâb kalaycı dükkânı mutasarrıfıyesi olan Paşazâde Hacı Mehmed Ağazâdesi Fâtıma Hanım'dan vakf-ı sahîh eylediği dükkânının icâre-i mahsûsasını üç hisse i'tibâren bir hissesini nısfî Şâdirvan Câmî'-i Şerîfi imâmına nısf hissesi ..... Câmî'-i Şerîf .....ve iki hissenin bir hissesi Saray Mahallesi Mescid-i Şerîfi'nin imâmına ve bir hissesi Âb-ı Kebîr ..... vakf u şart iderek .....ma'rifetiyle îcâr ve irâde olunması hususu işbu mahalle şerh verilmiştir. Ğurre-i Safer sene 1268 (H. 1 Safer 1268/M. 26 Kasım 1851)

Şuhûdü'l-Hâl

Paşazâde Han Halil Ağa

Paşazâde Hacı İsmail Ağa

Dâvudzâde Osman Efendi

-82-

A

Bâis-i nemîka oldur ki Medîne-i Bergama mahallâtından Doğancı Mahallesi dimekle ‘arîf ashâb-ı hayrattan Sarraç el-Hac Hüseyin bin Osman Ağa nâm sâhibü’l-hayrın binâ eylediği medresenin müderrisi olan efendilere ve gerek hucûrâtına talebe-i ‘ulûm ve gerek ta‘mîr ve termîmine meşrûta olan zimemât ‘akârâtı işbu bin iki yüz yirmi dokuz senesi mâh-ı Cemâziye’l-Âhir evâhirinde ma‘rifet-i şer‘î ve vâlîy-i vilâyet ve vücûh-i memleket ma‘rifetleriyle tashîh ve tahkîk ve evkâf-ı şer‘iyye siciline kayd u sebt olunan defter-i mumzâdır, zikr ü beyân olundu.

Berâ-yı vazîfe-i müderris

Bergama’da el-Hâc Salîh oğlu Monla Ömerde 100 Rum illi Ya’kûb’dan nakil Zecancı Kilise Keferede 100 müftizâde merhûm Hacı Hüseyin’den nakl-i şod

Hancı Sarraç Ali Beşe’de 20

es-Seyyid Saraç İbrâhim’de 20

İzmirli Debbağda 5

Hacı Veli oğlu Mehmed’de 30 bi-vakf-ı Hacı Veli oğlu Hacı Halil

Yeni Medreseye karîb ‘Utûfetlü Yakûb Ağa’nın bi-vakfı bakkâl dükkânı ..... seniyyede icâr 72

Dizdâr Mescidi’ne muttasıl bir bâb dükkân bi-vakf-ı sarrâc Hacı Hüseyin senevi icâr 30

YAZICI Hacı İbrahim Ağa’nın vâlidesinin Çınarlı Hamâm kurbunda bir bâb dükkân harâbedir icâre

Merhûm Serdaroğlu’nun terekesinden iştirâ olunan ..... vergileri ve dükkân ..... seneviyyesi 240

Berâ-yı vazîfe-i .....

Sarrâc es-Seyyid İbrahim mütevellî Medrese-i Mezbûra 200

onbeş ‘adet hucurâta senede beher ..... altışar kuruşdur.

Bin iki yüz otuz beş senesi Şevval ğurresinde mezbûr sarraç es-Seyyid İbrâhim’de olan bin iki yüz yirmi üç kuruş

Berâ-yı medrese-i mezbûranın müderrisi Kırşehirli Mustafa Efendi ta‘mîrine ve termîmine teslîm idüp mütevellîlikden azl olunmuştur.

Mütevellî-i mezbûrda zimem 500

onu on bir kuruşa mukâvele olunduğu şerh verildi.

Medrese-i mezbûrun vazâyif ve zimemât ve akarı ber-vech-i bâlâ tashih olundukda işbi ..... ve sicilde mukayyed olan defteri mumzâ li-ecli's-sened müderris fazîletlü Hasan Efendi yedine i'tâ olundu. Mezbur yedinde bir akça bir habbe kalmadığı kaydı şod

Harrara hâzihi'd-defter Seyyid Hâfız Mustafa el-Mütevellî Hılâfet-i Medîne-i Bergama 'afallâhü 'anhâ.

es-Seyyid Ahmed Tâhir el-mütevellî hılâfet-i Medîne-i Bergama 'alâllahü

B

Sâbık Kütahya mütesellimi devletlü Muslihiddin Ağazâde Osman Ağa'nın merhûm Feyzullah Efendi Medresesi'nin dershânesine vakf eylediği kitapların sicillâta kaydiyesi beyân olunur.

Akrabâdîn mine't-tüb 'adet 1

Terceme-i Mirsâdi'l-'İbâd 'adet 1

Seyyid 'ale's-Sirâciye ve Kırkhâl

Risale-i Selîmî ..... ma'a Risâle-i Mukantara

Sirâciyye mine'l-Ferâiz

Şifâ-i Şerîf

Şir'atü'l-İslâm Tercemesi

Kasîde-i Bürde Şerhi ..... ve Şerh-i Cennetü'l-İslâm

Ali Efendi Fetâvâsı

Mecmû'a-i Resâile

C

Doğancı Mahallesi'nde Denizlili Hasan Efendi'nin medresesinin dershânesinde Muslihiddin Ağazâde Ya'kûb Ağa'nın vakf eylediği kitapların sicillâta kaydiyesi beyân olunur. Sene 228

Kıt'a min Tefsîr-i İmâm-ı Bağavî

‘Amme Cüz’ü Tefsîri
Ahderi Kebîr
Monla Câmî‘
..... Muhyiddin
Tasavvurât Hâşiyesi
Tehzîb-i Mîrî
Şemseddin

-83-

A

Hazînedâr Hacı Hüseyin Ağa Karındaşı Hacı Ömer Ağa’nın vakf eylediği saraç dükkânının vakıf kaydıdır.

Bâ’is-i tastîr-i hurûf ve vakf-ı şurût oldur ki Medîne-i Bergama’da Divân-ı Hızır Mahallesi sâkinlerinden hazînedâr Hacı Hüseyin Ağa karındaşı el-Hâc Ömer Ağa’nın saraçlar içinde mülke mutasarrıf olduğu sarraç dükkânının bir tarafı Sarraç Sâlih Beşe Dükkânı ve bir tarafı Eyrigöllü Çoban Hacı Mehmed zevcesi dükkânı ve bir tarafı Keçeci dükkânı taraf-ı rabi’î tarîk-i ‘âm bu hudûd ile mahdûd dükkânı merkûm Hacı Ömer Ağa müteveffîye gelini Zâhide Hâtun rûhu için mezbûr dükkânı Şadırvân altı Câmî‘-i Şerîfinin mihrâbına nısfını ve müezzinine nısf-ı âhırını vakf-ı sahîh-i şer’î ile vakf u habs –i mezîd eylediği işbu mahalle kaydü şod. 7 Cumâde’l-Âhire sene 229 (H. 7 Cemaziyelahir 1229/M. 27 Mayıs 1814).

Şuhûdül-Hâl

Müderriş Hasan Efendi Hacı Kocabaşzâde
Berberzâde Seyyid Hacı Hüseyin
Arıcı Konyevî İmâm Efendi
Berber Ali Beşe
Kör Hasan zâde Hasan ve ğayruhum

B

..... merhûm Cafer Çelebi vakfı medîne-i Bergama'da terziler içinde Çukur Hân dimekle 'arîf hân-ı mezkûrun bânî-i sânisî Piyâde oğlu el-Hâc Mahmûd nâm müteveffânın hân-ı mezkûr icâresinden Medîne-i Bergama'da

Câmi' ve mescid-i şerîflerin imâmına ve mihrâbına mum ve yağ akçesi vakf eylediği defteri işbu mahalle kayd-ı şod 25 muharrem sene 230

Hacı Hasan Câmi'î Şerîfi imâmına senede akçe 'aded 720

mezkûr câmi'-i şerîfin iki tarafına iki bal mumu senede akçe 'adet 480

Ve medrese-i câmi'-i şerîfin mihrâbının iki tarafına iki balmumu akçesi senede akçe 'adet 180

Çarşu başında mescid-i şerîfin mihrâbının iki tarafına iki balmumu senede akçe 'aded 180

Solak Halil Mahallesi'nde vâki' mescid-i şerîfin imâmına senede akçe 'aded 120

ve yine mahalle-i mezbûrun mescid-i şerîfine beş kandil için senede akçe 'aded 60

Doğancı Mahlesi Mescid-i Şerîfi'nin iki tarafına iki balmumu sanede akçe 'aded 180

Medîne-i mezkûr mescid-i şerîfin kandillerine revgan-ı zeyt akçesi senede akçe 'aded 120

ve yine Bergama'da Kurşunlu Cami'-i Şerîfin mihrâbının iki tarafına iki bal mumu akçesi senede akçe 'adet 240

ve yine mezbûr câmi-i şerîfin kandilleri için senede akçe 'aded 120

Cafer Çelebi'nin binâ eylediği câmi'-i şerîfin mütevellîsine ve huddâmına ve ehl-i mürtezikasına senede akçe 'adet 6000

Hân-ı mezkûrun zemin mukâta'asına senede akçe 'adet 400

Hân-ı mezkûrun üzerine çürâk masârifına senede akçe 'aded 200

Mecmû'u 9000 yalnız dokuz bin akçe işbu mahalle kayd şod.

SONUÇ

Osmanlı devletinde, şer'î mahkemelerin bilgisi dahilinde kayda geçirilen ve resmi statü taşıyan her türlü evrağın toplanmış olduğu defterlere şer'iyye sicil defterleri denir.

Şer'iyye sicil defterleri sosyal yapıyı oluşturan fertlerin yaşantılarından, devletin idari, askeri, hukûkî ve sosyal politikalarına varıncaya kadar çeşitli bilgileri ihtiva etmesi bakımından, ait oldukları dönemi bizlere en iyi biçimde yansıtmaktadırlar. Mahalli bir takım olayların dönemin tarihçileri tarafından yazılmadığı göz önüne alınırsa, bölge halkı için önem arz eden olayların şer'î siciller içerisinde bulunması, bu tür kayıtların önemini ortaya koymaktadır.

Bergama II No'lu Şer'iyye Sicil Defteri'nde yer alan kayıtların çoğunun; sosyal, kültürel ve dînî bir takım önemli işleri çözüme kavuşturan vakfiye sicilleri olması, Osmanlı şehir hayatında var olan yardımlaşma ve dayanışma ruhunu bizlere yansıtmaktadır. Bu sebeple sicil defterleri belirli bir bölgede yaşanan hayatın tanıklarındır.

İncelediğimiz vakfiye kayıtlarına göre hem idareyi ellerinde bulunduran Karaosmanoğulları aile fertleri, hemde şehrin ileri gelenleri, sahip oldukları zenginliği; medreseleri ve kütüphaneleri destekleyen vakıflara dönüştürerek halkın kültürel seviyesini yükselttikleri gibi, aynı zamanda su yollarının ve çeşmelerin tamirine özel vakıflara da destek olarak önemli bir sosyal görev yerine getirmişlerdir.

Bergama II No'lu Şer'iyye Sicillerinin çalışmamızın konusunu teşkil eden bölümleri incelendiğinde Bergama şehir merkezinde dokuz medrese, iki kütüphanenin var olduğunu görmekteyiz. Medreseler ile ilgili ayrıntılı bilgiler verilmese de kütüphanelerle ilgili kitap listelerinin verilmesinin yanı sıra Bayazıt mahallesindeki kütüphaneden kitap temin edilmesinin kuralları belirtilmiştir. Bu kayıtlar Osmanlı'nın son döneminde Bergama'daki kültürel canlılığın bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yine kayıtlardan çıkardığımız bir diğer sonuç ise kadınların cuma namazına toplu halde iştirak etmesiyle alakalıdır. H. 1-10 R.evvel 1080 M. 30 Temmuz-8 Ağustos 1669 tarihli vakfiye kaydından anlaşıldığı itibariyle Kınık Kasabasında kadınların cuma namazına topluca iştirak ettikleri ve kendilerine has ayrı bir mescidlerinin olduğunu tesbit etmekteyiz.

Âb-ı Kebîr Vakfı olarak isimlendirilen Bergama şehrine su temini ve dağıtım işinin yürütülmesini maddî olarak destekleyen vakfın mal varlığı incelendiğinde şehrin su ihtiyacının karşılanmasının önemli bir sorun teşkil ettiği sonucuna ulaşmaktayız.

Bergama Şehri'ne ait sicillerin bir bölümünü konu alan çalışmamızda ortaya çıkan bir başka sonuç; Osmanlı Türkçesi'nden günümüz Türkçesine çevirdiğimiz ve yorumladığımız her bir kaydın geçmişimizi bizlere bir adım daha yaklaştırdığı gerçeğidir. Kanaatimizce bu alanda sarfedilecek her türlü gayret Osmanlı Tarih Araştırmaları'nda önemli mesafeler kat etmemizi sağlayacaktır. Bu sebepten gençlerimizin mühim bir tarih kaynağı olan şer'î siciller üzerinde çalışmalarını teşvik etmek faydalı neticeler doğuracaktır.

BİBLİYOGRAFYA

- AKGÜNDÜZ, Ahmet, **Şer'îye Sicilleri, Mahiyeti, Toplu Kataloğu ve Seçme Hükümler**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yay., İstanbul 1988.
- BALTACI, Cahit, "Mektep: Osmanlılarda Mektep", **DİA**, I - XXXII, İstanbul, 2006.
- BAYATLI, Osman, **Bergama'da Yakın Tarih Olayları, 18. ve 19. Yüzyıl**, Bergama Belediyesi Kültür Yay., İzmir 1997.
- _____, **Bergama Tarihinde Türk İslam Eserleri**, İstanbul, 1952.
- BAYINDIR, Abdülaziz, **İslam Muhakeme Hukuku**, İslâmi İlimler Araştırma Vakfı Yay., İstanbul, 1986.
- BERKİ, Ali Himmet, **Açıklamalı Mecelle (Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye)**, Hikmet Yay., İstanbul, 1982.
- CERASI, Maurice M., **Osmanlı Kenti Osmanlı İmparatorluğu'nda 18. ve 19. Yüzyıllarda Kent Uygarlığı ve Mimarisi**, (çev. Aslı Ataöv), Yapı Kredi Yay. İstanbul, 1999.
- CİN, Halil - AKGÜNDÜZ, Ahmet, **Türk Hukuk Tarihi**, c.I, Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yay., İstanbul, 1995.
- DEVELİOĞLU, Ferit, **Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Aydın Kitabevi Yay., Ankara, 2004.
- EMECEN, Feridun M, "Osmanlılar'da Yerleşik Hayat Şehirliler Ve Köylüler", **Osmanlı**, I-XII, Ankara, 1999.
- ERSOY, Bozkurt, **Bergama Camii ve Mescitleri**, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 1989.
- FAROQHI, Suraiya, **Osmanlı'da Kentler ve Kentliler**, (çev. Neyyir Kalaycıoğlu), Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul, 1994.
- GÜNAY, Vehbi, "Bergama Yeşil (Yeni) Medrese ve II. Numaralı Şeriyye Sicilinde Yer Alan Kitaplar", **Tarih İncelemeleri Dergisi**, EÜ Edebiyat Fakültesi Yayınları, S.XIII, İzmir, 1998.

- HALAÇOĞLU, Yusuf, **XIV-XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı**, TTK. Yay., Ankara, 1995.
- KUYULU, İnci, **Karaosman-oğlu Ailesine Ait Mimari Eserler**, Ankara, 1992.
- KÜTÜKOĞLU, Mübahat S, “Ferman” **DİA**, I - XXXII, İstanbul, 2006.
- NAGATA, Yuzo, **Tarihte Âyânlar Karaosmanoğulları Üzerinde Bir İnceleme**, TTK. Yay., Ankara 1997.
- ONGAN, Halit, **Ankara’nın I Numaralı Şer’iyye Sicili**, TTK. Basımevi, Ankara 1958.
- ORTAYLI, İlber, **Hukuk ve İdare Adamı olarak Osmanlı Devletinde Kadı**, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara 1994.
- ÖZÜNAL, Ali, **Bergama Tarihinde Su Yolları ve Çeşmeler**, Bergama Belediyesi Kültür Yay. İzmir 1997.
- PAKALIN, Mehmet Zeki, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, c. II, Millî Eğitim Bakanlığı Yay., İstanbul 1971.
- ŞEKER, Mehmet., **İslam’da Sosyal Dayanışma Müesseseleri**, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara 1984.
- TANPINAR, Ahmet Hamdi., **Beş Şehir**, Dergâh Yay., İstanbul 2006.
- YEĞİN, Abdullah, - BADILLI, Abdulkadir., ve Diğerleri., **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lûgat**, I- II, İstanbul 1981.
- YEL, Ali Murat, – KÜÇÜKAŞÇI, Mustafa Sabri, “Mahalle”, **DİA**, I - XXXII, İstanbul, 2006.